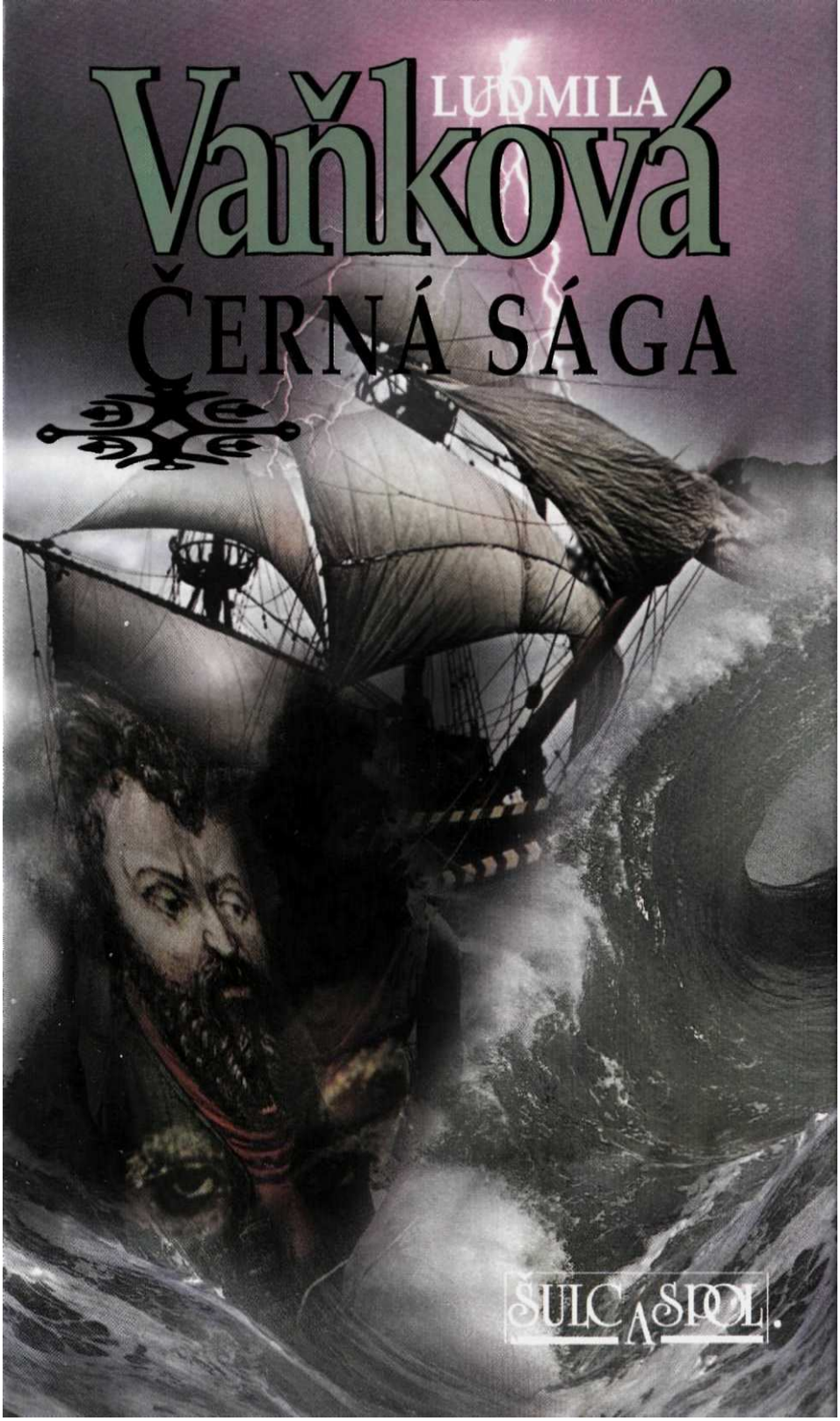
LUDMILA

Vaňková

ČERNÁ SÁGA

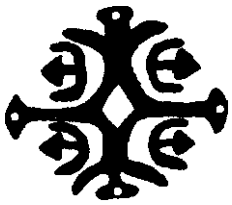
SULC A SPOL.

Dobrodružný a romantický historický román Černá sága se odehrává v Africe 16. století, kde dospěly ke svému vrcholu mocné říše s bohatou domorodou kulturou, které měly pevné vazby na tehdejší křesťanský i muslimský svět a udržovaly s ním rovnoprávné diplomatické styky. Nesnášenlivost a nesvornost mezi jednotlivými panovníky uvnitř černého kontinentu a také nedokonalé zbraně jejich bojovníků však způsobily, že pod tlakem otrokářů se hroutí jedna africká říše za druhou. Na pozadí apokalyptického obrazu zkázy se rozvíjí napínavý příběh bílého námořníka původem z Čech a jeho černého přítele, který je potomkem slavných songhajských císařů. Oba procházejí Afrikou křížem krážem, na všech stranách se bojuje, ale nakonec jejich kroky směřují za hlasem srdce. A právě příběhy odvahy a lásky hlavních hrdinů osvětlují čtenářům tyto temné a zapomenuté kapitoly afrických dějin, kdy zbytečně zanikla jedna z významných lidských civilizací.

ISBN 80-7244-012-8
9 788072 440122

LUDMILA Vaňková

ČERNÁ SÁGA

NAKLADATELSTVÍ
ŠULC A SPOL.
PRAHA

©
LUDMILA VAŇKOVÁ
1982, 1999
ISBN 80-7244-012-8

Škoda že moderní věda nevěří na převtělování.
Natáhl do uličky nohy, trochu dlouhé na cestování
v jakémkoli dopravním prostředku,
a zabral se do snění s rukou položenou
na tlusté složce.
Víra, víra přece není věc úvahy.
Ani existenci kosmologického Boha nelze
dokázat a minulost je plná záhad
a nedoložitelných lidských osudů,
které zapadají do nepaměti, až na výjimky
tak řiďounké, že…
Ovšem dokázat to nemůžu.
Ale ať mi někdo dokáže opak.
Ať dokáže…

GENTLEMEN'S AGREEMENT

Mohutný stříbrný pták plul vzduchem skoro bez otřesů. Při monotónním tichoučkém předení stroje většina cestujících dávno usnula. Dr. Vávrů zvedl hlavu od rukopisu, který si rozložil na stolku před sebou, a podíval se dolů. Smůla. Měl přepychové místo ve *world business class,* kde mu výhled nezakrývala obrovská křídla, a přece viděl jen modré nebe na obzoru. Jinak nic, i když se k okénku nahnul přes souseda. Hluboko pod letadlem ležela bělostná neproniknutelná mlha, tak jednotvárná, že se zdálo, jako by letoun visel na místě.

Opřel se o sedadlo, ale nemohl spát. Nebyl zvyklý. Létal jen zřídka a v první třídě už vůbec ne. Nikdy se nikam nedral a na sympozia, jako bylo tohle, obvykle odlétali podnikavější kolegové. A i oni tentokrát seděli skromně vzadu. Podíval se úkosem na svého souseda, který se díval do té bílé mlhy anebo možná spal. Pan docent Jína. Významný muž a taky přítel, naštěstí. Nejenže mu bez řečí dopomohl k té cestě, ale ještě si navíc pro něj přišel, ještě než se odpoutali od země.

»Hele, Dane,« řekl. »Vedle mě je vpředu prázdné místo. Nechceš si přisednout?«

»To přece nemůžu!«

»Neblázni, je to pohodlnější. Znám letušku, nevyhodí tě. A nenech tu aktovku.« Jína znal kdekoho a taky létal často. A vždycky první třídou. Ne že by jeho plat byl tak skvělý, ale manželka mu nečekaně zbohatla při restituci. Kolegové mohli jen tiše závidět. Taky že asi záviděli. Dneska tedy jim oběma. I když o výjimečnosti jeho poslání krom Jíny neměli zdání. Tentokrát totiž nešlo jen o zasedání, kde ho mohl nahradit kdokoli. Snad u konferenčního stolu, to ještě. Ale osobní schůzka s brazilským profesorem, s kterým si dosud jenom psal…

Proto vyvinul to mimořádné úsilí, aby do New Yorku poslali zrovna jeho. Vlastně jenom proto. Přijímat přímluvy mocných nebylo v jeho stylu. Z ciziny ho nejvíc zajímalo lézt po skalách

u moře nebo po horách. Konference v hlavních městech ho srdečně nebavily, se svými vědeckými partnery si raději psal a…

Ovšem. Nejsem zrovna zvyklý. Aby z toho nakonec ještě nebyla ostuda.

Vytáhl poznámkový blok. Jen tak pro jistotu. Kdyby ho vzbudili o půlnoci, mohl citovat zpaměti ve všech jazycích, které ovládal – a bylo jich pohříchu osm, nepočítaje černošská nářečí. Podivínská specializace. Usmál se a začal psát.

Sierra Leone v 60. letech 16. století. Boje králů z rodu Temne (mírumilovný lid, který nikdy neopouštěl svou zemi) proti vpádu Maniů (v řeči Temne Sumba – ten, kdo působí zlo). Maniové v první polovině 15. století přišli z Futa Toro do dnešní Nigérie, do oblasti jihozápadně od Kana. Jižně od Zariy založili město, jehož ruiny jsou zachovány, a nazvali ho Bakao Turunku po ženě, která byla jejich náčelnicí. Na konci 15. století oblast Kana obsadil songhajský císař-askija *Mohamed. Maniové prchli do povodí řeky Sestos a posílali špiony k moři. V 16. století se začínají přemísťovat do Sierry Leone. Někteří uprchlíci z Mali a Songhaje přišli na pobřeží před hlavními voji a vytvořili jádro vojenské šlechty. Ve chvíli, kdy začíná náš příběh, byli dva z jejich králů, Sasina a Seterama, skutečně jmenováni v anglickém dokumentu neidentifikovaného původu z r. 1568, označeném »B. M. Cotton MS, Otho E VIII, fo. 27 r.«, částečně zničeném ohněm. Lze mít za to, že šlo o zápis z třetí cesty Johna Hawkinse na západní africké pobřeží. Cituji: »Generál byl poslán na řeku Magrabomba, jižně od Tagarrinu. S našimi vyslanci přišli poslové od krále Seriho proti Sasinovi a Seteramovi, které oblehli v městě Bongo na řece Tagarrinu. Město opevněno mocnými trámy a v něm vojsko, které tam šlo 150 mil. 27. ledna generál vyslal malou loď s 90 muži na pomoc, po dva dny šarvátky, v nichž bylo zraněno dvacet našich a něco spřátelených černochů. Sasina a Seterama unikli, náš přítel Seri Bangi, syn krále Seriho, přepaden. Černošští králové poslali generálovi poselství, že odjíždějí, ale aby poslal do Castros, že tam pro něj připraví černochy.« Tolik dokument.*

Dr. Vávrů se zamračil nad kostrbatým překladem a potřásl hlavou. Radši ho ocituji v anglickém originále, k tomu mám

přece důvod. Energickým škrtem sprovodil ze světa nepodařený pokus, a zatímco popaměti opisoval anglický text, bloudil bezděčně očima po řádcích strojopisu, který si prve rozložil na stolku. Pryč s pokušením. Takhle bych to po sobě ani nepřečetl. Dál. S hlučným klapnutím desky zavřel a sklonil se ke svým poznámkám.

Invaze Maniů do Sierra Leone začala vážně kolem 1564. Temnové, kteří se pokládali za nezávislý národ, se proti nim spojili s ostatními pobřežními kmeny, ale Maniové je surově potlačili. Později byli sice z pobřeží vytlačeni, ale kolem 1568 už zase loví lidi a prodávají je otrokářům. Při postupu sbírali mladé muže podrobených kmenů do vojska. Táhli dále po pobřeží, jestli skutečně až do Gabunu, jak tvrdí rukopis, není doloženo. Nakonec se vrátili a usadili kolem Rotumby (Sierra Leone). Jejich král Farima se sídlem v Rotumbě v srpnu 1582 navštívil britského admirála Fentona, jehož loď se tu stavila cestou do Brazílie. Schopen dodat v 10 dnech 300–400 otroků. Jeho syn vypráví, že jeho otec má 72 synů a 52 dcer. Polygamisté, pohané. Občas předstírají přestup na křesťanství – brali si v kostele další ženu, která byla pro tuto příležitost pokřtěna. Podporovali kanibalismus u svých otroků z kmene Dem Dem, které kdysi lovili kolem Zariy a v západním Súdánu. Luky a šípy Maniů menší než domácích usedlíků, ostatní zbraně si byly podobné. Jejich čluny – saly – byly užší, dlouhé asi 24 stop, malované červeně a modře, a unesly 20-30 lidí, v klidných vodách až 60. Veslaři v nich stáli. Po surové invazi splynuli s obyvatelstvem nejúrodnější země. Obce měly 300, 200, 150, někde jen 60, 40 nebo 20 obyvatel. Největší, Manguy, několik tisíc.

Tak.

Songhaj…

Ověř si, jestli to stačí, ozval se ďábel pokušitel. Než budeš psát dál, podívej se přece znovu do toho rukopisu. Máš nový překlad od toho brazilského kouzelníka. Slyšíš? Zatím sis ho stačil přečíst jenom letmo. Některým výrazům jsi dřív ani nerozuměl. Máš čas. Podívej se pořádně, ať potom nekoktáš jako žáček při kolokviu. Starý pán z Brazílie je amerikanista a africké dějiny studoval jen mimochodem. Je to na tobě, rozumíš? No tak.

Zvolna pootevřel desky, chvíli váhal a pak je energicky rozhodil s kosým pohledem na spícího souseda. Případný svědek jeho porážky… Jakápak porážka? Ještě stále nerozhodně zašilhal na první stránku, zachytil slovo, dvě slova, a za chvíli už nevěděl, co se kolem něho děje. Jeho myšlenky bloudily v blízkosti rovníku u skalnatých břehů, o které se modré vlny rozrážejí do bělostné pěny a houpají na svých hřbetech dlouhé veslice domorodých plavců.

STALO SE L. P. 1568

Nejdřív jsme v šeru zahlédli jen pohybující se skvrnu, která se k nám blížila po neskutečně klidné hladině. Na chvíli ustal vítr. Moře se líně přelévalo pomalými vlnami. Blízko rovníku přichází den rychle, ještě stále jsem si nezvykl na zázrak náhlého rozednění. Zdálo se mi, že rychlá veslice vystřelila jako šíp přímo z rozžhavené výhně vycházejícího slunce.

Tak jsem ho spatřil prvně. Stál vzpřímen, s rukama založenýma, jako by pro něj houpavý pohyb lodi vůbec neexistoval, temný bůh, poháněný nebeskou září. Do tváře jsem mu neviděl. Byla ve stínu a já byl oslněn. Mihli se kolem nás přímo k velitelské lodi, jejíž posádka je očekávala s ostražitou pozorností.

»Temnové,« prohodil Terry Wilkins, který se opíral vedle mne o zábradlí. »Mají nějak naspěch.«

»Jak jsi je poznal?« zeptal jsem se s úžasem.

»Podle člunu. A barev. To se taky naučíš – časem. Pokud nezdrhneš.« Odplivl si velkým obloukem a dodal s pohledem upřeným na desítku černých postav, které se právě vyšplhaly na palubu vlajkové lodi a uctivě se blížily ke generálovi: »Ten velký, co stál v člunu, jako by mezi ně nepatřil. Něco se stalo. Náš přítel Seri se posledně dostavil osobně. To jsi měl vidět tu parádu. Těch lodiček byla aspoň stovka. Dohadoval se s generálem plných pět hodin o cenách, zatímco jeho lodivodi kroužili kolem jako zběsilí. Ale pro zboží jsme si nakonec museli na břeh sami.«

Konečně jsem se znovu odvážil nesmělé otázky, která mi vrtala hlavou celou dobu naší plavby. Když jsem se ho zeptal hned po vyplutí, podíval se na mne hrozně divně a řekl vážně: »Bůh spas tvou duši, Danny, jestli nic nevíš. Neptej se, radím ti dobře. Na to máš vždycky času dost. Jíst se musí a veselá Anglie, ta toho zbaští! Ber to tak. Prvně mi bylo nanic, ale člověk si zvykne na všechno. Na jihu je aspoň teplo. Dřív jsem jezdíval s rybáři na Nový Foundland. To je život pro psa. Ještě teď mě zebou uši, když si na to vzpomenu.«

V tom jsem mu musel dát za pravdu. Po dvou plavbách jsem měl Nového Foundlandu taky plné zuby a jen naprostá bezradnost v cizí zemi, kde byl mým jediným přítelem starý kapitán rozvrzané kocábky, mě přiměla plout i potřetí. Pak se *Amélie* naštěstí skoro rozpadla a laskavý kapitán van Leuwen mi opatřil výhodné místo u sira Johna Hawkinse. Tady si rozhodně přijdu na víc. Velké zisky mě tenkrát ještě zajímaly. Měl jsem mnoho dobrých příčin domnívat se, že to je to hlavní. I když Terryho záhadné řeči na počátku plavby…

»Terrenci,« řekl jsem teď s obřadnou ledabylostí a snažil se dodat si co nejlhostejnějšího vzezření. »Co to vlastně povezeme?«

Podivná stavba lodí i jejich počet mě ohromily už v Doveru. Ne, tohle nebyly rybářské lodě. Taky jsme propluli nevšímavě celou oblastí tučných makrel, platýzů i sardinek, ani trsy banánů na ostrově Santa Cruz nebo korálů v průlivu u pobřeží nás očividně nezajímaly. Vezli jsme podivný náklad hadříků a cetek a Španělé na Kanárských ostrovech, kde jsme pár dní kotvili, si nás nevlídně měřili, i když jsme se k nim na generálův příkaz chovali s podivuhodnou přívětivostí.

»Lidi,« odpověděl mi konečně Terry stručně a zamračil se na delfína, který se opodál skokem vymrštil nad hladinu, jak obeplouval naši loď ve veselých kruzích. Jako by delfín mohl za to, co ho žralo.

»Cestující?« užasl jsem. Terry si znovu odplivl
a procedil mezi zuby:
»Ne. Otroky.«

Generál pro mne poslal. Nebývalá věc. Nikdy dřív si mě ani nevšiml, ale říkalo se, že moc dobře ví o všech mužích, kteří tvořili posádku jeho lodí. Sestoupil jsem do člunu trochu vyděšeně. Terry se za mnou díval napůl soucitně a napůl zvědavě. Taky nevěděl, co ta nenadálá pocta znamená. Měl mě jako vlastního. Sblížili jsme se hned na začátku plavby, zvlášť od Vánoc, kdy na mne tesknice po domově padá nejvíc, i když ví Bůh, v tom posledním roce, který jsem tam strávil, nebylo nač dobrého vzpomínat. Ale všechny útrapy mi překrývala sladká vidina maminčiny péče, radostné rozechvění, dům vonící Štědrým večerem, světélka poskakující zasněženou plání i veselé klinkání zvonu vesnického kostelíka. Terry mi rozuměl. Asi jediný. Jinak ve mně sebevědomá Hawkinsova posádka budila posvátnou úctu, která se teď změnila v jakousi odtažitou bázeň. Dal bych nevímco za to, kdybych raději mohl mrznout u nehostinného Nového Foundlandu na palubě staré poctivé *Amélie v* ostrém rybím zápachu. Tady – zatím – nepáchlo nic. Ale měl jsem neblahé tušení, že si toho ještě užiju a že mi bude horko nejen z vražedného slunce, které si tady v létě prý pletlo světové strany a v pravé poledne vrhalo stín přímo k jihu. Teď, v lednu, pálilo k nesnesení.

Veslice domorodců se kývala na lanech po boku velitelské lodi. Černoši seděli v houfu na palubě v kruhu anglických námořníků a rychle mezi sebou brebentili neznámou řečí. Jeden z nich byl znatelně světlejší, i když se jinak od nich nelišil. Prostě jako by ho někdo pořádně vydrhl kartáčem. Pokoušel se bez úspěchu dohovořit s posádkou lodi. Dva Portugalci, které Hawkins před deseti dny přijal na palubu, když jsme kotvili u jednoho z ostrovů roztroušených na jih od Zeleného mysu, Francisco Vaz a Salvador da Costa, na něj konečně spustili svou mateřštinou. Světlý černoch se k nim radostně obrátil. Lámal sice portugalská slova jako skývu pořádně okoralého chleba, ale vypadalo to, že si rozumějí výborně. Než jsem stačil pochytit, o čem je řeč, popadl mě druhý důstojník generálovy lodi a zatáhl mě přímo do kajuty sira Johna Hawkinse.

Nebyli jsme sami. Stranou stál velký černoch. Byl skoro nahý a vypadal velice divoce. Ještě nikdy jsem neměl příležitost pozorovat nějakého černocha takhle zblízka. Zamžikal jsem údivem, když generálův černý host vztáhl ruku a zničehonic sebral ze stolu – knihu! Bůhví co s ní chtěl. Ale nezdálo se, že uvažu-

je, jestli to je něco k jídlu. Měl jsem dojem, že je to lodní bible, ale už jsem ani nedokázal žasnout. Podivný domorodec na mě mlčky upřel veliké tmavohnědé oči s namodralými bělmy. Zdálo se mi to jen, nebo jsem v nich skutečně zpozoroval jakýsi vlídný posměch a přezíravou pochybnost?

Generál si mě chvíli zachmuřeně měřil. S prohlídkou byl asi spokojen, protože se nepatrně usmál, což prý byl malý zázrak, a pronesl skoro přátelsky: »Doufám, že nezklameš mou důvěru. Umíš mlčet?«

»Jistě, pane,« odpověděl jsem po vojensku.

»Nezbývá mi než ti věřit. Mluvíš prý několika jazyky.«

»Umím obstojně německy a trochu španělsky a portugalsky, Vaše Lordstvo. Ale s černochy, to tedy nevím.«

»Ten tady mluví španělsky nebo jak,« mávl sir John netrpělivě rukou. »Portugalci by mu možná rozuměli, ale nechci. Zkus to ty.«

»*Habla Usted español*« obrátil jsem se na neznámého svou kostrbatou španělštinou s pocitem nesmyslnosti podobného počínání. Vypadal tak neevropsky!

K mému úžasu se zářivě usmál a odpověděl okamžitě: »Minime.« A významně poklepal na knihu, kterou držel v ruce.

Tohle mi byla ale divná španělština! Nevěřil jsem svým smyslům. »Lingua latina?« vypravil jsem ze sebe v zoufalé snaze vydolovat drobty latiny, které jsem před deseti lety pochytil od vlídného starého faráře, když ještě moji rodiče mysleli, že mě pošlou studovat.

Neuvěřitelný Afričan na mne vysypal souvislou dlouhou řeč v jazyku evropských vzdělanců, jejíž smysl jsem pochytil jen stěží. A já ho měl za divocha! Proč? Vždyť v tropických vedrech se i velice civilizovaní námořníci anglické královny svlékali skoro donaha. Rouška, kterou měl kolem beder, vypadala ostatně daleko úpravněji než naše pomačkané nohavice.

»Pomalu, pomalu,« zaprosil jsem a spíš posunky než slovem jsem mu nakonec dal najevo, že rozumím velmi špatně. Zmlkl a já jsem se obrátil v pekelných rozpacích k siru Johnovi.

»Bojím se, že nebudu stačit, Vaše Lordstvo,« špitl jsem.

»Mluví nářečím, co?« zeptal se velký lord otráveně. »Musíš se pokusit. Jde možná o velkou věc. Z vás ze všech mohou být boháči, než tahle výprava skončí.«

»Snad by spíš lodní kaplan,« namítl jsem nesměle. »Mluví totiž latinsky.«

Teď bylo na siru Johnovi, aby valil oči. »Blázníš?«

Náš černý přítel se bavil. Asi pochopil, o čem se dohadujeme. »Cicero. Caesar. Scipio,« řekl důrazně a podíval se generálovi přímo do očí. »Leo Africanus.« A když nám to pořád nic neříkalo, dodal pomalu: »Ego – universitas. Timbuktu urbs.«

»Leo Africanus,« doktor Vávrů si letmo poznamenal stránku a rychle psal dál: »vlastním jménem Hasan al Vazzán, píše kolem r. 1526: Obyvatelé Timbuktu jsou velmi bohatí. Tolik, že král dal dvě dcery za manželky dvěma bratřím obchodníkům v uznání jejich velikého jmění. Je tam mnoho soudců, lékařů a kněží a všichni jsou králem dobře placeni. Prokazuje učencům velkou úctu. Je velká poptávka po rukopisech knih, dovážených z Barbarie (patrně Evropa). Z knižního obchodu je větší zisk než z jakéhokoli jiného.« Dr. Vávrů se zamyslel a k citátu připojil ještě vlastní poznámku: »Univerzita v Timbuktu – přednášky teologie, muslimské právo, rétorika, gramatika, literatura. Přednášejí místní učenci i hostující lektoři z Káhiry a Fezu. Studenti – mladí muži dychtiví vědění a ctnosti z okolní západoafrické krajiny, Timbuktu – druhé hlavní město Songhaje. Středisko kultury. Gao – politické a obchodní centrum.«

Sir John umlčel černocha mávnutím ruky a podíval se na mne se zábleskem humoru v očích. »To se mi tedy ještě nestalo.«

»Jmenoval nějaké město,« řekl jsem vyjeveně. »Je tam prý univerzita. Jakou můžou mít černoši univerzitu?«

Sir John pohlížel na svého návštěvníka s rostoucí dychtivostí. »Vyzpovídej ho, můžeš-li,« pobízel mě netrpělivě. »Jestli dobře chápu, přišel ze země zlata. A jazyk za zuby, hlavně před Portugalci. Dej se do toho. Lodní kaplan by asi… hm,« zakončil neurčitě v náhlých rozpacích. Samozřejmě jsem věděl, oč jde. Lodní kaplan byl asi – jako obvykle – namol.

Několik trapných hodin jsem se potýkal s vybroušenou latinou našeho černého hosta. Na jejich konci, zpocený námahou v šíleném vedru a úplně vyčerpaný, jsem se už nedivil vůbec ničemu. Ani generálovi, který mě dávno přestal přerušovat

netrpělivými výkřiky a poslouchal vyprávění, jako dítě poslouchá pohádku. Smutné a zklamané dítě, které si uvědomilo, že slunce, hvězdy a měsíc jsou příliš vysoko na obloze, nedosažitelné pro jeho dětské ručičky. Stejně nedosažitelné jako zlatá říše Songhaj za neprostupnou hradbou pralesů, bažin a pouští pro skvělého dobrodruha sira Johna Hawkinse, vznešeného lorda z Plymouthu.

Skončil jsem. Chvíli bylo ticho. Generál konečně procitl z krásného snu a řekl s povzdechem: »Ano, to je jasné. Tak se ho alespoň zeptej, proč přišel ke mně.«

K Terrymu jsem se ten večer už nevrátil. Na stejném člunu jsem se přepravil na palubu *Merry Jacka*, jedné z menších lodí naší flotily. Akar Laha, tak se jmenoval záhadný černoch, v jehož jsoucnost jsem přestával věřit, sotva jsem z něj spustil oči, byl s námi. *Merry Jack*, k němuž se sjížděly čluny s nejschopnějším střelci, byl vybrán k bitvě. K bitvě! Jakou naději mohlo proti nám mít pár pohanských lučištníků? Díval jsem se s děsem na svou pušku. Ještě nikdy jsem nezabil člověka. Čert vzal Angličany, kteří se nikdy nenaučí kloudně mluvit jinak než po svém. Být jinde, nikoho by ani nenapadlo tahat do válčení právě mne. Nikdy jsem nebyl zvláštní střelec. Jenomže vznešený Songhajec ráčil potřebovat tlumočníka. Vypadalo to, že je do krveprolití celý divý. Ostatně náš obchodní přítel, král Seri, také. Na břehu v nějaké pevnosti prý obklíčil pár set nepřátel, které generálovi nabídl se slevou za pomoc našich zbraní. Co po nich bylo Akarovi, to jsem z jeho řeči zatím nepochopil.

Dávno se snesla rychlá tropická noc a já jsem ještě bděl. Poskládali nás po palubě, protože do útrob *Merry Jacka* jsme se všichni nevešli, ale to by mi ani nevadilo. Pomyšlení na zítřek mi nedalo spát. Zářivé nádherné hvězdy na černém sametu nad mou hlavou byly zoufale netečné k mé úzkosti. Nakonec jsem to nevydržel, přešel jsem k zábradlí a v tom černočernu bezmě-

síčné noci jsem se snažil rozeznat temný obrys *Mary of Rose*, na které snad spal, snad bděl můj věrný Terrence Wilkins.

»Bongo,« promluvil náhle vedle mne měkký hlas generálova podivného hosta. »Je tam můj synovec. Dítě mé sestry. Askijův syn.«

Byl tedy dokonce příbuzný songhajského císaře! »Co je to Bongo?« zeptal jsem se. Škoda že jsem při hodinách se starým farářem neprojevil více píle. Kdoví co mi všechno včera uniklo.

»Pevnost. Sám jsi přece říkal, že ji budeme dobývat.«

Říkal jsem ledacos, čemu jsem zrovna moc nerozuměl. »Jak se tam dostal?« řekl jsem zdvořile, aby řeč nestála.

Vychrlil na mne dlouhou řeč, z níž jsem jakžtakž pochopil, že dítě z pomsty unesli Maniové ze země Hausů, když je songhajský askija za lidské paměti už podruhé připravil o znovunalezený domov. Maniové byli znovu na útěku. A mstili se. Nejen askijovi.

»Nechtěli zůstat?« podivil jsem se. V Evropě co chvíli vláda nad některou zemí přecházela z jednoho krále na druhého a ještě jsem neslyšel, že by to vedlo k hromadnému stěhování obyvatel.

»Žádný Mani nesmí zůstat na území ovládaném Songhaji,« prohlásil Akar příkře. »To nestrpíme. Jsou jako vzteklí.«

Pocítil jsem tichou sympatii k našim nepřátelům. Já jsem byl také psanec v cizím světě, bez domova. A přitom jsem měl spíš naději na návrat než nešťastníci hnaní po staletí z místa na místo, kteří už ani nevědí, kde je jejich vlast. Já jsem to věděl. Svíravý stesk, který mi hlodal v duši, dobře znal vyvolený kraj. Ale oni?

»Třeba by nebyli, kdyby je Songhaj neštvala jako pronásledovanou zvěř,« zastal jsem se jich prudce.

Trhl sebou. Čekal jsem, že vybuchne, a bezděky jsem se přikrčil. Měl jsem pro strach uděláno, ale z něj vyzařovala síla, které bych si těžko troufal čelit. Ale položil mi jen ruku na rameno a obrátil mě k sobě.

»Neznáš je,« řekl tiše. »Jsou nebezpeční. Loví na východě otroky, kteří bojují v jejich vojsku. Z kmene Dem Demů. Lidojedy. Chápeš, co to znamená? Raněné dobíjejí. Některé prý… čtvrtí… už zaživa… A děti…« Odmlčel se a sevřel pěsti.

Otřásl jsem se. Ošklivý nepřítel! Takhle upadnout do zajetí… Už mi nebylo do řeči. Ani jemu ne. Stáli jsme vedle sebe

u zábradlí a civěli do tmy. Díval jsem se uhranutě na Jižní kříž, kolem něhož zářivé hvězdy nepozorovatelně měnily svou polohu, jak zvolna uplývala tropická noc. Konečně Akar znovu promluvil, jako by se potřeboval zbavit té osamělé tíhy.

»Zůstal jsem s h'kojovou flotilou na řece. Askija Daúd s malým Mohamedem pokračovali v cestě do Gobiru. Byla s nimi i Edželah, askijova třetí žena, a její syn Bani. Černá mohamedánka.«

»Tvoje sestra?«

»Moje sestra Urí je z rodu Sorko,« vyštěkl na mne skoro vztekle. Jako bych se v tom mohl vyznat za krátkých čtyřiadvacet hodin! »Žádný alfa nezkazil její duši. Sorkové nevěří ve vymyšleného židovského boha, který je také bohem křesťanů a mohamedánů. Sorkové věří, že duchové přírody nepodléhají nikomu, ať už učení alfové tvrdí cokoliv.«

Podařilo se mi pochopit, že alfové jsou patrně mohamedánští učenci, snad kněží. A Bůh společný se židy a mohamedány! Díval jsem se na něj v bezedném úžasu.

»Tvoje sestra… už nežije?« hlesl jsem.

»Doufám, že ano.« S porozuměním se usmál. »Zapomněl jsem, že u vás je zvykem, že muž má jen jednu ženu. Mohamedáni jich mají víc. A askija věří v Alláha. Urí je jeho první žena. Ale zůstala v Gau, protože se blíží její chvíle. Kdyby to byla dcerka, nesmí se jí muž dotknout šedesát dní. Tak přikazuje zákon kmene Sorko, který u své ženy musí dodržet i sám askija. Proto vzal s sebou Edželah. Jeho druhá žena je hora masa a tuku a k cestování se vůbec nehodí.«

»A kolik žen mají Sorkové?« zeptal jsem se. Tohle mě zajímalo! Ženy byly pro mne pořád bytosti tajemné a nedostupné, které člověk zřídka potká v přístavu. Zvlášť když nemá v kapse ani vindru.

»Zpravidla jen jednu, ale nemusí to být. Sorko může mít víc žen. Někdy má také žena víc mužů. Já sám jsem žil se ženami jiných mužů. Mladí muži mého kmene to dělávají. Moje matka, která je askijovou sestrou a za celou dobu svého pobytu mezi námi si neodvykla uctívat svého Alláha, byla z toho zděšená a bála se, že mě manželé zabijou. Žádný Sorko se nezapomene natolik, aby zabíjel ze žárlivosti, pokud si ovšem jeho žena vyvolila milence dobrovolně. Může od ní odejít, ale nemůže bránit zvyku, zvlášť když už sám překročil mužný věk.«

Přes nepochybnou poutavost toho, co mi říkal, mě zaujala jediná věc. »Tvoje matka byla askijova sestra!« vydechl jsem zděšeně. »A tvoje sestra je jeho ženou!«

»Mluvíš jako nějaký alfa,« řekl a zamračil se. »Mám s Urí společného jen otce. Její matka byla Sorko a dávno zemřela. Urí není s askijou pokrevně spřízněna – i když v Gau by to nebylo nic tak nezvyklého.« Odmlčel se a pak pokračoval jakoby nerad: »Alfové svolávají na Gao hněv svého Alláha. A já musím říct, že mají naneštěstí pravdu. Kde spí bratr se sestrou, otec s dcerou a hoši se svými matkami… To dřív nebývalo. Gao se zahubí. Už jsem viděl děti s velikými hlavami, které do roka umírají, i takové, které po pátém oběhu Země kolem Slunce ještě nechodí. Alfové říkají, že je to boží trest a že Alláh smete rozmařilé Gao z povrchu země. Nevěřím jim. Ale Sorko se vlastní sestry nedotkne.«

S úžasem jsem si uvědomil, že moje znalosti latiny prudce stoupají se zajímavostí probíraného předmětu. Tohle měl slyšet sir John! Jenže kdoví, jeho by to možná právě nezajímalo. Než jsem se stačil ptát dál, spáči na palubě se začali probouzet, jak mezi nimi přecházel třetí důstojník a nevybíravě je burcoval kopnutím. Podíval jsem se k nebi. Bylo pořád stejně černé a hvězdy se na něm třpytily s neztenčenou jasností. Ale věděl jsem, že jitro tu přichází znenadání. Ucítil jsem dotyk Akarovy dlaně na hřbetu své ruky. Neřekl nic. I já jsem mlčel. Až se rozbřeskne nový den, naše záhadná jednota pomine stejně
rychle, jako vznikla. Byl z rodu vladařů a já jen psanec.
Byl černý jako noc a já běloch. Nikdy
se nemůžeme sblížit doopravdy.

Flotilu jsme nechali v ústí řeky Magrabomby a zamířili takových deset mil na sever k řece Tagarrinu, která se vlévala do hluboké zátoky zakryté velkým ostrovem. Pevnost Bongo, kterou jsme se chystali dobývat, byla na blízkém břehu. *Merry Jack* se stočil za ostrov, kde se k nám připojila domorodá veslice. Na ní po boku světlého černocha byl tentokrát sám král

Temnů Seri, neuvěřitelná postava, oblečená jen v šarlatové čepičce a po zádech splývajícím zeleném plášti z promaštěného sametu. Zálibně se natřásal ve svém fantastickém vystrojení, ale námořníci, kteří se při minulé plavbě s tímto podivuhodným mužem už setkali, zachovali vážnou tvář.

»Ten plášť mu generál věnoval přede dvěma roky,« utrousil ke mně Pat O'Brien přes rameno. »Asi v něm i spí. Tentokrát mu veze španělské okruží. To jsem zvědav, na co si ho navlíkne.«

Zasmál jsem se, ale vzápětí jsem se zastyděl. Co je vlastně k smíchu na tom starém černochovi? Chová se koneckonců stejně jako řada vznešených a vážených evropských elegánů. Na vlastní kůži jsem zažil pána, který pro svou zálibu v krajkách a pentličkách a kdovíjakých tretkách, dovezených pokud možno hodně zdaleka, byl ochoten prodat vlastní duši, o podvodech na jiných ani nemluvě. Španělské límce, bruselské krajky, benátská zrcadla, turecké šavle, dokonce jsem slyšel i o čínském hedvábí a porcelánu, dopravovaných po tajuplných cestách plných nebezpečí za fantastické částky. Ten tady za pochybnou parádu prodává zajaté nepřátele do otroctví. Je snad evropské poddanství něco lepšího? S hořkostí jsem si vzpomněl na svoje mrtvé rodiče v ohořelých troskách našeho domu, který býval svobodným statkem, na sestru, násilně provdanou za pánova kočího, i na to, že sám jsem spasil osobní svobodu jen rychlým útěkem. Soud? Snad by tě vyslyšel král, ale dostaň se ke králi! Bylo mi tenkrát dvanáct let a byl jsem sám, sám na útěku do cizích zemí. A teď jsem námořníkem, já, z jehož předků nikdy nikdo moře nespatřil!

Začali jsme se spouštět do připravených člunů. Mohlo nás být tak devadesát. Akar se na mne díval s nesouhlasem. »Kde máte zbraně?« zeptal se popuzeně. »Nebo si váš generál myslí, že jedeme na výlet?«

Poklepal jsem na svou pušku s pocitem nadřazenosti. Přece něco, co nezná! A právě tohle *něco* je schopné změnit historii světa. V Evropě jsme se o tom přesvědčili nejednou.

»Těžkopádné,« řekl přezíravě. »Než se stačíš rozmáchnout, zasáhne tě šíp.« Najednou zpozorněl a sehnul se ke mně. »Ukaž!«

»Dej pozor!« vyškubl jsem mu z ruky hlaveň, na kterou už sahal. »To zabíjí samo.«

»Železná roura, která rozsévá oheň a smrt!« vydechl. »Nevěřil jsem, že něco takového skutečně je. Přece měli pravdu. Boky velkých lodí, které plují po moři, prý otvírají nebe blesky jako při bouři a dokážou jedinou ranou na dálku potopit celý člun.«

»Slyšel jsi dobře,« prohlásil jsem s převahou. »To jsou *canonadae.* Tohle je *flintia.«*

Podíval se na mne nechápavě. Moje snaha obohatit Ovidiův jazyk o dvě nová slova zřejmě selhala. »Nerozumím tvé mateřštině,« řekl s omluvou v hlase.

Nepřátelská pevnost mě překvapila. Opevnění bylo bytelné, i když jen z dřevěných trámů. Dělalo dojem, že vydrží víc než leckterá polorozpadlá kamenná ohrada. Trošku jsme se možná přecenili. Vystřelíme jednou, a než znovu nabijeme, vzpamatují se z leknutí a rozsekají nás na kaši. Snad by bylo bezpečnější zůstat v člunech. Ale ne. První důstojník Smith už dal příkaz k vylodění. Po prvním výstřelu jsme měli jít na hradby ztečí.

Zatím v první vlně zaútočili Temnové. Hemžilo se jich tu nepočítaně. Maniové byli obklíčeni tak hustě, že nemohla proklouznout ani myš. Jedinou cestu po moři ovládal *Merry Jack* svými děly.

»To není dobrý útok, Maniové je smetou,« řekl Akar prorocky. »K čemu takhle? Měl jsem radši sám. Síla není k ničemu, když jí není dost. Neublíží tvoje zbraň mému chlapci?« obrátil se ke mně s obavou.

»Budeme střílet do vzduchu. Kapitán je chce jen zastrašit. Potřebuje je živé.«

Déšť šípů z opevnění připravil útočící Temny o část jejich nadšení. Někteří se začali vracet, jiní hledali přirozený úkryt. Pohyb před pevností ustal. Salvador da Costa proběhl shrben kolem nás k Smithovi. »Pane,« vykřikl udýchaně. »Právě k nám přišel Palha, ten míšenec, že objevil trhlinu v opevnění. Tamhle, na jižní straně. Byl jsem se tam podívat. Je to průrva tak pro dva muže, ukrytá v houští. Kdyby se nedívali dost pozorně, mohli bychom se dostat dovnitř. Poručte obrátit pozornost jinam.«

»Kdo je tam?« zeptal se Smith.

»Francisco Vaz a já. A pak Paulo Palha.«

»Pošlu tam svoje lidi,« řekl Smith úsečně. »Ty zůstaň tady.«

»Rád. Nepochybně se s černochy domluvíte i bez nás, pane,« pronesl Salvador da Costa slaďounce.

Smith zaváhal. Tohle byla jeho slabá stránka a Portugalec to dobře věděl. Zavolal si třetího důstojníka. »Jděte s nimi, pane Connolly,« přikázal mu. »A bude-li něco v nepořádku, střílejte. Když se ozve výstřel, budu vědět, co mám dělat.«

Nepoznal jsem, jestli to opravdu věděl. Ale i když ano, neměl příležitost to dokázat. Connolly nevystřelil.

Viděl jsem Palhu mluvit se Seri Bangim, nejstarším synem černošského krále. Nato se část černochů s mocným řevem vrhla k severní straně opevnění. Ostatní předstírali zmatený útěk a ztratili se mezi hustým porostem na jižní straně.

Události se řítily kolem Smithe. »Pal!« zařval velkým hlasem, aby si dodal zdání velitele, a salva z našich pušek zahřměla jako hlas samotného velkého ducha Šango. Po ní zavládlo mrtvé ticho. Zdálo se, že obránci oněměli děsem. Našim černým spojencům se ostatně nevedlo líp. I když už znali naše zbraně z předchozích přistání Evropanů, třásli se posvátnou hrůzou a dívali se na nás s uctivou bázní. Sám veliký král Seri pozbyl své černohnědé barvy a zpopelavěl v tváři.

»Na zteč!« zvolal Smith a vyrazili jsme kupředu, sotva jsme znovu stačili nabít. Před sebou jsme hnali strachem polomrtvé černochy. Akar mě předběhl velkými skoky. Vrhl jsem se za ním a v poslední chvíli jsem ho strhl za veliký kámen. Zahlédl jsem, snad jediný, náhlý pohyb na hradbách. To, co následovalo, byla ohavná, nesmyslná krvavá řež. Měl jsem pocit, že Maniů musí být miliony. Hustý les přesně vržených kopí přibil k zemi několik desítek bezmocných těl. Mezi nimi byli i naši. Ostatní začali bezhlavě střílet, ale co bylo těch pár kulek proti dešti ostrých šípů, který neustával, zatímco námořníci pomalu a těžkopádně znovu nabíjeli. Vtom štěkla puška i z hradeb. Smith pustil s výkřikem svou a chytil se za ruku.

»Zpátky!« zařval. »Seberte raněné!«

Těch několik zbývajících černochů se dávno dalo na zběsilý útěk. Jejich král Seri, který projevil nečekanou statečnost, je marně zdržoval. Kryli jsme se, jak se dalo, a honem jsme se stahovali zpátky k moři. Akar mě zuřivě tahal za rukáv. »Co se děje?« křičel. »Kde jsou ostatní?«

Setřásl jsem vztekle jeho ruku, protože mě zdržoval daleko za našimi. Moc jsem toužil být už odtud pryč.

»Ten kurva míšenec jim řekl o díře v opevnění na jižní straně. Chtěli tam vniknout potají, ale teď tam nahoře hovoří jejich puška. Padli nejspíš do pasti.«

Akar zůstal stát. Zastavil jsem se také. »Pojď přece,« zvolal jsem. »Nemá to smysl. Generál si s nimi zítra poradí.«

Neposlouchal mě. Jeho oči zářily. »Dobře že jsi mi to neřekl dřív,« zašeptal. »Šel bych s nimi jako hlupák. Ale teď už mě nečekají. Teď hlídat nebudou.«

A najednou zmizel jako duch. Nezahlédl jsem ani pohybující se větévku. Dlouho jsem neváhal. Koneckonců jsem toho muže viděl včera prvně v životě. Přidal jsem do kroku, abych dostihl ostatní, a poslušně jsem následoval proklínajícího Smithe. Každý čtvrtý z nás byl raněn a opíral se o svého druha. Čtyři jsme dokonce museli nést. A třetí důstojník zmizel nadobro. Smith se bezmocně vztekal. Za tuhle akci ho kapitán Kelly nepochválí.

Nalítl jako zelenáč. Podmračeně seděl na zádi člunu, který klouzal rychle k ostrovu, za nímž se skrýval *Merry Jack.*

Druhý den to pro obránce pevnosti vypadalo zatraceně hrozivěji. Rozzuřený generál se rozhodl oželet tučnou kořist a rozstřílet je na cucky. Šlo přece o čest anglického námořnictva! Celá flotila opustila ústí Magrabomby a rozložila se hrozivě kolem Bonga. Jen posádka *Mary of Rose* se vylodila, aby pomohla Seriho bojovníkům. Pozorovali jsme z břehu hrůzu nahánějící manévr velitelského karaku, který se k nám natočil bokem a zvedal hlavně svých děl do výše. Ostatní lodě tvořily jen výhrůžnou kulisu na pozadí nevlídného moře. Pouze *Merry Jack* obeplouval malý výběžek, aby svými děly ohrozil pevnost z druhé strany.

Na hradbách Maniů se v mrtvém tichu nepohnul ani stín. Zpozorovali smrt a byli ochromeni hrůzou? To mlčení mi nahánělo strach. Byli úplně zticha už od včerejší noci. Zvečera je bylo slyšet naposledy, když rozdělávali velký oheň. Pak postupně umlkali. K ránu oheň dohasl, ale ticho neporušil žádný

zvuk probuzení, jako by za hradbou číhali celou noc se zatajeným dechem. Jen moře tiše hučelo. Tu a tam bylo slyšet plesknutí vlny o břeh.

A najednou se za námi s hromovým rachotem roztrhla nebesa. Generál měl znamenité střelce. Z opevnění lítaly obří třísky až k nám. Z pevných hradeb na straně moře zbyly žalostné trosky.

Vrhli jsme se do mezer v opevnění, sledováni černochy, kteří hlasitě vyli – těžko říct, zda strachem nebo bojechtivostí. Ale náš válečný pokřik zvolna umlkal. Zůstali jsme bezradně stát na velkém prostranství za hradbami a rozhlíželi se strnulí úžasem. V celé pevnosti nebyla živá duše. Krom jediné.

Connolly. Našli jsme ho vlastně náhodou. Ležel pevně spoután v temném stínu v hlubokém bezvědomí. Skoro vykrvácel z ošklivé rány v pravém boku. Maniové zmizeli beze stopy a s nimi všichni Temnové, které zrádní Portugalci zavedli do léčky. Bůhví jak se beze zvuku odplížili, když ještě navíc vlekli zajatce. Po zemi nemohli v hustém obklíčení Seriho bojovníků a na moři jsme byli my, bílí mužové se štěkající smrtonosnou zbraní. Jenže myslím, že jsme částečně spali. Já aspoň ano, přes všechny dojmy uplynulého dne. A tak nejspíš utekli na štíhlých salách, které mohli ukrývat v blízkém zálivu.

Jedna z nich se náhle objevila za výběžkem, minula *Merry Jacka* a bezstarostně zamířila přímo k velitelské lodi. *Merry Jack* se zachvěl, jak ho kapitán Kelly začal horečně obracet, aby drzé plavce mohl dostihnout, ale v polovině manévru si to rozmyslel. Zůstal stát s děly malinko přivrácenými k pevnosti na břehu a kolébal se na vlnách jako žena, která upejpavě váhá mezi dvěma tanečníky.

Náš kapitán rozkázal, abychom ke generálovi zavezli Connollyho, jediného svědka noční záhady. Sir John ještě neměl tušení, že Maniové unikli. Přišli jsme právě včas. Podmračený generál stál na palubě a proti němu neznámý černý muž s živýma chytrýma očima. Bez bázně je upíral na sira Johna, který se po nás nerudně podíval a netrpělivým gestem nás vyzval, abychom počkali.

Pak se obrátil k návštěvníkovi. »Co chce?« zeptal se stroze.

»Poselství od Sasina a Seterama veliký bílý král,« pronesl Mani velice kostrbatou angličtinou, ale přece jen to byla angličtina a sir John se pohnul se zvýšeným zájmem.

»Kdo je to Sasina a Seterama?« zeptal se.

»Ti dva z Bonga, pane,« odpověděl mu první důstojník, který se už černocha pokusil zpovídat, než ho zavedl ke generálovi. »On nerozumí, jenom ho naučili nazpaměť, co má říkat.«

Na potvrzení jeho slov opakoval posel jako zaklínadlo: »Poselství od Sasina a Seterama veliký bílý král.«

Sir John ukázal na sebe a pohledem ho vybídl, aby mluvil dál. Mani ze sebe pracně vysoukal další pro něho nesrozumitelná slova: »Sasina a Seterama odejít. Sasina a Seterama čekat veliký bílý král. Přijít Castros. Sasina a Seterama tam připravit černý muž. Seri ne. Sasina a Seterama ano.« Široce se usmál a připojil větu, jejíž smysl zřejmě znal, protože ji pronesl se zvýšeným důrazem: »Jen když my dobrá vrátit.«

Generál si ho chvíli zkoumavě měřil, pak ho nechal beze slova stát a obrátil se k nám, aby vyslechl naše vyprávění. Když jsme skončili, zbrunátněl vzteky, skočil k poslovi, který klidně vyčkával, co bude dál, a popadl ho za ramena. »Je to výzva, či co?« zařval mu zblízka do tváře. »Najdu si ty ptáčky a rozsekám je na cucky. Budou té drzosti litovat, tvůj Sasina a Seterama.«

Štíhlý černoch pokrčil rameny a zavrtěl hlavou. »Přijít Castros. Sasina a Seterama tam připravit černý muž. Jen když my dobrá vrátit,« opakoval pro jistotu.

Generál ho pustil. Najednou byl zase stejně chladný a vyrovnaný jako jindy. »Kde je Castros, pane Deweyi?« zeptal se prvního důstojníka.

»Portugalská mapa v těchto místech není přesná, pane.«

»Nevadí. Tyhle propusťte. Dejte skasat většinu plachet. Poplujeme pomalu za nimi.«

Stáli jsme jako vbiti do země, když generál už dávno zmizel ve své kajutě a Connollyho se ujal lodní ranhojič.

»A co my?« zeptal jsem se s úžasem. Sala odplouvala podél břehu k jihu.

»Zůstanete na palubě,« řekl pan Dewey. »Teď není čas, abyste se vraceli.«

»Co se bude dít?« odvážil se Terrence otázky.

Pan Dewey si mnul zamyšleně bradu. »Ví Bůh,« odpověděl nejistě. »A snad generál.«

Sledovali jsme pomalu salu a vyhýbali se mělčinám. Neměli jsme s Terrym na velitelské lodi co na práci. Byl to divný pocit,

opírat se nečinně o zábradlí. Maniové před námi soustředěně veslovali. Sotva jsme minuli ústí Magrabomby, zamířili do úzké skryté zátoky. Přímo generálovi pod nosem!

Generál vystoupil na můstek a zadíval se ke břehu. Naše flotila stála téměř na místě a mírně se pohupovala na vlnách. Už zase bylo vedro k zešílení. Zanedlouho se ze zátoky vynořila další sala. Rozeznal jsem v ní známou tvář. Francisco Vaz. Seděl vpředu a vyzývavě se šklebil na rozlícené námořníky. Na nadávky neodpovídal. Na zádi na čestném místě seděl mohutný černoch, k němuž se veslaři i Portugalec chovali s nápadnou úctou. Na palubu vystoupil první. Pan Dewey už předtím rozkázal námořníkům, aby návštěvníky nechali projít na velitelský můstek. Teď je krotil přísným pohledem, jinak by snad poťouchlého Portugalce roztrhali na místě. Měl štěstí, že se nedostal na palubu *Merry Jacka,* jehož posádka zažila na vlastní kůži nepříjemné následky jeho zrady.

»Nechte ho,« řekl Terry zlomyslně hodně nahlas, když ho Vaz míjel. »Generál ho dá stejně pověsit.«

Generál měl k tomu určitě tisíc chutí, ale byl rozhodnut napřed vyslechnout, co chtějí.

»To je král Sasina, pane,« řekl Francisco Vaz s nevtíravou úctou, jak se slušelo na tlumočníka. »Jeho druh, král Seterama, je na břehu a připravuje náklad pro vaše lodě.«

Sir John se živě pohnul, jako by chtěl něco říct, ale rozmyslel si to. »Mluv dál, poslouchám,« řekl jen.

Díval jsem se se zájmem na černošského krále. Vypadal důstojně, mnohem důstojněji než tlustý Seri. Také on měl na hlavě čapku, ale kolem beder bělostnou roušku jako Akar. Po hrudi se mu táhla dlouhá roztřepená světlá jizva, na kterou spíš upozorňoval, než ji zakrýval tepaný zlatý šperk podivného tvaru, v němž byly v symetrickém ornamentu zasazeny ostré špičáky a drápy leoparda, který ho kdysi potrhal. S úctou jsem civěl na nádhernou ozdobu. Takový kus zlata pohromadě jsem jakživ neviděl. A on to nosil jakoby nic. Orlím nosem, jemnými ústy a úzkou tváří se nápadně lišil od Temnů s odulými rty a silně připomínal Akara. Na první pohled bylo vidět, že jejich předkové pocházejí ze stejného kraje. Díval se neohroženě na generála a lehce se usmíval. Chtěl vědět, kam až zajde bílý muž v touze po snadném výdělku? Vždyť, pokud jsem se nemýlil,

právě mu nestoudně nabízel na prodej jeho vlastní bývalé spojence.

»Králové Sasina a Seterama netouží po ničem víc, než obchodovat s anglickými loďmi,« pokračoval Vaz. »Byli v neutěšeném postavení a nemohli se přiblížit dřív. Ale teď se všechno změnilo. Nabízejí šest set osmdesát mužů a tři sta žen v nejlepší kvalitě.«

»Kolik?!« sir John Hawkins sebou trhl a vypadl ze svého příslovečného klidu. Jestli si skutečně až dosud namlouval, že přijel jenom ztrestat drzost černých bojovníků, v této chvíli byl patrně už velice blízko změně názoru.

»Plný náklad pro čtyři vaše lodě,« odpověděl Portugalec s převahou.

»Koupím je, když vydají tebe a da Costu,« vyštěkl generál.

»To je ani nenapadne. Ostatně jim to nemá kdo říct,« usmál se Vaz slabě. Sir John se pokusil naznačit tmavému muži, co od něho žádá, ale brzy toho nechal, aby si nezadal před posádkou, která se začala skrytě pochechtávat jeho bláznivým posunkům.

»Pochybil byste, pane,« řekl teď úlisně Vaz, odhodlán využít generálovy okamžité bezradnosti. »Temnové nejsou dobří spojenci – pro obchod. Špatní bojovníci. Kdyby měli naplnit vaše podpalubí, musel byste tu strávit nejmíň rok a přitom živit posádku lodí i dodané otroky. Sasina a Seterama jsou schopni v deseti dnech opatřit několik stovek, takže nejdéle do měsíce, spíš dřív, budete moci odjet s čerstvým zbožím. Ty, které zde nabízejí, získali v bojích za stejnou dobu – včetně včerejška,« dodal mnohovýznamně a díval se přitom generálovi přímo do tváře. Ten odvrátil oči, ale jinak nehnul ani brvou. »Nekoupíte-li vy, koupí pět portugalských galeon, které podle našich zpráv už kotví za Palmovým mysem a budou se vracet skoro bez nákladu. Jsme-li se Salvadorem pro vás cennější, je to velká čest, které si musíme vážit.«

»Nemáš ani cenu provazu, na kterém se jednou stejně budeš houpat,« utrousil sir John. »Dobrá. Zůstaň si tam. Řekni mu, že koupím, seženou-li do měsíce ještě jednou tolik.«

»Je to velký požadavek, pane. Na celém pobřeží by to nedokázal nikdo než Sasina a Seterama.« Hluboce se uklonil svému společníkovi. Ten patrně pochopil, že obchod je dojednán, postoupil živě kupředu a zvedl pravou ruku s jedním vztyčeným prstem.

»Král Sasina si přeje vědět, kolik platíte za hlavu, pane,« přetlumočil Francisco Vaz výmluvné gesto.

Přihlížel jsem s hrůzou nechutné scéně. Sir John dal donést svazek železných prutů a bednu cetek a s černým králem překládali jednotlivé kousky z hromádky na hromádku. Náš vznešený velitel se tu handrkoval jako koňský handlíř s černochem, který vzplanul stejnou lichvářskou vášní a tahal se s ním o kusy železa a pestré hadříky. Najednou už tlumočníka nepotřebovali. Sir John se zděšeně chytal za hlavu, když Sasina k hromádce vybraných tretek přitáhl i třetí železný prut a vrtěl hlavou, že za méně nedá. Nakonec si potřásli rukama sršíce obchodními úsměvy.

Bylo mi z toho nanic. I mnohem otrlejší Terry byl bledý pohnutím. Francisco Vaz na nás shlížel s vítězným úšklebkem.

»Jak ušlechtilé od Angličanů, že nezištně vykupují své spojence ze zajetí,« zasyčel dolů do našich zděšených tváří. »Žádný portugalský pirát by nebyl schopen tak vznešeného gesta.«

Nezmohli jsme se na odpověď.

»Vazi,« zarazil ho generál tiše, když odcházeli. »Vám jistě nejde o podíl na tomhle haraburdí. Co je to? Zlato?«

»Pouhé přátelství, pane,« odpověděl ten ničema pokrytecky. »Po odměně jsme se neptali.«

»Řekněte svoje podmínky. Nebudete litovat.«

»Ne, chci mít ještě příležitost litovat svobodně čehokoli, pane,« řekl Portugalec vážně. »Mám před očima příliš živý příklad důvěřivých přátel Anglie.«

V potu tváře jsme nakládali *zboží*. Saly plně naložené těsně spoutanými černochy čile pluly sem a tam. Ozýval se z nich nářek i kletby, jindy tichý, monotónní žalostný zpěv a někdy strašné výhrůžné ticho. Podpalubí se plnilo. Skládali jsme je těsně k sobě jako balíky. Skoro tři stovky se jich vešly do nemožně stísněné prostory, kde pod neprodyšně ucpanými stropními trámy bylo k zadušení. Už jsem se neodvážil ani rozhlédnout. Ty divoké nenávistné oči jsem před sebou viděl i v noci,

ačkoli jsem večer uléhal utahaný jako pes. Ale spánek se mi začal vyhýbat. Teď jsem se těšil na rozvrzanou *Amélii* a krušné plavby v sychravém severáku. Rybí zápach byl rajskou vůní proti strašnému puchu, který stoupal z nemytých upocených těl a jejich výkalů, protože málokdy byl někdo ochoten je vynášet.

Kapitán před tím zavíral oči. Čistá musela být hlavně paluba a v dokonalém pořádku posádka lodi. Ti dole nějak přežijí.

Ale to, co mě zahánělo, nebyl ten ohromující smrad. Měl jsem strach. K smrti jsem se bál Božího trestu, o kterém jsem byl přesvědčen, že nemůže minout někoho, kdo se dopouští tak strašného hříchu jako my. Snažil jsem se na to nemyslet. Vždyť toho nechám hned po téhle plavbě. Starý poctivý kapitán van Leuwen nikdy nevstoupí do takového spolku s ďáblem.

Usilovně jsem se vyhýbal živé výčitce ztuchlého podpalubí, dokud si toho nevšiml třetí důstojník a s náramným křikem mne nesehnal dolů. S podklesávajícími koleny jsem se chopil koše s jídlem. Po druhé straně kráčel úzkou uličkou Terry a chvílemi jsme si vyměňovali povzbudivé pohledy.

Nebýt toho, snad bych se to nikdy nedověděl. Nejspíš by zakrátko zahynul hlady a skončil v moři za lodí jako potrava žralokům. Už jsme jich přes palubu hodili víc. Skoro každý den v té bídě někdo umřel. Akar. Ani jednou mě neoslovil, a přece mě mnohokrát musel vidět. Naložili ho prý hned první den. Byl vyzáblý jako smrt a jeho oči se na mne dívaly bez výrazu.

Překročil jsem několik potem se lesknoucích černých těl a vrhl jsem se k němu. »Příteli,« koktal jsem rozčileně. »Akare! Oni nevědí, že jsi tady. Nezoufej. Řeknu to kapitánovi. Zachráním tě.«

»To je jedno,« řekl podivným hlasem. »Nech mě.«

Slyšel jsem už, že otroci během času zlhostejní až k úplné netečnosti. Ale Akar! Akar?!

Vyběhl jsem na palubu a vpadl jako velká voda rovnou ke kapitánovi. »Pane, stal se hrozný omyl a musíte ho napravit!«

»Co musím?« zeptal se napůl pobaveně.

»Dole v podpalubí je muž, kterého jsem viděl na velitelské lodi. Generál se bude strašně zlobit.«

Kapitán se hrozivě vztyčil a zadíval se na mne s očividným hněvem. Veselost ho přešla. V jeho pohledu byla němá výstraha. »Protři si oči, máš vlčí mlhu. Jakpak by se tam asi dostal, he?«

»Zajali ho v pevnosti s ostatními Temny,« vyžblebtl jsem neprozřetelně. »Ten den, jak jsme útočili!«

»Zavři zobák.« Kapitánův hlas byl chladný a ostrý jako severák. »Nikoho takového generál nekoupil, to mi věř.«

»Poznal jsem ho,« vybuchl jsem zoufale. »Jak by o tom mohl generál vědět v takovém množství? Podvedli ho. Musíte mu to říct, pane.«

»Nebudu ho obtěžovat kvůli jednomu zatracenému černochovi,« zařval kapitán vztekle a chytil mě za krk. »Když si nevidíš ani na špičku nosu, řeknu ti to na rovinu: o ničem takovém nevíme. Obchodujeme s Manii, a kde shánějí své zboží, se nás netýká.«

Vypotácel jsem se ven napůl uškrcen jeho bezohledným stiskem. Nemohl jsem si to srovnat v hlavě. Oni to vědí, vědí! A neudělají nic! Skrčil jsem se do stínu pod jedním člunem a čekal. Snad mi Terrence poradí. Ještě stále jsme kotvili blízko břehu. Akar musí zpátky. Umí plavat? Na tom záleželo všechno. A… bude chtít?

Konečně se Terry vynořil, rozhlédl se po palubě a zamířil přímo ke mně. »To je ten přítel našeho generála tam dole, co?« řekl. Se zjevným pohoršením pohlédl k velitelské lodi a odplivl si velkým obloukem do moře.

Kývl jsem. »Ten má větší cenu než my všichni dohromady. Nemůžu to tak nechat. Vždyť je to, jako by prase strčilo do chlíva člověka.« A zadíval jsem se na něj s němým očekáváním.

»Ke kapitánovi s tím nechoď,« dal mi opožděně dobrou radu. »Nemá to cenu. Leda bys mu řekl tu úvahu o prasatech. Třeba ho pak trefí šlak a my můžeme využít zmatku.«

»Už jsem tam byl,« přiznal jsem.

»To je horší,« zadumal se Terry. »Když ho teď necháme plavat, bude to hned na tobě. A když ne, bude pryč do dvou dnů. Díval jsem se na něj. Dokáže i nepít.«

Zachvěl jsem se. »Zkusím jít ke generálovi,« řekl jsem nejistě.

»Neblázni,« zarazil mě přátelsky. »I kdyby ses k němu dostal, o čemž pochybuju… Zbytečně maříš čas. Radši domluv tomu černému, ať se pokusí přežít. Za mořem si ho můžeš koupit na záruku svého podílu.«

»Udělám to hned,« vykřikl jsem.

»To sotva. Nedávno jsme vypluli, tolik sis ještě nevydělal.«

»Vždyť za ně nedávali skoro nic!«

»To ne. Ale prodávat je budou za jejich váhu zlata.« Chvíli jsem přemýšlel.

»Pomoz mi, Terrenci. Nikdy ti to nezapomenu.«

»S čím?« – »Uteču s ním,« rozhodl jsem se.

»Hned v noci.«

POMSTA ČERNÉHO MUŽE

Songhaj, nadepsal dr. Vávrů přičinlivě další poznámku. *Založena v 7. století, ale do úpadku Mali jen vazalský stát. První vládnoucí říše na území – Ghana (7.-11. století) se stejnojmenným dvojměstím. Abú Bakrí v cestopise z 11. století zaznamenává: Dvě města, v muslimském 12 mešit, královské město 6 mil od města cizinců, mezi nimi obydlí z kamene a akáciového dřeva. Mohlo mít 30 000 obyvatel. Domy z kamenných omítnutých kvádrů, několikapatrové. Pravděpodobně na místě dnešního Kumbi Sáleh u jižní hranice Mauretánie. Vládci zůstali animisty přes pronikající islám. Armáda 200 000 mužů, z toho 40 000 lučištníků. Jako stát nezanikla, ale upadá, kolem 1200 už jen distrikt říše Mali. Od druhé poloviny 15. století obě přecházejí k songhajské říši. Nejslavnější král Mali – Mansa Músa (1307 – 1322) při pouti do Mekky cestou v Káhiře utrácel takové množství zlata, že způsobil inflaci tehdejší egyptské měny. O jeho bratrovi Mansa Sulejmanovi píše Ibn Batúta z Tangeru: »Sultánův obvyklý šat je tunika z rudého sametu. Před ním jdou jeho hudebníci, nesoucí zlaté a stříbrné kytary, a za ním 300 ozbrojených otroků. Jde pomalu, jako by odpočíval, a dokonce se chvílemi zastavuje. Když usedne…«*

Vytrhl list z bloku a vztekle ho roztrhal. K čemu to všechno, Songhaj přece byla starodávná říše sama o sobě. O zlatu nikdo nepochybuje. Chvíli se díval tupě před sebe a pak začal znovu:

Songhaj původně ovládali Sorkové z ostrova Gunguy. V 11. století přemoženi patrně Berbery z Tripolska – dynastie Ze. Po ní dynastie Sonni vymaňuje Songhaj z područí Mali. (1335) V čele říše císař – askija. Města podél Nigeru, kde se soustředil život říše: Timbuktu, Rharús, Dara, Gao, Kukya, Djenné. Gao – obchodní město, černí přicházejí se zlatem a nakupují evropské a berberské zboží. Prodává se také chléb, maso, melouny, citrony, kukuřice, rýže. Na trhu otroci, muži i ženy. Nesmírný rozdíl mezi městem a venkovem, v městech rozmařilý přepych, na venkově lidé nazí. Statky obhospodařovány zajatci – často nesmírně zbohatli na úkor svých pánů. Pro chov koní určen podřízený kmen. Řemesla specializována – pět kovářských kmenů, platili ročně daň 100 kopí a 100 šípů na rodinu. Poddaní rybáři – Zendžové. Zvláštní postavení kmenů Arbi a Sorko – nejbližší askijům. Arbi – k službám princů a jejich rodin, osobní stráž. Sorkové, dříve kapitáni jezer, *ovládali flotilu na Nigeru. Neměli povinnosti v naturáliích. V Gau 7 626 domů, cca 70 000 obyvatel. Nejslavnější askija Mohamed Turé (1493-1528). Songhaj sahala daleko na sever k hranicím Alžíru, na východě okupoval »Velký askija« město Agades, středisko obchodních cest karavan do Tunisu, Tripolisu a Egypta. 1513 vnikl do států Hausů a načas je přivtělil ke Gau. Dokonalý administrativní systém. Guvernéři provincií a centrální ministerstva: financí, spravedlnosti, vnitra, zemědělství, lesů a také ministerstvo pro* bílé *– Tuaregy a Araby na saharské hranici říše. Udržována rovnováha černoši-Arabi, pohané-muslimové, usedlí-kočovníci, města-venkov.*

*Po něm se násilným převratem zmocnil vlády jeho syn Músa (1528-*1531), *následnické boje trvají až 1549, kdy se k vládě dostává po dalších dvou bratrech (všichni byli synové konkubín) syn* Velkého askiji *Daúd. Vládne až do své smrti 1582. Výmluvný, schopný vladař, velkorysý, liberální, veselý.*

Askijové, původně bílí (podle africké představy) Berbeři, postupně splývali, ale zůstali mohamedány. Askija Mohamed měl více než 34 synů, Daúd nejméně 61 dětí. V každé generaci stovka následníků.

Akar naštěstí plaval jako ryba, i když se na palubě potácel slabostí na nejistých nohách, až jsem měl strach, že zůstane někde ležet a že nás přistihnou. Taky jsem zažil horkou chvilku, když jsem ve světle měsíce zahlédl dvě trojhranné ploutve. Ale žraloci si nás nevšímali. Propluli v malé vzdálenosti kolem nás za lákavější kořistí blíž k anglickým lodím. Ještě že řetězy neodřely Akarova zápěstí a kotníky dokrvava. To by sotva vyvázl.

Vylezli jsme na břeh roztřesení zimou. Noc byla kupodivu chladná. Rozběhli jsme se do úkrytu stromů. Chtěl jsem dál, ale pod prvním stromem padl Akar na zem a zůstal bezvládně ležet. Byl úplně vysílený, i když jsem ho prve na palubě nakrmil prozřetelně svou večeří. Lehl jsem si k němu a přitiskl se k jeho tělu, abych ho alespoň zahřál. Ani se nepohnul, jen se díval vzhůru, kde mezi větvemi prokmitaly hvězdy. Nepromluvil. Jeho oči se nerozjasnily, když jsem mu šeptal plán našeho útěku. Nic. Jen poslušně vykonal všechno, co jsem mu nařídil. Nedělal jsem si nároky na jeho vděčnost, cítil jsem dosud hlubokou vinu nad tím, že jsem se mohl zúčastnit něčeho tak ohavného. Ale jeho mlčení mě děsilo.

»Akare, řekni něco,« žadonil jsem. »Jsi svobodný, slyšíš?«

Viděl jsem, že se jeho rty pohybují, a přitiskl jsem hlavu těsně k jeho, abych rozuměl. »To je jedno,« šeptal sotva slyšitelně. »Ale aspoň ho zabiju.«

Ležel jsem u něj a neodvážil se ptát dál. Tu noc žádný z nás neusnul. Ráno jsem si všiml, že jeho hrůzná netečnost zmizela. Byl zase velice rozhodný, ale měl jsem pocit, že je to někdo jiný, docela cizí a nebezpečný jako ostře nabroušený nůž. Teď jsem mlčel já, ale on se ke mně obrátil, zadíval se mi do očí prázdným pohledem a řekl na vysvětlenou tak klidně, až mě zamrazilo: »Dali ho Dem Demům. Byl jsem blázen. Chytili mě, abych se na to díval.«

»Kdo?« vykřikl jsem zděšeně.

»Nevím, omráčili mě. Viděl jsem až… to. Nikdy nezapomenu. Pojď!«

Dal se do běhu po břehu Magrabomby. Klopýtal jsem vyjeveně za ním. Nechápal jsem nic krom toho, že beze zbraně

následuju úplně neznámého člověka, podivného a možná šíleného, do hloubi neproniknutelného pralesa, určitě plného šelem, jejichž vzdálený řev ke mně doléhal po celou noc. Brzy jsme zpomalili, jak porost houstl. Najednou se zastavil a řekl: »Tady.« A posadil se na kámen u řeky.

Viděl jsem hluboký zářez v kůře stromu za jeho zády. Všiml si mého pohledu. »Ano,« potvrdil. »Moje znamení. Oni postupují pralesem jen pomalu, mají koně. Ale musí dojít až sem. Musí brzy. A pak…« Odmlčel se a jeho pohled se změnil. Byl krutý a divoký a byla v něm vražda.

Zůstal jsem nad ním bezradně stát na pokraji černého zoufalství. Nedokázal jsem si rozumně vysvětlit, proč jsem tady. Jsem to vůbec já? Hrdina divokého horečnatého snu v přízračné podivné zemi, která snad ve skutečnosti ani není z tohoto světa? Zachvěl jsem se. Žhavé peklo s černými ďábly. Dal jsem se oklamat? Proč se tak změnil ten, který tu seděl přede mnou bez slova díků a měl v očích jen nenávist a smrt? Celá moje dávná minulost, moje kdysi šťastné dětství najednou přede mnou vyvstalo jako skutečnost nejskutečnější. Co hledám v dusném pralese já, dítě kadeřavých chlumů, šťavnatých zelených pastvin a zlatých lánů vlnícího se obilí? Jak jsem se octl na rozbouřeném moři od tiše bublajícího pramínku ve stráni nad naší chalupou? I rybářská loď kapitána van Leuwena mi připadala jako neskutečný sen.

Nepatřím sem. Nepatřím nikam, jen domů. Teď na našich polích leží sníh, než se země zachvěje očekáváním jara. Zoufale jsem se snažil zachytit unikající vůni, sladký pach otvírající se země i omamný závan dávných senosečí. V polích jsem se bával polednice, až se mi tatínek smál. Teď jsem měl nesmyslný pocit, že mě uchvátila. Kruté, žhavé, čarodějnické poledne mě mělo v moci a nepustí mě z výhně nevyhasínající pece. Bylo teprve ráno, a přece už nad temnými korunami stromů slunce sálalo takovým žárem, že z mých šatů, promočených potem, sotva oschly po noční lázni, stoupala pára. Ano, polednice. Octl jsem se v neskutečnu, v děsivé pohádce se strašným koncem.

S úsilím jsem se vytrhl z bolestného snění. Akar se na mě pozorně díval velikýma očima a řekl měkce: »Můj život ti patří. Obětoval jsi mi všechno. Proč?«

V jeho hlase zaznívalúžas, jako by si teprve teď uvědomil, co se vlastně stalo. Ano, proč jsem to udělal?

»Nevím,« odpověděl jsem popravdě. »Prostě jsem musel.«

Ulevilo se mi. Přestrojený ďábel kamsi zmizel a černý muž přede mnou mi zase připadal o mnoho lidštější než bílí vlci na anglických lodích. Ostatně – polednice je bílá. A černé klekánice jsem se nebál nikdy. I přítmí pralesa teď působilo spíš konejšivě než děsivě. Zvedl jsem oči. Přímo nad hlavou se mi houpal velký neznámý plod. Stačilo vztáhnout ruku a dát se do jídla. Jaká štědrá země! Ne, ta pohádka vůbec nebyla tak zlá.

Usmál jsem se na Akara, který se zadíval kamsi mimo mne a pronesl zvolna:

»Snad ještě někdy dokážu být vděčný za život. Prozatím ti aspoň děkuju za přátelství.«

Moje vědomí se vzpíralo pochopit smysl jeho narážek. On se ostatně k nedávno minulým zážitkům nevracel, i když začal být mnohem sdílnější. Dověděl jsem se, že sem přišel po stopách tlupy, která unesla jeho synovce ze země Hausů a na pobřeží se připojila k vojsku Sasiny a Seteramy. Pak se setkal s Temny, kteří zaskočili nepřátele v obrovské přesile, a uviděl velké lodě v ústí Magrabomby.

Ovšem, Hausové. Dr. Vávrů zasmušile začal kroužit slova po papíře.

Východně u jezera Čad mocný stát Kanem Bornu. Mezi ním a Songhají státy Hausů střídavě pod nadvládou jednoho nebo druhého, ale nikdy nekontrolované úplně. Města obehnaná hradbami úspěšnější v obchodu než ve válce. Daura, Gobir, Zaria, Kano, Katsina, Zegzeg. První vládci patrně Berbeři, matriarchát. Hausové Berberům jazykově nejpříbuznější. Nejsou kmenem, po staletí se mísili z mnoha kmenů, stali se téměř národem se společným jazykem a hrdostí nad kulturou. Ale nemají dost silný pocit pro jednotu, často spolu bojovali. Původně zemědělci, v městech řemesla. Hutnictví, bavlna, tkalcovství, předení, zpracování kozí. Cestovatelé a obchodníci.

»Sedm mých přátel nás na koních dostihlo po břehu řeky,« navázal Akar zničehonic na své dřívější vyprávění, »se zprávou, že Urí porodila Daúdovi v Gau druhého syna. Jel jsem s nimi za askijou. Bohové! Zapomněl jsem na všechno, když jsem se to dověděl! Miloval jsem Mohameda – nevím, jestli bych tak dokázal milovat vlastní dítě. Byl… Ne. Dost.« Najednou změnil tón a pokračoval zase suše: »Edželah ho zahubila, jsem si tím jist. Daúd je nechal bláhově před městem, když vjížděl do Gobiru. A Hausové ho zradili za jeho zády, zatímco mu slibovali poslušnost. Bohatě zaplatila, nepochybně. Je z nejbohatší rodiny v Gau. Museli se domluvit dávno dřív. V kraji nebylo po Maniech stopy, když jsme přijížděli. Jen tihle byli ukryti někde v lesích.« Krátce se odmlčel, než přemohl pohnutí. Viděl jsem, že se chvěje únavou. Ale zase se vzchopil. »Edželah si rvala vlasy, že jí unesli svěřené dítě,« řekl se zlobným posměchem. »Velký askija Mohamed, Daúdův otec, by ji na místě zabil. Ale dobře znala Daúda a věděla, že to neudělá. Byl velkorysý a vládl spíš moudře než krutě. Rád se smával a úsměv vladaře přechází, má-li za sebou příliš mnoho mrtvých. Dřív jsem si toho vážil, ale neměl jsem pravdu. Měl ji zabít, jak mu to kázal první nával hněvu, místo co by k ní vstoupil ještě tutéž noc, aby se utěšil.« Povzdechl si. »Songhaj leží na březích klikaté řeky. Já jsem se narodil na ostrově v jejím proudu a cesty mého života jsou stejně nevyzpytatelné jako kalná voda. Všechno, co jsem kdy vykonal, je utopeno někde v bezedném bahně. Neudělal jsi dobře, že jsi se mnou spojil život. Já mám jediný cíl. Nevím, co bylo předtím. Vím jenom, že ho musím najít. A já ho najdu.«

Zase už mluvil o hledání místo o vraždě. Potěšilo mě to, i když jeho tón se mi nelíbil. A ještě míň se mi líbilo, co mi vyprávěl dál. »Chtěl jsem zabít Edželah tu noc. Vnikl jsem k ní k ránu, když askija odešel. Smála se na mne! Myslela si, že přicházím za ní s touhou, v okolí nebylo jiné ženy. Nechal jsem ji při tom. Dovolil jsem, aby se svlékla a vlákala mě na lože. A tam jsem jí vyryl dýkou do ňader znamení hanby, stejné, jako se ostřím nože v Gau píše do tváří nevěstkám s ošklivou nemocí, aby se jim muži vyhýbali. Řvala jako šílená, zatímco jí krev stékala po nahém těle. Ale nezabil jsem ji. Jsem zbabělec, měl jsem říznout hloub. Až tady skončíme, vrátím se do Gaa a tam to dokonám. Teď to dokážu. Teď už ano. Na místě, kde Manio-

vé vkročili do lesa, jsem opustil své přátele a šel jsem napřed. S koňmi mohli postupovat jen pomalu. Měl jsem strach a spěchal jsem. Cestou jsem dělal zářezy, aby mě našli, až si proklestí cestu ven. Vyšel jsem tudy před řadou dní, ale oni už nebudou daleko.«

»Nebál ses lvů?« zeptal jsem se. »Tak sám a beze zbraně.«

»Lvi v lese nežijí,« řekl. »Leda pardáli. Krom toho by moje zbraně postačily. Ale téměř nikdy neútočí na člověka.«

Představa mírumilovných pardálů mě neuspokojovala.

Krom toho se Magrabomba hemžila krokodýly, o čemž jsem měl příležitost se přesvědčit, když čelist jednoho z nich zaklapla těsně u mé nohy, kterou jsem neprozřetelně spustil k hladině. A těch komárů, nebo co to bylo! Zato s rostlinstvem této země jsem byl navýsost spokojen. Měl-li člověk hlad, stačilo jen vztáhnout ruku a trhat. V nejhorším případě vylézt na strom, což mrštný Akar ovládal znamenitě. Žádní páni, vymáhající daň jen za to, že člověk žije, žádná zima, nutící lidi vyhledávat pevná obydlí a zahřívat se ohněm, žádná bída, kterou je třeba zahánět usilovnou prací. Všechno tu rostlo jakoby samo. Ale zvěře jsem se bál.

U nás mohl člověk tu a tam potkat osamělého medvěda, který se mu většinou zdaleka vyhnul. Smečky vlků se v zimě sice stahovaly k lidským obydlím, ale daly se zahnat několika výstřely. A po zemi se plazila leda zrádná zmije. Tady to bylo jiné. Zdálo se, že prales je pod tajuplnou vládou neuvěřitelných zvířat nejrůznějších rozměrů, jejichž stíny jsem občas zahlédl vpovzdáli.

Narazil jsem i na hada tak obrovského, až se mi hrůzou zatajil dech. Nevím, proč nás nikdo z nich nenapadl, i když jsme byli úplně bezbranní. Akar se tvářil netečně. Věděl, že se nám nic nestane? Nebo nebezpečí nevnímal?

Mnohem později, když jsem byl s nástrahami skrytými ve stínech hustých křovin obeznámen líp, jsem už také věděl, že ne vždy se člověk musí bát číhající šelmy, ale nikdy, nikdy jsem nedokázal kráčet pralesem s úplnou bezstarostností. A tak jsem prožil plné tři dny v děsu a srdce se mi zastavovalo hrůzou při každém šelestu, až se konečně Akar vztyčil s náhlým jasem v očích. »Jsou tady,« řekl tiše. »Poslouchej.«

Neslyšel jsem nic. Až za dlouhou dobu se mi zdálo, že se v dáli ozvalo slabounké zaržání koně. Sedm songhajských jezd-

ců překonalo prales a vynořilo se v zemi, kde ještě žádný živý tvor koně nespatřil.

Zatím jsem vůbec nepřemýšlel, co bude dál. Mládí je bezstarostné a v téhle zemi jsem se o obživu starat nemusel. Jenom jsem nechtěl být sám. Akar už nepromluvil. Patrně měl pocit, že mi řekl všechno. Vláčel mě za sebou jako přítěž z pouhé vděčnosti, protože asi věděl, že bych bez něj zahynul. Držel jsem se ho jako klíště a blaženými vidinami, jak se s nalezeným hochem vydáme do jeho zajímavé, tajemné země, jsem se bránil proti hrůzám osamělosti. Vábná vidina karavany naložené zlatem, kterou povedu do východních krajů kontinentu a odtud až ke břehům Středozemního moře, a představa slavného návratu domů, kde si konečně koupím spravedlnost, přispívaly k odhodlání pomáhat mu dál.

Bylo to jako hra kočky s myší. Akar získal spojence v kmeni Susu, jehož územím Maniové prošli a zanechali v něm spoušť a mrtvé. Věděli jsme o nich a oni věděli o nás. Když byli v plné síle, pokoušeli se vyhledávat šarvátky a my jsme uhýbali a mizeli v lesích. Sotva se rozdělili, byli jsme zase za nimi jako ohaři.

Jednou jsme si je vyčíhali v úzké rokli u řeky. Pokusili se o zátaras, abychom je nemohli pronásledovat, a to byl jejich konec, protože ztratili drahocenný čas. Susuové s luky zatím proběhli po okrajích rokle a šípy je drželi v šachu z druhé strany. Když jsme zaútočili na barikádu, ozval se výstřel. Dva Susuové padli, třetí střela škrábla Akara lehce na rameni. Teď byli bezbranní. Věděli jsme, že s nimi jsou oba Portugalci a míšenec Palha, a já jsem navíc věděl, že pušku umí spolehlivě nabít jen da Costa, a než stačí nabít všechny tři…

Bojovníci s oštěpy se vrhli vpřed a prolomili barikádu. Dva běloši se bránili v panickém děsu. Věřili, že všichni černoši jsou lidojedi, a byli odhodláni prodat svou kůži draho. Vazovi, jemuž da Costa podal pušku, se ještě povedlo vystřelit a zranit jednoho koně. Jeho rozzuřený jezdec po něm skočil a prořízl mu hrdlo. Jiný vyrval Costovi pušku a roztříštil mu s ní hlavu. Paulo Palha, který se dal slepě na útěk, skončil stejně.

Byla to krvavá řež. Bojovníci Maniů prchali roklí proti proudu, zasypáváni ze stran deštěm šípů. Šplhali po stráních vzhůru a pokoušeli se utéct. Většinu zahnali Susuové do moře, jen čtyři se ukryli tak obratně, že jsme je nenašli, ani když jsme po boji

pečlivě pročesali celé okolí. Nejcennější kořist unikla. Sasina a Seterama. Susuové, jejichž odvaha vzrostla, se pokoušeli přesvědčit Akara, že nejspíš uprchli zpátky na sever do Rotumby, kde sídlil Farima, další král Maniů. Akar jen zavrtěl hlavou. Vypravili se na cestu bez nás, plní bojovnosti.

Díval jsem se na padlé se smíšenými pocity. Akar zaútočil jako vzteklý pes s úmyslem nešetřit nikoho. Co hledal? Kde je to dítě, které chtěl zachránit? Armáda Maniů byla podivná. Od ušlechtilých tváří, jimž podobné jsem viděl na králi Sasinovi a jeho odvážném poslovi, až po divoké obličeje se zvířecím výrazem, na kterých ztuhl příšerný úšklebek smrti.

»Přibírali k vojsku mladé muže všech kmenů, které si cestou podrobili,« promluvil vedle mne Akar, »dokud ještě neměli příležitost prodávat je do otroctví. Turci to dělají také. Vojáci bez domova jsou daleko bojovnější. Nemají se oč bát. Maniové by sami na to nestačili. Není jich mnoho.« Díval se se zvláštním výrazem dolů, do jedné z nejošklivějších tváří, jakou jsem kdy viděl. »Dem Dem,« řekl. »Aspoň jednoho z nich jsem chtěl dostat živého.«

Jeho přání se splnilo. Jednoho ze čtyř uprchlíků našli nakonec jezdci z Gaa v rokli ve skalním úkrytu. Měl rozšklebenou divokou tvář a choval se jako vyděšené zvíře. Ale Akar se na toho ohavného tvora díval v nadšeném vytržení. Usadil ho svázaného vedle sebe na zem a s líbezným úsměvem mu vlídným hlasem domlouval v cizí měkké řeči. Zajatec byl jistě pološílený tupec. Po každém Akarově pokusu o uklidnění řval hrůzou a koulel divoce očima, až mu lezly z důlků.

»Jdi s nimi,« usmál se na mne Akar. »Ještě s ním budu mít spoustu práce.«

Šel jsem s jeho přáteli do blízké vesnice, kde nás místní obyvatelé ubytovali v slaměné chatrči. Padl jsem na rohož a okamžitě jsem usnul únavou. Až ráno mě napadlo, že jsem Akara neslyšel se vracet.

Díval jsem se, jak žhavé slunce stoupá nad lesy na východě, a nemohl jsem se zbavit podvědomého neklidu. Akar tu nebyl. Songhajci jen pokrčili rameny, když jsem se po něm ptal, a dál čistili své zbraně, zkrvavené ve včerejší bitce. Moje nejistota rostla. Nestalo se mu nic? Ten člověk se mohl v noci osvobodit a…

Když se slunce blížilo k zenitu, už jsem to nevydržel a odplížil jsem se zpátky v úmorném vedru, v němž jsem rychle malátněl. Vysoká palma, u níž jsme je zanechali, stála poblíž hájku, kde jsem našel úkryt. Kdybych zavolal, možná… Jenomže jsem *to* spatřil dřív, než se mi podařilo vydat hlásek, a pak už jsem jenom mlčel v bledé hrůze. Smolně černý stín uzoučké koruny míjel v pravé poledne o vlásek hlavu nešťastníka, který visel v provazech a hrůzně sténal. Byl teď úplně nahý. Jeho tělo bylo natřeno mastí, z níž se linula podivně nasládlá vůně, která prosycovala celé okolí. Byl pokryt odpornými velkými mravenci, kteří po něm lezli. Nádoba s vodou stála na dosah jeho ruky, která byla od lokte dolů volná. Ale byl ke stromu přivázán za krk tak pevně, že při největším úsilí dokázal donést misku na píď od okoralých rtů. Chvílemi se o to marně pokoušel. Občas se vzchopil a vysíleně žebronil sípavým hlasem.

Akara jsem objevil, až když se ozval. Stál v hlubokém stínu kousek přede mnou, lehce nakloněn, jako by se nemohl nasytit strašlivého pohledu, a konejšivým hlasem, jehož úlisný tón jsem si pamatoval už od včerejška, mluvil řečí, na kterou přivázaný muž odpovídal vyděšenými vzlyky. Křičet už nemohl. Opuchlý jazyk mu visel z úst a krev se srážela na drobných rankách na jeho těle. Brzy jsem pochopil, od čeho jsou. Kdykoli z něj neúprosné slunce vysálo poslední zbytky vědomí, Akar k němu přistoupil a rozmyslně pomalu ho bodl ostře nabroušenou špičkou nože. Ne hluboko. Jen tak, aby ho bolest probudila. Do těch ran sedal neodbytný hmyz, jako by se s rozkoší koupal v lidské krvi.

Obešla mě hrůza. Co jsem vlastně věděl o tom člověku? Koho jsem to zachránil? A proč? Nebýt mne, plul by teď v řetězech na lodi nebo by jeho tělo už zmizelo v bezedných hlubinách oceánu. A ten druhý by tu šíleně netrpěl v palčivém slunci. Připadal jsem si jako jeho kat a pocítil jsem nepřekonatelnou touhu zabít toho, kdo už měl být mrtev, aby můj čin byl napraven.

Popošel jsem směrem k Akarovi. Ani se nepohnul, ale kdybych byl pozornější, mohl jsem si všimnout, jak se mu napjaly svaly. Skočil jsem. Až když se moje ruce sevřely na okamžik kolem jeho hrdla, uvědomil jsem si svůj omyl. Oslnivý záblesk slunce se odrazil od blyštivé čepeli. Jen o zlomek vteřiny předešel zášleh palčivé bolesti, která vystřelila od mého pravého

boku k srdci. Čekal mě. A aniž se otočil, vrazil mi bleskurychle nůž do těla. Jako z nesmírné dálky jsem zaslechl svůj výkřik a vteřinu před koncem jsemv houstnoucí mlze rozeznal jehopolekané oči. Pak přišla osvobozující tma, v níž zaniklo všechno. Bolest, nenávist i strach.

Hrůzný sen nebral konce. Zemřel jsem a byl jsem v pekle. V dusném přítmí mě pálil nemilosrdný oheň a rozžhavené rožně mi prorážely hruď. Nade mnou, kolem mne se objevovaly pouze černé tváře. Zoufale jsem se bránil, když se blížily. Peklo. Věčné zatracení. Zalykal jsem se hrůzou. Měl jsem nejasný pocit spravedlivého trestu za jakousi černou vinu, o které jsem věděl, ale nedokázal si vzpomenout, co to bylo. Netroufal jsem si prosit o smilování. Občas jsem slyšel neznámý hlas zoufale, bolestně sténat. Patřil mně?

Chvílemi jsem ztrácel i pomatené vědomí pekelných útrap. Jedna z těch temných tváří mi přinášela úlevu. Přimykal jsem se k ní úpěnlivýma očima a křečovitě jsem se chytal ruky, která podávala studenou vodu mým rtům a pokoušela se ochlazovat mé hořící tělo. V návalech bolesti jsem ji rval nehty až do krve, ale nikdy neucukla. Přinášela mi pocit chvilkového bezpečí. Někdy jsem usínal v jejím chlácholivém stisku.

Ta tvář vnikala stále hlouběji do mých mrákotných snů a rozháněla děsivé přízraky. Jednou jsem se probudil uprostřed chladivé temnoty a pocítil jsem vysvobození. Peklo zmizelo. Ještě jsem nechápal, kde jsem se to octl, ale matné vzpomínky začaly probleskovat neprodyšnou clonou, která dosud obestírala moje vědomí, a zvolna se spojovaly v souvislý řetěz. Kdosi seděl u mne a držel mě za ruku. Odpověděl jsem chabým stiskem a pocítil jsem spokojenost a mír. Byla to táž ruka, která mě vyvedla z horečnatých vidin zpátky k životu. Slabě jsem se usmál a očima jsem zapátral ve tmě po tváři, která k ní patřila. Znal jsem ji. Věděl jsem, že ji znám, ale cosi neodbytného mi bránilo vzpomenout si. Tvář se ke mně blížila, skláněla se stále níž a já se zoufale snažil prorazit stěnou zapomenutí. A najednou

jsem to věděl a měl jsem pocit, že padám do propasti. Můj vrah! Přišel mě zabít!

Vykřikl jsem hrůzou a s vypětím všech sil jsem se vztyčil v beznadějném pokusu o obranu. Ohnivá kola se mi roztančila před očima. Svět se kymácel. On vyskočil a zachytil mne. Plamenný nůž mi projel hrudí. Slepě jsem udeřil do nenáviděné tváře, kterou jsem stěží rozeznával houstnoucím závojem šedé mlhy, a bránou divoké bolesti jsem znovu vstoupil do černé všepohlcující prázdnoty.

Strašný sen mě zase strhl do svého šíleného víru. Akarova tvář se už v něm neobjevovala. Jen občas jsem ji matně zahlédl, ale mizela vždycky dřív, než jsem se stačil zděsit. Vodu mi teď podávala ženská ruka, ale nepřinášela mi úlevu. Vědomí ke mně přicházelo stále častěji, ale neměl jsem sílu radovat se ze života, který mi byl vrácen takřka zázrakem. Cítil jsem bezedný smutek. Byl jsem bezradný, jako bych nepatřil sám sobě.

Nehybně jsem ležel na zádech a civěl lhostejnýma očima na pravidelný vzorec proutěného stropu, který se splétal nad mou hlavou. Unavovalo mě i jen pomyslet na cokoli.

A pak se ke mně vrátil. Neviděl jsem ho vejít v mátožném polosnu, který mě vytrvale obklopoval. Ucítil jsem jen, jak čísi ruka tiskne něco chladného do mé dlaně. S námahou jsem se přinutil stočit k němu pohled. Klečel u mne se skloněnou hlavou. Zvedl jsem ruku. Byl v ní nůž. Nechal jsem ji bezvládně klesnout. Nic jsem nechápal.

»Co chceš?« zeptal jsem se. Můj hlas zněl tak slabě, že mě stěží zaslechl.

»Zabij mě,« odpověděl tiše.

Chvíli jsem se na něj upřeně díval. Zbláznil se on, nebo já?

»Neumím zabíjet,« řekl jsem nakonec a pustil jsem nůž z ruky. »Ale nechci tě už vidět.«

»A přece jsi mě chtěl zardousit. Proč?«

Zdálo se mi, že v jeho měkkém hlase rozeznávám výčitku. Najednou jsem cítil, jak se do mne vrací život a s ním všechny bolestné vášně. »A ty, tys mě zabil doopravdy!« vykřikl jsem. »Proč?«

Chvíli na mě zíral, jako by spatřil zjevení. »Nevěděl jsem přece, že jsi to ty,« vydechl s bolestným úžasem. »Nikdy bych… Něco takového tě přece vůbec nemohlo napadnout!«

»Proč ne?« řekl jsem chladně a odtáhl jsem ruku, za kterou mě bezděčně uchopil.

Vstal, podíval se na mne s nesmírným smutkem a beze slova vyšel ven. Za malou chvíli se vrátil. Strkal před sebou kohosi s rukama spoutanýma za zády a srazil ho na kolena u mého lože.

»Bylo to kvůli tomuhle, viď?« zeptal se hněvivě.

Divoká, hrubá tvář. Ale oni vypadali všichni stejně. »Proč ti mám věřit, že to je on?« zeptal jsem se nepřátelsky. »Byl přece už skoro mrtev. Tenhle vypadá víc než zdravě.«

»Však jsem taky o něj pečoval jako o vlastního bratra,« usmál se Akar nevesele. »Jen kvůli tobě. Podívej se.«

Vztáhl ruku a štítivě se dotkl mužova těla stéblem slámy, které vytáhl ze stěny chatrče. Viděl jsem sotva zahojené jizvy po ranách, jimiž ho budil k vědomí.

Zavřel jsem oči. »A zase jsme u toho,« řekl jsem unaveně. »Kvůli mně. Jdi si po svých. My dva si neporozumíme.«

Akar se na mne chvíli díval bez jakéhokoli výrazu ve velikých očích. »Jak si přeješ. Ale neodejdu dřív, než si budu jist, že jsi v bezpečí a zdráv. To je má povinnost,« zarazil mě, když jsem se chystal něco namítnout. »Můžeš mě nenávidět, pohrdat mnou, cokoli. Ale nemůžeš mě přimět, abych tě opustil, dokud mě potřebuješ.«

Vzal nůž a přeťal pouta svému zajatci. Divoch zůstal klečet s užaslou vděčností v polozvířecí tváři. Akar na něj cosi vykřikl v neznámé řeči. Muž vstal, podíval se z jednoho na druhého, jako by se zdráhal uvěřit, že je volný, pak sebou trhl a skokem zmizel v otvoru, který vedl ven.

»Spáchá ještě mnoho zlého,« řekl Akar chmurně, »ale buďsi. Ať ho ztrestá někdo jiný. Nemám sílu snášet tvůj hněv.«

»Co ti udělal… právě on?« zeptal jsem se tiše, přestože jsem byl odhodlán k ledovému mlčení. Akarovo patetické gesto mě proti mé vůli dojalo.

»Možná nic. Nevím, jestli byl mezi nimi. Jinak bych… ani kvůli tobě…« Odmlčel se. Pohybem rychlým jako myšlenka klečel náhle u mne a svíral mou bránící se ruku. »Miloval jsem to dítě jako nikoho,« šeptal horečně. »Musíš mi to věřit. Byl jsem šílený. Ještě teď, když si vzpomenu… Chtěl bych se koupat v krvi. Tomu nerozumíš. Z celé hloubi svého vděčného srdce ti přeju, abys nikdy neporozuměl. Přijít o nejdražší by-

tost… takhle… Chce se ti mučit, týrat, kochat se jejich nářkem, prosbami, smrtelným bezmocným strachem a přidávat pomalu, pomalu, hodně dlouho, nenechat je odejít dříve, než jsi vyčerpal všechna myslitelná lidská muka.«

Jeho uhrančivý pohled mnou pronikal. Chvěl jsem se neznámým vzrušením. Zdálo se mi, že tu krutou rozkoš prožívám s ním.

»Je to ohavné,« řekl najednou změněným hlasem, pustil mě a vstal. »Oni za to nestojí. Ale ten, kdo to spáchal, zemře.«

Zachtělo se mi potrestat ho za tu chvíli, kdy ve mně otevřel neznámé divoké hlubiny, které jsem neznal a kterých jsem se bál a které ještě teď doznívaly v prudkém tepu mého srdce.

»Nechci, aby ses mstil,« pronesl jsem chraptivě. »Dej mi ten nůž. Zabiju tě.«

Jeho oči se setkaly s mýma. Usmál se s velikou něhou, přistoupil ke mně a podal mi nůž. »Do srdce ne,« řekl, »na to nejsi dost silný. I když by mi to tak bylo milejší. Tady.« A ukázal mi na svém krku nejzranitelnější místo, kde téměř na povrchu proudí krev.

Byl prostě neuvěřitelný. Mohl si být jist, že to neudělám?

»Akare.«

Na víc jsem se nezmohl. Pustil jsem nůž a odpotácel jsem se zpátky na lože. Obrátil se a beze slova vyšel ven. Už jsme si neměli co říct.

Ze skalního útesu jsme se dívali na moře, kde v dáli plula veliká loď pod záplavou vzdutých bílých plachet.

»Vrátíš se?« řekl tiše.

Dlouho jsem mlčel. V několika týdnech mého uzdravování jsme se k sobě chovali, jako by se mezi námi nikdy neudálo nic neobvyklého. Zahrnoval mě péčí, kterou jsem přijímal s hlubokým uspokojením. Jak to bylo dávno, co na mne někdo upíral oči naplněné láskou se starostlivou něhou a chvěl se úzkostí o můj život! Rozmazloval mě jako milovaného jedináčka a já jsem cítil, jak se v mé duši zaceluje rána mnohem hlubší než ta, kterou mě ve chvíli zoufalství poznamenala jeho ruka. Vyprávěl jsem mu o svém domově, o zemích bílých, a on mě

na oplátku zasvěcoval do podivuhodných tajemství černého světadílu. Už jsme si rozuměli dokonale.

Protože moje znalosti latiny nestačily na všechno, co jsme si teď potřebovali říct, začal jsem do ní míchat slova z různých jazyků, které jsem znal, podle toho, které se mi zrovna zdálo pro Akara nejsrozumitelnější. Mnohdy to byly zkomolené tvary s latinskými koncovkami nebo předponami černošských nářečí, která jsem zvolna odposlouchával. Tak se zrodila podivná hatmatilka, které jsem říkal *akarština* a jíž jsme se s Akarem domlouvali ještě dávno po tom, kdy byl schopen se dohovořit anglicky i portugalsky stejně jako já. Stále rostoucí počet užívaných domorodých slov také vykonal své dílo, takže akarština se během času stala jazykem tak pružným, že dokázala vyjádřit všechno, co je jednotlivým řečem nemožné.

»Kam půjdeš ty, až odejdu?« zeptal jsem se.

»Na jih. Za Sasinou a Seteramou,« odpověděl vzdorně. Napětí, které už zvolna opadávalo, najednou mezi námi znovu zajiskřilo. Mohl mi říci cokoli jiného, ale dobře pochopil, nač se ptám.

Věděl jsem, že jeho songhajští přátelé se dávno vydali na cestu domů. Nebýt mne, mohl po jejich boku dovršit svou pomstu. Zůstal se mnou, aby mi zachoval život. I když to koneckonců snad byla opravdu jeho povinnost. Ale teď byl sám.

Zavrtěl jsem hlavou. Kdybych ho nepoznal dřív, byl bych přísahal, že jsem nikdy nepotkal laskavějšího a mírumilovnějšího člověka. Snažil jsem se představit si jeho pocity v nejstrašnější noci jeho života při pohledu na příšernou hostinu. Pocity vybičované ještě děsivou zkušeností v podpalubí otrokářské lodi, kde byl sám se svým šílenstvím, bezmocný, upínající se nepříčetně k jediné vzpomínce, schopné připravit o rozum i člověka nejnecitlivějšího. A on byl tak snadno zranitelný ve svém horoucím srdci! Jeho posedlost začínala být pochopitelná i mně.

I já jsem přece prahl po spravedlivé odplatě za dávno spáchaný zločin. I já, kdybych mohl, bych bez váhání spravedlnost vykonal sám.

»Nevrátím se domů,« řekl jsem a odvrátil jsem oči od letící lodi k jeho napjaté tváři. »Ještě ne.«

»Ale já tu nezůstanu! Nemůžu!« vykřikl.

Vstal jsem. »Já také ne. Půjdu s tebou, Akare.«

»Proč?«

Viděl jsem podezření v jeho tváři, na které se náhle objevil skoro nepřátelský výraz, a usmál jsem se. »Abys nebyl sám,« odpověděl jsem prostě.

Několik měsíců trvalo naše putování nejdřív k jihovýchodu, pak k východu a nakonec prudce k jihu. Kráčeli jsme rychle a lehce, většinou v noci. V mé zemi teď bylo léto, ale ani v nejparnějších měsících tam slunce nežhnulo jako tady.

Šli jsme na pokraji hustých pralesů, které někde sahaly až k moři, později jsme se vydali do kraje široce se rozevírajících savan plných zvěře, kde jsme se o stín mohutných baobabů dělili se lvy, a všude jsme nalézali smutné stopy putování Sasiny a Seteramy s jejich nesourodým vojskem. Ale pustnoucí vesnice beze stopy obyvatelstva střídaly kvetoucí osady, které Akar sledoval se stále rostoucím uspokojením. Armáda našich nepřátel tála. Jejich bojovníci se usazovali v místech, kde u pobřeží právě nečekaly velké lodě s prázdným podpalubím. Tam kořist nehledali a někteří z nich zůstávali v domech temnookých dívek. Tu a tam jsme u břehů řek, vlévajících se do moře, zahlédli štíhlou salu. Jenom tam, kde se Maniové setkali s otrokářskou lodí, pustošili nelítostně celý kraj a nechávali za sebou zkázu a smrt. V jedné spálené vesnici jsme našli několik mrtvých, kteří ještě krváceli. Na moři bylo vidět loď odplouvající pod plnými plachtami k jihozápadu. Maniové tu byli nejvýš včera. Dostihli jsme je. Akarovi zářily oči.

»Co uděláme?« zeptal jsem se střízlivě. »Jsme jen dva.«

»Jsem sám,« odpověděl mi. »Nechci, abys se mnou chodil. Nevrátím-li se, přijmou tě na některou loď. Bílí námořníci tu hynou jako mouchy. Rádi tě uvítají.«

»Takhle?«

Podíval se na mne a bílé zuby mu probleskly v úsměvu. Vypadal jsem dost pozoruhodně. Oblečen, vlastně spíš neoblečen jsem byl jako on. Slunce mě dávno opálilo do tmavohněda. Ozbrojen jsem byl oštěpem a lukem jako nepodařená napodobenina černého bojovníka. Mé světlé oči a sluncem vybělené vlasy musely vypadat spíš jako podivná hříčka přírody než znamení příslušnosti k bílé rase. Nedovedl jsem si představit

evropského kapitána, který by mě přijal bez nedůvěry. Ale ovšem, měl jsem zlato. Songhajské zlato, které nám zanechalo sedm jezdců, než se vrátili domů.

Připadal jsem si jako boháč, ale tady nemělo velkou cenu. Zdálo se mi, že tahle země je ho plná. Nalézal jsem skvostné zlaté šperky na šíjích nahatých usmolených dětí, o dospělých bojovnících a jejich urostlých ženách ani nemluvě.

»Bylo mi s tebou dobře,« řekl Akar. »Vděčím ti za život a málem jsem tě zabil. Do konce svých dnů bych tě měl zahrnovat láskou, abych to odčinil. Bojím se, že mi k tomu nezbývá dost času.«

»Dal jsi mi zlato,« namítl jsem. »Doma bych byl boháč.«

»Zlato za život!« vykřikl rozhněvaně. »Co si o mně myslíš? V zemích bílých je to snad zvykem?«

Byla to smutná pravda, ale nedal jsem se. »V zemích černých se zase za život platí železem,« řekl jsem suše. »Nevidím v tom velký rozdíl.«

Zpozorovali jsme skupinu štíhlých sal ujíždět podél břehu.

V noci jsme se přiblížili k ústí větší řeky. V blízké vesnici tábořili Maniové. Dopřáli jsme si krátký spánek. Před svítáním se Akar tiše odplížil k hliněným chýším.

Les byl najednou plný tajemných nepřátelských zvuků, jako by s jeho odchodem zmizelo nějaké ochranitelské kouzlo. Nedovedl jsem si představit další život bez Akara. Bylo mi nevýslovně teskno. Ze strany, kam odešel, nebylo slyšet nic, žádný výkřik, žádný hluk zápasu, žádný zvuk probuzení. Přes naši dohodu jsem se nakonec vydal pomalu za ním.

Zahlédl jsem ho s prvním zášlehem slunce, jak stojí na prostranství mezi chatrčemi. Podíval se na mne bez výčitky.

»Odešli,« řekl. »Vesnice je prázdná.«

Najednou se mu rozšířily oči. Ohlédl jsem se. Z lesa za mými zády vystoupily dvě postavy a kráčely k nám. Sasina a Seterama. Přicházeli sami. Akar se na ně mlčky díval a viděl jsem, jak se jeho tělo napjalo. Ale nepokusil se zaútočit. Jen jeho ruka se sevřela pevněji kolem oštěpu.

»Jsi v pasti, Laho Akare,« řekl vážně král Seterama. »Domnívali jsme se, že jsi dávno ve veliké zemi na druhé straně světa, kam bílí muži vozí zajatce, anebo že tě pohltilo moře. Ale ty ses vynořil na naší stopě jako pardál, který pronásleduje kořist. Naše srdce se nejdřív polekala tvého kouzla a snažili

jsme se před tebou uprchnout. Ale teď jsi náš. Les kolem je plný našich bojovníků. Neunikneš. Proč nás pronásleduješ až ze země Hausů?«

V Akarově tváři se nepohnul ani sval. »Měl bys to vědět, Seteramo,« odpověděl chladně. »Myslel jsem, že jsi chytřejší.«

Král Sasina, ten s rozeklanou jizvou na hrudi, postoupil dopředu. »Víme, že songhajský h'koj, velitel askijovy flotily na velké řece, je tvůj strýc. Víme, že jsi doprovázel askiju Daúda na jeho výpravě, která naše bratry připravila o jejich domovy. To nám prozradil Songrafaré, veliký kněz z Bakao Turunku, posvátného města. Vyvedl své bojovníky v poslední chvíli, než se askija proti němu vypravil z Gobiru. Askijova žena je varovala. Jen díky zradě muslimské ženy dosud žijí. Prchali pralesy až k moři, než se připojili k nám. Proč jsi se vydal za nimi? Sahá askijova nenávist tak daleko, že musí zemřít každý Mani, i když mu v ničem nepřekáží?«

»Sasino,« promluvil Akar a hlas se mu prvně zachvěl, »má sestra Urí dala v té době askijovi syna. Stejně jako před osmi lety. Ještě nechápeš?«

»Mne budoucí askijové nezajímají,« odbyl ho Sasina příkře. »Nikdy neuvidíme jejich zem. Jsi Sorko, Laho Akare, a měl bys nám rozumět. Také vám askijové kdysi vzali všechno. Jenže vás nevyhnali. Z rodu Lahů volí své h'koje a spí s vašimi sestrami. Jaká čest, Sorko! Radši jsem Mani, krutý Mani, jehož se bojí všichni černí muži na dlouhém břehu velikého moře.«

Akarova ruka si pohrávala s oštěpem. »Jsem černý muž na břehu velikého moře a nebojím se tě. Než mě tvoji lidé dostanou, umřeš.«

Sasina se podíval na Seteramu, který se naklonil dopředu, jako by se chystal skočit, a řekl mírně: »Nechci tě zabít, Laho Akare. Uposlechli jsme Songrafarého a prodali tě bílým mužům. Byli bychom tě i pustili, kdybys prosil. Jsi Sorko a tvůj osud se podobá našemu.«

»Proto jsem nepřišel, abych tě prosil o život.«

»Vím. Ale Songrafaré se domníval, že dostaneš strach, až ti ukážeme hostinu Dem Demů.«

Akar mu bez výstrahy skočil po hrdle. V příští chvíli se váleli po zemi v divokém zmítajícím se klubku. Viděl jsem dýku v Seteramově ruce a pověsil jsem se na jeho paži celou vahou. Akar pustil Sasinu a odstrčil mě.

»Mne bodni, Seteramo,« řekl. »Já jsem tvůj nepřítel. Ne on.«

»Jsi posedlý, Sorko?« ozval se hněvivě Sasina a zvedl se ze země. »Chceš umřít za každou cenu?«

»Proč jste jim dali právě jeho?« vyštěkl na něj Akar. Chvěl se na celém těle.

»Koho komu?«

»Mého Mohameda! Dem Demům!«

Oba Maniové vyměnili překvapený pohled. »Songrafaré si přivedl vlastní zajatce a jeden z nich v Bongu zemřel. Netušil jsem, že to byl tvůj přítel.«

»Nezemřel, byl živý!« vykřikl Akar zoufale. »A bylo to dítě. Askijovo dítě!«

Sasina sebou trhl a ustoupil o krok. Seteramovi klesla ruka s dýkou, kterou až dosud držel připravenou k útoku. Chvíli panovalo mrtvé ticho. »Nevěděl jsem to,« řekl pak Sasina tiše. »Netušil jsem, že je mezi námi askijův syn. Byl bych z něj vychoval Maniho a poslal ho bojovat proti jeho otci, až by dorostl. Ale s dětmi neválčíme.«

»Lžeš!« vybuchl Akar.

»Sasina nelže, dej si pozor, Sorko!« Hluboký Seteramův hlas se chvěl hněvem. Ale Sasina ho přerušil.

»Songrafaré měl dobrý důvod nenávidět askiju víc než my. Věděl, že jdeš za ním, a čekal, až se chytíš do pasti. Chtěl tě slyšet výt hrůzou, protože jsi Sorko a lísáš se k askijovi. Ale tys ho prý kopl spoutanýma nohama do tváře, až jeho ústa plivala krev a zuby. Proto ses musel dívat až do konce a proto jsme tě prodali na loď. Jeho pomsta měla být strašnější než smrt.«

Akarovi při vzpomínce blýsklo v očích. »Díky tobě poznám Songrafarého,« usmál se zlověstně. »V mé vzpomínce právě dostal svou zkrvavenou tvář. Ale nebude ji nosit dlouho.«

»Bude ji nosit tak dlouho, jak budeme chtít,« okřikl ho Seterama. »Jsi náš zajatec, Laho. A zachce-li se nám, prodáme tě znovu na loď. I s ním,« ukázal na mne.

»Jeho ne. Je bílý. Nikdo ho nekoupí.«

Sasina se na nás chvíli zamyšleně díval. Ale nezneužil výhody, kterou mu nabízela Akarova zjevná úzkost o můj osud.

»Neprodám tě, Laho Akare,« oslovil ho konečně. »Ani tebe, ani jeho. Vážím si statečných mužů. Jsi první, kdo se nezalekl Dem Demů. A první, komu se kdy podařilo uprchnout z lodi. Šel jsi za námi sám – a nás se bojí celé pobřeží.«

»Divně hledáte nový domov, Maniové,« řekl Akar. »Zasili jste zlé sémě a vaše žeň bude otrávená. Vaši vojáci touží po ženách. Pak budou bránit své domovy i proti vám. Sami se stanete kořistí.«

»Po celém dlouhém břehu jsme byli lovci my, ale domov? Vrátíme se. V Rotumbě žije náš přítel a bratr Mani Farima, velký král. V zemi Temnů budeme bezpečni a doma.«

»Tam jsou doma Temnové. Jejich země vás vyvrhne, když ji zbavíte jejích dětí.«

»Vyvrhla songhajská země askiju, když vyhnal naše předky?« ušklíbl se Seterama. »Nebojíme se. Nechceme vypudit Temny, musí nás naučit obdělávat pole. Chceme s nimi žít v míru. Oplodníme jejich dcery, a až za námi přijdou naše sestry, dáme je za ženy mužům Temnů. Tam za námi songhajský askija nemůže. Z moře nám přijdou na pomoc štěkající zbraně bílých lidí, kteří si váží spojenectví s námi za černá těla živých nepřátel i za bílé kly mrtvých slonů. Oboje budeme lovit ve vnitrozemí, možná i v askijově říši, až přijde čas. Na pobřeží, kde budeme žít, ne. Tam bude mír.«

»Jak to chceš vysvětlit dcerám Temnů, které ve vašem objetí budou křičet spíš hrůzou než rozkoší?« zeptal se Akar s posměchem. »Nezávidím ti, Seteramo. Snad tě to vybičuje k větší žádosti, ale každá z nich ti může vrazit ostrou čepel do zad kteroukoli noc a třikrát proklít tvou mrtvolu.«

»Jsi v naší moci,« odpověděl Seterama krátce a sevřel rty.

Sasina ho zkrotil pohledem. »Jsem tvůj přítel, Laho Akare,« řekl vážně. »Dokázal jsi, že to slovo je pro mne ctí.«

»Nemluv mi teď o přátelství. Chci Songrafarého,« vybuchl Akar.

»Je tvůj. Nečekej, že ti ho vydám, nejsem běloch, abych kupčil se svými spolubojovníky. Ale nepomstím jeho smrt, zasáhne-li ho z tvé ruky.«

»Řekneš mu to?«

»Ne. On ví, že za ním jdeš. Má proti tobě všechny možnosti.«

»Kde je teď?«

»V noci překročil řeku a vydal se proti proudu na lov do vnitrozemí. Tři saly ho doprovázejí.«

Věděli jsme, co to znamená. Nepřítel je obklopen dvěma stovkami bojovníků, jsou-li saly plně obsazeny. V nejlepším případě jich je šedesát. O přímém útoku nemohla být řeč.

»Děkuju ti, Sasino, i tobě, Seteramo,« řekl přesto Akar. »Ještě se shledáme.«

Dívali se za námi, jak odcházíme. »Akare Laho,« promluvil ještě jednou Sasina. Akar se zastavil a mlčky k němu obrátil tvář. »Když Maniové vycházejí na lov otroků,« pronesl Sasina bezvýrazným tichým hlasem, »napouštějí hroty šípů jedem, aby Dem Demové uvěřili, že mrtví pro ně nemají cenu, a nezabíjeli zbytečně. Nezapomeň na to.«

Houští kolem se ježila oštěpy jejich bojovníků, ale nikdo nám nebránil v odchodu. Sledovali nás jen nedůvěřivým očima, dokud jsme nezmizeli v lese.

Šli jsme proti proudu řeky po stopách Songrafarého. Postupovali jsme pomalu v úkrytu skal a stromů. Minuli jsme shluk prázdných chýší. Mezi nimi a za nimi leželo několik desítek mrtvých. Tito lidé se bránili a raději umřeli svobodní. Jedna sala nás minula. Mířila k ústí řeky, naplněná spoutanými zajatci. Pak, za hodnou dobu, obě zbývající, obsazené jen zklamanými bojovníky. Nechávali za sebou mrtvé a vraceli se bez otroků. Akar z úkrytu pozorně prohlížel tváře v lodích. Vydechl úlevou. Songrafaré zůstal někde před námi.

Proti proudu se znovu pracně prodírala první sala, snad aby naložila zbylé bojovníky. Na Akarův pokyn jsme se vrátili do zpustošené vesnice. Mrtvé jsme nanosili na prostranství mezi domy. Akar vstoupil do největšího z nich a vykřikl údivem. Uprostřed na zemi dřepělo děvčátko asi osmileté a zíralo na něj velkýma nebojácnýma očima.

»Co tady děláš?« zeptal se překvapeně.

»Hledám maminku,« odpovědělo a široce se na něj usmálo.

»Ty jsi odtud?«

»Ne, z pobřeží. Zabloudila jsem v pralese. Mockrát přešel měsíc i slunce. Když jsem znovu našla moře a naši vesnici, byli všichni pryč. Myslela jsem, že šli na lov k řece, jako to dělávali, a šla jsem za nimi. To oni zabili tyhle lidi, nebo ty?«

»Nikdo z nás,« řekl chvatně. »Tady nemůžeš zůstat. Vezmu tě s sebou k moři.«

Svěřil mi dítě do ochrany a vynesl z náčelníkova domu velký

měch. Upevnil ho do vidlice z větví a spletl pevně šlahouny stromů do dlouhého provazce, který končil daleko, až za balvanem u řeky. Potom zapálil největší chýši, až vysoko šlehaly plameny. U řeky vložil dítěti do ruky konec provazu a řekl: »Tahej.«

Kdykoli zatáhla, sevřela ve vesnici vidlice měch, který vydal táhlý kvílivý zvuk. »Budou si myslet, že se vrátili a oplakávají své mrtvé, a pokusí se ještě jednou naplnit svou loď.«

Čekali jsme. Odlesky plamenů se míhaly mezi vzdálenými domky a chvílemi se ozývalo kvílení, které s potlačovaným smíchem pilně vyvolávala naše malá přítelkyně. Sala se vracela. Bylo v ní asi dvacet mužů. Tiše vyskočili na břeh a plížili se opatrně k vesnici. V sale zůstali jen dva.

Akarovi zazářily oči. Stalo se víc, než doufal. Chtěl se vloudit mezi útočící v naději, že si ho ve zmatku boje nevšimnou dřív, než se mu podaří zabít Songrafarého. Ale Songrafaré, jeho nepřítel Songrafaré, zůstal v člunu. A byli jen dva. Tětiva Akarova luku zazpívala a ten druhý přepadl do řeky. Jeho zmítající se tělo zmizelo pod hladinou. Songrafaré vyskočil na břeh, skrčil se za balvan a pronikavě, varovně vykřikl. Akar opustil úkryt a vrhl se na něj jako blesk.

Chytil jsem odplouvající salu a posadil do ní svěřené dítě. Akar zvedl svého nepřítele a chvíli ho silnýma rukama držel vysoko nad zemí. V Songrafarého tváři byla čirá hrůza. Akar se do ní zblízka díval. Viděl jsem, jak se jeho rty pohybují. Ke komu mluvil? K Songrafarému? K Mohamedovi? Nebo jen sám k sobě?

»Pospěš si, Akare!« vykřikl jsem. »Vracejí se!«

První bojovníci už vyrazili z lesa. Akar zvedl zmítajícího se Songrafarého ještě výš a prudce, vší silou udeřil jeho hlavou o skálu u svých nohou. Ještě jednou. A znovu.

Odvrátil jsem oči. Hrůzné stopy jeho činu na bělostné skále mě plnily hnusem. Ale přesto moje srdce bylo s ním.

Vymrštil se a skočil přes okraj saly ve chvíli, kdy zazpívaly tětivy. Stačil nás ještě oba srazit ke dnu a zůstal na mně ležet, nehybný jako kámen, zatímco sala divoce kroužila ve vírech uprostřed řeky a nad našimi hlavami přeletovaly poslední šípy, než nás strhl proud a odnesl z jejich dosahu.

Cítil jsem, jak mi něco teplého stéká po zádech a po paži. »Akare,« zašeptal jsem zděšeně. To musela být jeho krev. A

Maniové střílejí otrávenými šípy.

»Nehýbej mnou,« zarazil mě jeho varovný hlas. »Opatrně se vyprosti. Seřízni tětivu z luku. Rychle.«

Poslechl jsem. Zůstal ležet na dně a s podivným výrazem se díval na šíp, který vytrhl z hluboké rány v předloktí. »Stáhni mi ruku nad ranou, jak dokážeš nejtěsněji. Tak. A teď se pokus přirazit k druhému břehu, tam za námi nemohou. Rozdělej oheň. Pospěš si.«

Nechápal jsem smysl toho, co mi říká, ale velitelský tón jeho hlasu nepřipouštěl námitek. Snad ví, snad, Pane Bože, ví, jak vyváznout ze smrtelné léčky. Já jsem to nevěděl a srdce ve mně klesalo, zatímco jsem horečně plnil jeho rozkazy. Vysoukal se s napjatou tváří opatrně z loďky, vzal oštěp a podržel hrot v ohni. Pak teprve promluvil.

»Danieli, už jednou jsi mi zachránil život, prosím tě o to znovu. Sám to nedokážu, jsem jenom člověk. Tu ránu musíš vypálit co nejhlouběji. Teprve potom… snad… jed nepronikne k srdci, uvolníš-li sevření tětivy.«

Díval jsem se s hrůzou na ruku, která před mýma očima modrala a otékala. Mohla být ochrnuta zařezávajícím se provazem. Nebo…

Akar sledoval můj pohled. »Měl bych tě asi spíš požádat, abys mi uťal paži. Ale k takovému životu nemám odvahu. Poslouchej. Až bude hrot rozžhaven doběla, zabodni ho do rány a neustávej, dokud do mne nepronikne celý. Nedívej se, neposlouchej, nedbej ničeho. A raději mě napřed přivaž.« Hluboce vzdychl a zavřel oči. Nechtěl, abych si v nich přečetl jeho strach.

Poslechl jsem bez zaváhání. Zatímco jsem jeho zraněnou paži a celé tělo připoutával pevně ke stromu, Akar přidržoval zdravou rukou oštěp v ohni, do něhož na jeho pokyn vyděšená dívenka přihazovala plné náruče suchých travin. Visela na něm tázavýma očima. Nedovedla pochopit, co se děje.

Jeho tvář zvolna šedla. Vzal jsem mu oštěp z ruky. Hrot žhnul doběla a vzduch se nad ním vlnil v šíleném žáru. Neotevřel oči, jen zaťal zuby pevně do spodního rtu. Přiklekl jsem k němu, protože jsem se neudržel na náhle zesláblých nohou.

»Odpusť,« zašeptal jsem a rukou, která se nezachvěla, ačkoli jsem se třásl na celém těle, jsem vnořil rozžhavený hrot do krvácející rány. Zasyčelo to jako z dračí tlamy a rozkašlal jsem se

v čpavém dýmu. Akar zaúpěl tak strašlivě, až se ve mně zastavilo srdce. Tiskl jsem oštěp stále hloub s pocitem, že musím v příští chvíli umřít. Vyděšené dítě se s hlasitým pláčem přimklo k jeho volné ruce, která bezmocně tápala ve vzduchu. Jeho tělo se divoce zmítalo v těsných poutech.

»Ještě!« sténal zalykajícím se strašným hlasem. »Hloub! Rychle!«

Přinutil jsem se pohlédnout na jeho ruku. Hrot do ní pronikl sotva z poloviny. Zavřel jsem oči a přitlačil jsem ze všech sil.

Holčička divoce zaječela v hrůzném duetu s jeho drásavým výkřikem, pustila jeho ruku a udeřila mě do tváře. Akar sebou ještě jednou škubl a zůstal viset v poutech, náhle strašně tichý a neskutečně nehybný. Žije? Nemohl jsem se přesvědčit. Odstrčil jsem škrábající a kousající dítě a opřel se oběma rukama o zbraň, která mě s ním spojovala mučivým poutem poslední zoufalé naděje. Sykot zvolna slábl. Věděl jsem, že nesmím přestat. Dokud byl v bezvědomí, byl jsem snad schopen poskytnout mu hrůzyplnou pomoc. Prudce jsem nalehl na oštěp, zabořený do jeho paže, až ji propálil celou a ukázal zčernalé ostří na druhé straně.

Nesnesitelná bolest Akara znovu probudila. Už nekřičel. Visel v mé tváři zmučenýma, zoufalýma očima a krev mu stékala z koutku prokousnutých rtů. Černá dívenka usedavě plakala a pokoušela se mi oštěp vyrvat. Držel jsem ji jednou rukou a byl bych ji v tu chvíli s chutí uškrtil za nesmyslná muka, která mu působila samou horlivostí. Vpíjel jsem se do jeho očí a marně čekal na záblesk úlevy.

»Stačí to?« Skoro jsem prosil.

»Snad ano. Musí,« vzlykl s tělem napjatým bolestnou křečí. Kolem zařezávajících se pout začala prosakovat krev. »Víc už nesnesu.«

Přiškvařený hrot držel v ráně pevně. Musel jsem ho vyrvat násilím. Vrhl jsem se k omdlévajícímu Akarovi a horečně jsem uvolňoval provazy.

»Do saly,« zašeptal s přemáháním. »Tady nemůžeme zůstat.«

S námahou jsem ho dopravil do lodi. Dívenka nesla jeho poraněnou ruku jako svátost a pečlivě ji chránila před sebemenším otřesem. Akar nevnímal nic kolem sebe. Přestálé utrpení mu dosud zamlžovalo vědomí. Nebo snad přes všechnu zoufalou, strastiplnou snahu už rdousil jeho myšlenky nemilosrdný jed?

Probíral se jen chvílemi. Mluvil z cesty, ale ne mnoho. Jenom tak, jako by nerozeznával hranici mezi skutečností a snem. Asi jako opilec, který se drží pevnou vůlí a snaží se svůj stav zatajit.

Otok na jeho ruce nezmizel, když jsem povolil zařezávající se provazec tětivy. Bylo to zneklidňující. Ale rána, která teď prorážela jeho paži širokým černým otvorem, byla dost příšerná na to, aby nebezpečný zánět i blouznivé blábolení vyvolala i bez jedu. Anebo působilo obojí. Pokusil jsem se ošetřit strašnou spáleninu, jak jsem dovedl nejlíp, a dívenka neúnavně zaháněla velké lesklé mouchy, které do ní usedaly. Sala se blížila k moři, unášena říčním proudem. Chopil jsem se vesla, abych ji přivedl blíž ke břehu, než nás vynese na širé moře. Přistáli jsme poblíž vesnice, kde jsme se před několika dny setkali se Sasinou a Seteramou. Vynesl jsem Akara z lodi a podepřel jsem ho. S námahou se postavil na třesoucí se nohy a udělal několik kolísavých kroků.

Ale vesnice nebyla opuštěna. Zastavil jsem se. Na nějaký boj nebylo pomyšlení. Akar visel bezvládně na mé paži. A ještě k tomu dítě. Pak jsem je poznal a ulevilo se mi. Bylo to vlastně směšné. Ti, které jsme donedávna pronásledovali jako úhlavní nepřátele, se teď stávali zárukou našeho bezpečí.

Akar otevřel s námahou oči. Poznal je i on. »Sasino a Seteramo,« řekl a mocí přemohl zimničné chvění zmučeného těla, »chcete-li, abychom se rozešli v míru, pošlete Dem Demy proti proudu řeky. Pošlete je, ať hodují. Najdou tam mrtvého, který nebyl zabit otráveným šípem.«

»Songrafaré?« zeptal se Seterama tiše.

»Není nikdo takový. Zapomeň to jméno, Seteramo.«

»Kolik jsi jich zabil?«

»Jen dva. Ostatní jdou po mé stopě, aby zabili mne. A já už jsem skoro mrtev. Neubráním se.«

»Nikdo tě nenapadne, Laho Akare,« řekl Sasina vážně, přistoupil k němu a s úžasem pohlédl na jeho ruku.

»Váš šíp.«

Akar se mi svezl do náruče. Byl už na konci sil. Přesto se slabě usmíval. Sasina a Seterama se před ním mlčky uklonili a opustili vesnici. Díval jsem se za nimi. Několik Dem Demů sestoupilo do saly a odplulo proti proudu řeky.

Dr. Vávrů hlasitě vydechl. Zvedl hlavu od rukopisu a trochu zahanbeně se rozhlédl. Docent Jína vedle něj spokojeně pochrupoval. Aspoň to, jinak by zase neušel jízlivým poznámkám o šestnácté inkarnaci objevitele Afriky. Kéž by byla! Jenomže jméno – bohužel – neznamená nic. Desítky Josefů Nováků se v životě ani nepotkají. I když Josefů Nováků je…

Inkarnace. Škoda že moderní věda nevěří na převtělování. Natáhl do uličky nohy, trochu dlouhé na cestování v jakékoli privilegované třídě jakéhokoli dopravního prostředku, a zabral se do snění s rukou položenou na tlusté složce. Víra, víra přece není věc úvahy. Ani existenci kosmologického Boha nelze dokázat a minulost je plná záhad a nedoložitelných lidských osudů, které zapadají do nepaměti až na výjimky tak řiďounké, že… Ovšem, dokázat to nemůžu. Ale ať mi někdo dokáže opak. Ať dokáže…

Znovu se podíval na Jínu a zchladl. Snad bych se s těmi zvláštními příbuzenskými pocity mohl svěřit spíš brazilskému profesorovi. Tihle staří páni mívají větší smysl pro romantiku než chladní skeptici, jako byl docent Jína. Ten za svou závratně rychlou vědeckou kariéru vděčil určitě především střízlivému rozumu. Dr. Vávrů si sice v hloubi duše myslel, že jeho přednášky o světových dějinách postrádají oheň, ale to z něj také mohla mluvit bledá závist. On sám byl pouze lektorem, a už to pokládal za znamenitý úspěch. Ale od té doby, co mu byla povolena vlastní přednáška, celé dva roky na rozdíl od Jíny jeho posluchárna zela prázdnotou. Pět šest nadšenců sledovalo s vykulenýma očima jeho výklad o dějinách rozvojových zemí, a to ještě přes polovinu z nich obvykle tvořili zahraniční studenti. A takové to je zajímavé téma pro historika!

Honem stáhl nohy znovu pod sedadlo před letuškou, která procházela uličkou s nalitými poháry. V poslední chvíli! Polilo ho horko. Podivín. Nešika. Ve všem. Při takové specializaci

nemůžu přece čekat, že moje přednáška bude někdy zařazena k povinným zkouškám. Nač se trápit, mohl jsem konečně udělat totéž co Jína.

Mohl. Stejně jako on byl uznávaně nejlepším posluchačem svého ročníku. Koneckonců to byl právě tenhle uhlazený docent, kdo spoluurčoval jeho další vědeckou cestu. Protože Jína, přítel, starší kolega a spolubydlící v koleji, se ve svých studentských letech zajímal hlavně o asijský starověk. Přesedlal až docela na poslední chvíli, když cinkající klíče na náměstích konečně odemkly dveře do světa a umožnily historikům říkat studentům i z katedry pravdu o jiných dobách, než jsou ty nejvzdálenější. Na rozdíl od mladšího kolegy, který původní obor nepřijal zasvé jen ze zoufalství, ale z nejniternějšího zájmu. Z Indie byl pak už jen krůček k arabským zemím a nakonec k dobrodružnému bádání v africké minulosti. A k tomu ten nešťastný rukopis…

Nešťastný? Dr. Vávrů nenápadně pohladil nejnovější překlad. Jína přesedlal na žádanější obor, ale on si zato dopřával přepych hýčkat svého zamilovaného koníčka. Byl na tom opravdu hůř? Jeho učební úvazek na venkovském gymnáziu mu poskytoval dostatečný prostor pro vědeckou práci, a jestli ke svým přednáškám musel do Prahy dojíždět až ze Severočeského kraje, měl aspoň tu vzácnou výhodu, že ho při práci nerušily telefony a banální společenské závazky. Ve svém působišti měl pověst podivína, ale protože ho přes jeho mládí už obklopoval nimbus uznávaného vědce, nechávali ho na pokoji. Jeho třída to brala sportovně, a kdykoli mu někde vyšel sebenepatrnější článek, vylepovali ho studenti slavnostně na nástěnku do rámečku ze srdíček a květů, v jehož rohu se krčila zdařilá karikatura černošského náčelníka s chocholem a dlouhým kopím. Náčelník se labužnicky olizoval nad kotlem nadepsaným I. C (II. C atd., jak čas běžel) a měl jeho tvář. Tříďas lidožrout. Co věděli! Pro dnešní mladé je všechno k smíchu. Mladé? Copak je mi opravdu už čtyři sta let?

Znovu šlehl znepokojeným pohledem po Jínovi, jako by měl své myšlenky napsány na čele, a s povzdechem se znovu chopil bloku.

»Kongo,« nadepsal krasopisně s povyplazeným jazykem jako žák základní školy, zatímco se pracně soustřeďoval, *»jinak též Nsikongo. Na Kongo luzi tu lu msi. Kongo je jméno úcty.«* Po-

díval se na poetický nadpis a ušklíbl se. Spíš něco suchých faktů, ne?

Obyvatelé z kmene Bantu-Bakongo, psal dál a už mrštněji, jak tužka nestačila ubíhajícím myšlenkám. *Ba- nebo Wa-, předpona vyjadřující v afrických jazycích množné číslo. Bakongo – Konžané, Bakuba – Kubové, Wazimba – Zimbové atd., atd. Styky Konžanů s křesťanským světem od 1482. První pokřtěný král Nzinga Nkuwu-Joao I. Pokřtěn 1491, brzy se vrátil k pohanství, křesťanem zůstal jeho syn Affonso Msemba Nzinga (1455-1543). Posílá svého syna Henriqua do Portugalska s jinými šlechtickými syny (celkem poslal studovat víc než 20 dětí, synovců a vnuků). Od 1509 budoval školy pro 400 žáků. Henrique po skončení studií do Říma k papeži, 1551 se stal biskupem. Po Affonsovi v krátkých obdobích Petro I., Diogo, Affonso II., Bernardo a konečně Alvare I. (vládl 1568-1587). Po celou dobu styky s Římem i Portugalskem. Otroctví v Kongu od antických dob. Za Affonsa roční vývoz čtyř až pěti tisíc otroků. Od 1529 nařízení, že všechny obchody musí být prováděny společně* a *pouze se svolením krále. Přestupní stanice – ostrov San Tomé, kde pracovali na církevních plantážích. Konžští králové si často stěžovali svaté stolici na způsoby portugalských obchodníků, občas zjednána náprava, nedodržována dlouho. Nespokojovali se nákupem otroků na trzích, ale pořádali nájezdy na konžské území s pomocí Džaggů z Angoly.*

Hlavní město San Salvador – 100 000 obyvatel. Evropská kultura. Ještě v 17. století se král a jeho dvůr oblékali podle portugalské módy, řada Konžanů ovládala portugalštinu slovem i písmem. Měli pušky, ale směla jich používat jen králova tělesná stráž a východní gardy proti Džaggům. Soudnictví – spory řešil konžský soud, byl-li žalobce Portugalec, a portugalský rezident, když žaloval Konžan.

Historie Konga známa podrobně až do r. 1665, kdy nastal úpadek po bitvě, v níž padl konžský král.

Dr. Vávrů se zamyslil a ještě připsal: *1569 nájezd Džaggů, konžský král Alvare I. musel opustit San Salvador a uchýlit se do tvrze na ostrově Slonů v ústí Nzadi (jinak Zaira = Kongo). Obrátil se na Portugalce pro pomoc, 1571 přijel 63letý kapitán Francisco de Gouvea y Sottomayor s několika sty vojáky a vyhnal útočníky. Po boji na příkaz portugalského krále vybudoval*

pevnost, zdánlivě pro potřeby konžského krále. Od té doby Kongo v trvalém područí, spory se řeší už jen mezi Římem a Portugalskem. Východní hranicí tehdejšího Konga řeka Kwango, dál nesahalo.

STALO SE L. P. 1569

Jmenovala se Nzini a v opuštěné vesnici byla doma. S hrdostí mi ukázala náčelníkovo sídlo, rozdělené proutěnými rohožemi na tři místnosti. V jedné, nejmenší, spávala už dřív, a pro Akara s hravou obratností připravila lože svého otce na měkké rohoži. Než jsem ho uložil, byla zase venku, lehounká jako vítr. Viděl jsem, jak se hmoždí s uzavřením ohrady, která chránila vesnici v noci proti šelmám, a vyběhl jsem jí na pomoc. Brebentili jsme, seč nám síly stačily, zatímco ruku v ruce jsme se vraceli dovnitř. Projevila neobvyklé vlohy pro akarštinu. Během té první noci, kdy jsme bděli nad blouznícím přítelem, jsme si toho pověděli tolik, že bych to nikdy nepokládal za možné.

K ránu jí ztěžkla hlava opřená o moje rameno a oči se jí zvolna klížily. Usnula, jako když ji do vody hodí, sotva jsem ji uložil v jejím přístěnku. Neprobudily ji ani Akarovy horečnaté výkřiky, které vzrůstaly s přibývající nocí. Byl jsem z duše rád, že Nzini spí. Akar teď vstával a rval se z mých rukou strašnou silou šílence. Blouznil svou rodnou řečí, které jsem rozuměl jen částečně, a nevnímal nic, co jsem se pokoušel mu šeptat. Chvílemi přemáhala jeho mučivé přeludy šílená bolest a pak se závoj na jeho očích protrhával a on se na mne díval vyděšenýma dětskýma očima, jako by mě prosil o pomoc, a bezmocně se svíjel v bolestných křečích, z nichž ho vysvobozovala až milosrdná mdloba. Z té se probouzel zase s obluzenými smysly a pokoušel se utíkat a rdousil mě, když jsem ho zastavoval. Myslím, že jsem tu noc byl několikrát v nebezpečí života. Měl děsivou sílu, která ochabovala jen zvolna, jak ji odsávala nebezpečná horečka a záchvaty ochromující bolesti, která ho dokázala zkroutit uprostřed divokého zápasu do choulícího se, sténajícího uzlíčku.

Chvěl jsem se vyčerpáním. Nemohl jsem si dovolit usnout ani na chvíli a cítil jsem smrtelnou únavu po vzrušujících zážitcích včerejšího dne i vysilujícím nočním bdění, kdy jsem musel co chvíli přemáhat jeho horečkou vybičovanou sílu. Znovu a znovu jsem ho ukládal s konejšivým mumláním, kdykoli mi zmalátněl v náruči. Když slunce vystoupilo k zenitu, byl už tak zesláblý, že jeho chabé pokusy o vzpouru zvládala snadno i malá Nzini, která se zase vynořila po mém boku. Jeho třeštění ji nevyděsilo. Pokládala malou chladnou ručku na jeho čelo a lichotila se k němu něžným hláskem. Zdálo se, že ho to uklidňuje. Kdykoli jeho oči našly její tvář, objevil se v nich záblesk poznání, a pak je zavíral s hlubokým povzdechem, aby se propadal do kratičkého spánku.

Byl jsem vděčen osudu za malou Nzini. Bez ní bych si asi zoufal, sám s přítelem, který sváděl nekonečný bolestný zápas se smrtí. Znala hojivé účinky velkých listů, které přikládala na jeho ránu. Ze zrní, jehož bylo ve vesnici dostatek, vařila sladkou kaši a naučila mě lovit ryby v řece do sítí svého otce. Těžko bych dokázal říct, kolik úzkostí naplněných dnů a dlouhých přízračných nocí uplynulo, než jsem prvně spatřil v Akarových očích záblesk skutečně jasného vědomí. Ale to už byl tak vysílený, že ani nedokázal promluvit. Jen jeho ruka se zachvěla, jak se marně pokoušel stisknout mou.

Ten den jsme dostali návštěvu. Do opuštěné vesnice přišli dva starci, které Nzini uvítala s hlasitým jásotem. Byli to starší jejího kmene, kteří se odloučili od ostatních v polovině daleké cesty a vrátili se domů. Zatoužili raději zemřít tady, v domově svých předků, než někde v hloubi mocné říše, kam se uchýlili ostatní Bušongové. Většina mladých mužů jejich kmene padla v urputných bojích s bezohlednými lovci lidí. Když veliký Mbazi, Nzinin otec, dostal zprávu o blížící se přesile Maniů, byli už tak oslabeni, že se nemohli ubránit. Dlouho se rozmýšlel. Řadu dní hledali ztracenou Nzini v okolním pralese. Nakonec už Mbazi nemohl váhat. V poslední chvíli uprchli všichni dál k jihu po břehu moře, po němž lehké čluny dopravovaly staré ženy a děti i náklad sloních klů z obrovského pohřebiště hluboko v pralese. Zamířili k ústí řeky Nzadi, která protékala říší velkého *mtankonga*, aby se už nikdy nevrátili na rodné pobřeží.

Nzini se na oba kmety dívala široce otevřenýma vyděšenýma očima a najednou se rozplakala. »A co já? Co bude se mnou?« vzlykla a vrhla se mi divoce do náruče. »Neopouštěj mě, Nda! Neopouštěj mě!«

Jak bych mohl? Ujistil jsem ji, že se nemá čeho bát, a vrátil jsem se k Akarovi. Spal. Prvně spal hlubokým klidným spánkem. A na oslavu jeho probuzení se Nzini nazítří vynořila před námi s rozpačitým úsměvem v nádherném pestrém rouchu, které vykouzlila z hebkých tkanin, posbíraných po opuštěných chýších. I na Akarově unavené tváři se jí podařilo vyloudit bledý úsměv. Byla rozkošná. Jako živá hračka pro potěšení dvou osamělých dětí. Vlastně jsme v hloubi svých duší byli oba sotvaco jiného.

Můj přítel se uzdravoval a já jsem se na něj díval se stále rostoucím úžasem. Najednou se změnil v někoho úplně jiného. Nikdy předtím jsem ho neslyšel se smát. Teď si hrál celé dny s nadšenou Nzini a veselé zvonky jejího smíchu podbarvoval jeho hluboký bas v nakažlivém souzvuku. Kam se poděl divoký mstitel, jehož chladné zoufalství mi často nahánělo hrůzu!

Jenom jednou se vrátil. Právě choval Nzini na klíně a vyprávěl jí o zlaté Songhaji. Najednou se odmlčel, zahleděl se kamsi do neznáma a řekl změněným hlasem: »On patřil k té zemi. Nepoznal jsem jemu podobné dítě. Chodíval za mnou, když jsem přicházel z Timbuktu do Gaa, a vyptával se na všechno, čemu se učí dospělí. Nenáviděl násilí. Nedal by ublížit ani zvířeti. Byl čistý, radostný a moudrý, a i když byl proti mně dítě, byl to můj jediný přítel. Těšíval jsem se na setkání s ním víc, než se muž těší na nejdražší ženu. Není větší sláva než vidět rozkvétat lidskou duši a být při tom nápomocen. Jaký by z něj byl askija! Duchové země se na nás hněvají a dovolili to… tu hrůzu…« Podíval se skoro s nenávistí na Nzini, která se k němu tulila, prudce ji odstrčil a vykřikl: »Jdi ode mne! Nechci tě vidět! Jdi pryč!«

Okamžik se na něj dívala velikýma ublíženýma očima, pak se otočila a zmizela jako vítr, když uléhá po západu slunce. Cítil jsem, že její křivda byla větší než bolest jeho vzpomínky, a

rozběhl jsem se za ní. Dlouho jsem ji hledal a už jsem měl strach, že utekla do lesa, když jsem konečně zaslechl tichý pláč ze stínu u ohrady. Poklekl jsem k ní a vzal ji do náruče.

Nejdřív mě chtěla odstrčit, ale pak se ke mně přimkla a vykřikla zuřivě: »Nemá mě rád, protože nemůžu být askija! Ať! Nechci, aby mě někdo miloval jen proto, že ze mne bude nějaký král. Nechci! Už ho nikdy nechci vidět! Je ošklivý! Nikdy!«

»Nzini,« šeptal jsem, »já tě mám rád, o tom přece nepochybuješ. Tak už neplač. Až ti jednou budu vyprávět o tom chlapci, jehož smrt zlomila Akarovo srdce, nebudeš se zlobit ani na něj, to mi věř. Má tě rád. Má tě radši, než si umíš představit. V jeho srdci zbylo prázdné místo právě pro tebe.«

Podívala se na mě nedůvěřivě. »Já nechci žádné místo po někom,« řekla vzdorně a osušila si slzy. »Ať si ho nechá. Stačíš mi ty.«

Ten den spálila kaši. Schválně. Zamlklý Akar po ní blýskl rychlým zkoumavým pohledem, ale neřekl nic. Když odešel, podstrčila mi novou porci s významným ušklíbnutím. Nevěděl jsem, jestli se mám smát, anebo zlobit. »Nzini,« řekl jsem a do přísnosti jsem se musel nutit, »to nesmíš dělat. Budu se zlobit, vážně.«

»Proč?« zeptala se potutelně. »Tvoje kaše je přece dobrá.«

Přitáhl jsem si ji blíž. »Chceš, aby nám Akar umřel hlady? Když jsme si ho tak pracně vypiplali?«

»To je pravda,« souhlasila. »Vypiplali jsme si ho. Takže by nám měl být vděčný, ne? A vůbec, může být rád, že ho živím. Tohle patří Bušongům, jemu ne.«

»Vyhazov?« usmál jsem se. »Dobrá, půjdeme. Stejně jsme se už chtěli vrátit.« Zahlédl jsem, jak se jí do očí derou slzy, a honem jsem ji začal utěšovat. »Neplač, vždyť jsem jen žertoval. Zrovna tak hloupě, jako když ty říkáš, že nemáš ráda Akara.«

»Ale to je pravda!« vykřikla zlostně. »Nemám ho ráda! Nemám proč!«

»Vida,« usmál jsem se. »Tak proč jsi mě pokousala, když jsi myslela, že mu ubližuju? Ještě teď mě bolí ruka, jen si vzpomenu.«

Vzala mou ruku, zvedla ji a mazlivě se o ni třela tvářičkou. »Ale teď už nebolí,« zašeptala a zatvářila se sladce jako andílek. »Že ne?«

Pěkný andílek! Ta kůže ještě na ní nebyla to nejčernější. Vzal jsem ji něžně za nosík. »Jak jsi malá, tak jsi zarputilá,« prohlásil jsem káravě. »Ale Akar je dobrák a určitě se na tebe nezlobí.« Udělala na mne uražený kukuč, vysmekla se mi jako hádě a zmizela mezi chatrčemi.

Akara jsem našel u řeky. Ani neobrátil hlavu, když mě slyšel přicházet. »Mrzí mě to,« řekl jen. »Ona za to nemůže.«

»Proč jsi ji odháněl?« zeptal jsem se mírně. »Je citlivá. A má jen nás.«

Chvíli mlčel. »Je stejně velká jako on,« povzdechl si pak. »Stejně zvídavá, stejně… Přesto je úplně jiná. A já jsem si najednou uvědomil, že na něj začínám zapomínat. Její tvář mi ho zahání do nenávratna. Už si ani nedovedu vybavit jeho podobu, vždycky má aspoň její oči. Hraju si s ní a směju se s ní stejně jako s ním. A nemyslím na něj. Mrtví… mrtví žijí už jen v našich vzpomínkách. Jsou navěky ztraceni, když na ně živí zapomenou. Jeho matka ho jistě nikdy nepřestane oplakávat, ale má i jiné děti, které potřebují její lásku. Byl jsem tu jen já, kdo ho mohl zachovat docela. A já jsem ho zradil.«

Díval jsem se na něj se smíšenými pocity. Asi nejsem dost jemnocitný, ale Akar minulých dnů se mi zamlouval mnohem víc. Neznal jsem jeho nešťastného synovce a Nzini mi byla pochopitelně dražší. »Ty myslíš, že tohle dítě nepotřebuje lásku?« utrhl jsem se na něj zlostně.

Překvapeně se na mne podíval. »Já jí přece lásku neodpírám. Nemůžu, i kdybych chtěl. Ale bolí mě, že křivdím jemu.«

»Mrtvým nemůžeš ukřivdit,« řekl jsem příkře. »Živým ano.«

Zavrtěl hlavou. »Nerozumíš mi.«

»Ale ano.« Přisedl jsem si k němu. »Pomstil jsi ho. Dokázal jsi, co by nedokázal žádný člověk. Zůstal jsi naživu jen zázrakem. Dobří duchové tvé země ti poslali tohle dítě, abys ho miloval a abys mu mohl dát to, co jsi už nemohl dát jemu. A Nzini je tak snadné mít rád. Jen se na ni podívej. Dovedeš si představit půvabnější a vnímavější stvoření?«

Poslouchal mě vůbec? Podíval jsem se na něj ze strany a viděl jsem, že se usmívá. »To jídlo spálila schválně, viď?« ozval se najednou úplně změněným hlasem. Viděl jsem v jeho očích záblesk veselosti a oddechl jsem si. »Počkej, to jí nedaruju.« Vyskočil na nohy a dodal kajícně: »Jsem nevděčný blázen, odpusť. Ale přísahám, že už nebudu.«

Nzini vzala Akara brzy na milost. Neuměl jsem si totiž hrát tak vynalézavě jako on. Ale nikdy si neodpustila provádět mu drobné zlomyslnosti, kdykoli se jí k tomu naskytla příležitost. Byla to první bezstarostná doba v mém životě a vychutnával jsem ji s takovou blažeností, že jsem ani neuvažoval, co bude dál. Tohle byl kraj, kde se dalo žít v nečinnosti jen z toho, co štědře nabízela příroda. Brzy jsem se naučil hrát si s nimi a dováděli jsme spolu na břehu moře, jako bychom byli děti všichni tři. Koneckonců nejstaršímu z nás, to jsem byl já, nebylo ještě ani celých dvacet let. Zakrátko jsem už nechápal, jak mi mohl Akar někdy připadat vážný. Přesto to byl právě on, kdo i tentokrát myslel za nás.

»Moc jsme tě rozmazlili, hade,« řekl jednou, když mu Nzini zase nastrojila jednu ze svých oblíbených pastiček, které si vymýšlela s neobyčejnou vynalézavostí. »Potřebuješ, aby ti tatínek naplácal. Musíme ho najít v mtankongově říši a vydat tě jeho spravedlivému trestu.«

Dívali jsme se na něj doslova s otevřenými ústy. V očích Nzini se zvolna objevoval nevěřící, radostný úžas. »Akare!« vykřikla a vrhla se mu kolem krku. »Kdy půjdeme? Kdy?«

»Ještě musíme s Nda podniknout velkou výpravu,« usmál se do jejích rozzářených očí. »Ty zůstaneš zatím tady a budeš hrozně, hrozně hodná, ano?«

Zklamaně ho pustila. »Utečete mi,« řekla s výčitkou.

Obrátil se ke mně. »Musíme se vydat pět dní proti proudu řeky. Starci mi to prozradili. Oni sami už…«

»Co chceš najít?« zeptal jsem se.

»Hřbitov slonů. Tentokrát nemůžeme jít
s prázdnýma rukama.«

Pátý den se před námi rozestoupil prales v široké volné prostranství. Chvíli jsme oba stáli bez dechu na jeho okraji, strnulí úžasem. Stovky, tisíce koster obrovských zvířat, obraných supy doběla, se tu hromadilo v nedohledných řadách snad celá staletí. Představoval jsem si, jak se sem nemocní, ranění a staří sloni dovlékají z posledních sil jen zvolna zarůstajícími, široce vydupanými cestami, a v duchu jsem slyšel jejich žalostné troubení.

Teď tady panovalo mrtvé ticho. Poslední živí tvorové před námi tu byli lidé, ale ani deset kmenů Bušongů by nestačilo odvléct nesmírné bohatství klů všech velikostí, kterých tu leželo nepočítaně, kam až oko dohlédlo.

Prosekali jsme k řece pralesem cestu, kudy jsme tahali těžkou slonovinu na pevně svázaný prám. Když jsem si uvědomil, jak obrovské jmění prochází mýma rukama, až se mi zatočila hlava. V této zemi se mohl stát fantastickým boháčem kdokoli, kdo si dal práci dopravit poklady, kterých byla plná, do nenasytných podpalubí čekajících lodí. Mohl jsem odplout kteroukoli z nich, a kdyby mi štěstí přálo a nikdo mě cestou neokradl a nezabil, dal bych si postavit v Anglii nebo Nizozemí vlastní loď, a i kdybych nevozil otroky přes oceán, za rok dva bych si mohl koupit knížecí panství kdekoli. A lidé tady se starali jen o nejprimitivnější obživu, což jim dalo asi tolik práce jako obyvatelům pohádkové země, kde lítají pečení holubi rovnou do huby! Byli tak neschopní? Hodili se skutečně jen za pracovní sílu v rukou podnikavějších bílých?

Když jsem se díval na Akara, který najednou začal vyvíjet tak podivuhodnou činnost a dřel se obětavě jako mezek, najednou jsem pochopil své vlastní prokletí. To my jsme byli otroci, ne oni, otroci nesmyslné sítě vztahů, která nás svazovala. Byl to výsměch nebesům, že bílí nevolníci se zmocňovali svobodných černých lidí, že kazili duše jejich bratrů, aby získali další sluhy závistivému peklu. Než přišli bílí, žili tak, jak potřebovali. V zemi, která k jejich neštěstí byla příliš bohatá. Kdyby zde byly jen palmy, vítr a ryby v řekách, mohli žít možná pokojně dál. Akar byl ve své zemi boháč, a přesto jediný kus látky, oštěp a šípy bylo všechno, co mu po řadu měsíců úplně stačilo k životu. Úsilí, s nímž teď shromažďoval obrovské jmění, směřovalo jen k tomu, aby nás zajistilo v kratičkém úseku cesty, kdy jsme museli projít městem, které už poznalo lesk a slávu falešného bohatství. Všechno zase klidně nechá za sebou, až přijde čas, kdy o životě bude rozhodovat jen hodnota muže. Neučinil majetek smyslem svého života. A ačkoli jsem ho obdivoval a ctil, moje zkažené bílé srdce krvácelo při pomyšlení, že výsledky té lopotné dřiny budu muset znovu opustit, všeho se vzdát pro svobodu volného pohybu bez nesmyslné zotročující zátěže přebytečného zboží.

Akar mě při práci sledoval zádumčivýma očima, ale promluvil, až když jsme se na drahocenném prámu plavili po řece dolů.

»Odpluj s naším nákladem, Nda,« vyzval mě. »Víc nepotřebuješ. Vrať se domů. Já Nzini dovedu sám.«

Cítil jsem, jak pod opálenou kůží rudnu. »Co si o mně myslíš!« vybuchl jsem.

Usmíval se beze stopy výsměchu. »Nikdo za sebe nemůže, Nda,« řekl mírně. »Ceníš věci jinak než já. Nemysli si, i já znám hodnotu toho, co máme na prodej. Desetina by stačila, abychom prošli bez potíží mtankongovým městem. Jenže mně se nechce projít bez potíží. Chce se mi projít jako král. Jsem zvyklý mít, nač si vzpomenu, a chci to mít i tam. Ale pak už to nepotřebuju. Všechno zahodím klidně jednou, stokrát. To není ctnost. Nemusíš se hanbit proto, že se chceš zajistit na celý život. U vás je to patrně třeba. U nás rozhoduje chvilkový rozmar, u vás holá nutnost. Netroufám si soudit, co je lepší. Tak co, odpluješ?«

»Ne. Zůstanu s vámi,« řekl jsem tvrdohlavě. »Nestydím se za to, že chci zbohatnout. Ale tohle není chvíle, kdy se opouštějí přátelé.«

Akar teď spěchal. Vzácné zboží uvnitř ohrazení, jehož nedostatečnou ochranu zajišťovali jen dva muži, dva starci a jedno dítě, znamenalo pro nás trvalé nebezpečí. Bachratá otrokářské loď, zpola naplněná živým nákladem, odpověděla na naše znamení první. Pluli jsme k ní s Akarem oba a raději jsme se vydávali za pouhé posly kohosi mocnějšího. Španělský kapitán se nepodivil, že k němu přicházíme z pustého pobřeží. Po špatných zkušenostech se stalo zvykem, že černoši svým obchodním partnerům neradi ukazovali svá skutečná sídla. Zato strnul překvapením, když se na mne podíval blíž. Ale nezeptal se. Bylo dobře známo, že nejpodivuhodnější dobrodruzi se tu živí všelijak.

Byl nadšen, když se dověděl, že jsme ochotni za část svého zboží přijmout *nzimbu,* drobné mušličky Kaurí, jimiž se platilo v Nsikongu, mtankongově zemi. Neměly už pro něj cenu. Dorazil k řece Nzadi v mnohem růžovějších nadějích, ale otroků dostal málo a naše slonovina ho zachránila doslova v poslední chvíli. Z radosti mi přidal darem dvě výtečné pušky a dokonce celou bedýnku nábojů. To bylo zboží nejvzácnější a původně

o tom odmítal vůbec mluvit. Střelné zbraně v rukou černochů bílým naháněly hrůzu. Ale já jsem byl konečně jeden z nich.

Množství lehounkých mušliček mě ohromovalo. Po ulicích Mbanza Konga se zřejmě nechodí s měšci peněz, ale s nůšemi *nzimbu* na zádech. Získali jsme od něho ještě různé v Africe vysoko ceněné zboží a hlavně množství vzácných jemných látek, po kterých prý v rozmařilém hlavním městě byla velká poptávka. Obyvatelé Mbanza Konga i jejich král se totiž oblékali – po evropsku! Černý Alvare byl už sedmý mtankongo, který udržoval přátelské styky s portugalským dvorem. Křesťanská země! Tady? Ano. Země, která se toužila dostat vpřed a osvojit si všechno, co je základem moci světa bílých. Osvícená, bohatá země a zchudlé Portugalsko, které si dělalo příliš velké oči na světový krajíc a ukouslo si ho takový kus, který nemohlo strávit. Byl jsem sám zvědav, co spolu dokázaly.

Měl jsem pocit, že na řeku, která protéká tou podivnou říší, musíme narazit hned za prvním mysem, ale šeredně jsem se zklamal. Vzdálenost, kterou jsme překonávali na vratkém člunu podél pobřeží ve stálém boji se vzdouvajícím se příbojem, byla prostě nekonečná. Ale vléci to všechno po zemi… Akar byl bezstarostný jako vždycky. Žádné nebezpečí ho nevzrušilo a žádná překážka nebyla dost velká pro jeho usměvavou pohodu. Kdykoli nás nadhodila zpěněná vlna, smával se s Nzini závratné houpačce, zatímco já jsem s hrůzou poměřoval zrádnou zelenou hlubinu. On, který prožil celý život v hlubokém vnitrozemí, kormidloval naši lodičku podél bouřlivého atlantského břehu se stejnou jistotou, jako by seděl v člunu h'kojovy flotily na songhajském veletoku. Nebral vážně mé obavy a asi věděl proč. Duchové jeho vod stáli při nás i na této bludné cestě.

Řeku Nzadi jsme poznali snadno. Loďku jsme nechali v rybářské osadě, kterých v obrovitém ústí bylo několik a patrně zásobovaly rybami veliký opevněný ostrov, viditelný už z dálky. Akar opatřil čtvery nosítka a šestnáct běžců, aby nás dopravili dál do vnitrozemí. Nzini, která jakživa nepoznala nic než své osamělé pobřeží, měla oči navrch hlavy. Já konečně taky. Ohromila mě vyhlídka, že v objetí pralesů naleznu město z kamene, kde chodili lidé stejně oblékaní jako v Evropě, jen s jinou barvou pleti, kde se modlili ke stejnému Bohu jako my, tady, v srdci světadílu mohamedánů a vyznavačů přírodních božstev a duchů svého rodu. Jen Akar se rozhlížel s nepatrným

zájmem, který hraničil až s netečností. Byl zahloubán do nějakých myšlenek, které mi nesdělil, ale které na jeho tváři vyvolávaly sotva postřehnutelný stín úsměvu. Až na tu snahu po evropském lesku mu nic nepřipadalo přirozenější než velké město plné černochů.

»Mbanza Kongo,« řekl, když jsem mezi stromy postřehl povědomé věže kostelů. Ačkoli jsem byl připraven na všechno, přece se ve mně zatajil dech, když se k nám africkým pralesem nesl zvuk zvonů jako ze zlatého města krále Karla nad Vltavou.

»E kongo dia ngungo,« usmál se jeden z našich průvodců.

»Město zvonů,« přeložil mi Akar a dodal: »Už sto let si říká San Salvador. Běda odpadlíkům!«

Byl jsem poněkud nesvůj ze svého ustrojení. Akarovi to konečně mohlo být jedno, černí muži jistě přicházeli do města i zvenčí oblečeni či neoblečeni po svém. Ale já? Běloch? Akar mé složité postavení rozřešil jednoduše. Za několik odměrek nzimbu najal pro mne, Nzini a náš náklad přístřeší ve vesnici přilepené k hradbám města a sám se vydal do jeho bran, sebevědomý se svýma bosýma nohama a polonahým tělem jako sám mtankongo.

Vrátil se za dva dny, které se nám zdály k nepřečkání dlouhé, a vypadal mimořádně rozjařeně. Zprvu jsem to přičítal jeho oblečení, které se v Evropě mohlo nosit tak před deseti lety, ale tady to byl zřejmě podivuhodný výtvor krejčího, který kráčí s dobou. Podobné přinesl i mně. Bylo sice hrůzné navlékat to všechno na sebe v tom vedru – Akarovi to nedělalo žádné potíže, i když si prohlížel sám sebe s dobromyslným výsměchem – ale po dlouhé době jsem si připadal trošku skutečný. To jsem byl zase já, Daniel Vávrů, Středoevropan vystrojený ještě o mnoho vznešeněji, než jak jsem býval zvyklý, a ne už jako divoch z afrického pobřeží, kterému Pánbůh snad nadělil nějakého bílého předka.

Nzini se zlobila. Také ona chtěla evropské šaty a marně jsme jí to vymlouvali. Neusmířila se ani, když jí Akar věnoval nejnádhernější kus látky, který jsme získali za svou slonovinu, chladivé, běloskvoucí jemné hedvábí, protkávané zlatými a stříbrnými nitkami.

Kráčeli jsme s Akarem za nosítky k domu, který najal ve středu města. Přes počáteční úlevu jsem byl v šatech a mezi lidmi trochu nesvůj, ale Akar vypadal, jako by se octl ve svém

živlu, a vesele se usmíval na ženské tváře v oknech domů i na ulici. Několikrát i pozdravil a černé dámy jeho pozdravy opětovaly, upjatě sice, ale přece.

»Odkud je znáš?« podivil jsem se.

»Neznám je. Tady se domluvíš portugalsky,« ujišťoval mě povzbudivě, jako by šlo jenom o to. »Každý, na kom záleží, tu řeč ovládá. Mám co dohánět. Základy, které jsi mi dal, jsou nedostatečné. Mnoho důležitých slov mi chybí.«

»Například?«

»Například jak slušně požádat ženu, aby tě navštívila. To nejde vyhrknout jen tak. Latinsky bych to mohl domluvit přes vašeho kněze, ti umějí, ale nevím, co by mi asi řekl.«

Znovu se uklonil a zamával na půvabnou dívku, která se na něj smála. Nechápal jsem, jak to dělá. Mne si nevšímaly, ačkoli jsem rozhodně pro ně vypadal daleko cizokrajněji.

Mrkl na mne koutkem oka a řekl na vysvětlenou, když si všiml mého úžasu: »Mám rád města, mají své možnosti. Ve vesnicích patří ženy svým mužům, dcery svým otcům a sestry svým bratrům. Musíš si dát dobrý pozor. Každý není Sorko a manželé, otcové a bratři kvůli tomu často zabíjejí, když nejsi ochoten zaplatit a vzít si ženu domů. Ale ve velkém městě jsou ženy pro každého. Počet jejich milenců udává cenu jejich krásy.«

»Jak to můžeš vědět?« rozhněval jsem se. Jeho sebevědomí mě dráždilo. »Vždyť jsi sem přišel teprve předevčírem.«

»Nepromarnil jsem ty dva dny tak docela,« prohlásil s pokryteckou skromností a ušklíbl se mému úžasu.

Ovšemže jsem se měl čemu divit.

Tohle už byla třetí Akarova tvář, kterou mi ukázal, a lišila se stejně dokonale od dětské hravosti, s níž se honil po mořském břehu za smějící se Nzini, jako od tragického hrdiny, který mě strhoval svou nelítostnou, spravedlivou vášní. Která z nich byla skutečně jeho?

V domě, který opatřil, nás čekalo další překvapení. Akar si pronajal pro větší pohodlí od portugalského misionáře dva domácí otroky a jednu otrokyni, na které spočíval zjevně zálibným pohledem. Otroci! To už mě pobuřovalo.

»Nač ta otrokyně?« zeptal jsem se. Nemyslel jsem tím nic zvláštního, ale vyložil si to po svém.

»Myslíš, že jsem měl vzít dvě?« staral se. Cítil jsem, jak se mi žene horko do tváře. Najednou mi došlo, jakou myšlenku mi podstrčil. »Tuhle jsem opatřil pro Nzini,« řekl potutelně. »Ale jestli chceš…« Chvíli dumal a pak dodal rozhodně: »Ba ne. Nikdy bych nespal s otrokyní. Nepoznáš, jestli to chce doopravdy, ona se vlastně ani nemůže bránit. To by mě ponižovalo. Tobě to nevadí?«

»U nás nejsou otrokyně!« vybuchl jsem zlostně, ale najednou jsem si připadal směšný. Proč mu lžu? »Nespal jsem s nikým,« přiznal jsem pravdivě. »Neměl jsem příležitost.«

Prohlížel si mě jako nějakou zvláštnost. »Vypadáš přece k světu,« podivil se upřímně. »Tohle nechápu. U vás si paní nezvou mladé chlapce, kteří si netroufají sami?« Paní! Nevěstky v přístavech, to leda. Jenže na ty jsem nikdy neměl. Zavrtěl jsem jen němě hlavou a uhnul před jeho zvídavým pohledem.

»Takže jediná žena ve tvém životě je Nzini,« řekl s předstíranou vážností.

»Ještě donedávna jsem myslel, že ve tvém taky.«

»První v srdci, to jistě,« zasmál se. »Ale jediná? Co bychom dělali, než nám doroste?«

»Já nevím.«

Podíval jsem se na něj po očku. Usmíval se velice potměšile.

»Ale já ano,« ujistil mne. »A ty se to dovíš ještě dnes.«

Dodržel slovo. Večer zahnal Nzini na lože a mladé otrokyni přísně přikázal, že se od ní nesmí ani hnout. Pak mě zavedl do místnosti, která byla jako z nějakého fantastického snu. Tak nějak jsem si představoval sídlo tureckého sultána. Ale ujistil mě, že je zařízena velice skromně a že pro nedostatek času ji zatím stačil pro naše účely vylepšit jen málo. Tak to řekl doslova: *pro naše účely*. Tak hloupý jsem zase nebyl, abych nepochopil, co tím míní, a tak, když jeden z našich otroků rozhrnul závěs a vpustil dovnitř dvě nádherně vystrojené dívky, pocítil jsem příjemné vzrušení, ale nedivil jsem se.

Jedna z dívek vypadala jako Akarova dávná přítelkyně. Asi k tomu postačil ten den, který s ním strávila před naším příchodem. Byla to dívka ze vznešené rodiny. Její otec si říkal vévoda a byl královým vladařem na ostrově Slonů v ústí řeky Nzadi, kde měl mtankongo opevněné sídlo chráněné řekou, kam se uchyloval, když hlavnímu městu hrozily nájezdy nepřátel. Jmenovala se Anna Nzimba Mbandi a byla přední dámou Alvarovy královské manželky.

Chápal jsem, že ji mohl docela dobře okouzlit vyprávěním o mocné Songhaji i o svém vznešeném původu a o přátelství s knížetem ze severní země, mocnější než země portugalského krále – to jsem byl já – ale za živého boha jsem nepochopil, jak se dostal k tomu, že jí to vůbec mohl vyprávět.

Druhá byla drobnější a poněkud nesvá. Maria Mbanza Ndi. Rozhlížela se udivenýma očima a občas se zasmála perlivým, rozpačitým smíchem. Anna Nzimba ji obřadně představila mně i Akarovi, kterému se asi něco nezdálo, protože přejel ze mne na ni a zpět rychlým pochybovačným pohledem.

Noční vítr proudil dovnitř oknem, otevřeným do zahrady nad řekou. Popíjeli jsme z tenkých číšek nápoj, který rozpaloval krev. Náš černý otrok v polozakrytém koutě začal tiše bít do malého bubínku v podivném, rozčilujícím rytmu. Druhý otrok nás obsluhoval. Když se i oči Marie Mbanzy začaly pokrývat závojem něžné touhy, Akar náhle zmizel. Nechápal jsem proč, až když se znovu objevil. Neměl na sobě evropské šaty. Byl tak, jak jsem ho viděl první den. Zůstal stát u dveří a podržel rozhrnutý závěs. Anna vstala s úsměvem, který mnou projel jako nůž. Co všechno v něm bylo! Maria se zajíkla uprostřed slova a vypadala najednou vyděšeně. Ale poslušně se chopila ruky, kterou jí Anna podávala, a vyklouzla za ní ven.

»Ne aby ses tvářil vyjeveně, až přijdou,« napomenul mě Akar přátelsky a vrhl se vedle mne do polštářů. »Ta maličká by se mohla polekat.«

»Nemohl bys mi říct, co se chystá?« zeptal jsem se nevrle. Krotil jsem zvědavost, jak jsem mohl, ale tohle už bylo příliš.

»Přijdou tak, jak chodí ženy této země, to je všechno,« řekl líně. »Přesvědčil jsem Annu, že jako Afričana mě urážejí jejich evropské mravy. Nemá cenu se zaplétat do těch hor šatů a spodniček, jako jsem to musel udělat první den.« Podíval se na mne s potměšilým úsměvem a dodal: »Vaše země musí být

úchvatně nemravná. Až tady jsem poznal, co to s člověkem dělá, když se svlékne žena, kterou předtím viděl jen zahalenou.«

»Arabky prý chodí zahalené celé. Ani nos jim nekouká.«

»To ano. Ale mohamedánek jsem si nevšímal.«

Přicházely. Byl jsem zvyklý vídat černé dívky, které se beze stopy studu procházely vesnicemi a s naprostou samozřejmostí stavěly na odiv svou krásu. Připadalo mi to pod jejich zlatým sluncem docela přirozené, slušné a v pořádku. Ale tady to bylo něco jiného. Byli jsme v místností, vyložené měkkými polštáři a určené až vyzývavě zjevně pro lásku, a tyto ženy byly zvyklé se oblékat. Jejich nahota byla pohoršující a zaváněla neřestí. Ale byly nekonečně krásné. Obě.

Maria se pokoušela tvářit nenuceně, ale ze všech sil se snažila nenápadně zmizet v přítmí. Zato Anna nesla svou ebenovou krásu hrdě jako královna, když nad námi stanula s vyzývavým gestem. Akar vyskočil. Zvuk bubínku se ozval ostřeji v rychlejším rytmu.

Vstal jsem také a zatáhl jsem Akara rychle stranou.

»Pošli přece toho otroka pryč,« zašeptal jsem polomrtvý studem. »Co si pomyslí!«

Viděl jsem, že s námahou potlačuje smích. »Přestaň,« zajíkl se. »Rozesměješ mě a ony se urazí. Ten je přece zvyklý z misionářova domu. Co si myslíš? Sem váš bůh nedohlédne, má dost práce s těmi, kteří zůstali doma. A váš kněz je taky muž, aspoň někdy. Dej si o tom vyprávět, je to zajímavé. A svlékni se, budeš to mít pohodlnější.«

Nechal mě stát, vrátil se k Anně a položil jí ruce velice něžně na ramena. Začali se zvolna pohybovat a tiché podupávání jejich nohou se stále zrychlovalo. Byla skoro stejně velká jako on a hleděli si upřeně do očí. Obrátil jsem se k Marii. Ale sotva jsem se jí dotkl, schoulila se do klubíčka a upřela na mě vyděšený pohled. »Ne,« špitla. »Já se bojím.«

Mohla se bát víc než já? Akar postřehl můj nepodařený pokus, přerušil tanec a vrhl se do polštářů vedle Marie. Obrátil ji tváří k sobě a šeptal jí něco velice zblízka divokým sladkým hlasem. Přitom se k ní zvolna přisouval blíž. Její křečovitá strnulost zmizela jako mávnutím čarovného proutku, její tělo v jeho rukou měkce zmalátnělo, přímo jsem cítil tu hebkou poddajnost a bezmezně jsem mu záviděl: Co bude se mnou?

Zvedl se i s ní, jako by k sobě za tu malou chvíli přirostli, a pokračoval v tanci. Marie měla zavřené oči a v tváři nevýslovně blažený úsměv. Akarova odložená tanečnice je pozorovala nevyzpytatelným pohledem.

Zklamaně jsem se odvrátil. Náhle se mě něco dotklo, lehounce a dráždivě. Nade mnou se skláněla Anna a dívala se na mne rozhořelýma očima. Vztáhl jsem k ní ruku. Měl jsem pocit, že sleduji pouť Akarovy dlaně, jako by na jejím těle zanechala viditelné stopy. Byl jsem zmaten. Co mám dělat? Můj přítel mě nezasvětil do obřadu milování ve čtyřech. Ale Annin názor na věc byl jasný a ochotně jsem se mu přizpůsobil. Akar na mě povzbudivě mrkl a zmizel za závěsem i s Marií, která se k němu křečovitě tiskla s očima přivřenýma v blaženém očekávání. Otrok s bubínkem odešel tiše za nimi.

Už jsem nepotřeboval nic. Obklopovala mě Annina náruč a já jsem se v ní utápěl s nenasytností, která ji zjevně uspokojovala, i když jsem měl pocit, že chvílemi její myšlenky bloudí jinde. Ale co mi na tom záleželo tu noc! Objetí černých žen! Věčně bych chtěl oslavovat tvou svrchovanou dokonalost. Nejopojnější víno, nejžhavější plamen, nejsladší ovoce se nevyrovná objetí černé ženy. Věčně budu po nich toužit v chladných nocích, za kterých nepřicházejí. Poznal jsem mnoho žen, desítky krásných černých dívek a v každé z nich ke mně znovu přicházela Anna, nádherná Anna, která v mém životě znamenala tak málo a přece mi první otevřela brány ráje, první a nejdokonalejší.

Když ráno odcházely, upjaté ve svých evropských šatech, ale s tvářemi, v nichž se ještě leskly stopy posledních blažených úsměvů, všiml jsem si, že se Akar tváří zachmuřeně. Sotva zmizely, vybuchl vztekle: »Byla nevinná! Tušil jsem to od začátku. S tím budou ještě potíže.«

Vůbec jsem ho nechápal. Představa dívky, pro kterou bych byl první… Moje nevděčné srdce pocítilo osten žárlivosti, když jsem si vzpomněl na Marii. »Proč jsi mi nechal Annu?« zeptal jsem se tiše. »Byla přece tvá.«

»Protože jsi můj přítel a ona je dokonalá,« řekl s úsměvem. »Pochopitelně jsem ji přivedl pro sebe. Jenže jsi sám potřeboval postrčit. Za chvíli jsem si všiml, že s tou druhou nehneš. Co mi zbývalo? Nedovedu si představit, co byste spolu dělali, vy dva.« Povzdechl si a řekl zase chmurně: »Panna! Jestli se doma

uřekne, budu mít na krku hromadu rozlícených příbuzných a křesťanskou svatbu.«

»Možná že by ti prospělo, kdyby ses oženil,« řekl jsem ctnostně. Jeho postoj mi připadal pohoršlivý. Koneckonců ji vylákal k sobě do domu a svedl.

»Poslouchej,« řekl mi vážně, »můj otec neměl jinou ženu kromě mé matky. Nevím, co dělal dřív, nejspíš to, co já. Ale pak jí zachovával věrnost, protože ji miloval a ctil. Mohl mít víc žen, ale nepotřeboval je. Stačili si. Až si já přivedu ženu, chci, abychom žili také tak. Nikdy si nevezmu ženu, která přichází do neznámého domu na jednu noc.«

»Jsi nevděčný,« řekl jsem. »Kdyby nebyly takové ženy, co bychom si teď počali?«

»Museli bychom zaplatit hromady *nzimbu* otcům počestných dívek a pak je zase poslat zpátky. Rádi je přijímají, i když jim podruhé už tolik nevynesou, zvlášť když už mají děti. Dcera, která se dokáže provdat několikrát, je pro svého otce pravý poklad.«

»Tady se za ženy platí?« zděsil jsem se.

»Tady i jinde. U nás také.«

»Kupujete je… jako otroky?«

»Žena přece není prodaná, může manžela opustit. Jenže pak otec musí vracet, co za ni dostal. Proto to dělají málokdy.«

»Maria je křesťanka. Jestli je to jako u nás, ještě bys na tom vydělal. V naší zemi přináší žena bohatství do mužova domu.«

»Cože?« podivil se Akar. »To jsou tak ošklivé, že za muže musí platit?«

»To ne,« řekl jsem nejistě. »Ale aby se jim v manželství dobře dařilo. Aby měly zajištěnou budoucnost.«

»To je nesmysl,« odsekl mi. »Když muž sežene výkupné, je snad jasné, že si dokáže poradit i pak. Nechápu, co tě na tom pohoršilo. Váš způsob je pro ženy mnohem urážlivější. Tady se platí odškodné rodičům jako dík za to, že dceru vychovali, a to mi připadá docela v pořádku. Dítě stojí mnoho lásky, starostí i majetku a pak si přijde někdo jiný a odvede si ji jen tak? Bohové! A ještě mu za to platit! To je neuvěřitelné.«

»Nejlíp na tom bude otec Nzini,« zažertoval jsem si. »Dostane výkupné za nic a my, její skuteční živitelé…«

Zamračil se. »Nzini je dítě,« odbyl mě příkře. »Nemluv o ní jako o nevěstě. Uráží mě pomyšlení…« Zarazil se.

Také já jsem si vzpomněl na dnešní noc. Kajícně jsem se dotkl jeho ruky. »Musíme vypátrat stopu Bušongů,« řekl náhle horlivě. »Jsme tu přece kvůli ní, ne kvůli sobě.«

Pokora ho přešla ještě ten den. Zahnal Nzini spát a vysvětlil mi, že i když jsme tady kvůli ní, přece jen nesmíme zapomínat ani na sebe.

Hlavně že na nás nezapomínaly obě dívky. Večer co večer přicházely vystrojené jako na ples a vychutnávaly svůj čas zdvořilého klábosení, než se daly přemluvit k *africké mši*, jak Akar rouhavě říkal našim mnohem bezbožnějším radovánkám. Přemlouvali jsme je rádi. Mělo to svůj půvab. Nejvyšší svátost lásky musela být dobývána znovu a znovu, aby nezevšedněla. Už jsem bezpečně ovládal umění, jak rozeznívat struny touhy. Jak noci plynuly v stále omamnější dokonalosti, vytrácela se z Anniných očí skrytá roztěkanost prvního dne, když je uchváceně přivírala v mém objetí.

S odjezdem jsme si hlavu nelámali. Se svým lopotně vydřeným bohatstvím jsme v Mbanza Kongu mohli dělat pány ještě nejmíň rok. Vůbec se nám nechtělo opustit svůj teď tak příjemný život. Svědomí nás moc netrápilo. Přes den jsme se horlivě věnovali svému dobročinnému úkolu. Dokonce jsme už zachytili stopu Bušongů. Usadili se prý nad velkým vodopádem na vzdáleném ostrově uprostřed řeky. Ale namlouvali jsme si statečně, že ještě musíme vypátrat, jestli Nzinini rodiče nezůstali někde blíž. A pátrali jsme. Nevynechali jsme ani den. Co nám naše malá přítelkyně mohla zazlívat?

Něco nejspíš ano. Byla teď zamlklejší než dřív a často si nás prohlížela velkýma zkoumavýma očima.

»Měli jsme zůstat u moře,« řekla jednou a spolkla slzičku. »Mně tam bylo líp. A tatínka stejně hledat nechcete.«

»Nzini,« napomenul ji Akar a v rozpacích ji poplácal po nahatém zadečku. »To nesmíš říkat. Víš, že jsme sem šli jen kvůli tobě.«

»Hm.« Zamračila se na něj o něco víc než na mne a odešla. Zdálo se mi, že se nám teď vyhýbá. Jen občas přišla za mnou a ptala se na nějaké portugalské slovo. Nakonec už s námi nemluvila vůbec a jen si šuškala se svou otrokyní znovuzdokonalenou akarštinou. Obě potutelně umlkaly, kdykoli se přiblížil někdo z nás.

»Máš pušku,« řekla jednou Maria, když přišly, a zadívala se na Akara s novou úctou. Věděl jsem, že se často dává nosit kolem našeho domu v naději, že svého miláčka zahlédne. Dnes se jí to asi podařilo. »Ale nesmíš z ní střílet. Mtankongo to přísně zakázal. Bojím se o tebe.«

»Nesmysl,« ozvala se Anna. »Jsou cizinci a Danne je dokonce bílý. Může mít pušek, kolik chce.«

»Nesmíš střílet,« opakovala Maria úzkostlivě. »Ani portugalští šlechtici, kteří pušky přivezli, v Nsikongu nestřílejí.«

»Někdy také,« usmála se Anna zlomyslně. Z našeho prvního večera v ní zůstal osten a ráda svou mladší přítelkyni dráždila.

Maria se zachvěla. »Ach ne, nemluv o tom. Ty víš, jak se bojím, Anno,« dodala vyčítavě. »Jsi zlá.«

Znal jsem bělochy, a tak mě nepřekvapila představa Portugalců střílejících do řad zděšených Bakongů. Usmál jsem se na Marii, přestože se Anna zlověstně zamračila, čímž mi dávala jasně na srozuměnou, že ji dnes budu muset uprošovat mnohem déle a namáhavěji. »Neboj se. Ochráníme tě před nimi,« řekl jsem sebevědomě.

»Neznáš Džaggy,« hlesla Maria třesoucím se hlasem.

»Džaggové?« zeptal jsem se překvapeně. »Myslel jsem, že mluvíš o Portugalcích.«

»Jen na Džaggy se smí střílet v mtankongově říši,« řekla Anna a stáhla mrzutě krásné obočí. Patrně se jí zdálo, že v nocích lásky by se nemělo mluvit o ošklivých věcech. »Mtankongovo vojsko má také pušky, ale smí jich používat jen proti nim. Na nikoho jiného vystřelit nesmí. Ani na zvěř. Naše zbraně, luky, oštěpy a meče – musí stačit. Jen proti Džaggům ne. Ani Portugalci nemají dost pušek, aby je zahnali.«

Akar napjatě poslouchal. »Pořád nevím, o čem mluvíš. Kdo je to?« zeptal se. »Džaggové. Nikdy jsem o nich neslyšel.«

»Divoký kmen z jihu. Zažila jsem jen jeden jejich nájezd a tehdy jsme se ubránili. Ale nebylo jich mnoho. Maria viděla… viděla, co dělají, a vyděsila se k smrti. Proto mtankongo dal

opevnit ostrov na řece Nzadi. Proto obranu svěřil mému otci. Nikdy nemůžeme vědět, kdy se Džaggové vrátí. Pušek je málo. Portugalský král místo nich nabízí svoje vojsko k ochraně. A té se mtankongo bojí možná víc než Džaggů.« Chvíli mlčela, nerozhodně se na nás podívala, ale nakonec řekla tiše: »Říká se, že Džaggy na nás posílají Portugalci ze země na jihu. A že jich příště přijde tolik, aby mtankongo musel poprosit portugalské kapitány o pomoc. Vplují do ústí Nzadi se svými děly, a až na jejím břehu postaví pevnost, nebude už mtankongo králem ve své zemi. Bude se muset klanět před portugalskými námořníky a Bakongové naplní podpalubí lodí. Dosud směli odvážet jen zajatce a naši úředníci je počítali, aby jich nebylo víc, než mtankongův zákon dovoluje. Ale až budou jejich děla nad řekou Nzadi, už se ho nebudou ptát.«

Díval jsem se na ni se sevřeným srdcem. To, co říkala, znělo až příliš pravděpodobně. Nechápal jsem, proč nás černí lidé nezabíjejí na potkání. Naopak. Byli vlídní a stále doufali, že jednoho dne přijde bílý přítel a bude spravedlivý.

»Řeknu vám všechno,« rozhodla se najednou Anna. »Otec mi vzkázal, abych přišla za ním na ostrov. Předvoj Džaggů už překročil řeku Kwango. A za ní jsou jich nepřehledná mračna. Všechny mtankongovy pušky budou na ostrově Slonů. San Salvador lehne popelem a brzy zde umlkne i pláč. Za sedm nocí odjíždím. Pojďte se mnou.«

Maria se usedavě rozplakala. Akar ji ochranitelsky objal a neobratnost, s níž ji držel kolem pasu, mě plnila potěšením. Ani on si nevěděl rady s nesmyslným krunýřem, v němž byla uzavřena jako perla v mušli.

»Díky, Anno,« zašeptal jsem a políbil jsem ji aspoň do vlasů, pokud to dovolovalo široké okruží kolem jejího krku. »Ale nevím, jak otci vysvětlíš naši přítomnost.«

»Sám mtankongo s celým dvorem bude prchat ze San Salvadoru,« řekla už zase s úsměvem, jak ji pobavilo moje marné úsilí proniknout k ní blíž. »Nikomu nebude nápadné, že přicházíte do pevnosti. A vaše pušky budou vítány.«

Akarovi se právě podařilo utěšovat plačící Marii úspěšněji. Její okruží se svezlo k zemi a on něžně hladil chvějící se obnažené hrdlo a polozakrytá ramena, zatímco polibky vysoušel slzy z jejích tváří. Viděl jsem, že se blíží chvíle *africké mše,* a zadíval jsem se na Annu se vší horoucností, jíž jsem byl schopen.

Jak jsem byl vděčen osudu za to, že jsem ji popudil! Kdyby mi nevzdorovala o něco déle než obvykle, už by se ke mně vinula v celé své černé kráse ve chvíli, kdy se rozhrnul závěs u vchodu a v něm se objevilo neuvěřitelné stvoření.

Drobounká africká víla v bílém a zlatém rouchu, které jí splývalo v řasnatých záhybech na zem a u jejích nohou vytvářelo fantastickou kroužící vlečku. Jediným pohledem zhodnotila situaci a rozhodla se mě ušetřit, protože proti druhé dvojici jsem byl poměrně nevinný. Proplula kolem mne k překvapenému Akarovi a řekla jasným hláskem podivuhodnou portugalskou akarštinou, které mohly dobře rozumět i naše návštěvnice: »Tatínku, maminka ti vzkazuje, že tě dá vyhnat i s těmi ženskými, jestli budete zase tak hluční. Nemůžeme v noci spát.« Změřila si z bezprostřední blízkosti strnulou Marii i Annu, která se na ni dívala jako na zjevení, a dodala pohrdavě: »Mamince bude líto, až jí povím, jaký máš teď špatný vkus. Ty poslední byly hezčí.« A nevšímavě odplula, zanechávajíc za sebou zkázu.

Anna sbírala Mariiny šaty po zemi a začala ji zuřivě oblékat. Dávala mi okázale najevo, že jsme pro ni přestali existovat. Akar se třásl na celém těle, jak přemáhal divoký záchvat smíchu. Vypadal, jako by se měl v příští chvíli zadusit.

»Zadrž je, ať neutečou,« řekl konečně zajíkavě a zakoulel očima v marné snaze o vážnost. »Hned se vrátím.« A vyrazil ven jako bouře. Slyšel jsem, jak se chechtá, poslouchal jsem jeho vzdalující se kroky a postavil jsem se do dveří, odhodlán zabránit našim kráskám v odchodu třeba násilím.

Vrátil se skutečně brzy. A i když čerstvý škrábanec v jeho tváři svědčil o tom, že se s Nzini asi nedomluvil po dobrém, jeho nálada byla znamenitá. S okouzlující výmluvností přesvědčil rozhněvané dívky o naší nevině. Naše noc uběhla pak už stejně jako jindy. Ráno jsem objevil, že u Nzininých dveří sedí oba naši otroci. Akar je tam patrně umístil, když dospěl k přesvědčení, že rozzuřené Nzini jinak nezabrání rušit naše radovánky. Nzini ležela na rohoži na břiše, opírala si pěstičkami bradu a uraženě mlčela. Co práce jí muselo dát, než nacvičila svou úchvatnou řeč!

Sklonil jsem se k ní, abych se s ní pomazlil, jak jsme to ráno dělávali, ale odtáhla se ode mne s nelibostí a řekla jen: »Nesahej na mne. Jste oba odporní. Já vím, že také děláš to, co on.«

Jak jsem se mohl opovážit dotknout se jí rukama, které ještě před chvílí… »Odpusť, Nzini,« řekl jsem něžně. »Máš pravdu.«

»Vidíš, ty to aspoň přiznáš,« vykřikla lítostivě. »Ale on říká, že je to tak v pořádku a že to jednou pochopím. Nikdy! Taková ohavnost!«

Odcházel jsem s pocitem, že jsem největší hříšník pod sluncem, a jen mi vrtalo hlavou, jak Nzini přišla na to, co se u nás děje.

Akar záhadu rozřešil za mne. »Vrátím tu ženskou misionáři,« prohlásil. »Na tohle by Nzini sama nepřišla. Ještě ji zkazí.«

»Nemyslíš, že jsme se o to přičinili i my?« zeptal jsem se s pochybností.

»Udělal jsem všechno, aby Nzini zůstala stranou,« řekl vážně. »To není nic pro ni. A i když jsem se pobavil jako nikdy… Ne, to se nesmí opakovat. Pojď.«

Mladá otrokyně se na nás dívala s bázlivou hrůzou, ale vzdorně mlčela, když se jí Akar přísně vyptával, co všechno Nzini vyprávěla. »Malá paní si všechno vymyslila sama,« řekla nakonec. »A měla pravdu. Pán nemusí hledat mimo dům, chce-li se pobavit. Je to tak slušnější.«

Akar po mně blýskl pobaveným pohledem. Portugalský misionář ji zřejmě do povinností otrokyně zasvětil po svém.

»Nebudu si na tebe stěžovat,« řekl mírně. »Ale u nás nemůžeš zůstat. Vrátím tě tvému pánovi.«

Následovala nás bez odmluvy. Misionáře jsme nezastihli, ale nechali jsme ji v jeho domě s projevem úcty. Navečer, krátce po příchodu Marie a Anny, přiběhl vyděšený otrok s překvapujícím sdělením, že jejich pán si přišel i pro ně. Akar sešel dolů, aby ho usmířil, ale vrátil se skoro hned se zakaboněnou tváří. »Jdi dolů,« řekl mi. »Chce mluvit s tebou. Dověděl se, že tu žiju s bělochem.«

Sešel jsem ke vchodu do domu. »Pane,« řekl mi malý vyděšený muž, »jste bílý křesťan, cítím jako svou povinnost… Ale jim ani slovo, proboha! Vezmu vás s sebou. Seberte se a pojďte se mnou k řece. Loď nás zaveze na moře k ostrovu San Tomé. Ale musíme si pospíšit, dokud je čas.«

»Nemám tajemství před svým přítelem,« řekl jsem odměřeně.

»Jeho ne,« zděsil se. »U vás to mohu vysvětlit, ale když nechcete…«

»Co se děje?« Sevřel jsem jeho ruku, protože se chystal odejít.

»Džaggové,« zašeptal. »Budou tu co nevidět. Už obklučují ze západu město. Moje loď je poslední, která opustí břeh Nsikonga. Pak dostanou znamení, že portugalské pušky nepromluví.«

»Znamení?«

»Mám důvěrné zprávy od biskupa ze San Tomé. Nechali je projít jižním územím a slibují jim tady tučnou kořist. Je to hrozné, ani já s tím nesouhlasím. Ale je od nich slušné, že se aspoň starají o nás. Když se jim podařilo Džaggy vydráždit k boji, už je neovládnou. Můj Bože, nechtěl bych to zažít! Slyšel jsem…« Odmlčel se a vytřeštil oči na Akara, který najednou stál před ním, jako by vyrostl ze země.

Jeho tvář byla strašná. Chytil misionáře za hrdlo tak prudce, až jsem měl pocit, že mu musel zlámat vaz. »Proklatci,« procedil mezi zuby, »vaše peklo není dost strašné za vaše zločiny. Ale naši trestající bohové vás najdou. Těm neuniknete.« Povolil své sevření a zeptal se: »A proč se bojíš, ty kryso? Čeho se bojíš tak strašného, ty, běloch, jejich spojenec, ozbrojený po zuby? Mluv! Čeho?«

»Když zdivočí, už nerozlišují,« sípal vyděšený misionář. »Jsou to lidojedi. Zabité… A prý i zaživa…«

Zajíkl se a zmlkl. Díky svému příšernému sdělení byl zase volný. Využil toho a vyklouzl ven.

Akar se díval do prázdna. V jeho očích byla dávná hrůza. Se strašnou námahou se vzpamatoval a řekl mi chraptivě: »Pošli je domů. Hned. Já musím k ní.« Zatápal slepě rukama a přinutil se k několika krokům. Potácel se jako opilec. »Nzini!« vykřikl strašným hlasem. »Ne!«

Najednou se mu síla vrátila. Divoce se rozběhl a vrhl se do chodby, která vedla k jejím dveřím.

Hluboce otřesen jsem se vrátil nahoru. »Džaggové obklučují město,« odpověděl jsem jejich tázavým očím. »Odjeďte co nejrychleji. Cesta k severu je ještě volná.«

»Jak to víš?« ,zeptala se Anna tiše. »Podle zpráv mého otce…«

»Vím to,« přerušil jsem ji. »Neváhej, prosím tě. Vezmi své lidi a jdi. Jdi co nejrychleji.«

Maria hlasitě vzlykala a křečovitě se držela její ruky. »Tolik se bojíte?« pokusila se Anna o výsměch. Rty se jí chvěly. »Ano, tolik,« potvrdil jsem beze studu.

»Sejdeme se ještě?« zeptala se na odchodu.

Věděl jsem, že ne. »Sbohem,« odpověděl jsem. »Nevzpomínej na mne ve zlém.« Pokývala mlčky hlavou, sevřela Mariinu ruku a vyklouzla ven do tmy. Díval jsem se za nimi.

Jejich rozplývající se stíny byly stejně
neskutečné jako moje vzpomínky.

ZTRACENI V PRALESE

Ano, tříďas lidožrout. Dr. Vávrů se ušklíbl. To byste teprve mrkali, miláčkové. Škoda že se mi africké dějiny nevejdou do učebního plánu. Pohodlně se opřel dozadu. Začínal už být rozlámaný, jak se pořád skláněl nad papírem. Jak jen ten Jína vydrží spát? Naklonil se přes něj a vyhlédl z okna. Pořád ta mlha. Jako pára nad hrncem. Pod námi možná uvařili zemi a my o tom nic nevíme. Br. Chvíli si představoval změklé mrakodrapy, jak bublají ve vařící vodě jako nudle v babiččině polévce, a znechuceně si odfrkl. Vážený vědec! Spíš tříďas lidožrout. Musím jim poslat čumkartu z New Yorku, ať se bláznivíi filatelisté mají zase oč porvat.

Dávno svým žákům odevzdával všechny cizokrajné známky ze své vědeckosoukromé korespondence. Bývaly rozmanitější. Teď mezi nimi vévodila převážně Brazílie. Své ostatní dopisovatele v posledních měsících dost zanedbával. Jak by ne, když konečně našel odezvu na své několikaleté marné volání. Samozřejmě nehodlal svou vědeckou dráhu zakládat na dávném příběhu nejasného původu, který pro historika nemohl být průkazný. Přesto neodolal, a když se jeho habilitační práci na téma *Minulost a sláva černé Afriky* dostalo nezvykle nadšeného

zhodnocení, začal se pokládat natolik za kapacitu, že si dovolil povolit své touze a do svých dopisů kolegům v Mombase, Timbuktu, Léopoldvillu, Konakry a Nairobi začal pašovat nenápadné zmínky o předkoloniálním poznávání africké minulosti s narážkami na některé pasáže záhadného rukopisu. Bezprostředním výsledkem bylo hořké zklamání, protože k jeho podivu nezareagoval žádný z nich. Ale když už se vzdal vší naděje, zničehonic přišel dopis z Brazílie, adresovaný historické katedře Karlovy univerzity. Profesor dr. Carlo Lagoa zdvořile žádal o fotokopii rukopisu, o kterém se dověděl z dopisu doktora Daguby z Timbuktu.

Bůhví jakou náhodou se historik z Mali zmínil zámořskému kolegovi o něčem, co nepokládal ani sám pro sebe za natolik důležité, aby se tím zabýval třeba jen dalším letmým dotazem. Ale stalo se a Daniel dodnes cítil, jak mu srdce zaplesalo přes dobromyslný výsměch Jíny, který si nedal ujít vzácnou příležitost pozorovat jeho reakci a přivezl mu dopis osobně. Samozřejmě mu bylo trošku trapně, protože už od středoškolských let si chránil snadno zranitelné romantické zákoutí svého ducha dobře předstíraným nezájmem o podvržený rukopis, podepsaný stejným jménem, jaké nosil sám. Ale dr. Daguba byl jeho korespondentem a těžko mohl předstírat, že s tím nemá nic společného.

Brazílie. První cíl. Poslední peklo, před jehož pohrůžkou prchali vyděšení lidé z ohroženého pobřeží hluboko do nitra černého kontinentu.

Dr. Vávrů se malinko protáhl na místě. Už ho nebolelo nic. Podíval se skoro opovržlivě na chrupajícího docenta po svém boku. Jede si jako na výlet. Dobře. Řekl bych, že mně je líp. Energicky se znovu chopil svých poznámek a občas přitom nahlížel do milovaného zrádného rukopisu.

»Státy východně od Kwanga až do Stanleyovy doby nebyly pod kontrolou Evropanů. Stát u jezera Kisale západně od jezera Mweru na řece Luluaba (horní tok Konga). Dnešní Katanga. Nalezeno pohřebiště. Království Luba. Vládní systém od nich převzali v 17. století Lundové (mezi Sankuru a Kasají). Říše Luba rozvrácena až koncem 19. století. Na řekách Kasai-Sankuru řada malých nárůdků. Jeden vyrostl v království s vlastní kulturou – Kuba. Většina Kubů přišla z dnešního Gabonu, prchli před Portugalci, ale stát zakládají až v 17. století,

předtím jen osady. Původně se živili lovem, sběrem a rybařením, tu a tam pěstovali banány, ale zemědělství moc nemilovali. Znali železo a měď a uměli kalit zbraně. Čelný kmen Bušongové – kapitáni kánoí. *Z nich potom králové.«*

STALO SE L. P. 1569 AŽ 1572

Vlekli jsme lehkou loďku pracně řekou, kde jsme museli přelézat velké kameny. Chvílemi jsme se brodili vodou. Místy bylo dno řeky vymleté, že jsem do ní zapadal až po krk. Akar polohlasně nadával. Proud byl stále divočejší. Už bylo jasně slyšet hukot vodopádu. Vyděšená Nzini seděla v měkce vyloženém člunu a držela se křečovitě jeho okrajů. Všechno, co jsme nashromáždili svou lopotnou pílí, jsme nechávali za sebou.

Nedokázal jsem to opustit s tak lehkým srdcem jako Akar. Vzali jsme s sebou jen zbraně, náboje a hebké lože pro Nzini z nejnádhernějších látek. Mohla spát jako princezna, ale byli jsme zase žebráci. Na to Akar nemyslel. Byl posedlý jedinou šílenou představou a hnal nás dopředu, bez odpočinku, beze spánku. Záplava nepřátel šla od jihovýchodu. Mohli jsme se jim vyhnout jedině k severu, odděleni tokem obrovské řeky, která nás mohla ochránit. Proto jsme ve vesnici u řeky obětovali celý zbytek *nzimbu* na zakoupení člunu, na němž bychom se dostali na druhou stranu a po řece výš.

Ohlížel jsem se do noci se srdcem, které svíral stesk. Také lásku jsme nechávali za sebou.

Nakonec jsme museli zvednout člun s Nzini na ramena a nést ho dál po břehu. Probíjeli jsme si cestu hustým porostem, abychom obešli neschůdné pobřežní skály a mohutný vodopád. Po druhém břehu vedla pohodlnější, často prosekávaná cesta, kudy rychlonozí běžci udržovali spojení mezi vnitrozemím a pobřežím. Možná že po ní budou z ohroženého města proudit hloučky uprchlíků, kteří si zvolí útulek na vnitrozemském ostrově. Ale byl to břeh, k němuž se blížili i *oni*, a netroufal jsem si

odporovat Akarovi, když zvolil obtížnou cestu za divokým tokem, který nám poskytoval ochranu.

Měl tisíckrát pravdu. Když jsme znovu spouštěli člun na vodu vysoko nad řvoucím vodopádem, vynořilo se náhle z pralesa na druhé straně několik desítek divoce pomalovaných polonahých bojovníků. Akar ztuhl jako socha a Nzini slabě vykřikla. Cítil jsem srdce až v hrdle. Viděli nás? Možná že ano, ale byli jsme pro ně příliš nepatrná kořist, než aby se pokusili překročit širokou řeku. Snad si povšimli i pušek v našich rukou. Chvíli tam postáli ve vzrušeném hloučku a pak zase váhavě zmizeli v rákosí směrem po proudu. Asi ztratili směr v nepřehledném pralese a dostali se k řece mnohem výš, než měli v úmyslu.

Vzpomněl si Akar také na dvě půvabné dívky, které byly společnicemi našich radostných večerů v mtankongově městě a teď byly možná ještě na té cestě, kudy se k nim blíží ohavný nepřítel?

»To byli Džaggové?« zeptala se Nzini třesoucím se hlasem.

»Nevím, o čem mluvíš,« odbyl ji Akar příkře. »Nikoho takového neznám.«

Hněvivý tón jeho hlasu Nzini rozlítostnil. »Před těmi přece utíkáme,« namítla, dusíc se slzami. »Proč mi lžeš?«

»Neutíkáme před nikým, slyšíš?« obořil se na ni. »Hledáme tvého otce, jak jsi chtěla. Měla jsi pravdu. Zbytečně jsme mařili čas v tom městě. Teď najdeme Bušongy a bude všechno v pořádku.«

Nzini ho neposlouchala. »Jsou to lidojedi,« vzlykala. »Jedí prý živé děti. Že to není pravda? Že ne?« vykřikla úzkostlivě a upřela na nás vyděšené oči.

Akar k ní přiskočil a beze slova ji sevřel do náruče. Jeho potlačovaná zuřivost přešla i na mne. Kdo jí to řekl? Kdo?

Přemohl jsem své pohnutí. »To víš, že to není pravda, Nzini,« řekl jsem, jak jsem dokázal nejpřesvědčivěji. »A i kdyby, ty se nemusíš bát. Jsme s tebou my a máme pušky. Nikdo ti neublíží.«

Akar se konečně ovládl. Políbil Nzini na tvářičku lesknoucí se slzami a uložil ji starostlivě do člunu. »Nda má pravdu. Musíš být hodná, Nzini,« domlouval jí něžně. »Lež klidně, ať se s tebou tolik nenadřeme.« Přistoupil ke mně a zašeptal sotva slyšitelně: »Zabiju ji dřív, než umřu. Živou jim ji nedám. Živou ne. Ale jak, jak, aby to nebolelo?«

Stiskl mi ruku tak prudce, až jsem vykřikl bolestí. »Na to nemysli,« vydechl jsem s úzkostí. Akarovy šílené oči mě plnily hrůzou. »Nedostanou ji vůbec. Jsme na druhé straně řeky a oni jdou opačným směrem.«

Pochopil moje obavy. »Nejsem blázen, Nda,« řekl unaveně. »Takový blázen nejsem. Zbytečně ji nezahubím, neboj se.« Opřel se vší silou do člunu, který poskočil kupředu. Připojil jsem se k němu. Drželi jsme se stále těsně u břehu. I když jsme už mohli veslovat proti zlenivělému proudu, na otevřenou řeku jsme se neodvážili. Ale Džaggové se už neukázali.

Byla to nekonečná cesta. Zase jsme opustili řeku, která se rozstříkla do šíře nesjízdných peřejí, a potáceli se pralesem s člunem na ramenou. V noci, když nebylo vidět na krok, jsme se zastavovali. Nzini spala v lodi, přikryté jemnou tkaninou na ochranu před útoky neodbytného hmyzu, který se rojil v blízkosti řeky. Ale neodvážili jsme se od ní vzdálit, abychom neztratili směr. Hukot řeky nás provázel dnem i nocí. Bděli jsme střídavě u Nzini a střežili její spánek s puškou připravenou k výstřelu. Ochranný oheň jsme si netroufali zažehnout. Ráno jsme vycházeli na břeh, abychom mohli odhadnout, kam až jsme došli. Často se nám stávalo, že jsme byli na dohled od místa, na němž jsme strávili předchozí noc. Bylo to k zbláznění. Zdržovalo nás i shánění potravy, protože ne vždy jsme narazili na štědré stromy s dozrávajícími plody. Jednou jsem navrhl Akarovi, abychom se přeplavili na druhou stranu a pokračovali pohodlnější cestou, ale podíval se na mne tak, že jsem se to už neodvážil opakovat. Byli jsme otroky jeho hrůzy. Měl jsem pocit, že musím padnout a umřít na místě, ale Akar mě hnal neúnavně dál. Když jsem jednou ráno zahlédl proti vycházejícímu slunci uprostřed širokého veletoku nezřetelnou masu ostrova, myslel jsem, že se rozpláču úlevou.

»Tam je tvůj tatínek, Nzini,« řekl jsem, když přiběhla a postavila se vedle mne. »Tamhle, podívej se.«

»Nevidím ho,« odsekla uraženě. »To jsou nějaké oslizlé kameny, co mi ukazuješ. Můj tatínek je hezčí.«

Za námi se Akar tiše zasmál. Jak dlouho jsem ho už neslyšel se smát? »Tvůj tatínek je krasavec,« škádlil ji. »Jakpak by ne? Vždyť jsem to přece já. Sama jsi to řekla.«

Nzini rázem zapomněla na úzkost minulých dnů. Její spravedlivé rozhořčení se vrátilo. »Já s ním přece už dávno nemlu-

vím, Nda,« řekla povýšeně. »Řekni mu to. Ať na to nezapomíná.«

Zdálo se, že kolem řeky panuje klid. Naše napětí zmizelo. Spustili jsme člun znovu na vodu a veslovali celý den podél břehu až k nejvzdálenějšímu cípu ostrova. Nedůvěřivé pohledy nás sledovaly, dokud jsme nepřistáli poblíž shluku lidských obydlí na písčitém břehu u několika člunů vytažených na břeh.

Nzini nás povzbuzovala radostnými výkřiky. Ty lodě znala. Vyskočila z člunu, až se zakymácel, a začala divoce povykovat na tři postavy, které se blížily ke břehu. Rozběhla se k nim mělkou vodou, která nás pokropila chladnou sprškou.

»Nzini! Nzini!« Jakýsi muž jí běžel vstříc a zvedl ji do náruče. Ne, to nemohl být její otec. Byl sotva starší než já. Nzini teď s ním brebentila rodnou řečí tak překotně, že moje dokonalá znalost akarštiny mi tu byla k ničemu. Ale ať už to byl kdo byl, Nzini byla zřejmě mezi svými.

Podíval jsem se s uspokojením na Akara, ale výraz jeho tváře mě zarazil. Vypadal pohněvaně. Jako by se stalo něco velice nemilého, co nečekal. Najednou jsem ho pochopil. To máme přijít o Nzini? Je přece naše. Nedovedl jsem si představit zpáteční cestu bez jejího perlivého smíchu, bez jejích potutelných pohledů a malé ručky, která mě mazlivě hladila po tváři, kdykoli něco provedla a já se na ni chtěl zlobit. Zpáteční cestu – kam?

Neznámý muž byl Nzinin bratr, který se s námi přátelsky uvítal, sotva se mu podařilo postavit rozdováděnou Nzini na zem. Byl o hlavu menší než Akar, jako ostatně všichni Bakuba, a na mne se zadíval s neskrývaným úžasem. Nzini mu asi zapomněla říct, že její otrok Nda je běloch. Ostatně sám jsem si tak už ani nepřipadal.

»Nevěděl jsem, že Nzini má bratra,« řekl Akar mrzutě, když jsme za nimi kráčeli k jeho obydlí. »Nikdy mi to neřekla.«

»Ne? Má ještě šest sourozenců, z toho tři nevlastní. A je tetičkou celé hromady usmolených dítek.« Podíval se na mě ukřivděně, jako by moje hlubší znalosti Nzininých rodinných poměrů byly pro něj urážlivé.

Čekal jsem, že uvidíme také její rodiče, ale pohostinný bratr nám sdělil, že jejich otec se vypravil dál, jakmile se doslechl o hrozícím nájezdu Džaggů. Celý zbytek rodiny a obyvatelé několika pobřežních osad se vydali s ním hledat nový, bezpeč-

nější domov. Jejich poslové se už vrátili. Na jedné z řek našli u pramenů i bohaté naleziště červeného kovu. Ukázal mi překrásný, jemně cizelovaný šperk z kovu ohnivé barvy, který měl zavěšen kolem krku na masivním řetězu.

»To udělali oni? Uprostřed pralesa?« žasl jsem.

»Bušongové jsou lovci a kapitáni lodí,« odpověděl mi hrdě. »Ale umějí také tavit kovy, jako všichni Bakuba. I malé děti už dělají šperky. Jen počkejte, až uvidíte Nzini při práci. Ale hroty šípů a oštěpů z tvrdého modrého kovu dělají jen dospělí muži, kteří prošli obřadem zasvěcení. Zakovávají do nich svou statečnost a sílu za pomoci tajného kouzla, které nesmím prozradit.«

»Ty také kováš zbraně?« zeptal jsem se. Nikde jsem neviděl nic, co by svědčilo o podobné činnosti.

»Tady na ostrově není železo,« usmál se. »Ale i já se vydám za otcem.«

»Brzy?«

»Šango sešle ještě mnoho deštivých období, než budu smět. Všichni Bakuba ještě neodešli z pobřeží. Teprve až poslední z nich dorazí sem a seberou síly k další cestě, mohu je doprovázet. Tohle není země pro nás. Nejsme divoši.«

Nzini dávno odešla spát s klubkem drobných synovců a neteří. Ačkoli se mi únavou zavíraly oči, seděli jsme dlouho v kruhu Bušongů u veselého ohně. Jako většina černochů, které jsem poznal, vynikali i oni okouzlující srdečností, s níž nás přijali do svého středu. Bubínky různých velikostí zvučely kolem v uklidňujícím rytmu. Mluvili pomalu a vyhledávali jednoduchá slova, abychom jim mohli rozumět. Zašli ve své pohostinnosti tak daleko, že nám pro náš pobyt mezi nimi nabídli společnost dvou dívek svého kmene, což Akar k mému úžasu velmi zdvořile odmítl.

»Jsi tolik unaven?« zeptal jsem se po straně potměšile.

»Ani ne,« odpověděl mi nedotčeně, »ale nebylo by slušné je přijmout. U nich to není zvykem, nabídli nám to z vděčnosti. Nzini je nejmilovanější náčelníkova dcera a kvůli ní je její bratr ochoten zaplatit otcům dívek plnou cenu třeba jen za jedinou noc.«

»Jsou roztomilé, nezdá se ti, že je to škoda?« popichoval jsem ho a zálibně jsem se zadíval na řadu polonahých dívek, které tiše procházely kolem ohně. Jak nádherné postavy měly!

Málokterá z nich si však zachovala krásu do zralého věku, jak jsem viděl ve vesnici. Ale stejně jako mladistvý, vzrušující půvab, ani své stárnutí neskrývaly s hrdou netečností, která mimoděk vzbuzovala mou úctu. Byly, jaké byly, a nehanbily se za to stejně jako jejich mužové.

Akar si patrně všiml výrazu mých očí, které utíkaly z dívčích tváří níž. »Nda, ty zpustlíku,« usmál se. »Nezdá se ti, že jsme si toho v San Salvadoru užili až dost?«

Najednou jsem si připadal bezcitný. Anna, Maria. Zachránily se? Snad ano. Viděl jsem hrůzu v Anniných očích, i když se tvářila tak lhostejně. Neměla důvod nevěřit mi. Byl jsem přece bílý a běloši věděli o všem dřív. Jistě se vydaly na cestu v stejnou noc jako my. A prošly. Chtěl jsem tomu věřit.

Šli jsme spát až k ránu, ale stejně jsme už byli dávno vzhůru, než se mezi námi ukázala rozespalá Nzini.

»Nzini,« řekl jí Akar vážně, »chceš zůstat tady?«

»Tady?« vykřikla. Zadívala se na nás očima, z nichž rázem vyprchal spánek, a dodala tichounce: »Vy… se vrátíte… hned?«

Akar postřehl úzkost v jejím hlase a po jeho tváři se začal šířit bezděčný spokojený úsměv. »Já a Nda jsme muži, kteří se nevracejí. My jdeme vždycky dopředu. Dál podle řeky.«

Nzini pro tu chvíli zapomněla, že s Akarem nemluví, a vybuchla v nadšený jásot. »To se tě přece netýká,« popíchl ji zlomyslně.

»Ty jsi lhář, Akare, a nemám tě ráda,« řekla a usmála se na něj všemi svými bílými zuby. »Nechceš mi říct, že jdete za tatínkem a že mě vezmete s sebou. Ale Nda je hodný a řekne mi to. Viď, Nda?«

Hanebně jsem zradil přítele. Samozřejmě jsem jí řekl všechno, co chtěla.

Zvolili jsme cestu po řece, i když nás znepokojovala stále rostoucí mračna komárů a much, proti kterým jsme těžko nalézali ochranu a která nás pronásledovala přímo nesnesitelně. Jednak jsme chtěli, aby Nzini cestovala co nejpohodlněji, a to jí náš člun částečně umožňoval, jednak nás doprovázelo osm Bušongů na dvou lodích a Bušongové byli říční plavci, kteří se zásadně drželi vodních toků. Sídliště vystěhovalců bylo někde na řece. Ostatně velitel jedné z lodic se na ostrov vrátil z Mbaziho nové vesnice a znal cestu. Naštěstí. Protože řeka se větvila do

mohutných přítoků a těžko bychom věděli, který z nich máme sledovat. V pralese kdekoli mimo její břeh bychom se beznadějně ztratili. Celý den tu vládlo dusné přítmí a noční tma byla tak černá, že nebylo vidět ani na krok. Padal na mne bezedný smutek, tady bych nemohl žít.

A přece tu někde žili lidé. Občas bylo slyšet vzdálený zvuk bubnu a někdy mu z druhé strany odpovídal další. V takových chvílích nedůvěřiví Bušongové nasazovali na tětivy šípy a Akar a já jsme přes pažení člunu pokládali hlavně mušket, připravených k výstřelu. Ale nikdy se nikdo neobjevil. Vzdálení obyvatelé lesa snad ani neměli nepřátelské úmysly. Ale často se nám zdálo, že nás z houští pozorují číhavé oči, které pozorně sledují naši cestu. Ndurí, náš vůdce, nám vyprávěl, že tady žijí malincí mužové a ženy, proti nimž, i když jsou dospělí, je naše malá útlá Nzini hotová obryně.

Akar stejně jako já byl den ze dne podrážděnější. Jenom na Nzini strašidelné přítmí nedoléhalo. Byla spokojená, že jede s námi, a ďábelsky zvědavá na všechno, co se jen kmitlo kolem. Vyptávala se na kdeco a možná že naše mrzutost pramenila i z toho, že jsme jí na většinu otázek nedovedli odpovědět. I Akar, který býval zvyklý na její tichý obdiv, kdykoli nás oslnil nějakou nečekanou moudrostí, se teď musel smířit tím, že Nzini nás začala přehlížet. Učencem číslo jedna se teď pro ni stal Ndurí. Zubil se na ni od kormidla dlouhatánské, těžko ovladatelné lodi a přitom dokázal pojmenovat kdejaký květ, které tu v celých hroznech visely ze stromů v oslňujícím bohatství barev. Stali se z nás dva otroci, dobří jen k tomu, abychom cloumali její loďkou proti proudu špatně splavné řeky a přenášeli ji i s výskající Nzini přes časté peřeje.

Ale nač si stěžuju? My jsme byli její. Aspoň jednoho z nás se držívala za ruku, když večer usínala. Jak často jsem později toužíval, aby mi její ručka jako tenkrát důvěřivě vklouzla do dlaně, když už bylo tohle všechno nenávratně pryč. Nzini, malá černá víla, která si pletla do vlasů ohnivé divoké květy. Kdo neviděl to půvabné dítě, těžko pochopí, proč dva dospělí muži odbočili ze své životní cesty, která vedla jinam, aby ji dopravili podle jejího přání na konec světa, utopený uprostřed nejčernějších pralesů. Akarovi snad vyplňovala nezhojenou ránu v srdci. Ale i já, který jsem neměl podobné citlivé místo, jaké hledá

útěchu v dětské čistotě, jsem sdílel zuřivou něhu, s níž na ní lpěl. Podmanila si nás oba beze zbytku.

Žasl jsem nad její neumdlévající veselostí. Byla přece dítě slunce a obzorů široce rozevřených nad nekonečnou mořskou plání, a tady jsme slunce ani nezahlédli. Jen občas kmitl odraz zbloudilého slunečního paprsku na hladině uprostřed říčního proudu, když se koryto rozšířilo natolik, že větve nad ním se nemohly proplést s tak neprodyšnou neprostupností jako jinde. A noci bez hvězd, jen s černou klenbou nad hlavou! Zdálo se mi, že ta cesta je nekonečná. Nedovedl jsem pochopit, proč se Bakubové vydali do tak hrůzného kraje.

Minuli jsme několik přítoků, ještě jednou jsme odbočili od hlavního proudu, až jsme se konečně octli na řece, kterou Ndurí nazýval Sankuru a na níž se usadila další větev kmene Bakuba. Byli jsme s Akarem čím dál tím zamlklejší. Únavu z vysilující cesty korunovala ještě pochybná vyhlídka, že se v dohledné době odloučíme od své malé přítelkyně a na nevábnou zpáteční cestu se vydáme sami. Nebo nás spojení dvou tak krajních mrzutostí dožene k tomu, že se usadíme ve ztracené vesnici na neurčito, možná do konce života?

Ale když jsme se konečně setkali s obyvateli hliněných chýší, zklamání nečekalo bohužel nás. Nzini se zase minula s otcem i s matkou. Velký Mbazi se vydal na dlouhou cestu daleko na jih, za pás lesů, odkud před časem přišla karavana hledající slonovinu pro výnosný obchod s pobřežím na východě pevniny. Mbazi se ženou, dvěma syny a několika bojovníky se rozhodl navštívit krajinu savan, která se podle vyprávění obchodníků zdála o tolik příhodnější k usazení než nehostinný vlhký les.

Vysoká urostlá žena s velitelskými způsoby, které všichni prokazovali úctu jako náčelníkovi kmene, přivítala Nzini velice chladně. Akara a mne si změřila záhadným zvídavým pohledem, v němž byla jistá vyzývavost. Ale nezeptala se, kdo jsme. Ndurí, který zřejmě chápal příčiny náhle rostoucího napětí, s námi rychle odešel stranou pod záminkou, že je třeba si vybudovat včas přístřeší na noc. Přicházela tu rychle a byla stejně černá jako uprostřed lesů, i přes kmitající odlesky plamenů.

Narychlo jsme vztyčili jakési skupinové obydlí, které se zásadně lišilo od ostatních stavení vesnice. Ale jeho vzdušnost, kterou jsem zpočátku s nadšením vítal, měla své stinné stránky. V noci pod naši střechu měla volný přístup všelijaká havěť, od

dotěrného hmyzu až po drobné hlodavce a ještěrky, které nás přelézaly na svých vychozených pěšinkách, kde jsme jim vytvořili svými těly nečekanou překážku. Musím říct, že jsem se bál i jich. Neměl jsem důvěru k tvorům této země. Už jsem se přesvědčil, že mnozí z nich jsou prudce jedovatí. Ale přímo smrtelně jsem se vyděsil, když se mne dotklo cosi velkého a padlo přímo mezi mne a Akara.

»Ne!« okřikl mě tiše Akar, který bůhví jakým zázrakem vycítil, že sahám po zbrani. »To je přece Nzini.«

Tiskla se ke mně a cítil jsem, jak mi cosi horkého kane na rameno. Akar se přisunul blíž. »Co je ti, moje děťátko?« šeptal něžně a pokoušel se obrátit k sobě její tvář.

»Já tady nechci zůstat!« vzlykla. »Prosím, nenechávejte mě tu!«

»Nzini,« řekl jsem vážně, »teď musíme přece počkat na tvého tatínka tady. Kde bys ho chtěla hledat?«

»Počkej,« zarazil mě Akar, kterého slzy Nzini vždycky připravily o rozvahu. »Oni jí ubližují. To nemůžeme dovolit.«

»Udělal ti někdo něco, Nzini?« zeptal jsem se nepřesvědčeně.

»Ne. Ale Nhuru mě nemá ráda a já se jí bojím.«

Nhuru, vladařka, byla Nzinina nevlastní sestra.

»Ale chtěla přece, abys u ní zůstala,« namítl jsem. »Kdyby tě neměla ráda, nechtěla by to.«

»Stejně mě nemá ráda,« vykřikla Nzini vztekle a přestala plakat. »A já ji taky ne.«

»Jak to, že tě nemá ráda,« rozhořčil se Akar. »Proč?«

»Nevím. Možná proto, že nemáme stejnou maminku. Nikdy mě neměla ráda. Její bratři ano, ale ona ne. Její maminka byla královnou. Dávno umřela, zrovna když se ona narodila. Je zlá. Chce být taky královnou, první královnou. Ale já jí přece nepřekážím.«

Měl jsem o čem přemýšlet. »Takže tvůj tatínek vlastně… není náčelníkem?«

»Ale je. Proč by nebyl, když si ho její maminka vzala? Jenomže teď tu není. Kdyby se nevrátil, povede kmen ona. A mne, mne dá trpaslíkům do pralesa. Já nechci mít za muže trpaslíka.«

»Ale jdi! Proč by tě dávala trpaslíkům? Ani by tě nechtěli. Až budeš dospělá, budeš větší než oni.«

»Už to udělala. Jedna dívka se s ní pohádala a druhý den si pro ni přišli z lesa. Sotva tatínek odešel. Moc prý plakala,« žalovala Nzini. »Říkají, že ti malí lidé jsou strašně oškliví a velké dívky se jim líbí. A Nhuru říká, že s nimi chce žít v míru.«

»To jí chválím,« ozval se Akar. »Ale tebe jim nedá. Jednak nikdy nebudeš tak velká, aby ses jim doopravdy líbila. A pak jí to nedovolíme.«

»Viděla jsem, jak se na vás dívá,« špitla sotva slyšitelně. »Zabije tě.«

»Mne?« Slyšel jsem na jeho hlase, že se usmívá. »Neboj se, nechce mě zabít. Ani mne, ani Nda.«

Měl nejspíš pravdu. Také já jsem měl ten dojem, že její královská sestra má s námi docela jiné úmysly. Ale Nzini se nedala. »Stejně s ní nechci být,« řekla tvrdohlavě. »Bojím se. Chci, aby se tatínek vrátil. Maminka s ním určitě šla jen proto, že se bála tady zůstat sama s Nhuru.«

»Vrátí se,« ujistil ji. »Víš co, Nzini? Řeknu Ndurímu a půjdeme za ním. Vždyť on ani neví, že jsi ještě na světě. Ale ty počkáš tady. Nemůžeme se už s tebou tlouct pralesem nazdařbůh.«

»To tu mám zůstat sama?« lekla se.

»Ne, Nda tě bude hlídat. Půjdu sám.«

A pak jsme stáli na kraji vesnice a dívali se za nimi, když odcházeli. Nzini se mě křečovitě držela za ruku. Měl jsem divný pocit. Připadal jsem si jako dítě zapomenuté v lese. Při každém kroku na půdě této záhadné pevniny mě Akar doprovázel. Teď jsem tu trčel v jejím srdci sám, s hlubokou odpovědností za Nzini, která se ke mně důvěřivě tulila.

Věděl jsem, že nejsem schopen ji odtud vyvést.
Kdyby se Akar nevrátil, musel
bych tu s ní zůstat navěky.

Nhuru nás nechávala na pokoji. Jen někdy, když si Nzini odběhla hrát s vesnickými dětmi, přicházela za mnou k řece, kde jsem lovil ryby, a tiše mě pozorovala při práci. To jsem pak nechytil nic. Upřený pohled, který jsem cítil v zádech, mě zne-

klidňoval a kopí vržené nejistou rukou obvykle minulo svůj cíl v řece plné ryb. Zakrátko jsem měl nedobré tušení, že mě sleduje na každém kroku. Nikdy jsem ji neviděl, ale vždycky se vynořila přesně v okamžiku, kdy Nzini zmizela mezi stromy. Koupat jsem se chodil úplně potají. Odplížil jsem se z dohledu vesnice a ještě jsem postavil Nzini na stráž jako nějaká stydlivá dívenka.

Když jsem to udělal prvně, Nhuru mě konečně oslovila. Stála u pěšiny, kudy jsme se vraceli, a velitelským gestem poslala Nzini napřed domů. »Jsi úplně bílý,« řekla docela bez rozpaků. V jejím hlase byl údiv a okouzlení. Kývla hlavou k roušce, kterou jsem si vázal po Akarově vzoru a která rozměry daleko předčila nepatrný oděv Bušongů. »Máš pravdu, nos to. Slunce by z tebe bělost vysálo.« Obrátila se a šla za Nzini. Šla pomalu, pohupujíc nádhernými boky, až se ve mně tajil dech.

Tušil jsem ji za každým keřem. Nejspíš jsem se mýlil, měla své povinnosti a nikdy je nezanedbávala. Královna. To byla především. Ale mne se pomalu zmocňovala posedlost. Přistihl jsem se, že ji hledám očima při hrách s malou Nzini. Byla to touha? Nevím. Bál jsem se jí, protože jsem nevěděl, co chce, a já jsem zůstal jediný k ochraně Nzini. Ale byl to divný strach.

Nakonec jsem se už ani nenamáhal předstírat nějakou činnost, když Nzini odcházela. Usedal jsem na balvan u řeky a nechával jsem pro ni místo po svém boku. Přicházela. Stále blíž a blíž. Za několik dní jsme si zvykli sedat u sebe s propletenýma rukama.

»Máš rád bouři?« zeptala se jednou nečekaně a pohnula prsty v mé dlani v dráždivém, téměř nepostřehnutelném pohlazení.

»Jak kdy,« vyhrkl jsem překvapeně. »Na moři zrovna moc ne.«

»Nejsme na moři,« zašeptala, uvolnila mou ruku a položila se naznak na plochý kámen. Zvedla paže nad hlavu a s hlubokým povzdechem se vypnula co nejvýš s pohledem upřeným k obloze. Položil jsem rozechvělou dlaň na napjatou hebkou kůži, pod níž bylo cítit pravidelný hluboký tep srdce, a přitiskl jsem k ní rty.

Odstrčila mě tak prudce, až jsem ztratil rovnováhu. »Slunce!« vykřikla zlostně. »Nechápeš?«

Ne, nechápal jsem. Svítilo přece pořád. Nebo ne? Stíny najednou ztrácely ostrost. Zvedl jsem oči. Po obloze putoval ne-

patrný bílý mráček, který mlžnatým lemem zasáhl sluneční kotouč. Nhuru vydala zvláštní zvuk. Podobal se vzlyknutí. Chopila se mé ruky a tentokrát ji sama přitiskla k svému tělu s divokou, slepou naléhavostí. Projelo to mnou jako nůž. Vzepjatý luk jejího těla zval k objetí a já jsem poslechl. »Ne,« řekla tiše a vyprostila se. »Ještě ne. Nech mi jen svou ruku. Prosím.«

Muka pekelná! Vedla mou dlaň zvolna od líbezného hrdla až k hebkému klínu a zase zpět, s očima obrácenýma v sloup, vzdychajíc rozkoší. Neurvale jsem se jí vytrhl. »Chceš si hrát?« zeptal jsem se hrubě. »Najdi si jiného.«

Mráček se rozplynul. Nhuru už zase seděla vedle mne klidná a kamenná. »Ničemu nerozumíš,« promluvila bez hněvu. »Vůbec ničemu. Ale to nevadí. Podívej se.«

Na obzoru se sbíraly bílé chomáčky. Ještě to nevypadalo vůbec na nic. Ale po nekonečných dnech bez mráčku…

»Večer k tobě přijdu,« oznámila mi nečekaně.

»Ne.«

Vylétlo to ze mne, ani jsem nevěděl jak, a okamžitě jsem se zalekl. Dívala se teď přímo na mne neuhýbajícím pohledem. Její oči byly kruté a byla v nich smrt. Nzini! Někdy za mnou chodívala i v noci, když ji přemohl stesk. Přece nemohu. Ne. Přece… Ty vražedné oči mě roztřásly. Ba ne, to nebyl strach. To nebyl…

»Přijdu sám,« vypravil jsem ze sebe chraptivě, poražený a zdeptaný. Dychtivost, která se ve mně zvedla prudkou vlnou, mě ochromila. Chvěl jsem se jako list, zatímco ona zůstávala nehybná jako kámen.

»Bouře,« opakovala bezvýrazně. »Máš ji rád?«

»Miluju,« zašeptal jsem uhranutě a v té chvíli se mi zdálo, že slyším vytí běsnícího větru, který mě unáší. »Miluju bouři.«

Prvně jsem viděl, že se usmála. Konečně se na mne podívala očima, jaké mají pro své milence jiné ženy, a řekla prostě: »Přijď. Budu čekat.«

Noc padla těžce do pralesa v závojích mraků. Bezvětrná, mrtvá noc. Hrál jsem si s Nzini dlouho do večera a uložil ji v její chatrči. Měl jsem skoro jistotu, že nepřijde. Usínala rychle a

tiše jako ptáček. »Jsem strašně unavená,« vzdychla jen, když zavírala oči, a za chvíli jsem už cítil, jak umdlévající ručka zvolna pouští mou, které se vždycky křečovitě držela. Vyšel jsem ven. Nerozhodně jsem se podíval ke královské chýši a pak jsem se obrátil a zamířil k sobě. Snad se za mnou odkudsi ze tmy dívala. Neohlédl jsem se. Mraky se zase zvolna rozestoupily a neskutečně obrovský úplněk zaléval suchou zem nemilosrdným bílým světlem. Déšť! Spánek se mi vyhýbal. Už se i na mne přenášel neklid vyprahlé přírody. Čekal jsem. Přijde Nhuru?

Nepřišla. Jak hodiny míjely, padl na mne neklid. Najednou jsem znovu cítil to horké vzdorující tělo pod svýma rukama. Proč? Přece jsem řekl, že přijdu. Proč tedy…

Vstal jsem jako bez vůle. Přízračný měsíc stál na obloze, kde nebylo vidět jedinou hvězdu. Chvíli jsem nechápal proč, až jeho světlo prudce ztemnělo. Pod zataženým nebem nebylo vidět na krok. Tápal jsem popaměti k chatě Nhuru proti zvedajícímu se větru. Už hučel plnou silou v korunách stromů. Najednou se kolem mne obemkly štíhlé chvějící se paže.

»Čekala jsi,« zašeptal jsem.

»Ne, až teď.« Její hlas zněl podivně. Jako by… Nevím. Nikdy dřív ani potom jsem neslyšel takový hlas. »Jsi bílý, ale rozumíš. Díky.«

Měsíc na okamžik vyhlédl z mraků. Stáli jsme přímo před její chýší. Zvedl jsem ji do náruče. Cosi slabounce stříbrně zazvonilo. Měla na sobě úzký tepaný pás s kovovými třásněmi, které při pohybu vydávaly ten zvláštní nepopsatelný zvuk. Chvatně jsem udělal několik kroků a svezl se i s ní na její lože. Chvíli se bránila, než nás znovu pohltila tma. A pak…

Matně jsem vzpomněl na Annu. Na nepatrný zlomeček času, který náhle ulétl kamsi daleko a nebyl. Byla jen tma a objetí, jaké jsem si nepředstavoval ani v nejdivočejších snech.

Vzdychla a zůstala tiše ležet vedle mne, když šikmý měsíční paprsek znovu pronikl skulinou jejích dveří. Díval jsem se na ni hluboce dojat. Byl jsem první. První… Přimkl jsem se k ní těsněji, ale netrpělivě se odsunula stranou.

»Zmýlila jsem se,« řekla vyprahle. »Prosím tě, jdi.«

»Ublížil jsem ti?« zeptal jsem se vyděšeně.

»Ublížil?« Rozesmála se. »Jdi už. Vzkážu pro tebe. Možná.«

Nerozuměl jsem a ani jsem se o to nesnažil. Byl jsem k smrti uražen. »Dobrá. Sbohem.« Vstal jsem a bez ohlédnutí jsem zamířil k měsícem ozářenému vchodu. Před chatou jsem se zarazil a bezděky jsem couvl. Měsíc plul uzoučkým proužkem nebe mezi těžkými mraky, z nichž padal tichý hustý déšť v drobounkých krůpějích.

»Co je?« ozvala se za mnou napjatě.

»Nic. Prší. Ale to nevadí. Už jdu.«

Nhuru divoce vykřikla. Vykročil jsem, ale v té chvíli stála vedle mne v houstnoucích šňůrách deště. Než jsem se stačil vzpamatovat, přisála se k mým rtům a vinula se ke mně jako černý lesklý had, který svírá svou kořist v smrtícím objetí. Padli jsme na zem na lůžko ze spletených větví, pevné a pružné, kterým příval vody protékal kamsi mimo nás. Ještě tu nebylo, když jsem přicházel. Uvědomil jsem si to v témže okamžiku, kdy se nad námi roztrhla nebesa a zahlédl jsem – nebo se mi to jen zdálo? – temnou postavu prchající dlouhými tanečními skoky. Víc jsem už nevnímal. Nhuru vydávala hluboké, sladké zvuky jako předoucí lvice. Poslední stín rozvahy beznadějně zmizel v šílené milostné orgii, která nebrala konce. Nedokážu si vzpomenout na zmatené obrazy, které mi pluly před očima, zatímco jsem ji objímal se surovou bezohledností, jakou bych v sobě nikdy nehledal. Lesk pardálích zubů, vytí šakalí smečky, nářek číhajícího krokodýla, vítr a bouře a pláč umírajících ptáků, jejichž křídla mě bila do tváře i do zad, jak neustále sílil déšť, v němž jsme se váleli jako zvířata. Vichřice skučela hlasem Nhuru, který mě obklopoval ze všech stran. Její zdivočelé výkřiky se prolínaly s kvílením větru. Bouře a ona. Už jsem nerozeznával hranice vzpínajícího se těla, které jako by bylo všude. Byla to ona a byl jsem to i já, vybičovaný k šílenství, neschopný vzdorovat přívalům hltavé touhy, za níž už mohla být jen smrt.

Ochromený a vyčerpaný jsem konečně zůstal ležet, spíš mrtev než živ. Srdce mi bilo nepravidelně a bolestně až někde v hlavě. Nhuru křečovitě zavyla. Blesk střídal blesk, že jsem ji mohl vidět jasně jako ve dne. Svíjela se na svém podivném loži s hlavou zvrácenou nazad a vytřeštěnýma mrtvýma očima.

»Nhuru,« zašeptal jsem vyděšeně.

Nevnímala mě. Vzpínala se k běsnící obloze a na její tváři tkvěl výraz neumdlévající rozkoše, jako bych ji stále objímal

s plnou horoucí silou, která mě dávno opustila.

»Šango!« zaúpěla pronikavě. »Ó, Šango!«

Znovu se začala zmítat s rozpjatými pažemi v rozčilujícím rytmu neřestného milování. Sama. Jen ona a bouře a nemilosrdně bijící déšť. Jako by do ní vstupoval veliký duch bouří bílými údery blesků.

Bílými! Pochopil jsem a zachvátil mě hnus. Bílý milenec! Ne, jen Šango sjíždějící bílým bleskem z bouřlivých mraků do lačného klína. I kdyby nebylo té smrtelné únavy, nebyl jsem už schopen se jí dotknout bez omračujícího odporu. Vstal jsem a klopýtavým krokem jsem v závrati prchal pryč z hrozného přízračného místa zvířecí rozkoše. Zběsilý řev Nhuru se nesl za mnou, stále víc překrýván rachotem hromu. Bez dechu jsem se vplížil pod svůj přístřešek, roztřesený jako v záchvatu zhoubné zimnice.

Už nebylo slyšet nic, jen vítězný hlas bouře. Asi se mi to všechno zdálo. Asi se mi to… Nohy z hadrů pode mnou povolily a padl jsem na své lože v poloviční mdlobě.

»Nda! Co se ti stalo?«

Nzini! Zatápal jsem rukou. Byla tu, teplé klubíčko lidského citu. Nevinná. Čistá. Kdyby mě neomyl déšť, netroufl bych se jí ani dotknout.

»Jsem mokrý,« zašeptal jsem, když se ke mně přitáhla blíž. »Počkej, až uschnu. Studím.«

»Ty jsi byl u Nhuru,« řekla jasnozřivě a nepatrně se zajíkla potlačovaným pláčem.

»Byl. A co má být? Odešel jsem odtud před chvílí. A vidíš, už jsem zase tady. Nemůžeš tu přece být dlouho, viď?«

»Ne,« pípla nejistě a ovinula mi hubené ručičky kolem krku. »Ach, Nda!«

»Co je ti?«

»Duchové obcházejí,« zašeptala zděšeně. Cítil jsem, jak se celá chvěje. »Slyšela jsem ty hrozné hlasy a utekla jsem k tobě. Tolik jsem se bála, že už nepřijdeš! Nechoď k ní! Nda, nechoď k ní! Je kouzelnice. Promění tě v šakala nebo ve lva nebo v syčícího hada. Já se bojím, Nda!«

Něco na tom bylo. Rázně jsem potlačil zahanbující vzpomínku. Šakal, lev a had. To nebylo všechno, moje malá Nzini. Kéž bych dokázal zapomenout docela!

»Je mi divně,« řekla sípavě slabounkým hláskem. »Všechno

se točí. Chvíli je mi zima a chvíli horko.«

Vzala mě za ruku. Její dlaň pálila jako oheň. Přesto usnula s rukou v mojí neklidným spánkem, z něhož se napůl probouzela při dunivém hromobití.

K ránu bouře ustala a přešla do jednotvárného šumění prudkého lijáku. Při jeho uklidňujícím zvuku začala Nzini oddychovat zhluboka a pravidelněji a vzbudila se až pozdě odpoledne poměrně dost svěží.

V dalších dnech jsem ji sledoval s úzkostlivou pozorností, ale nestěžovala si na nic. Zdálo se, že je úplně v pořádku. Vypadala jen trochu zaraženě a chvílemi se na mne dívala s nevyslovenou otázkou v očích. Lámal jsem si hlavu neřešitelnou úlohou, jak ji uklidnit, aniž bych jí musel říkat věci tak zatraceně nevhodné pro dítě. Stokrát jsem si mohl opakovat, že Akara v městě přistihla za okolností, které byly rozhodně ošemetnější než jakékoli vyřčené slovo – k vysvětlení jsem se neodhodlal.

Nzini naštěstí své pochybnosti vyřešila jednoduše. Protože ji nikdo nehlídal, trávila teď u mne v dešti celé dny a v noci mě držela pevně za ruku, aby měla jistotu, že nikam neodcházím. Měl jsem hrůzný pocit, že se ztrácí. Připadala mi stále drobnější a slabší. Olověná, těžká obloha visela nehnutě nad řekou a plnila nás oba bezděčným a nevysvětlitelným zoufalstvím.

Byl jsem tak naprosto zaujat obavami o Nzini, že když jsem jednoho dne konečně zahlédl šňůrami deště na břehu proti proudu Akara, ze všeho nejdřív jsem pocítil úlevu. Nzini! Konečně se svou starostí nebudu sám! Ale jak se blížil, ledová hrůza mi sevřela srdce. Nikoho jiného jsem neviděl, ať jsem namáhal oči sebevíc. Rozběhl jsem se mu vstříc. Potácel se jako opilý. Chvílemi padal k zemi a plazil se dál blátem po břiše. Sotva se táhl a zanechával za sebou krvavou stopu, která se rozpíjela v kalužích. Na jeho hrudi byla hluboká tržná rána, jakou jsem kdysi zahojenou viděl u Sasiny. Byl beze zbraně. Jedině mušketu, nejvzácnější kořist, vlekl namáhavě za sebou.

Vrhl jsem se k němu. »Akare!« vykřikl jsem zděšeně.

Svezl se k zemi pod skalním výčnělkem. »Dej mi napít,« zašeptal. Oči se mu zavíraly. S trhnutím je zase otevřel, podíval se na mou vyděšenou tvář a řekl na vysvětlenou: »Pardál. Nechtěl jsem střílet, skočil na Ndurího. Stejně… stejně bylo pozdě. Podej mi tu vodu, Nda. Když se skloním k hladině, omdlévám. Bál jsem se, že nedojdu. Radši jsem nepil. Nebýt deště, umřel jsem žízní. Jinak jsem v pořádku,« usmál se slabě.

V pořádku? Byl samá rána. Dlouhé, nabíhající ošklivé škrábance. Když jsem mu chtěl podepřít hlavu, aby se mohl napít pohodlněji, vykřikl tlumeně bolestí. Vzadu na temeni měl vlasy slepené krví.

»Zakopl jsem, jak jsem ustupoval, když se na mě sápal. Asi jsem padl hlavou na kámen. Ještě že už měl nůž v srdci a dodělával. Když jsem se probral, ležel na mně. Zmohl se už jen na to škrábnutí.«

Škrábnutí! Z jeho těla visely cáry kůže.

»Říkal jsi přece, že lidi nenapadají,« vydechl jsem.

»Byla to matka s dvěma mláďaty. Naneštěstí jsem Ndurího uložil mezi ni a je. Když jsem se k němu vracel, už byla na něm. Nejspíš se pohnul, když se mládě blížilo. Chtěl jsem je pak vzít Nzini, ale už jsem je nenašel. Asi jsem byl dlouho v bezvědomí. Nade mnou kroužili supi. Stejně bych je nedonesl. Točí se mi hlava a obracejí se ve mně útroby. Chvílemi přestávám vidět.« Mluvil pomalu a přerývaně. Teď se na mne bledě usmál a stiskl mi ruku. »Je mi dobře, Nda. Už nemusím na nic myslet. Jsi tu ty.«

Jeho důvěra mě neuklidňovala. Viděl jsem umírat muže, jehož omráčil padající stožár a který měl tytéž příznaky jako Akar.

»Co mám udělat?« zeptal jsem se bezradně.

»Nic. Arabští lékaři to znají. Musím ležet a nehýbat se. Ale nemohl jsem zůstat tam. Snad ještě není pozdě. Mám pocit, že mi není hůř než včera. Včera jsem umíral. Kdybych byl dokázal zavolat… Byl jsem už tady. Kousek nad zátočinou.«

Pokusil jsem se ho nadzvednout. »Odnesu tě do vesnice. Pojď.«

»Ne,« řekl slabým hlasem. »Půjdu sám, když mě podepřeš. Ale ještě ne. Napřed ti musím povědět… Rozhodni sám, co jí řekneme. Já nemůžu. Jsem unaven a všechno se mi plete.«

»Nech toho, Akare,« snažil jsem se ho umlčet, ačkoli jsem sám hořel zvědavostí. »Řekneš jí to, až se uzdravíš.«

»Co když umřu?« namítl chabě. »Ona se bude ptát.«

»Copak vy jste je našli?« zeptal jsem se.

Chvíli mlčel. »Ne,« řekl pak. Měl jsem dojem, že třeští, když dodal: »Vlastně ano.«

Krčil jsem se u něho v nepohodlném úkrytu a naslouchal jeho skomírajícímu hlasu. Zdálo se mi, že je vidím před sebou, dva osamělé muže, kteří rychle postupují po břehu řeky. Půda zvolna stoupá a mohutný prales řídne a rozvírá se do sluncem zatopeného kraje otevřených savan, kde se už mohou vzdalovat od řeky, aniž by ztratili směr. Vyprávěl mi o království Lundů a o městě v zemi Lubu, kde před krátkým časem skutečně Mbazi nabízel sloní kly arabským obchodníkům.

Akar s Ndurím byli dobří běžci, a ať Mbazi postupoval jakkoli rychle, náklad slonoviny ho nepochybně zdržoval. Stopa se vracela k říčce Sankuru, kde se jim přímo u jejího pramene naskytl děsný pohled. Leželo tu několik mrtvých mužů svázaných po dvou, s velkými vidlicemi z větví zaklesnutými kolem krku, aby se k sobě nemohli přiblížit a uvolnit si vzájemně pouta. Ndurí bolestně vykřikl. Znal je všechny. Jeden ještě žil.

Jejich průvodci je jedné noci zrádně prodali karavaně otrokářů, která je potkala cestou. Bitka byla krátká, spící se ani nestačili probudit. Král Mbazi a jeden z jeho synů byli zabiti. Ostatní včetně královny procitli v poutech. Ti, kteří tu leželi, utrpěli v boji zranění a nestačili rychlosti otrokářů. Nechali je tady napospas hladu, žízni a šelmám. Umírali jeden po druhém. Jen tomu jedinému bylo dopřáno zemřít aspoň bez pout.

Akar a Ndurí se chtěli pustit do beznadějného pronásledování otrokářů, ale Ndurího potkala nehoda. Do nohy ho uštkl malý jedovatý hádek, který sice nezabíjí, ale způsobuje nepříjemná zranění. Mohl se pohybovat jen s největším přemáháním. Rozhodli se aspoň najít místo boje, aby mohli pohřbít Nzinina bratra a otce. Ale ani Akar stejně jako já nikdy nespatřil tvář muže, kterého jsme tak dlouho hledali. Supi se postarali o své a zby-

tek dokončili žraví mravenci. Ndurí ho poznal jen po širokém náramku, který si Mbazi navlékal na kotník pravé nohy. Nechali mu ho, když ho pohřbívali.

Ndurí se už sotva vlekl. Ale začínalo deštivé období a přívaly vody rozvodnily nepatrnou říčku. Akar svázal z větví pramici a spustili se po proudu. Ndurí si neprozřetelně koupal zraněnou nohu v řece a měl to neštěstí, že přehlédl číhajícího krokodýla. Přišel o celou nohu až vysoko nad koleno. To už byli jen tři čtyři dny cesty od vesnice. Akar ho nesl dál na ramenou. Ale jednou, když ho uložil, aby opatřil něco k jídlu, setkali se s pardálem.

Jeho hlas chvílemi zanikal v nesrozumitelném šepotu. Teď zůstal vysíleně ležet a díval se na mne přivřenýma očima. Už je ani nedokázal otevřít docela. Myšlenkami byl u Nzini stejně jako já. »Co jí řeknu?« zamumlal unaveně. »Nemá už nikoho. Jak jí to povím?«

»Nesmysl,« rozhodl jsem rychle. »Neřekneš jí nic. Je to jen náhoda, že jste je našli. Odešli prostě. Nikdo neví kam. Odešli s Araby k východnímu pobřeží. Jenom to, co se stalo Ndurímu a tobě, jí nemůžeme zatajit.«

Akar se trochu nadzvedl, ale zase klesl zpátky. »Víš co, Nda,« řekl mdle, »nos mi sem jídlo, zůstanu tady. Nechci, aby mě takhle viděla, polekala by se. A pak, třeba bych jí to řekl. Někdy se mi všechno plete a zapomínám, co se stalo před chvílí. Ztratil jsem řadu hodin, když jsem se vracel proti proudu, protože jsem nevěděl, kdo jsem a kam jdu. To je ti divný pocit. Zůstanu radši tady.«

»Ne,« řekl jsem. »Nenechám tě tu. Miluju Nzini nade všechno, ale její leknutí přece jen nemá cenu tvého života.«

Chytil se mne a vrávoravě vstal. Ale sotva jsme ušli několik kroků, zůstali jsme zaraženě stát. Nzini! Opírala se o strom a její nahé hubené tělíčko se lesklo v přívalech vody. Dívala se nehnutě Akarovi do tváře.

»Co tady děláš?« pokusil jsem se nejistě o káravý tón.

Neodpověděla mi. Mlčky přistoupila k Akarovi, ovinula mu tenké ručičky kolem krku a přitiskla se k němu. Akar sykl bolestí, jak se neopatrně dotkla jeho otevřené rány.

»Kde je maminka?« zeptala se slabým hláskem.

Podívali jsme se na sebe. Slyšela to? Ptala se jen po mamince, po tatínkovi ne. Mohla slyšet, co mi vypravoval? »Nevím,«

odpověděl jí sotva slyšitelně. »Opravdu nevím, Nzini. Přísahám.«

Pustila ho a obrátila se ke mně. »To je dobře, že se Akar vrátil,« řekla nerozhodně a najednou se roztřásla na celém těle. »Mně je zima, Nda,« zasténala tichounce. »Mně je strašně špatně.« Na okamžik na mně ulpěla ustrašenýma očima a pak se mi sesula k nohám tiše a lehounce jako pírko.

Akar vykřikl a prudce mě odstrčil.

»Zvedni ji,« poručil mi, zatímco jeho ruce tápavě hledaly oporu pro kácející se tělo. »Odnes ji zpátky. A nikdy ji neopouštěj, slyšíš? Nikdy, Nda!«

Uložil jsem Nzini a vrátil jsem se pro něj. Když jsem ho konečně dovlekl k našemu přístřešku, viděl jsem, že uvnitř je Nhuru a sklání se nad Nzini.

»Ne,« řekl jsem tiše, ale rozhodně. »Jdi pryč. Ona se tě bojí.«

Podívala se na mne napůl výsměšně. »Neublížím jí, i když bych mohla. Co on?« Kývla hlavou směrem k Akarovi. Ležel tiše, jen chvílemi zhluboka vzdychl. »Přežije-li dnešní noc, může doufat,« řekla, aniž se ho dotkla. »Na tu ránu ti pošlu mast.«

»A ona?« zeptal jsem se nesměle.

»Uvařím jí léčivé koření, víc nemohu dělat,« pronesla bez hněvu. »Jestli se ovšem nebojíš, že ji otrávím.«

Hleděl jsem na ni upřeně. Neviděl jsem ji od oné noci a připadala mi teď nějaká jiná. »Odpusť,« řekl jsem. »Nemyslel jsem to tak.«

»Já se na tebe nezlobím,« usmála se mnohovýznamně. »Ani teď, ani jindy. Ale něco za něco.« Odmlčela se na chvíli a pásla se na mých rozpacích. Neodbytná vzpomínka mě roztřásla. Už přece nikdy, Pane Bože! Nemůžu! Nikdy!

»Chci jen, abyste odešli,« usmála se pohrdavě. »Všichni tři. Ji – rozumíš? – ji musíte vzít s sebou.«

»Teď?« vykřikl jsem. »Podívej se na ni! Vždyť je to tvoje sestra!«

»Právě. A přesto ty, cizí muž, si na ni děláš právo. A já ti ji pustím bez výkupného. Můžeš mi poděkovat.«

»Ale já ji přece nechci za ženu,« namítl jsem zaraženě. »Ona je ještě dítě. Co si myslíš?«

»Že dítětem věčně nezůstane,« odsekla mi. »Jsi slepý nebo co? Za pár let si podříznete hrdla pro tu malou zmiji, ty a tvůj

přítel. Ale to je mi jedno. Nechci ji tu prostě mít.«
Odvrátila se ode mne a rychle
vyšla ven.

Akar se vzpamatoval kupodivu rychle. Po několika dnech, kdy jsem jen s námahou udržoval skomírající plamínek jeho života, se náhle vzchopil jako zázrakem. Zpočátku sice trpěl občasnými záchvaty mdloby, ale ty přicházely stále řidčeji. Mohl je mít ostatně i z vyčerpání. Nemohl jsem mu zabránit, aby se nepodílel na péči o nemocnou Nzini.

Bojovala statečně o svůj život, naše malá holčička, i když byla už jako pápěrka. Bděl jsem u ní se strašnou úzkostí a poslouchal její tichoučký skomírající dech. Bylo to hrozné. Bezmocnost mě dusila. Byl bych chtěl vzít na sebe všechnu její bolest, ale musel jsem jen přihlížet, jak se tratí v střídavých náporech horečky a zimnice. Po třech týdnech konečně nastal šťastný obrat a brzy bylo jasné, že Nzini bude žít. Ale trvalo ještě hezky dlouho, než se prvně postavila na zesláblé nožky.

Od té chvíle jsem cítil v patách Nhuru jako mlčící stín.

»Kdy odejdete?« ptávala se občas.

»Ještě není dost silná,« odpovídal jsem. »A stále prší. Počkej.«

Spěchala na náš odchod. To bylo jasné, ale nechápal jsem proč. Někdy jsem se pokoušel představit si ji, jak vypadala tu noc se svým zlatým pásem. Ale bylo to čím dál těžší. Už nechodila obnažená jako ostatní ženy kmene. Oblékala se do tenoučké splývavé řízy, která jí dodávala tiché důstojnosti královny. Kdykoli jsme se potkali, dívala se na mě s podivným úsměvem. Nzini se bůhvíproč začala opičit po ní a halit se do své nádherné stříbrozlaté tkaniny, ve které kdysi ohromila Marii a Annu. Akar je obě pozoroval zamyšlenýma očima. Kdykoli se objevila v dohledu některá z nich, umlkal v půli slova a jeho myšlenky utíkaly bůhvíkam.

»Proč se oblékají?« uklouzlo mu jednou.

»Nhuru si snad myslí, že je to důstojnější,« odpověděl jsem lhostejně. »Vypadá, jako by věděla, že zůstane královnou.«

»Ano,« řekl, »má dobré styky s malými lesními lidmi. Ti vědí všechno. Ale proč se obléká?«

Jednou večer jsme zahlédli Nhuru, která seděla na nosítkách pod stříškou vzdouvající se ve větru. Nesli ji čtyři přední bojovníci kmene. Pátý s divokou maskou boha bouří na tváři se pohyboval za nimi tanečními skoky. Nhuru seděla nehybně, zahalena až po oči. Neviděla nás.

»Co to je?« zeptal jsem se s úžasem. »Kam jde do toho lijáku?«

»Ano, kam?« opáčil po mně Akar. Vypadal velice zadumaně, když se za nimi díval.

Zdálo se mi, že v šumění deště nerozeznávám tlumený zvuk bubnů. Měl jsem tísnivé tušení nové tajuplné orgie, do jejíhož nečistého víru patřím i já. Myslel jsem na Nhuru a těch pět mužů, ale necítil jsem osten žárlivosti, jenom zvědavost. Kam zmizel Akar?

Náhle byl zase u mne, udýchaný jako po rychlém běhu. Déšť ustal. Bylo úplné ticho a mračny se proklubával zamžený obrys měsíce. Z houští se vynořil tanečník, vrhl se divokým skokem vpřed a padl na zem před chýší Nhuru. Čtyři muži s nosítky prošli dovnitř, šlapajíce po jeho nataženém těle. Na nosítkách byla beztvará hmota, přikrytá kusem látky, který si Nhuru prve ovíjela kolem těla. Byla to ona? Zabili ji? Muž ležící před prahem se zvedl a vklouzl dovnitř. Vyskočil jsem.

Akar mě zadržel. »Kam chceš jít?« zeptal se tiše.

Zevnitř se ozval drásavý výkřik. Poznal jsem hlas Nhuru, který přešel v hysterické, křečovité štkaní. »Pomůžu jí, ať je co je,« řekl jsem rozhodně. »Je to žena. To nemůžu dovolit.«

»A co?« Akarův klidný hlas zněl velice posměšně. »Neboj se, nic jí nedělají. Je to jen část obřadu.«

Všech pět mužů bylo už venku. Teď klečeli v dešti s tvářemi vtisknutými do bláta, zatímco zevnitř se ozývalo strašné táhlé úpění, které mi zmrazilo krev v žilách. Končilo novým výkřikem, plným nepředstavitelného utrpení, jehož kvílivý zvuk skomíral, až umlkl docela. Nato se muži před vchodem zvedli ze země a zmizeli. Panovalo naprosté ticho. Jen déšť začal znovu tiše bubnovat do střechy.

»Neřekneš mi, co to bylo?« zeptal jsem se se srdcem ještě sevřeným hrůzou. »Jestli ti Ndurí vyprávěl o zvycích Bušongů, já o tom nevím nic. A nemohu se zbavit pocitu, že tam z ní někdo sedřel kůži zaživa. A že je naše povinnost jí pomoct.«

»Neblázni, Nda,« zasmál se tiše. »Takhle tady přece křičí žena, která rodí.«

Kdyby mě praštil kyjem do hlavy, nemohl jsem být omráčenější. Rodí! A on si to řekne jakoby nic. Rodí? Ale to je přece nesmysl. Honem jsem počítal. Bylo to přece s bídou šest měsíců a já byl její první muž. »Ona nerodila,« prohlásil jsem s chmurnou jistotou. »Mýlíš se. A já tam jdu.«

Zadržel mě. »Neřekl jsem přece, že ona rodí. Jenomže je to tady zvykem. A ona je královna. Musí to nacvičit jako každý jiný ceremoniál.« Podíval se na mne ze strany a usmál se velice potměšile. »Měl jsem jakési tušení, když jsem viděl ten obřad. A jak jsi začal počítat, tak mi to bylo jasné. Ó Nda, Šango, bůh bouří do tebe vstoupil a budeš otcem krále!«

»Nech toho,« řekl jsem rozmrzele. »Dobrá, počítal jsem, měl jsem proč. Ale stejně je to nesmysl. Ať jsem nezkušený sebevíc, po půl roce by už přece bylo něco vidět.«

Zahlédl jsem, že se mu bílé zuby zaleskly v širokém úsměvu.

»Nedej se mýlit. V té říze vypadá dokonale, ale když se podíváš blíž… Pojď zítra se mnou a uvidíš.«

Druhý den zvečera mě zavedl k nedalekému paloučku, kde jsme si našli poměrně suchý úkryt v houští. Na jeho vzdáleném konci byla malá prohlubeň, v níž stékající voda vytvořila mělké jezírko s hladinou tak klidnou jako zrcadlo. Nezčeřil ji ani vánek a hustou střechou větví nad ní neproklouzla ani kapka vody. Plochý kámen jako vysoký oltář se prořezával do jezírka hlubokým klínem. Místo vypadalo tajemně a mysticky, zvlášť když se mraky znovu protrhly a objevil se měsíc.

Zanedlouho přišel mlčenlivý průvod. Nhuru zůstala sedět na nosítkách, zatímco čtyři muži vytvořili na balvanu z osekaných větví vysoko nastlané lože. Tanečník v masce se skláněl nad ni a zvolna z jejího těla odvíjel dlouhý pruh látky. Seděla nehybně jako socha a pořád jsem neviděl nic, i když se látka dávno svezla na zem. Tanečník udeřil do bubnu. Konečně vstala a vypjala se vyzývavě uprostřed mýtiny.

Ano, Akar měl pravdu. Ve dne se zahalovala tak obezřele, že ani nejpozornější oko nemohlo postřehnout pod volným rouchem nastávající mateřství, které teď stavěla okázale na odiv. A dítě, které uvnitř jejího těla už žilo a jehož pohyb jsem dokonce

zahlédl na světlém pozadí nosítek na napínající se kůži jejího těla, jež se viditelně zavlnila, jak spící, záhadný člověk v ní změnil svou polohu – to dítě bylo moje.

»Nikdy jsem neměl vlastní dítě,« zašeptal vedle mne Akar. »Alespoň o tom nevím. Chtěl bych si umět představit, co teď musíš cítit.« Stiskl mi ruku a už ji nepustil. Dívali jsme se dál.

Tanečník kroužil kolem Nhuru, která pomalu, opatrně, jako by nesla vzácnou svátost, kráčela k měkce vystlanému balvanu s dlaněmi přitisknutými k tělu. Vystoupila nahoru a vzepjala se, jako by rostla do výše. Její ruce vylétly vzhůru a rozhoupaly se v krouživém pohybu. V tu chvíli tanečník vydal hlasitý skřek a čtyři ostatní muži se vrhli k němu a začali podupávat a svíjet se v divokém rytmu.

»Slyšte mě, mužové, které jsem vyvolila,« zvolala Nhuru. »Veliký Šango vstoupil ke královně Nhuru, veliký Šango přilétl k ní na křídlech první bouře a oplodnil ji bílým bleskem, aby z jeho svatého semene vyrostl v jejím lůnu král-bůh!«

Čtyři postavy se zmítaly na zemi v divokých křečích. Pátý bil do bubnu s hlavou zvrácenou nazad. Nhuru teď stanula nad hladinou, v níž se zrcadlila její postava i tvář.

»Sedmi branami bolesti přichází na svět král,« úpěla s vytřeštěnýma očima. »Sedmi branami bolesti musí projít, první a poslední je bolest matky, bolest královny, bolest té, do které sestoupil Šango!« Padla k zemi vzlykajíc. Tanečníci zmrtvěli. Jen buben jednotvárně zněl dál do jejích výkřiků. »Lidská dcera nemůže živá zrodit boha! Šango rozsápe útroby ženy, až vyrve své dítě z jejího lůna! Ó Šango, Šango! Ušetři královnu Nhuru! Uznej ji hodnou zrodit boha a žít!«

Nhuru vyrazila šílený výkřik, jako by ji neznámá síla rvala na kusy, a padla naznak na svůj oltář. Pět mužů se vrhlo k ní. Viděl jsem, jak u ní poklekají a kladou ruce na její tělo. Deset černých rukou na mém dítěti! Najednou mi z toho bylo nanic.

»Pojď,« řekl jsem a zvedl jsem se k odchodu.

»Odpusť,« řekl kajícně, když jsme se vzdálili natolik, že nás už nemohli slyšet. »Neměl jsem tě sem brát. Včera mi to připadalo zábavné, dokud jsem se nepodíval tvýma očima.«

»To všechno jsou teď její milenci?« zeptal jsem se. Vzpomněl jsem si znovu na ty chtivé ruce.

»Kdepak,« usmál se. »Znectili by tvé svaté sémě. Až se dítě narodí, bude patrně žít s tím tanečníkem. Ale zatím je pro všechny panna.«

»Pro všechny ne,« odsekl jsem.

»Zajisté. A proto musíme zmizet dřív, než se dítě narodí. Už teď je dost obtížné to před tebou tajit. Ale tady si otec může dělat nároky, víš? I na trůn a vládu. Proto je otec Šango. Zatím se tě bojí zabít. Neví, co by tomu řekli duchové. Ale později, kdoví. Pohneme se odtud, jakmile přejdou deště. Hodit někoho krokodýlům není tak velký problém. Zvlášť teď, když voda stoupla, je jich všude plno.«

Vyhlídka to byla nevábná, ale mne najednou zaujalo něco jiného. »Akare,« řekl jsem, »a proč se obléká Nzini?«

»Proč se oblékáš?« uhodil jsem na ni přímou otázkou, sotva ráno otevřela oči. I na noc se teď zamotávala do pokrývky, jako by jí nestačil lehký závěs na ochranu proti komárům. »Zvykl jsem si na tebe, jak tu pobíháš nahatá. Jsi taková cizí.«

»Líbí se mi to,« odsekla mi a zamračila se.

»Nech ji,« okřikl mě Akar. »Obléká se, aby se nám líbila. To je od ní hezké, ne? Neposlouchej ho, Nzini. Sluší ti to.«

Vypadal znepokojeně. Proč?

Mraky se protrhávaly. Zdálo se, že deštivé období se přece jen už chýlí ke konci. Nepřineslo nic dobrého. Málem jsem v něm přišel o jediné dvě bytosti, které jsem miloval. V přestávce mezi dvěma lijáky jsem vzal pušku a odešel do lesa. Obešel jsem obloukem vesnici a vrátil se k palouku, kde se v noci odehrávala podivná předehra zrození příštího krále Bušongů. Měl jsem o čem přemýšlet. Ale vyrušila mě Nzini, která přicházela od vesnice.

V poslední chvíli jsem se přikrčil za křoví, abych na ni houkl z úkrytu, až mě bude míjet. Vypískla vždycky leknutím jako myška a pak nás vztekle tloukla pěstičkou, když jsme ji konejšili. Jenže Nzini uhnula stranou, než jsem stačil vydat strašidelný zvuk, a zamířila přímo k jezírku s plochým kamenem, odkud čísi ruce asi už v noci odstranily měkce vystlaný oltář ducha

Šango. Strčila bosý palec do vody, chvíli váhala, pak shodila svou řízu a skočila tam rovnýma nohama. Voda jí sahala sotva ke kolenům. Přebrodila mělkou louži k plochému kamenu a vylezla na něj. Klekla si, naklonila se nad hladinu a pozorně se zadívala do vody. Co tam hledá? Něco mě na tom zaráželo. Chovala se nějak divně. Nezvykle. Šla se vykoupat, dobrá, řeka byla plná krokodýlů, docela přirozeně hledala jinde, ale proč tady? Takových malých vodních nádrží bylo teď za dešťů spousta a daleko vhodnějších. A blíž. Proč se tak úzkostlivě rozhlížela? Hledala snad v kalužině u svých nohou nějaké stopy nočního obřadu? Ale jaké?

Vstal jsem, abych na ni zavolal a zabránil jí spatřit cokoliv, co by jen vzdáleně připomínalo znepokojivý neřestný výjev dnešní noci. Teď mě mohla vidět docela dobře, ale nezvedla hlavu. Jako uhranutá se dívala dolů. Zůstal jsem stát bez hnutí a slova mi odumřela na rtech. Měla ruce zkřížené na prsou a teď je zvolna spouštěla dolů. Pochopil jsem a prudké dojetí mi sevřelo hrdlo. Nedívala se do vody, ale na svůj obraz na hladině. A co jí zrcadlila, mohl jsem teď vidět i já. Dvě sotva znatelně se rozvíjející poupátka na její dosud dětské hrudi. První známky přicházejícího ženství. Naše malá Nzini. Dívala se na svůj obraz se smrtelnou vážností. Nač asi myslila?

Bezděky jsem se znovu přikrčil za křoví, abych nerušil její čistý obřad, který jako by z toho místa smýval neomalenou smyslnost uplynulé noci.

»Nzini!« ozvalo se za mnou.

Otočil jsem se. Akar stál několik kroků ode mne. Musel mě vidět a musel vidět i ji. Přesto zavolal znovu, jako by ji hledal, ačkoli jsem mu dával zuřivě znamení, aby byl zticha.

»Nzini! Kde jsi?«

Plácla sebou vyděšeně do vody, jak široká tak dlouhá. Kalužbyla tak mělká, že jí z ní vykukovala nejen hlava, ale i oblá zadnička. Akar prošel kolem mne a zastavil se nad ní s vážnou tváří. »Bude zase pršet, vrať se domů,« řekl mírně. Malou chvíli se na ni díval dolů, pak se otočil a odcházel zpátky.

Vrhl jsem poslední pohled na Nzini. Stála na břehu zády k nám a překotně se zavíjela do svého fantastického roucha.

»Akare,« zašeptal jsem. »Všiml sis?«

»Čeho?« odbyl mě ostře a zamířil rychlým krokem zpátky k vesnici.

Musel jsem za ním běžet poklusem. »Nepočkáme na ni?«

Zastavil se a podíval se na mne dlouhým nevyzpytatelným pohledem. Pak se otočil a zavolal vesele: »Tak poběž, malá. Nemám rád, když chodíš sama po lese.«

Přiběhla k nám a rozpačitě uhnula očima před mým upřeným pohledem. Akar se choval, jako by s ní byl na té nejobyčejnější procházce. Mne si vůbec nevšímal.

»Chtěla jsem se vykoupat,« vysvětlovala udýchaně a chytla ho za ruku, kterou jí podával. »Když jsi mě zavolal, tak jsem se lekla, až jsem upadla. Je tam moc mělko. Už tam nepůjdu.«

»To uděláš dobře,« pochválil ji. »To není místo pro tebe.«

»Proč?«

»Je to moc daleko.«

Šli přede mnou ruku v ruce a povídali si, dokud jsme nedošli domů. Nzini se jako obvykle ztratila do tavírny, kde syčel tekoucí červený kov. Jindy jsem rád chodil s ní. A ještě raději jsem pozoroval její obratné prstíky, když svíjela ohnivé červené nitky do neuvěřitelných vzorů jemně vytepávaných šperků a ozdob. Ale dnes mě její kouzla nezajímala. Chtěl jsem se Akarovi svěřit se svým ohromujícím objevem, ale odváděl řeč tak vytrvale jinam, až jsem pochopil, že o tom ví a nechce o tom mluvit.

»Přestaň,« utrhl jsem se na něj zlostně. »Nač si to hrajeme? Překazil jsi mi nejkrásnější pohled mého života a ještě bys…«

»Mlč!« Stáli jsme proti sobě. Akar se třásl zlostí. Nic jsem nechápal. »Když jsem tě poznal, neuměl ses na ženskou ani podívat,« řekl velice tiše, ale o to zlověstněji. »Kdo tě naučil špinit takovým pohledem dítě?«

Dostal jsem vztek. »Žádným *takovým.* A ona není dítě,« vykřikl jsem. »Skoro už není. To je to.«

»Ona *je* dítě,« prohlásil zarytě. »A nedovolím nikomu, aby se na ni díval jinak.«

»Oni se tě zanedlouho sotva budou ptát.« Chtěl jsem ho podrážděit, ale podíval se na mne s tak zoufalou bezradností, až mi ho přišlo líto. »Podívej se, Akare,« oslovil jsem ho mírně. »Nezavírej oči před skutečností. Je to líbezná skutečnost. Pozorovat, jak se dítě mění v dívku a dívka v ženu… Nemusíš mě podezírat, že se na ni dívám jako na ženu pro sebe. Ona je také moje dítě. Tím víc teď, když… Nikdy nebudu smět milovat to dítě, které se narodí. Dívám se na ni, jako by to byla ona. Přesto

jí nemohu zakázat, aby dospívala. Ani nechci.«

»Nezakazuju jí to,« řekl temně. »Není co. Ona bude dítě ještě hodně dlouho. Postarám se, aby jím zůstala co nejdéle. Tomu nerozumíš.«

»Chceš ji obětovat vzpomínce?«

»Jaká oběť?« vyletěl vztekle. »Dávno nezaujímá Mohamedovo místo. Má svoje. Ale představ si chlapa, který… Zabiju prvního, kdo se na ni podívá jinak než jako bratr.«

Nechtělo se mi hádat. »Dobrá, jak chceš,« řekl jsem smířlivě. »Zůstane tedy dítětem. Aspoň pro nás.«

Ten večer pro mne vzkázala Nhuru. Šel jsem k ní plný pochybností. Seděla v přítmí a ani se nepohnula, když jsem vešel.

»Deště odcházejí,« řekla tiše, »a Nzini je zdravá. Doufám, že si uvědomuješ, co to znamená. Malí lidé z lesů mi oznámili, že se k nám blíží karavana lovců slonoviny. Můžete jít s nimi.«

Nepřál jsem si nic víc než odejít co nejrychleji. Přesto jsem se cítil vázán povinností, která, jakkoli nepříjemná, tu přece jen byla. Přes několik roků, které jsem strávil v černé zemi, příkazy společnosti, v níž jsem se narodil, ve mně žily.

»Nhuru,« oslovil jsem ji a snažil jsem se, aby to znělo aspoň trochu něžně, »opravdu nechceš, abych zůstal? Vím, že jsem otcem toho, kdo se narodí. Nemusela jsi to přede mnou tajit.«

»Tak ty víš.« Vstala a zadívala se mi do očí. »Nezáleží mi na tom, co si o mně myslíš, a neucházím se o tvé uznání, když ti říkám, že nerada zabíjím,« řekla bezvýrazně. »Obzvlášť tebe, protože mi Šango poskytl živý důkaz, že si tě vyvolil. Ale nesmíš tu zůstat. Bakuba nepotřebují dva bílé krále. A dávej pozor, vládu dědí nejstarší z rodu, muž, nebo panna. Dvě sestry se už provdaly, po mně je na řadě Nzini. Kdybych zemřela, kdyby mě Šango nenechal žít jako matku, nenarodí se můj syn jako král. Do jeho narození Nzini zmizí, to je tvoje věc. Jsi tím povinen tomu, kdo přijde. Anebo…«

Vzpomněl jsem si na líbeznou postavičku nad jezírkem v lese a na svůj vzrušený rozhovor s Akarem.

»Nebo co?« vykřikl jsem rozlíceně.

Odvrátila se ode mne. »Až se měsíc naplní po skončení dešťů, přijdou malí lidé z lesa. Jsou to dobří sousedé a touží po našich ženách. Jejich děti jsou pak statnější.«

Připadal jsem si jako v děsivém snu. »Nhuru,« zašeptal jsem, »to neuděláš. Až se naše dítě narodí, nebude Nzini dávno ještě ani panna.«

»Je skoro dospělá,« vyštěkla na mne. Urazil jsem ji. Bylo to její dítě, ne naše. »A podle nich je dospělá úplně. Viděla už víc než desetkrát, jak po deštích vychází slunce, a to je doba, kdy jejich ženy rodí první dítě.«

»Proč jsi ho neporodila ty v jejím věku? Proč jsi ty čekala na bílého boha? Přece jsi také mohla mít dítě s trpaslíkem!« zařval jsem vztekle. Před očima jsem měl krvavou mlhu, když jsem se na ni vrhl.

Couvla a cár z jejího šatu mi zůstal v ruce. V jejích očích se prvně objevila hrůza. »Ne!« zaúpěla zoufale a oběma rukama pevně objala své tělo, jako by chtěla chránit nenarozené dítě.

Rázem jsem vystřízlivěl. Proč? Stejně odejdeme. Nzini by stejně nechtěla být královnou uprostřed pralesů. Ještě chvíli jsem se na ni díval a moje zlost se měnila v bezedný úžas. Nikdo mi nebyl cizejší než tahle žena, která v sobě nosila mé dítě. Snad jsem ji nikdy neobjal. Snad skutečně duch Šango vzal na sebe mou podobu pro tu jedinou hodinu bouřlivé noci a zjevil to i mně jen v příliš živém snu.

»Já také nerad zabíjím, Nhuru,« řekl jsem bezbarvě. »Ale dovedu zašlápnout jedovatého hada, to mi věř.«

Hodil jsem jí k nohám zbytky jejího roucha a bez dalšího slova jsem odešel.

ČAS ZLATÝCH SNŮ

Dr. Vávrů si neklidně přesedl a hluboce vzdychl.

»Je ti špatně?« ozval se vedle něj Jína účastně. Měl pořád zavřené oči a slabě se usmíval.

»Ne, vůbec ne.« Daniel po něm bleskl postranním pohledem. Spal? Nejspíš ano. »Není nic vidět, nudím se,« odhodlal se ke lži. »Asi si začnu číst.«

»To ti chválím.« Jína otevřel oči tak rychle, že si Daniel okamžitě uvědomil, že naletěl. »Na to, že teprve začneš, jsi už dost daleko. Gratuluju.« A cvrnkl nehtem do rozloženého rukopisu. »Nějak se ti rozrůstá. Snad jsi k svému životopisu nepřipsal už i cestu do New Yorku, Danouši?«

Danouši! »Nikoli, Zdendo,« odpověděl sladce. »To bude až pokračování. Něco jako *Tři mušketýři po dvaceti letech,* víš?«

»Skvělé! Mám v tom taky úlohu?«

»Samozřejmě. Hraješ kardinála Richelieu. Ten už je po smrti. Radši spi, ať jsi večer na Broadwayi svěží.«

»Díky, budu to potřebovat.« Jína se znovu uvelebil na sedadle. »Američanky jsou prý hrozně rozmazlené a já mám v kapse jen pár dolarů. S kreditkou přiletí manželka až za týden. Asi mi nevěří.«

»Kdybys nežvanil.« Dan znal paní Jínovou. Byla všechno spíš než semetrika.

Jína se ošil. »No tak jo, je to moje vina. Zapomněl jsem ji doma na stole. Ona doufám nezapomene, jinak… Po sympoziu chceme vyrazit na pár dní na Floridu. Zatím, jestli se mi nepodaří včas prokázat jiné kvality, budu se muset po večerech tlouct s delegací,« dodal s povzdechem. »Aspoň nebudeš tak osamělý, můj Marco.«

»Nenamáhej se.« Dr. Vávrů se na něj znovu po očku podíval. Snad bych mu to už měl říct. Ale neodhodlal se. »Radši půjdu žebrat na Bowery Street. S delegací je otrava. Celou cestu jen chrápete.«

»Ovšem, ty si v New Yorku můžeš vyhodit z kopýtka. Zapomněl jsem, že máš v Brazílii bohatého dědečka, po kterém budeš dědit.«

»Samozřejmě. Každý týden mi posílá tisíc dolarů. Je to snad na mně vidět.«

Jína si ho kriticky změřil. »Nezapomeň, že jsem ti dělal při půjčce ručitele,« řekl káravě. »A ještě jsi se se mnou radil o krejčím. Dědeček by měl stejně solit. Ten mikrofilm s fotokopií jsi mu přece poslal zadarmo. A disketu s překladem taky. Dokonce mu teď vezeš fungl nový.«

Daniel sebou trhl. »Jak to víš?« zeptal se podezíravě.

»Měl jsem takový živý sen. Přece jsem chrápal, ne?« Jína se protáhl a podíval se na něj přivřenýma posměvačnýma očima. »Rád bych se s tebou podíval do černošské čtvrti,« řekl líně. »Lev, šakal a had. Člověče! Kdo by to do tebe řekl. Nedivím se, že nevydržíš na místě, když se vzrušuješ takovými vzpomínkami. Radši napřed dědečka zinkasuj, než ho klepne infarkt. Jestli má vysoký tlak, bude špatně snášet tak rozčilující představy.«

»Jsou to dva strýcové, žádný dědeček,« řekl Daniel důstojně. »A tenhle překlad náhodou poslali oni mně. Jen jsem to sjel na svém počítači, abych si v tom mohl cestou listovat. Hajej a nečti lidem přes rameno. To se nesluší.«

Vyzývavě položil poznámkový blok přes tisk a díval se ke stropu. Nedám. Dokud si neřekneš, nedám ani řádku. Jsem Marco Polo a Livingstone, osoba k dobírání. Tuhle! Jen se dívej do té bílé břečky a unuď se k smrti. Anebo popros.

K tomu se Jína nesnížil. S povzdechem si znovu opřel hlavu a zavřel oči. Stejně se prozradil. To, že okamžitě poznal nová, dříve nepřeložitelná místa… Daniel se s úsměvem zadíval na staršího kolegu, který zdařile předstíral spánek. Nebo opravdu spal? Závidí mi. Úspěšný docent závidí venkovskému profesůrkovi. A nejen ty dva strýčky v Americe.

Profesor Carlo Lagoa. Jak s ním jeho žádost tehdy zamávala! Samozřejmě že mu vyhověl okamžitě. Fotokopie si dávno pořídil stejně jako horečně sesmolený překlad do angličtiny, aby zahraničním kolegům ušetřil tu pekelnou luštitelskou práci. Až do té chvíle to vypadalo, že zbytečně. Další dopis z Brazílie dal na sebe dlouho čekat, ale nakonec přece jen přišel. Bylo to jen pár slov, stručná žádost o vysvětlení k některým místům překladu. Podepsán Dr. Gino Lagoa. Daniel upadl do omluvitelného omylu, že jde o jednu a touž osobu, a obsažnou zprávu poslal na adresu Prof. Dr. Gino C. Lagoa. Pochopitelně neodolal a vedle žádaných vysvětlivek poslal i mnohostránkový nadšený historický rozklad na dané téma. Doktor Gino odpověděl krátce s trochou přátelského výsměchu, že on je pouhý lingvista, který nedokáže ocenit jeho zasvěcené pojednání. Ale historická kapacita, jeho bratr Carlo, prý nad ním plesá nadšením.

Carlo se ozval obratem. Brazilsko-české vztahy nabývaly na srdečnosti přes svou jednostrannou anonymitu. Dr. Vávrů totiž cítil jistý ostych vzhledem k svému jménu, a proto psal zásadně

na papíru s hlavičkou historické katedry. Podpis nečitelný. Pisatele označovala jen šifra nesrozumitelná každému krom sekretářky, aby poznala, komu zásilka patří. Nicméně jednoho krásného dne přišel dopis brazilského profesora na jeho plné jméno. Dílo šamana, nebo grafologa? Kdoví. Možná že zlomyslný Jína, kterému svěřil poslední dopis k odeslání, doplnil zpáteční adresu.

Ostatně profesor Lagoa se taktně ani slůvkem nezmínil o podivuhodné shodě jména. Dopisy teď lítaly přes oceán v hustém sledu. Stále si měli co říct, i když už dávno nemluvili o rukopisu, který je vlastně svedl dohromady. Až teď, těsně před odletem na historické sympozium, které UNESCO pořádalo v New Yorku, kde si konečně umluvili osobní schůzku, zničehonic přišel dopis od skoro zapomenutého dr. Gina Lagoy s novým překladem na disketě. Tak zdokonaleným, až se v Danielovi zatetelilo srdce radostí. Strýčkové! Ano, jejich příbuzenství bylo určitě bližší, než kdyby je spojovalo pouto krve. Dr. Vávrů se seznámení s novými lidmi obvykle bál, ale na tyhle dva se už těšil, jako by se po létech měl setkat s nejdůvěrnějšími přáteli.

Ještě chvíli se díval okénkem do neurčita ve snaze představit si profesorovu tvář. Škoda že si vědci neposílají fotografie jako milenci, když si smlouvají schůzku na inzerát. Koneckonců měl o obyvatelích Latinské Ameriky dost vyhraněný názor. Carlo Lagoa s největší pravděpodobností vypadal jako zestárlý Pancho Villa z ilustrace v dětské knížce. Budu mu připadat jako nedopeřené káčátko. Asi je zvyklý na důstojnější partnery. S povzdechem se chopil tužky. Ať aspoň vidí, že jsem se připravil.

Monomotapa – jméno vládce i dávné říše na náhorní plošině v Zimbabwe. Tak se tehdy označovala města vůbec. Největší v jižní části, tzv. Velké Zimbabwe ra Rogwa. *Odkrytý komplex staveb ve třech skupinách. Elipsovitý chrám s kónickou věží, opevněná akropole na vrcholu žulového pahorku se schodovitou vzestupnou cestou, bludiště zdí a ohrad mezi nimi, tzv.* údolní zříceniny. *Chrám patrně palácem náčelníka, kamenný. Někdy též označován za sídlo biblické královny ze Sáby. Obydlí okrouhlý půdorys, u něho audienční dvůr se vztyčenými monolity, rituální stavby a obydlí žen a dvořanů.*

Zdi z lomového kamene bez malty, spáry vyplňovány drobným materiálem. Zdi okrouhlé, jen výjimečně pravé úhly. Obchodní centrum. Ve vykopávkách nalezeny zbytky čínského porcelánu, skleněné zboží atd. Rozkvět 14.-15. století, ale dřevo částečně ze 7. století. Může jít ovšem o použití starého dřeva. Převážně vzniká celá stavba v 8.-10. století, import perel malajského a indického původu. V dnešním Zimbabwe na 300 podobných zřícenin, patrně původní monomotapova říše.

V 11.-15. století sjednocení Wakarangů – dětí slunce, předků dnešních Mašonů. Okolo 1500 jeden z monomotapů opustil Velké Zimbabwe ra Togwa, *usadil se v severním Mašonsku a založil jiná Zimbabwe v údolí Zambezi. Sídelní* Zimbabwe ra Mutota. *Říše monomotapa ztrácí jižní provincie, tam u moci vedlejší větve, dynastický titul Čangamira. Od příchodu k moři hlavní říše oddělena kmeny Tonga a odpadlými provinciemi Barwe, Utewe, Manika a Madenda. Monomotapa pořád uznávanou hlavou.*

Portugalci se ho pokoušejí získat, monomotapa Nogomo přijímá křest od otce Silveiry, ale ten zavražděn na jeho dvoře 1561. Arabský vliv. Francisco Barreto táhne 1571 s tisíci mušketýry a děly do vnitrozemí podél Zambezi. Rok bojoval neúspěšně s pořičními kmeny. 1573 zahynula polovina vojska i on, 1574 Vasco Homem se pokouší zmocnit se dolů. Zlaté i stříbrné doly bez pracovních sil nerentabilní. Homem nechal posádku u opuštěných stříbrných dolů u Čikoy v údolí Zambezi, ale domorodci je pobili a Homem se vrátil bez úspěchu do Mosambiku 1576. Během té doby Portugalci vyjednávali s monomotapou. Jeho vlastní říši nenapadli. Domníval se, že získá jejich pomoc proti jižnějším Čangamirům. Uzavřel s Portugalskem smlouvy, přijal misionáře a věnoval jim nevýnosné zlaté a stříbrné doly. Odstoupil údolí Zambezi od Tete k ústí. Od 1575 Portugalci pronikali na území Monomotapy.

Další smlouvy – 1609 monomotapa Gatsi Rusere a konečně 1629 Mavura Philippe, který se prohlásil vazalem portugalské koruny.

Nečekali jsme na příchod lovců slonoviny a vydali se k jihu na vlastní pěst, sotva přešlo deštivé období. Neměli jsme důvěru k bradatým Arabům po tom, co Akar objevil o osudu nešťastných rodičů Nzini. I když ti, kteří přicházejí do země Lubu za obchodem z východního pobřeží, jsou většinou jiní, a i když jsme byli proti bezohledným arabským otrokářům dobře vyzbrojeni. Akar napohled mohl budit dojem jednoho z nich a já byl bílý.

Doprovázelo nás deset Bušongů s nákladem. Chtěli jsme, aby nesli i Nzini, ale ta statečně kráčela v řadě buď těsně za Akarem, který šel v čele, nebo přede mnou na konci průvodu.

Znal jsem už skoro všechny druhy zvěře, kterou jsme vídali ubíhat v dáli a mizet u zelených pahorků uprostřed travnatých savan. Přesto jsem se nikdy nenabažil pohledu na pruhované koníky nebo na podivné štíhlonohé kopytnatce s vytáhlým krkem, kteří bez nesnází okusovali vrcholky stromů a chvílemi splývali s jejich skvrnitým stínem. Naproti tomu plavný kočičí běh šelem, kterých tu bylo několik velikostí a z nichž jsem neznal žádné krom majestátních lvů, mi vždycky naháněl hrůzu, když se blížil naším směrem. Přestože jsem sám nikdy nebyl svědkem jejich útoku na člověka, vzpomínka na nešťastného Ndurího a Akarovo rozervané tělo mě dosud strašila.

Smrtelné nebezpečí hrozilo nejspíš od velikých těžkopádných zvířat, pokrytých pancířem jako turnajoví koně dávných rytířů, která slepě útočila na všechno, co zahlédla malinkýma zlobnýma očkama. Obrovský bodec na hlavě ještě zvyšoval vražednost nárazu nestvůrné hmoty, která dokázala rozdrtit cokoli. Jednomu z těch ohavných zvířat padl za oběť nejmladší Bušongo, když se řítilo děsivou rychlostí přímo na naši karavanu. Uskakovali jsme do všech stran a padali k zemi u nejbližšího přirozeného úkrytu. Ten ubožák měl nešťastný nápad, že začal utíkat a upoutal tak netvorovu pozornost. Nedovolili jsme Nzini, aby se podívala, co z něj zbylo. Nikomu z nás z toho nebylo dobře.

Největší strach jsme však měli z velikých hadů, kteří nejúspěšněji soupeřili s obludnou vzpomínkou na chlupatou lesní nestvůru s tváří člověka a dlouhýma silnýma rukama. Přišera hned na začátku naší cesty k smrti vyděsila Nzini, když se pře-

nesla nad našimi hlavami obrovským skokem ze stromu na strom a pozorovala nás zlověstným, nepřátelským pohledem, jak jsme pod ní míjeli. Svíral jsem v ruce mušketu připravenou k výstřelu a modlil jsem se, aby nezaútočila. Těžko říct, jestli to vůbec měla v úmyslu. Jakýsi vzdálený výkřik odlákal její pozornost a zmizela stejně náhle, jako se vynořila. Jen rozhoupané vršky stromů zanechávaly za ní vlnitou stopu.

Všem se nám ulevilo, když jsme se konečně dostali do volné krajiny, kde jsme mohli pohyb zvířat sledovat už zdálky a kde se ona spíš vyhýbala nám, s výjimkou královských lvic, které si nás lhostejně měřily žlutozelenýma očima a které jsme museli obcházet obloukem, když líně odpočívaly přímo na naší cestě. Bujné hřívy jejich druhů jsme tak často zblízka nevídali.

Po tom, co Akar skoro šlápl na obrovského nebezpečného hada, který se náhle proti němu vztyčil, a chvíli, která mi připadala delší než věčnost, výhrůžně kýval svou ploskou hlavou těsně u jeho tváře, nesměla už Nzini chodit za ním v čele a její štěbetání cestou provázelo mne. Šetřili jsme náboje a ve dnech odpočinku se Akar vydával na lov s lukem. V tom jsem s ním nemohl soupeřit. Zato jsem se už kupodivu dobře naučil nabodnout na oštěp některou z obrovských líných ryb, kterých bylo ve zdejších řekách pomalu víc než vody.

Krajina zvolna stoupala a dýchalo se lehce a volně. Nzini viditelně pookřála a byla zase stejně veselá a svěží, jako když jsme ji poznali. Její malátnost, která nás lekala po její dlouhé nemoci, jako by z ní spadla. Už nám nedělalo starosti, že neúnavně cape s námi, a začali jsme prodlužovat denní pochody, abychom se dostali k cíli, než nás zase zastihnou deště. K cíli! Co byl náš cíl? Samozřejmě nám bylo jasné, že hledání ztracených rodičů Nzini bylo teď, po roce od jejich odchodu z poslední vesnice Bušongů, čirý nesmysl, i kdybychom nevěděli nic víc.

Věděla to Nzini? Asi ano, protože od chvíle, kdy jsme se vydali na cestu, o jejím účelu už nepadlo ani slovo. S něžností jsem se díval na její útlou postavičku, která odvážně capkala přede mnou. Dítě! Bláhový Akar. Sama se vyrovnávala se svým smutkem, který byl možná pravou příčinou její dlouhé nemoci. Úplně sama. Snad proto, že se bála, abychom ji neopustili, neřekla nic a hrála s námi dál falešnou hru naděje.

Bála se víc, než potřebovala útěchu. Byla už přece u svých a nebylo kam jít.

Ano, ale co dál? Kde bude Nzini doma? Mohou jí být rodiči dva mladíci, kteří sami nevěděli, kam vede jejich cesta? Akar po svém chvályhodném zvyku nemyslel na budoucnost. Byla tu ona, kterou přijal do srdce místo svého Mohameda, byla sama na světě a tam, kde mohla být doma, by ji zahubila ctižádost její sestry. Bylo třeba odvést ji odtud co nejrychleji. A tak jsme ji vyvedli z dusného pralesa do kraje savan až k oceánu, z něhož prvně v životě uvidí vycházet slunce, které do něj v její zemi zapadalo. Z nás tří jedině já jsem byl zvyklý vídat slunce nad hladinou oceánu, který zaléval obzor ze všech světových stran. Býval. Čtyři roky, možná víc, možná míň, jsem ani já už moře neviděl.

Akar, který měl nějaký záhadný smysl pro čas, mi tvrdil, že od našeho setkání uplynulo už skoro pět let. A jak jsem se díval na Nzini, mohl mít pravdu. Dítě, neúprosný počítač času, se před našima očima zvolna měnilo v ženu, přes Akarovo zuřivé popírání. Chtěl dítě, dítětem vstoupila do jeho srdce a dítětem musela pro něj zůstat. Anebo i on začínal cítit, jak se naše situace stává čím dál tím ožehavější? Jak ji chtěl řešit?

»Vezmu ji do Songhaje,« prohlásil jednoduše na mou nesmělou otázku. »Až se dostaneme k moři, odplujeme lodí na sever, odkud chodívají karavany přes Kanem Bornu a hauské státy až k nám.« Podíval se na mne zpytavě. »Vrátíš se domů, Nda? Nebo půjdeš s námi?«

To byla otázka, na kterou jsem nedovedl odpovědět. »Ta cesta je snad schůdnější než ta, kterou jsme přišli,« řekl jsem váhavě. »Přesto… nevím. Může trvat měsíce, snad zase roky. A Nzini… Nebuď slepý!« vybuchl jsem najednou hněvivě. »Je už skoro žena, ať chceš nebo ne. Brzy přijde muž, který…« Sám jsem se lekl toho, co jsem vyslovil, a umlkl jsem.

»Nedám ji,« řekl Akar sveřepě. »Nedám ji nikomu, pokud nebude pánem světa, aby jí ho složil k nohám.«

»V tom vidíš štěstí?« zeptal jsem se tiše. »Dal bych ji radši žebrákovi, který ji bude skutečně milovat.«

Chvíli bylo ticho. »Poslyš, Nda,« promluvil Akar najednou úplně klidným hlasem, »tak se mi zdá, že jsme se oba zbláznili. Dobře, jsem ochoten uznat, že věčně dítětem nebude. Ale vážně si myslíš, že nemáme jinou starost než jí už teď hledat ženicha?

Kdybychom v té vesnici našli kluka, ani by tě nenapadlo uvažovat o tom, že dospívá. A mně by to popravdě řečeno bylo vůbec milejší. Nedovedu si představit, co budu s Nzini dělat, až bude velká. Nadosmrti jí musím být tatínkem nebo strýčkem. Zatímco kluk by mohl být můj přítel – jako jsi ty nebo jako byl on.«

»Myslíš, že na to není dost chytrá?« zeptal jsem se bojovně.

»Ne, ale až bude žena, tak ji ztratíme,« odpověděl s povzdechem. »Nebude hledat přítele. Jednoho dne se budeme muset smířit s tím čtvrtým a já vím už teď, že ho budu nenávidět.«

Bylo to prvně, co vůbec připustil podobnou možnost. Využil jsem jeho neobvykle přístupné nálady. »Akare,« řekl jsem, »tvůj vztah k Nzini je vyloženě přepjatý. Otcové jako ty u nás posílají dcery do kláštera. Nikdy jsem v tom neviděl žádné štěstí. Ať se ti to líbí nebo ne, to, co je přirozené, nezměníš.«

»Přirozené!« vybuchl. »To je snad přirozené, aby nějaký chlap…« Zarazil se a usmál se sám nad sebou. »Máš pravdu, Nda. Pokud jde o Nzini, mravopočestnost mnou lomcuje k nevíře. Až jí bude sto let, pro mne zůstane dítětem. A zneužití dítěte se u nás v lepších dobách trestávalo smrtí.«

»Chudák Nzini,« povzdechl jsem si pokrytecky, protože v hloubi duše jsem s ním úplně souhlasil, »všechny milence jí povraždíš jednoho po druhém.«

»Nebude mít milence,« okřikl mě přísně. »Bude mít jen manžela. A toho jí vyberu sám.«

Dávno jsme se už pohybovali v povodí jiné mohutné řeky, která prý směřovala k Indickému oceánu, Velkému východnímu moři, jak mu tady říkali. Také království Lubu, které jsme míjeli jen po jeho okraji, jsme dávno nechali za sebou. Teď jsme už častěji potkávali karavany směřující do vnitrozemí. Kdykoli se k nám některá z nich blížila, zůstávali jsme ve střehu, i když arabští i černí obchodníci se chovali docela mírumilovně. Někteří z nich se pokoušeli směnit s námi zboží, aby si ušetřili další namáhavou cestu. Pět našich Bušongů se odhodlalo k návratu a přijali jednu z nabídek, která se zdála nejvýhodnější. Zbylí čtyři s námi šli dál. Poháněla je zvědavost na báječně bohatou mocnou říši, jejíž hranice jsme prý už překročili a o které vůdcové karavan mluvili jako o středu světa. Veliká řeka s mohutnými vodopády a soustavou jezer tvořila její se-

verní hranici a podél ní bujel zase neprostupný prales. Po jeho jižním okraji putovaly obchodní a lovecké výpravy savanou do vnitrozemí i k moři.

Jednou ráno, sotva jsme vyrazili na další cestu, ozvalo se v dálce hromové zadunění, které nás přimrazilo na místě. Ani já jsem si v první chvíli neuvědomil, co to může být. Až obláček dýmu, který na severu zvolna stoupal nad zelenou střechou pralesa, mi prozradil, oč jde. V hlubokém lese kolem velké řeky někdo vypálil ránu z děla. Dělo – a tady?

Pozorně jsme poslouchali. Bylo ticho, jen nad lesem v dáli zavířil roj poplašených ptáků, jejichž hlasy k nám ale nedoléhaly. Za hodnou chvíli se ozval slabý ohlas tří výstřelů z pušky v pravidelných přestávkách. Nemohl jsem pochybovat. Kdosi dával znamení. Kdosi pravděpodobně volal o pomoc. Pušku mohl mít běloch nebo Arab. Černoši ji mívali zřídka, ačkoli jsme už potkali i černou karavanu ozbrojenou po zuby. Mohli jsme se spolehnout na Bušongy, že se o svou malou královničku postarají, kdybychom se nevrátili? Nebo máme do pralesa poslat je, když je tam pravděpodobně *bílý*, ať už Arab nebo běloch, který je může pokládat za nepřátele, a i když je možná raněn a neschopen chůze, je nepochybně ozbrojen mnohem líp než oni?

Nakonec jsme vyhledali pro Nzini a naše čtyři průvodce poměrně bezpečný úkryt v osamělém ostrůvku stromů uprostřed rozlehlé pláně, odkud mohli zdaleka pozorovat jakékoli blížící se nebezpečí, a sami dva s Akarem jsme se vydali směrem, odkud jsme slyšeli výstřely. Abychom neztratili směr, občas jsme se zastavovali, abychom vypálili ránu z muškety. Neznámý nám vždycky odpovídal. Až jsme ho našli. Byl to běloch. Proto jsem šel k němu já a Akar zůstal na stráži v lese.

Cizinec ležel ukryt za kamenem u řeky a před ním stálo opuštěné dělo. Viděl jsem jen jeho hlavu. Sledoval mě omámenýma očima, ale hlaveň pušky opíral výmluvně o kámen. Mířila přímo na mne.

»Nechte si to,« řekl jsem portugalsky, protože jsem správně tušil, že tak mi bude nejspíš rozumět. »Kdybych vás chtěl zabít nebo okrást, mohl jsem to dávno udělat, ještě než jste mě viděl.«

»Okrást!« Hořce se usmál, odložil pušku a trochu se nadzvedl. Opíral se lokty o kámen, za nímž se prve kryl, takže na něm

teď pololežel. Byl přepadlý, zarostlý, úděsně špinavý a jeho oči byly kalné a zanícené. »Najdete-li u mne cokoli, co by vám stálo za tu námahu se mě dotknout, budu se pokládat za boháče. A smrt? Už jsem si zvykl, že tu obchází. Bojím se jen lidojedů. Je jich tu prý plno.«

Otřásl jsem se. Portugalci sice pokládali za lidojedy všechny černochy bez výjimky, ale už jsem se přesvědčil, že je to pomluva jen ve většině případů. »Co tu děláte s dělem?« zeptal jsem se.

»A co tu děláte vy takhle oblečen?« ušklíbl se.

»Spíš neoblečen. Pojďte, vytáhnu vás,« dodal jsem, když jsem přišel blíž a viděl jsem, že jeho tělo je vklíněno mezi kameny.

»Ne,« zarazil mě. »Mám přeraženou nohu. Je oteklá a kost mi prorazila kůži. Šíleně to bolí, když s ní jen pohnu, natož až ji budete páčit z té zatracené škvíry. Nechci omdlít dřív, než se domluvíme. Vy nejste Portugalec, že ne?«

»Ne, odešel jsem z anglické lodi.« Těžko bych mu vysvětloval, odkud pocházím. Portugalci neznali ze světa nic než své ctižádostivé plány.

»Zlato?« zeptal se a v očích mu chtivě svitlo, když si všiml u mého pasu zlatého rohu na prach, který pro mne vytepala Nzini se svou překypující fantazií. »Ale stejně si nemyslíte, že si vás někdo splete s černochem, že ne?«

»Ne, nemyslím. Ale jejich oblek je pohodlnější. Už jsem si zvykl.« Chvíli jsem ho pozoroval. »Čím se živíte, když se nemůžete ani hnout?«

»Nechali mě tu teprve ráno. Mizerové! Stejně jsem jim nevěřil, že se vrátí. Netáhli by dolů dvě děla. Dvě už zůstala nahoře proti proudu v táboře, kde nás chytla ta zatracená nemoc. Když velitel umřel, dalo se všechno na útěk.«

»Kam jste šli? A proč?« zvídal jsem. »Jdu sem ze západního pobřeží. V téhle zemi jsem prvně.«

Podíval se na mne s úžasem. »To jdete sám?«

»Sám ne, pochopitelně. To by nedokázal nikdo.«

»To naše cesta byla kratší,« zahuhlal. »A podívejte se, jak jsme dopadli. Tisíc mušketýrů a pět děl proti pár mizerným divochům. A stejně nás dostali. Užírali nám vojsko odzadu, každý den se někdo ztratil. Ale my, co jsme zůstali, jsme nikdy nikoho neviděli. Ani jsem si nevystřelil, leda po zvěři. Nakonec

z bažin u řeky vystoupila podivná nemoc a zachvátila nás všechny. Vzal to ďas, jsem ochoten věřit, že ji taky poslali ti ďáblové. Jen pár nás to přežilo. Vězeli jsme tam řadu měsíců malátní jako hadry, ne a ne se hnout. Táhnout děla, to je tíha. Barreto by si snad věděl rady, jenže tam zůstal taky, když si na něj zavolala ta černá paní.«

»Černá paní?«

»Smrt. Musí být přece černá v téhle zemi. Dva roky, dva roky se tlučem v tomhle mizerném lese a nic. Sliboval nám zlaté doly a kapsy plné diamantů. Kde jsou? Kde to chtěl najít, proboha?«

»Chtěli jste dobýt Monomotapu,« řekl jsem tiše. »Slyšel jsem o tom.«

»Od koho?« zeptal se podezíravě a pak dodal s povzdechem: »Proč mi lžete? I když budu vědět, že přicházíte od nich… Stejně jsem ve vaší moci. Můžete mě tu prostě nechat a jít a ta prašivá země už vykoná svoje. Nepřijdou-li oni.« Otřásl se.

»Nelhal jsem vám,« ujistil jsem ho. »Vypravují si o tom karavany, které táhnou do vnitrozemí. Dá se jim rozumět aspoň trochu. Čangamirové, páni jižní části země, umějí dokonce arabsky.«

»Vy mluvíte arabsky?« podivil se.

»Já ne. Černí obchodníci se zase dohovoří docela dobře portugalsky. V Monomotapě rozumí vaší řeči spousta lidí.«

»Jak to můžete vědět, když jste tam nebyl? Já už nevěřím, že ta zatracená říše vůbec je. Vymysleli si pohádku a poslali nás umřít do pralesa. Nikdy bych neřekl, že právě Barreto je takový blázen. Vždyť jsou tu jen divoši. Pozor!« vykřikl náhle. »Schovejte se!«

Ohlédl jsem se. »Ne,« řekl jsem, když sáhl po pušce. »Je jich víc.« A odstrčil jsem ji nohou.

Proti proudu řeky vystupovaly asi tři desítky černých postav. Šly pomalu ve vějířovitém útvaru a obezřetně se rozhlížely s šípy na tětivách. Slyšel jsem, jak Portugalci drkotají zuby.

»Dostali je bez výstřelu,« zašeptal. »Neblázněte a dejte mi tu pušku, proboha!«

Přikrčil jsem se k němu za balvan. »Kdybychom mířili jako bozi, zabijeme nejvýš dva. A vám se ještě k tomu třesou ruce. Třeba o nás ani nevědí.«

»Nevědí!« usmál se hořce. »Po té salvě? Dejte to sem. Ne-

chci, aby mě dostali živého. Budu se bránit.«

Také já jsem cítil srdce až v hrdle. Na mlčenlivých bojovnících, kteří se blížili, se nedalo poznat, co jsou zač. »Jsou to možná přátelé,« řekl jsem nejistě. Byla to jediná naděje, která nám zbývala.

»Moji jistě ne,« zasyčel Portugalec vztekle. »Sakra, mou pušku! Zabiju…« Natáhl se pro pušku, ale při prudkém pohybu zařval bolestí a zůstal bezvládně ležet na kameni.

Zpozorovali nás. Postupující řada se zastavila. Pak se ti krajní dali do pohybu a zvolna nás uzavírali do polokruhu, z něhož byl jediný únik do dravého proudu řeky, hemžící se krokodýly. Kdyby zazpívaly napjaté tětivy, vypadal bych jako ježek.

V hlubokém strašidelném tichu jako by umlkly i všechny hlasy pralesa. »Přátelé! Jsme přátelé!« ozvalo se najednou za mnou z lesa. To Akar použil v domorodé řeči slov, která jsme pochytili od mužů z karavan. Při jeho výkřiku všichni strnuli na místě. Vstal jsem s puškou v ruce, ale opřel jsem ji o zem na znamení mírumilovných úmyslů. Akar vystoupil z lesa a připojil se ke mně.

Jeden z bojovníků, podle všeho jejich vůdce, vystoupil o krok kupředu a začal na nás mluvit řečí Monomotapy. Nerozuměli jsme mu skoro vůbec, ale Akar se přesto pokusil pokračovat v rozhovoru. »Monomotapa,« prohlásil. »My Monomotapa.« A hluboce se uklonil.

Jeho prohlášení i zjev náčelníka částečně uklidnily. Obrátil se ke mně a prohlásil velmi lopotnou portugalštinou: »Ty bílý. Tady s nimi,« ukázal bradou k dělu, »nebo s ním?«

»S ním,« odpověděl jsem a dodal v jejich řeči: »Přítel Monomotapa.« A po Akarově vzoru jsem se poklonil až skoro k zemi.

U mých nohou zasténal raněný Portugalec. Chtěl jsem se k němu shýbnout, ale náčelník mě zarazil. »Bílý muž ne. My sami.«

»Ne,« řekl jsem portugalsky, ale velice pomalu, aby mi mohl rozumět. »Přišel jsem, když volal o pomoc. Nenechám ho zabít.«

Byl jsem odhodlán ho bránit, i když jsem si stěží dovedl představit jak. Náčelník chvíli uvažoval a pak řekl: »Dobrá. Vy všichni s námi do Monomotapa.«

Vyprostili jsme tělo zraněného ze skalní rozsedliny. Ačkoli

byl sotva schopen pohybu, pečlivě ho prohledali, než ho naložili na rychle spletená nosítka z větví. Nám muškety nechali, ale všiml jsem si, že nás bedlivě střeží čtyři muži s oštěpy. Neopouštěli nás ani na vteřinu.

»A Nzini?« zeptal jsem se polohlasem Akara. »Můžeme jim prozradit její úkryt?«

»Zbývá nám něco jiného?« zamračil se. Připojil se k náčelníkovi, aby se pokusil mu vysvětlit, kdo jsme a odkud přicházíme. Za nějakou chvíli jsme změnili směr. Zřejmě se mu už podařilo popsat místo, kde jsme nechali svou *družinu.*

Naklonil jsem se nad zajatým Portugalcem. Byl při vědomí a mlčky se na mě díval vyděšenýma očima.

»Můžete si blahopřát,« řekl jsem mu. »Jediný z nich jste to přežil. A nejen to. Jediný z nich uvidíte skutečnou Monomotapu a její zlato.«

Tentokrát jsme neprošli nepozorovaně jako mtankongovou říší. Akara přijal s velkými poctami sám monomotapa, velký vladař, jako vyslance daleké severní říše. S úžasem naslouchal vyprávění o mocné zemi, kde slunce v poledne vrhá stín na opačnou stranu, a byl silně polichocen, že o něm songhajský askija ví a že k němu vyslal vlastního švagra. Konečně, lež nebyla ani tak velká. Akar askijovým švagrem skutečně byl a jistě mohl jednat jeho jménem v cizině tak daleké, kam nikdy jiný Songhajec nevkročí.

Býval jsem k těm rozhovorům také zván, ale zdálo se mi, že na rozdíl od Akara mě monomotapa nebere vážně. Asi jako kdyby si anglická královna pozvala ke dvoru pro povyražení mouřenína. Portugalce vážně bral, to ano, ale já jsem byl podivín, výstředník, který se potlouká někde, kam nepatří. Nevadilo mi to. Když řešili vážnou záležitost, k níž si vladař šaška nepřizval, mohl jsem se věnovat Nzini.

Nzini byla naše tajná zbraň. Hned po našem příchodu vytepala ze songhajského zlata, které mělo docela jinou barvu než to zdejší, pro monomotapu fantastický pohár. Dar se nám vracel mnohonásobně. Mohli jsme volně navštěvovat zlaté a stříbrné doly a v dílně, kterou pro Nzini v našem domě zřídili její Bu-

šongové, bylo stále pilno. A Nzini si hrála. Tu činnost, kterou doprovázela drobnými radostnými výkřiky a perlivým smíchem, kdykoli se jí něco obzvlášť povedlo, jsme těžko mohli nazývat prací. Byl bych vydržel tiše sedět v koutku a dívat se na ni celé dny.

Naši čtyři průvodci si na život ve velkém městě zvykli kupodivu rychle a nezdálo se, že pomýšlejí na návrat. Přijali Nzini mlčky za vladařku podle práva posloupnosti a tím to pro ně končilo. Jejich královně se uzdálo žít tady, a proto tady žil její celý národ, byť pouze čtyřčlenný. Já a Akar jsme měli zvláštní postavení. Pohybovalo se v rozmezí mezi autoritou rodičů a povinnostmi otroků. Abych jí nekřivdil – to druhé jsme na sebe brali dobrovolně. Pokud to bylo v jejích silách, stále ještě nás poslouchala, jako když byla opuštěné dítě v prázdné rybářské vesnici, přestože měla teď své poddané, kteří by nás na její jediný pokyn nepochybně bez váhání zardousili, i když možná neradi. Jenom s malým vzpouzením se setkal dokonce i náš zákaz, aby kamkoli vycházela bez nás.

Vydávali jsme se často za město do savany. Akar brzy objevil bohaté naleziště třpytných krystalů. Nebyly zvlášť velké, ale zato se v nich odrážely sluneční paprsky jako světelné šípy.

»Co je to?« zeptal jsem se s úžasem.

»Ty nevíš?« usmál se. Vybral plnou hrst těch větších a nasypal mi je do dlaně. »Najdi brusiče, který tě neošidí, a kdekoli na světě budeš boháč. To jsou diamanty.«

Jak bych to mohl poznat? V životě jsem diamant neviděl. Díval jsem se na třpytnou hromádku jako uhranutý. Tohle tak mít doma! Mohl bych koupit celého pana Lehockého i s jeho dluhy.

Akar se nade mnou usmíval, jak lopotně hromadím kousky zlata a nasbírané hrubé diamanty. »K čemu ti to bude, Nda?« zeptal se mě jednou. »V Songhaji dostaneš zlata, co budeš chtít. Pomohou ti ho dopravit až k moři a ze západního pobřeží máš domů blíž. Vybereš si důvěryhodnou nizozemskou loď a ta tě doveze skoro až domů. Portugalský kapitán by nad tvým zlatem zaplanul náboženským nadšením a odpravil tě jako kacíře. Měl by zisk na zemi a slávu na nebesích.«

»Slávu na nebesích ne,« odporoval jsem nakvašeně. »Katolíci jsou antikristi.«

Nechápal jsem, jak se může vysmívat našim náboženským sporům. Sama instituce církve mu připadala nehorázná. Litoval

jsem, že jsem mu vyprávěl o reformaci a bojích za očištění víry, kterými žil můj domov. Myslel jsem, že ho to bude zajímat, když na té své univerzitě studoval mezi jiným také náboženskou vědu. O nových evropských proudech toho věděl jen málo. Ale hluboce mě zklamal. Strkal nás vesele do jednoho pytle s mohamedány a židy a tvrdil, že jediný všemohoucí Bůh nemůže ovládat rozmanitou přírodu, která je dějištěm boje nejrůznějších střídavě vítězících mocností. A když jsem označil za nesmysl uctívání duchů předků, suše mi odpověděl, že aspoň nepotřebuje pracně shledávat důkazy jejich existence, protože jejich živoucím dokladem je on sám, a posmrtný život duší že nepopírá ani moje náboženství.

Musím přiznat ke své hanbě, že na to jsem mu vůbec nedokázal odpovědět. Co asi říkali křesťanští misionáři, když se shledali s takovou námitkou? Ani obyčejná životní zkušenost nesvědčila proti němu. Bůh milosrdenství a lásky! Viděl jsem už černé křesťany, jejichž osud se nijak nelišil od jejich krajanů, kteří Boha nepřijali. A viděl jsem dokonce křesťanské kněze, kteří se zabývali otrokářstvím v Nsikongu stejně jako mohamedánští Arabové z východního pobřeží. A pohanští náčelníci jim k tomu pilně dodávali své válečné zajatce. Střídavě vítězící přírodní mocnosti tu prostě spolu vedly nesmiřitelný boj.

Tady zatím řádili jen katoličtí Portugalci. Ale protestantští Nizozemci a Angličané se na západním pobřeží také propůjčovali k tomu ohavnému řemeslu. Měl jsem slabou útěchu v tom, že nikdo nemohl z něčeho podobného obviňovat české bratry, jejichž víra byla vírou mých rodičů i mou, ale s jistými rozpaky jsem si to nechal pro sebe. Zlomyslný Akar by mi určitě namítl, že to není tak velká zásluha, když k tomu nikdy neměli příležitost. Ostatně stejného vyznání byl i pan Lehocký. Kdoví…

Nechtěl jsem se s Akarem o to přít. Byl jsem běloch, a jestli jsem nesdílel víru otrokářů, můj pocit viny vůči němu i ostatním obyvatelům této obrovské nešťastné pevniny nebyl proto o nic menší. Jak málo stačilo a i on zůstal otrokem. Jak málo stačilo a naše líbezná Nzini zahynula někde v dusném podpalubí otrokářské lodi nebo se stala kořistí jakéhokoli surovce, který by za ni na pobřeží Nové Indie zaplatil pár zlaťáků. I já jsem připlul k africkým břehům s otrokářskou lodí. Ne, to jsem nemohl odčinit.

Trávili jsme v Monomotapě už třetí rok, když se přihodila neuvěřitelná věc. Jednou zrána v uličce před naším domem zastavili čtyři běžci nesoucí nádherná krytá nosítka. Taktak jsme s Akarem stačili vyběhnout ven, abychom uvítali vzácného návštěvníka. Sám velký monomotapa! V jeho městě jsme byli určitě první, koho stihla taková pocta.

Odmítl naši pomoc, když vystupoval z nosítek. »Myslete si, že jsem obyčejný přítel jako kdokoli,« řekl tiše a rychle vešel do domu. »Necítím se právě jako vladař dnes ráno.« Podíval se na Akara a dodal: »Nechci, aby moje bezradnost přešla na ostatní. Nechci svolávat radu. A nechci, aby věděli, že jsem mluvil s tebou. Přemýšlel jsem celou noc. Ty jsi vyslanec země natolik vzdálené, abys mohl všechno posoudit nezaujatě. A věřím, že jsi můj přítel. Poradíš mi?«

»Když to dokážu, rád,« odpověděl Akar a položil si ruku na srdce na znamení upřímnosti.

Usedli jsme na měkké podušky. Bušongo Mapenza přinesl ovoce na zlaté míse a nalil víno ze zlaté konvice do zlatých číší. Viděl, že se monomotapa s úžasem dívá na naše stolní náčiní, vykouzlené z tenounkých nitek jako hustá zlatá krajka. Rozhlédl se po kulaté místnosti. Všude stály nenapodobitelné výtvory naší Nzini, která zaplnila každý kousek místa vázami, obrovskými nádobami neuvěřitelných tvarů a mísami a stěny zaplavila zlatými obrazy s podobami lidí i zvířat. Naše obydlí skutečně vypadalo jako zlatý sen.

Monomotapu neoslňovala záplava zlatého kovu. Na ten byl zvyklý. Ale v celém jeho městě byla jediná zlatotepecká dílna, která pracovala pro jeho dvůr. Vycházely z ní masivní ozdoby, šperky a zlaté číše, sice monumentální a nádherné, ale bez křehkého půvabu, který obestíral všechno, co prošlo rukama naší malé kouzelnice. Až dosud se domníval, že skvostné dary, které jsme mu přinesli, vezl Akar ze své vzdálené vlasti. Ale představa, že šest mužů mohlo vléci na tisícimílové vzdálenosti tohle všechno, byla prostě směšná.

»Umělce, který tohle dokáže, bych hýčkal u svého dvora s nejvyššími poctami,« řekl s neskrývaným obdivem. »Kdo je to?«

»Já.«

Akar sebou trhl a vyskočil. Otočil jsem se. Před závěsem za mými zády stála usmívající se Nzini a v ruce držela malinkatou

sošku slona s divoce zkrouceným chobotem a třpytícími se kameny místo očí, své nejnovější dílo, s nímž se nám běžela pochlubit. Monomotapa na ni zíral bez pohnutí široce rozevřenýma očima. Nzini se půvabně uklonila na důkaz vděčnosti za jeho uznání a obrátila rozveselenou tvář k Akarovi, který k ní rychle přistoupil a položil jí ruku na rameno.

»Odejdi, Nzini,« řekl jí velice něžně. »Prosím tě, jdi pryč. Tohle, jestli dovolíš, věnujeme jako pozornost našemu hostu.«

»Máš krásnou ženu,« pronesl monomotapa nečekaně. »Už chápu, proč ses o ní nikdy nezmínil. Její krása převyšuje ještě její umění.«

Akarův výraz stál za pohled. I při svém ohromení jsem jen stěží potlačil divoký výbuch smíchu. Zato Nzini neměla žádné zábrany a perlivě se rozesmála. »Já nejsem jeho žena, kdepak,« vybreptla neprozřetelně. »Ani bych ho nechtěla.«

Smích mě přešel. I já jsem si v té chvíli uvědomil, že to neměla říkat. Pohled, který na ni Akar vrhl, musel být strašlivý, protože se plaše uklonila a bleskurychle zmizela. Zlaté slůně zůstalo v jeho rukou.

Akar se rychle ovládl. V jeho tváři se nepohnul ani sval, když se vrátil k nám, položil slůně s úklonou před monomotapu a řekl uctivě: »Prosím tě, nejmocnější, abys přijal tuto malou pozornost jako vzpomínku na svou dnešní návštěvu, která proměnila náš dům v královský palác. Dovolíš, Nda?« obrátil se k mému překvapení ke mně a dodal na vysvětlenou: »Je to jeho žena, ne moje.«

Přijal jsem nečekanou poctu, jak jsem dokázal nejchladnokrevněji. Přesto Akarova pohotovost nepřinesla žádoucí ovoce, protože monomotapa se usmál velice nevěřícně a řekl jen: »Děkuji.«

Vzal sošku do ruky a zadíval se na ni s nábožným obdivem.

Chvíli bylo ticho. Jako bych četl v Akarových myšlenkách. Nzini, naše malá Nzini, byla žena. Ano, byla už skutečně žena a tenhle tlustý vladař pohádkové říše na to musel přijít první. Ještě včera jsme si s ní hráli jako s dítětem. Věděl jsem, že už se na ni nikdy nepodívám stejnýma očima. Akar mi vnutil křečovitou touhu vidět v ní nedospělou dcerušku, kterou jsme hýčkali, a teď velký monomotapa rozbil jediným slovem naši pracnou pavučinu lží. Byla žena a my jsme nebyli dost staří na to, abychom si dál mohli úspěšně hrát na její rodiče.

Akar první porušil mlčení. »Chtěl jsi nám něco říct, nejmocnějším řekl vyčkávavě.

»Žádal jsem tě o radu,« pronesl monomotapa nezávazně a podíval se na mne.

Přijal jsem jeho pokyn s jistou úlevou. Neměl jsem teď ani myšlenku pro jeho starosti. Šel jsem za Nzini a posadil se mlčky proti ní. Kutila něco ve své dílně.

»Akar se na mne zlobí, viď?« zeptala se a v očích jí hrálo. »Ale já jsem to na sobě nemohla nechat. Co by si ten chlap o mně pomyslel? Jistě ví, že Akar skoro každou noc chodí z domu, a kam jinam než za ženskými? To můj manžel dělat nebude.«

»Nezlobí se na tebe,« řekl jsem vážně. »A Akarovi křivdíš. Pokud vím, nic takového nedělá.«

»Pchá,« udělala si. »Viděla jsem to v San Salvadoru, ne? Kázal mi tenkrát, že je to jeho právo a že jsem dětinská.«

»Ale teď už nejsi dítě, Nzini. Neměla jsi tam chodit. Nechceme…«

»Co nechcete?« zvídala. Viděl jsem jí na očích, že se královsky baví.

»Akar mu řekl, že jsi moje žena,« usadil jsem ji.

»Čím dál tím líp,« zasmála se. »Ty nejsi o moc lepší. Neřekl bys mi, jak jsem přišla k té cti? Až dosud jste se ke mně chovali jako dobrotiví dědečkové.«

»Nemusí každý vědět, že tu máme dívku na vdávání.«

»Najednou to víte?« ohrnula rtíky. »Nebýt toho tlusťocha, ani by vás to nenapadlo. A co z toho, mám snad zůstat na ocet? Přece si nemyslíte, že vy dva jste jediní mužští na světě. Taky by mě zajímalo, jak byste se asi o mne podělili.«

Pozorovala mě se soustředěnou zlomyslností. Měl jsem pocit, že vidí až na dno mé svíjející se duše. Zaskočila mě úplně novou hrůznou představou. Nzini jako žena pro jednoho z nás. A ten druhý?

Pracně jsem se vzchopil. »Takže dáváš přednost tomuhle nápadníkovi?« pokusil jsem se o žertovný tón. »Co dělat, snad to přežijeme. Máš vybraný vkus. Byl to sám monomotapa.«

»Ten ohava?« podivila se. »To vy vypadáte oba vznešeněji.« Odložila práci, podepřela si bradu oběma rukama a zadívala se na mne s mistrovsky hraným obdivem, zatímco jí kolem rtů pohrával úsměv. Tomuhle jejímu výrazu jsem nikdy neodolal.

Nasazovala ho vždycky, když něco provedla a chtěla si nás udobřit. Sklonil jsem se k ní, abych ji políbil na našpulené rtíky, jak jsme mívali ve zvyku, ale najednou jsem se zarazil. Jak se moje ruka bezděčně dotkla jejího ramene, nečekané vzrušení mnou projelo jako blesk. Hebký samet její pleti byl nesnesitelně dráždivý. Trhl jsem sebou a zděšeně jsem se na ni zadíval. Pane Bože, co nás to čeká? Kdyby se aspoň zachvěla, kdyby projevila sebemenší rozpaky! Ale to včerejší dítě se na mne podívalo s neskrývanou veselostí a velice sebevědomě se usmálo.

Jaképak dítě! »Ó,« protáhla čerstvě zrozená žena, kterou Bůh stvořil pro moje utrpení, »tak ono je to vážné!«

Byl jsem světem protřelý chlap a tohle kuře si tu ze mne utahovalo. Urazil jsem se a obrátil jsem se k odchodu.

»Přijď mi pak říct, co se děje, ano?« zavolala za mnou. »Ten šereda jistě nepřišel jen tak.«

»Pošlu Akara,« řekl jsem suše.

»Ty jsi ale důvěřivý manžel! Nechat mě samotnou. A právě s Akarem!«

Ještě když jsem vyrazil na ulici, zdálo se mi,
že za sebou slyším její
nemilosrdný smích.

»Kde jsi byl?« přivítal mě Akar nemilostivě.

»Necpu se, kde nejsem vítán,« odsekl jsem nevrle. »Šel jsem ven. Nezakázal jsi mi to.«

Akar se na mne překvapeně podíval. »Co se stalo?« zeptal se mírně.

»To byl skutečně vtipný nápad,« pokračoval jsem hašteřivě. »Manžel! Proč jsi to nenechal na sobě?«

»Nemohl jsem,« odpověděl věcně. »Ona to přece popřela.« Malinko se usmál. »Proč tě to trápí, Nda? Víš přece dobře, že jsem to musel udělat.«

Ano, věděl jsem to. Ale hněval jsem se na něj a na celý svět a nehodlal jsem to připustit. »Jenom jsi udělal ze mne šaška,«

prohlásil jsem neústupně. »Stejně ti to nevěřil. A co? Je přece křesťan a ženu už má, pokud vím.«

»Má jich osm,« řekl úsečně. »Je zrovna takový křesťan, jako jsi ty černoch. Dal se pokřtít jen z politických důvodů. A i kdyby ne, ještě jsem si nevšiml, že by křesťanům jejich víra bránila vzít si tolik žen, kolik je jim libo.«

»Zrovna ty by ses nad tím nemusel pohoršovat,« odbyl jsem ho. »Právě před chvílí jsem musel přesvědčovat Nzini, že to tvoje noční toulání je docela nevinné.«

»Ona o tom pochybovala?« zeptal se s pokryteckým úžasem.

»Já o tom taky pochybuju!« vykřikl jsem zlostně. »Myslíš, že jsme padlí na hlavu?«

Stáhl se do sebe. »Jak myslíš,« řekl odměřeně. »I kdybys měl pravdu, já ženu nemám. Budu-li ji někdy mít, budu jí patrně věrný.«

Užuž jsem měl na jazyku jedovatou poznámku, ale v poslední chvíli jsem ji spolkl, jak mě zarazil podivný výraz jeho očí. Dívaly se na mne cize a skoro nepřátelsky. Hádavá nálada mě přešla. »Nemusíš být hned tak nedůtklivý, příteli,« usmál jsem se. »Musíš uznat, že až dosud jsi neudělal příliš mnoho pro to, abych tě mohl pokládat za vzorného vychovatele s příkladnými mravy. Pokud si dokážu vzpomenout – a ona si to pamatuje ještě líp – kázal jsi jí v Nsikongu cosi o svých právech v tomto směru. Netušil jsem, že se tvoje názory změnily.«

»Tehdy byla dítě, nerozuměla tomu,« řekl zádumčivě.

»Rozuměla všemu. A pamatuje si to, zatraceně si to pamatuje, tomu věř.«

Najednou ožil. »Stejně ti děkuju, žes jí to rozmluvil. Tím spíš, že jsi tomu sám nevěřil. Snad tě potěší, žes mluvil pravdu.«

»A kam tedy chodíš?« zeptal jsem se zaraženě.

Zasmušil se. »Tak,« řekl neurčitě. »Někdy… někdy jsem potřeboval být sám. Ale to by tě nezajímalo.« Chtěl jsem mu odporovat, ale honem pokračoval: »O to teď nejde. Musíme se poradit. Myslím, že tady už nemůžeme zůstat.«

»Kvůli Nzini?«

»Také. Ale Portugalci z pobřeží navázali nová jednání s monomotapou. Dalo by se říct, že vydírají, a Nogomo je, zdá se, ochoten k ústupkům. Chce jim postoupit jakési stříbrné doly, říká, že moc nevynášejí, ale přesto… Nedělal bych to. Ani

když ty nestoudně požadavky podpírá nová válečná výprava, která se zase už dva roky tluče podél Zambezi. Barretův osud je neodradil. Tentokrát je vede jakýsi Vasco Homem. Má pověst ještě horší.«

»Ale proč?« vykřikl jsem. »Ty předtím přece vyřídili skvěle! Proč se nebrání? Tahle země je schopná beze stopy pohltit tisíce a tisíce dobyvatelů.«

»Cangamirové z jihu útočí. Nogomo se bojí stáhnout lidi z pralesů kolem řeky a zároveň se bojí je tam nechat. Tady je dobrá rada drahá. Bál bych se Čangamirů míň, i kdyby zvítězili. Ale on si chce z Portugalců udělat proti nim spojence. To je konec Monomotapy. Může ještě živořit rok dva, deset a dost.«

»Nogomo tě nepustí,« řekl jsem s přesvědčením. »Víš, kolikrát jsme se už o to pokoušeli.«

»Tentokrát se ho nebudu ptát. Ostatně se mu moje rady už nelíbí.«

»Ale Nzini se mu líbí,« nadhodil jsem.

»Právě. Jenže teď má svých starostí dost i bez nás. Kdyby nás přesto chtěl stíhat, my máme muškety. On ne.«

Vydali jsme se na cestu za několik dní, když jsme pracně natahali své nejvzácnější poklady do úkrytu za městem. Tentokrát uznal i Akar, že na pobřeží, kde v městech vládl čilý obchodní ruch, se už bez hmotného zabezpečení neobejdeme. Ze začátku jsme postupovali několik hodin denně a celé noci. Naši cestu doprovázel řev divokých šelem, který mi naháněl hrůzu. Ale dělal jsem hrdinu před Nzini, která se ke mně úzkostlivě tiskla. První souvislý noční odpočinek jsme si dopřáli až na pokraji pralesa, který obklopoval řeku. Teď už jsme nespěchali. Monomotapa nás stěží dal stíhat až sem.

»Kde bude spát Nzini?« zeptal jsem se Akara, když jsme začali stavět první tábor.

»S námi jako vždycky,« odpověděl mi. Narovnal se od práce a ostře se na mne zadíval. »Pro mne se nic nezměnilo. Předpokládám, že pro tebe také ne. Či ano?«

»Ne, samozřejmě,« zakoktal jsem nejistě. »Ale co tomu řekne ona?«

»Co ona? Chová se přece jako kdykoli dřív, ne?«

O tom jsem věděl svoje, ale pro jistotu jsem mlčel.

»Nzini!« zavolal na ni. Přiběhla se svou nejnevinnější dětskou tvářičkou. »Nda si myslí, že nebudeš chtít spát tady s námi,« usmál se na ni. »Je to pravda?«

»Ne. Proč?« vykulila oči.

Opravdu nechápal, že si s námi jen tak hraje? Jeho otcovský tón zněl naprosto přirozeně. Zahlédl jsem šelmovský záblesk v jejích očích. V tiché naději, že má za lubem nějakou lotrovinu, která ho vyvede z míry, jsem čekal, co přijde. Nezklamala mě.

»Jestli ti vadím, Nda,« řekla nevinně a přimhouřila oči jako kočička na slunci, »můžeš jít spát k Bušongům. Mají tam místa dost. Bojím se spát venku, když mě Akar nedrží za ruku.«

Tentokrát ho dostala. Viditelně sebou trhl. Ale nebyl jsem schopen se z toho radovat, protože ta představa mě najednou pobuřovala. Akar a ona v noci sami. Začal jsem ji horlivě ujišťovat, že se mýlí, přesně ve stejnou chvíli jako Akar. Usmála se našemu dvojhlasu a na usmířenou mě políbila. Mráz mi přeběhl po zádech. Prostě jsem ji už nedokázal nevnímat jako ženu. Připadal jsem si strašně. Akar svým postojem udělal z mých úplně přirozených pocitů cosi nečistého, zač jsem se hluboce styděl.

V noci jsem se neklidně převaloval sem a tam, zatímco vedle mne tichounce oddechovala Nzini s ručkou položenou na Akarově hrudi. Ten chlap musel být z kamene! Po celou noc se ani nepohnul. Jednu chvíli se mi zdálo, že rozeznávám ve tmě lesk jeho otevřených očí, ale patrně jsem se mýlil. Když jsem se nadzvedl, abych se podíval blíž, viděl jsem, že spí. Nebo se tak aspoň dokonale tvářil.

Když jsme se konečně dostali k řece, sotva jsem pletl nohama od nevyspání. Ostatní na tom nebyli o moc líp. Nelidský náklad, který jsme vlekli, začínal být nad naše síly. Vyhlídka na budování člunů byla proti tomu skoro osvěžující. Ostatně jsme si mohli dát načas. Prales a řeka nám poskytovaly dostatečnou obživu a cítili jsme se v poměrném bezpečí. Od skupiny lovců, které jsme cestou potkali, jsme se dověděli, že Vasco Homem se svou hotovostí dávno minul ústí řeky, po níž jsme se dvě tři

míle měli plavit, než se nás zmocní mohutný proud Zambezi, směřující do oceánu. Portugalci se teď probíjeli dál proti proudu do vnitrozemí. Poháněla je vidina zlata, stříbra a diamantů a věděli jsme, že na opuštěné stříbrné doly narazí přímo v údolí řeky. Nehrozilo nebezpečí, že se budou hned tak vracet.

Začali jsme stavět důkladnější tábor. Při tom se Nzini vždycky strašně nudila.

»Nech toho, Nda, jenom jim překážíš,« řekla svým jasným hláskem. Spíš překážela ona mně, jak se mi neustále pletla do cesty. »Pojď se mnou, chci se vykoupat.«

Přes můj chabý odpor dokázala, že jsem se nakonec zvedl a s mušketou v ruce se vláčel za ní, když si šla prohlédnout okolí. Zajásala, když na vyschlém říčním prameni objevila malou tůňku. Posadil jsem se za balvan s puškou v ruce. Maně jsem si vzpomněl na den, kdy jsem pozoroval dítě Nzini, které ve svém obrazu na hladině hledalo stopy záhadné dívčí budoucnosti. Veselé šplouchání za mými zády naprosto nenasvědčovalo tomu, že by dnešní Nzini její krása uváděla do rozpaků.

Šplouchání konečně ustalo. Moje myšlenky zmizely. Celou mou duši teď naplňoval její obraz, jak vystupuje z vody. Představoval jsem si ji tak živě, až se o mne pokoušela závrať.

Její divoký výkřik mě zburcoval. Rázem jsem stál na nohou. Pohled na Nzini bránící se v náruči cizího muže v evropském oděvu mě rozběsnil k nepříčetnosti. I kdybych mohl střílet bez nebezpečí, že zasáhnu ji, asi bych nevystřelil. Toužil jsem ho roztrhat vlastníma rukama. Skočil jsem na něj jako pardál. Ani nestačil postřehnout, že se na něj řítím, když moje ruce už sevřely jeho hrdlo. Jeho hrůzou zkřivenou tváří se mihla úleva, asi jak si všiml mých světlých vlasů. Přestal se bránit.

»Neblázni, kamaráde,« vypravil ze sebe, lapaje pracně po dechu. »Přece se nepobijeme kvůli černé ženské. Takových můžeš mít!«

»Takových ne,« řekl jsem sveřepě, ale pustil jsem ho. Jeho puška se válela u mých nohou. Odkopl jsem ji, aby na ni nedosáhl, a rychlým hmatem jsem vytáhl z jeho opasku velký nůž a bambitku. Jiné zbraně neměl. Teď se tvářil jako beránek.

»To máš pravdu, je pěkná,« prohlásil uznale. »Až moc. Skoro mám chuť trvat na tom, že jsem přišel první.«

»Nepřišel,« odsekl jsem. »Ona patří ke mně.« Letmo jsem pohlédl na Nzini, která se chvatně oblékala. Skutečnost předčila

mé nejsmělejší sny. Byla nádherná. S námahou jsem odvrátil oči.

»Dobrá, dejme tomu,« řekl Portugalec. »Vypadá docela civilizovaně. Mnohem civilizovaněji než ty, kamaráde. Copak tady děláš?«

»A co ty?« opáčil jsem nevraživě. »Jestli patříš k Homemovi, tak jdeš špatným směrem. Ten už se hrabe pár mil na západ ve stříbře. Měl by sis pospíšit, nebo přijdeš zkrátka.«

»Tak mě pusť a já půjdu,« navrhl mi.

»Nedržím tě.«

»Zbláznil ses? To mám jít neozbrojen pralesem?«

»Vypadni už,« procedil jsem mezi zuby. »A děkuj nebi, že tě pouštím živého.«

Mělo mě napadnout, že není sám! Nzini vykřikla. Než jsem se stačil obrátit, udeřilo mě něco prudce zezadu do ramene. Zvuk výstřelu jsem zaslechl už jen jako z veliké dálky posledním záblesk em vědomí.

Probudil jsem se pod stříškou ze spletených větví. Rameno mě nesnesitelně bolelo. Nade mnou se skláněla Akarova starostlivá tvář.

»Konečně,« vydechl s úlevou. »Už jsem začínal mít strach. Dovnitř nevidím a i malý úlomek kosti může zabíjet.«

»Nzini!« vykřikl jsem, jak jsem si vzpomněl na všechno. Chtěl jsem se posadit, ale nepodařilo se mi to. »Co je s ní?«

»Nehýbej se,« zarazil mě Akar. »A o Nzini se nemusíš bát. Je tady s námi.«

»Co se stalo?« zeptal jsem se šeptem. Hlava se mi ještě točila po neuváženém pokusu vstát.

»Jak jsme uslyšeli výstřel, hnali jsme se za vámi. Všichni měli pušky a bambitky. Ale zasáhli jen třikrát.« Povzdechl si. »Nzamba ie mrtev. Měl jsi větší štěstí než on.«

»A třetí?« úzkost mi sevřela hrdlo.

»To nestojí za řeč,« usmál se slabě.

»Co se stalo Nzini?« vybuchl jsem zoufale.

»Uklidni se a lež. Nzini je v pořádku. Hned ti ji pošlu.«

Namáhavě vstal. Teď jsem viděl, koho zasáhla třetí kule. Opíral se o berli z vidlicovité větve a levou nohou se nedotýkal země.

»Co je ti?« zeptal jsem se. Obvaz kolem jeho kotníku mokval krví.

»Naštěstí teď poplujeme po řece, při veslování mi to snad vadit nebude. Tys to zase vyhrál. Povezeš se jako pán.«

»A oni?«

»Snad se o ně postarali supi a mravenci,« zachmuřil se. »My jsme měli dost práce s pohřbíváním Nzamby.« Chvíli mlčel a pak dodal: »Asi se od vojska utrhli na vlastní pěst. Jinak je v okolí klid. Bušongové prolezli prales ve velkém okruhu. Před těmi by se běloši neschovali.«

Akar se odbelhal. Zavřel jsem oči, abych si ji vykouzlil zpátky, jak stála u tůně ještě rozechvělá strachem. Neotevřel jsem je ani, když jsem zaslechl tiché kroky. Až když mi položila chladnou ručku na čelo, zadíval jsem se na ni ne bez obav, že jí můj pohled prozradí všechny divoké a sladké představy, které mě naplňovaly.

»Děkuju ti, Nda,« řekla a krásně se na mne usmála. »Těm dalším bych utekla, ale ten první mě zaskočil.«

Hltal jsem ji očima. Dovedl jsem si živě představit zavlnění jejího těla pod splývavou látkou, když se naklonila blíž. »Musím tě za to políbit. A ty pak uděláš zase něco pro mne, ano?«

Byl bych rád v tom polibku vyjádřil víc, než mi dopřála. Ale zvedla se, sotva se letmo dotkla mých rtů. »Co mám udělat?«

»Akar by neměl chodit,« řekla nespokojeně. »Takhle se mu to nezahojí. Nakonec ještě bude kulhat. Řekni mu to! Mne neposlechne.

Akar! Měla takovou starost i o mne? »Nzini,« zeptal jsem se tiše, »ty ho máš radši než mne, viď?«

»To je ale otázka! Jak tě to napadlo?« vykulila oči. »Akar je prostě… prostě jako otec. Mám ho ráda, vážím si ho. Ty přece taky, ne?«

Jestli ho měla ráda tak jako já, nic mi nemohlo být milejší.

»A já?« zeptal jsem se s nadějí.

»Co ty?«

»Jak máš ráda mne?« A dodal jsem pokrytecky: »Asi jako dědečka, ne? Jsem přece starší než on.«

»Nda,« řekla a ovinula mi ruce něžně kolem krku, »nezlob se, ale on mi vždycky připadal jako hlava rodiny. Ty patříš ke mně.«

Na blaženou chvíli, než mě znovu políbila, se ke mně přitulila. Zdálo se mi, že jsem v ráji. Ale ona dodala: »Vždycky tě budu něžně milovat jako nejdražšího bratra. Přísahám.«

Drobná ledová sprška mě neochladila. Nechtěl jsem se vzdát.

»Nzini,« začal jsem, »já tě…«

»Pst!« přerušila mne a položila mi ruku na rty. »Teď spi. Jsi moc nemocný a je to moje vina. Nikdy si to neodpustím.«

To už bylo lepší. Políbil jsem tu měkkou dlaň, která se dotýkala mých rtů, a se zadostiučiněním jsem si povšiml, že se zachvěla. Ale přes všechnu mou touhu, přes všechno mé chtění se mi nezadržitelně zavíraly oči. Místo vyznání jsem zamumlal jen cosi úplně nesrozumitelného.

»Spi, Nda,« opakovala a znělo to jako ukolébavka.

Její vůle byla silnější než moje. Usnul jsem
v jejím objetí spokojeně jako dítě.

MILENCI V MOMBASE

»Počkej!« Daniel sebou trhl, když vedle něj Jína nečekaně promluvil. »Ty přeskakuješ, člověče. Ještě nejsem na konci stránky.«

Dr. Vávrů otočil hlavu a mlčky se na něj zadíval.

»Vzdávám se,« usmál se Jína. »Takovou dobu se nedá spát. Půjč mi to. Je to opravdu nuda, když není nic vidět. Ať zabiju čas.«

Dr. Vávrů beze slova sklapl rukopis a strčil ho do aktovky.

»Snad ses neurazil, Dane?« zeptal se Jína nejistě.

»Letuška,« odpověděl dr. Vávrů lakonicky. »Roznáší jídlo. Při tom ti čas uběhne líp.«

Jína zašilhal po aktovce. »Stejně nám zbude ještě pár hodin,« nadhodil.

»Nejspíš ano. Nemám potuchu, kde jsme.«

»Tak co, půjčíš?«

»Nechceš si radši zahrát kanastu?«

»Jsi ty ale nedůtklivec. Dobrá. Nechci zabít čas, ale pobavit se. Ne? Tak poučit. Taky ne? Prostě mě to chytlo, rozumíš?«

Dr. Vávrů sáhl pod sedadlo a přistrčil aktovku blíž k Jínovi. »Račte, pane docente,« řekl. »Já se dřív najím. Materialismus, jak jsi mi zdůraznil při našem posledním sporu o ten rukopis, je jediný vědecký způsob nazírání světa. Přidržím se ho.«

»To děláš dobře.« Jína přemohl svou netrpělivost a ledabyle sáhl po příboru. Přece si nezadá, po těch všech letech. »Nechci se hrabat ve tvé aktovce. Klidně počkám.«

Chvíli jedli mlčky, zatímco jejich myšlenky poletovaly kolem zavřeného pokladu. »Ty, Zdeňku,« řekl konečně Daniel tiše. »Vezmi si začátek a nekoukej mi, prosím tě, přes rameno. Já to nesnáším. Vždycky mám pocit, že mi někdo leze do hlavy a čte moje myšlenky.«

»Fuj!« prskl Jína, jak mu překvapením zaskočilo. »Ty máš ale nápady!« Chvíli se na něj díval a pak se tiše rozesmál. »Tvoje myšlenky! Vždyť jsem to říkal. Inkarnace!« Zvážněl. »Asi ti závidím,« řekl bez přechodu. »Tak co, vypravíme se do té černošské čtvrti?«

Daniel se zavrtěl. »Totiž… Chtěl jsem tě vlastně požádat… Moc by tě mrzelo, kdybych s vámi nešel do hotelu?«

Jína potřásl hlavou. »A kam chceš jít?«

»Já nevím. Vzkážou mi do letadla. Můžeš se postarat o můj kufr? Nejspíš mi přijde naproti.«

»Kdo? Mluvíš jako sfinga.«

»Profesor Lagoa. Nerad obtěžuju, ale…«

»Dědeček z Brazílie.« Jína si povzdechl. »To se rozumí. Váš liftboy, pane. Až budeš dědit, doufám si vzpomeneš.« Postavil prázdný tácek před Daniela. »A teď to sem dej. Když něco potřebuješ, nemusím prosit.« Zalistoval k nedočtené stránce. Daniel ho pozoroval se svraštělým obočím. Protiva. Bez schválností by nebyl celý.

Jína se podíval na nadpis kapitoly. »Příliš krásné,« protáhl. »O to tě nemůžu připravit. K hadovi, lvu a šakalovi přibude nejspíš ještě velryba. Mombasa je přece přístav, ne?«

»Ano, velryba je pro přístav typická,« řekl dr. Vávrů mrzutě. »Při přírodopisu jsi nejspíš spával. Máš mezery ve vzdělání.«

»To mám. Doplním si je, když dovolíš. A začnu s tím hned.« Podal zbytek listů Danielovi a převrátil rukopis na začátek. »Na. Mne čeká ještě dlouhá cesta, než se dostanu do tvé Mombasy. Piš. Moc toho o ní nevím.«

Daniel si položil blok na kolena. Původně chtěl počkat, až letuška sklidí stolek, ale při pohledu na Jínu, který se zabral do čtení, jako když nepozorný žák pod lavicí louská kovbojku, ho posedla netrpělivost. Mombasa. Ještě jednou Songhaj. A dost. Stačím to všechno. Bezděky si začal tiše pohvizdovat, zatímco jeho tužka lítala po papíře.

Východoafrické pobřeží. Od 1492, kdy Vasco de Gama obeplul Afriku, převaha Portugalců v Indickém oceánu. Opěrné body ostrov Sokotra, ovládající vjezd do Rudého moře (ale Aden nedobyli), Moluky, ostrovy koření, Hormuž při ústí Perského zálivu, Malakka a na indickém pobřeží Díu a hlavně Goa. Mamlúcký sultanát jim nedokázal vzdorovat, ale Turci ovládli aspoň Rudé moře. Portugalci na africkém pobřeží nezaváděli pevnou administrativu, jen někde postavili pevnůstku s malou posádkou, málokdy přes sto mužů. Pobřeží dvě části s hranicí mysu Delgado, severní část bohatší. Středisko Mombasa. Duarte Barbora počátkem 16. století píše: »Velké a krásné město s vysokými domy z kamene, bíle omítnutými. Lidé jsou popelavě bílé nebo hnědé pleti, ženy chodí v hedvábí a zlatě. Velký obchod nejrůznějším zbožím, dobrý přístav, mnoho lidí jezdí do Sofaly, Cambraye a Malindi nebo na ostrovy Zanzibar, Manfia a Pemba. Město dobře zásobováno, v kraji ovce s kulatými ocásky, mnoho krav, kuřat a velikánských hus, rýže a mouky, spousta sladkých i hořkých pomerančů, citronů, granátových jablek, fíků atd., zelenina a výborná voda. Někdy válčí s pevninou, ale také obchodují, získávají odtud med, vosk a slonovinu.« Potud dokument.

S Portugalci nejdřív přátelské styky, než se je pokusili ovládnout. Mombasa vůdčí roli ve všech nepokojích, znepřátelena postupem času s Malindi a Zanzibarem, které Portugalcům

pomohly ji potlačit. V roce 1528 vypálena, pak načas klid. Portugalci hlídají pobřeží, ale obchodníci je klamali, nemohli střežit všechny přístavy. Styky s Turky na severu obnovují Mombasa, Lamu a Pate, na jihu Zanzibar a Pemba. Turecký korzár Mír alí Bej (Miral Bej) 1585 přplul podle břehu a vyhnal Portugalce z většiny jejich usedlostí. Výchozí bod Mombasa. Po jeho odjezdu represálie. Vrátil se 1588 s pěti loďmi, přistál u Mombasy a chtěl útočit na Malindi. Spojil se s Wazimby, Bantu, kmenem ze země Zulu. Kanibalové. 1587 se zmocnili Kilwy, kde byla portugalská posádka, u Zambezi vyplenili portugalské osady a octli se 1589 před Mombasou ve chvíli portugalského útoku. Mír alí Bej jim nedůvěřoval, ale nemohl si dovolit odmítnout jejich pomoc. Nabídli spojenectví i Portugalcům. Vpuštěni do města, Mombasa dobyta, strašné plenění, lidé v zoufalství prchali do moře do tlam žralokům. Mír alí Bej se dal raději zajmout Portugalci. Zimbové táhli na vlastní pěst na Malindi, obyvatelé za pomoci kmene Wasegendžu se ubránili, Zimbové mizí z pobřeží i z historie.

Mombasa se nepoddala ani po potlačení vzpoury, 1592 Portugalci znovu napadli město a rozvrátili je úplně. Dosadili za svrchovaného panovníka Mombasy vždy loajálního sultána z Malindi, protože Mombasa byla nejsilnější a nejschopnější vládnout. 1593 nad přístavem zřízena nedobytná pevnost Fort Jesus, silná portugalská posádka. Mombasa se osvobodila znovu v pol. 17. století, Portugalci nemohli držet východní pobřeží, pro obchod s Brazílií vázali síly na západě, krom toho po připojení Portugalska ke Španělsku ztráceli rychle pozice.

STALO SE L. P. 1578

Dobře rok trvalo naše putování po Zambezi a podle mořských břehů. Rok mých nepřiznávaných nadějí a Akarovy vytrvalé slepoty. S Nzini mluvil pořád jako s dítětem a zarputile se tvářil, že nepozoruje můj milostný zmatek, který mohl přehlédnout leda naprostý pitomec. Celý rok plahočení vedrem a skrývání před deštěm pod přístřešky

z větví. Lidským příbytkům jsme se vyhýbali, dokud nedorazíme do pevného města, které nám mohlo poskytnout ochranu hradeb pro nás i naše poklady a naději na pohodlnější cestování, zabloudí-li do jeho přístavu někdy osmanská loď.

Nakonec jsme se usadili v Malindi a Malindi nás přijalo s úctou, protože já jsem byl bílý, mluvil jsem portugalsky a platil jsem ryzím zlatem. Na osmanskou loď tu sice moc naděje nebylo, ale zatím nás čas netlačil. Akar zachovával naprostý klid, Nzini se radovala, že je zase u moře, a já jsem byl šťasten tam, kde byla Nzini.

Obyvatelé pobřežních měst se dorozumívali řečí trochu podobnou řeči Monomotapy. Hovořili i portugalsky, ale naším nejcennějším informátorem zůstával Akar, protože skoro každý tu ovládal arabštinu. Zvláštní vztah *bílých* arabských přistěhovalců a původního černého obyvatelstva mu silně připomínal jeho vlast. I náboženské poměry tu byly podobné: islám promíšený prvky vyznavačů duchů, anebo vyznávání duchů ovlivněné islámem. Křesťanští misionáři tu mnoho štěstí neudělali, i když portugalské zbraně vynutily milosrdnému křesťanskému bohu bázlivou úctu, mnohem děsuplnější než strach z arabského Alláha.

Období větrů, které odváděly portugalské lodě z východoafrického pobřeží zpět k místokráli do Goy, muselo být pro misionáře obzvlášť nezdravé. Málokterý ho přežil. A i sultán v Malindi, ve všem ostatním až poníženě loajální vůči bílým vetřelcům, krčíval pouze rameny, když se velitel portugalské lodi v náboženském zápalu pokoušel vyšetřit okolnosti některého záhadného úmrtí. Sultán byl ovšem muslim a tohle byla výhradně věc víry.

Akar se brzy sžil s místními poměry. Chodil často večer ven a Nzini ho pak sledovala velkýma rozhořčenýma očima. »Napadá na nohu jako mrzák, a přesto nemá o ženské nikdy nouzi,« řekla mi jednou nespokojeně. »Jak to dělá? Není přece žádný krasavec.«

»Křivdíš mu, Nzini,« odpověděl jsem jí kupodivu prudce. »Neviděl jsem krásnějšího člověka, než je on.«

Přítelova tvář mi vyvstala před očima. Neměla právo takhle mluvit. Akar skutečně *byl* krasavec. Když jsem ho poznal, mohl sloužit za model nejkrásnější soše. Dnes jeho hruď nesla nesmazatelné stopy pardálích drápů, ošklivá hluboká jizva na jeho

paži připomínala otrávené šípy Maniů a stopa kule bílých vetřelců poznamenala navždy jeho chůzi. Byl plný ran, i jeho duše byla plná ran, neviditelných, ale o to bolestnějších. Jeho tělo bylo popsáno nebezpečími, která číhají na černé Afričany: dravé šelmy, nenávist kmenů až po jejich vyhlazení a nemilosrdná loupežná vražda z rukou bílých. I ona byla Afričanka. Neměla právo tak mluvit.

»Zlobíš se, Nda?« zeptala se mazlivě. »Proč? To přece nepadá na tebe.«

»Na mne i na tebe,« řekl jsem. »Je hanba takhle o něm mluvit. Jak chceš, aby žil? Bez radosti? Bez potěšení?«

»Ty jsi přece taky dospělý,« namítla mi a podívala se na mne, až se mi zatočila hlava. »A přece nikam nechodíš.«

»Ale u mne je to něco docela jiného, Nzini,« vykřikl jsem bez sebe blahem. Všimla si toho! »Já mám přece tebe!«

»A on mne nemá?« zeptala se a moje nadšení opadlo úplně, když dodala: »Máš pravdu. Jdi někdy s ním, Nda. Byla jsem hloupá.«

V zoufalství jsem si přísahal, že už se nenechám takhle týrat, a hned druhý den jsem požádal Akara, aby mě vzal s sebou. Podíval se na mne s úžasem. »Kam si myslíš, že chodím?« Začal jsem koktat. »Myslel jsem… V Anglii prý v přístavních městech… Tady třeba taky…«

»Ale fuj,« zarazil mě. »Kupovat ženu na jednu noc? Nikdy.«

»V San Salvadoru chodily k nám. Myslel jsem…«

»A já jsem myslel, že už netoužíš… po ženách na jednu noc.« Zamumlal jsem cosi nesrozumitelného a polilo mě horko. Vždycky jsem ho podezíral, že do mne vidí. Ale nenaznačil nic takového ani slůvkem. Odvrátil se, přešel k oknu a zadíval se na zvlněnou mořskou pláň. »Jednou to každého omrzí, Nda,« řekl tiše. »A pak hledá jen jednu ženu. Pro všechny své dny a všechny své noci. Tady…« Najednou se rozesmál, jako bych prve řekl bůhvíjaký vtip. »Vezmu tě s sebou, když nedáš jinak,« zajíkal se. »Hned dnes večer. A pokus se být co nejkrásnější, tady se na to velice hledí.« Přeměřil si mě zkoumavým pohledem a dodal: »Vzhledem k svým světlým vlasům by ses snad mohl taky jednou obléknout jako Evropan. Ještě by si mohli myslet, že se mezi nás chceš vloudit v přestrojení.

»Kam vlastně jdeme?« zeptal jsem se, jat nedobrým tušením.

»Navštěvuji dům, který vede jistá dáma,« odpověděl potutelně. »Ujišťuji tě, že je to nejlepší podobný dům v celém městě. Byl jsem i jinde, ale tady jsem zdomácněl. Nechci, abys mi udělal ostudu.«

»Tak co jsi mi to vykládal o ženách na jednu noc!« vybuchl jsem.

»To nejsou ženy na jednu noc. Chodím tam přece denně.«

Dům stál zastrčen na samém konci tiché uličky a vypadal velice diskrétně. Černý sluha nám otevřel na Akarovo zabušení, z jehož úderů jsem měl dojem smluveného znamení. Z otvírajících se dveří na konci chodby k nám zalehl útržek smíchu a trylek hudby.

Když jsme vstoupili, všechno umlklo. Viděl jsem, jak se na mne upřeně upírá asi dvacet párů očí. Ale sotva jim Akar řekl několik arabských slov, všichni se ke mně hrnuli s nadšenými výkřiky. Na první pohled jsem pochopil, čemu se Akar tak bujně chechtal. Společnost tvořili převážně muži a těch pět žen, které s nimi hovořily s nenuceností, za jakou by se nemusely stydět nejčistokrevnější Angličanky, se předstihovaly ve stáří a ošklivosti.

Hostitelka, stará černá dáma, se mě okamžitě ujala s mateřskou srdečností a přidělila mi za společníka mladého černého básníka, prý naději svahilské kultury. Možná že byl. Ale buď jsem dostatečně neovládal svahili, nebo jsem ve své podstatě zůstal nevzdělancem přes dlouholetý zušlechťující styk s Akarem – verše, jimiž mě zasypával, mě nudily. Byly prý překrásné, aspoň Akar to říkal, ale mnohem raději bych sledoval rozmluvu ostatních. Jenže mluvili arabsky a já nerozuměl ani slovo.

Akar byl v mimořádně dobré náladě, když jsme se vraceli. Obávám se, že její prapříčinou byla čirá zlomyslnost. »Nemohu za to, že ses tam otravoval,« odbýval mé stesky. »Těžko jsem mohl paní Dhazi nutit, aby si pro tvou potěchu nazvala plný dům holek z ulice.«

Ani náš dům netonul v tichu a tmě.

Sotva jsme vešli, slyšeli jsme zvuky bubínku a píšťal. V pokoji Nzini bylo světlo.

Akar rozhrnul závěs. »Naše malá Nzini si také pozvala společnost, jak vidím,« zažertoval si.

Nzini seděla v kruhu svých tří Bušongů, kteří tiše zpívali písně jejího domova. Vrhla na nás nepřátelský pohled. »*Oni* jsou jediná společnost, kterou si *já* můžu dopřát,« řekla nevlídně.

Akar šel rovnou k ní a políbil ji do vlasů. S nelibostí se odtáhla. Bez okolků si přisedl a objal ji kolem ramen. Záviděl jsem mu jeho nenucenost. Já už bych to nedokázal.

Trochu se vzpouzela, ale bylo vidět, že roztává. Dokonce se usmála. »Doufám, že jste se dobře pobavili,« prohodila jedovatě. »Vypadáš rozdováděně.«

»Báječně,« zlobil ji. »Viď, Nda?« Zadíval se na ni a dodal: »Víš co? Zítra tě vezmeme s sebou.«

Ztuhla. »Mne?!«

»Samozřejmě. Uvědomil jsem si, že tě držíme moc zkrátka. Asi to není správné.«

»Co bych tam dělala?« zděsila se.

»To, co Nda a já. Doufám, že tě to nebude nudit.«

Vytrhla se mu a vyskočila. Bušongové přestali hrát a zadívali se na Akara s temným podezřením. Viděl jsem, jak se v očích Nzini zaleskly slzy, a rozzuřil jsem se. »Co to děláš!« vykřikl jsem rozhněvaně. »Vysvětli jí přece…«

»A co?« Akar se zvrátil do polštářů a hlasitě se rozesmál.

Nzini se ovládla. Nemilostivým gestem propustila své poddané a sedla si k nám zpátky. »Drahý příteli,« řekla svým nejsladším hláskem, »za všechno, co umím, vděčím tobě. Naučil jsi mě číst a psát a mnoho jiného. Nauč mě i tohle sám, nechceš?«

»Drahá přítelkyně,« odpověděl jí stejným tónem, »tohle tě jediný mužský nemůže naučit. Věř zkušenému.«

Vstal a odtáhl mě pryč, než jsem stačil říct jediné slovo.

»Akare,« prosil jsem. »Vraťme se k ní. Ona pláče.«

»Ale ne. Je jen zvědavá. Nech ji. Ať se přesvědčí na vlastní oči, jak křivdila svým hodným strýckům.«

»Co tě to najednou posedlo?«

»Potřebuje se pobavit, nevidíš? Je teď taková divná. Není zvyklá na lidi. Copak jí může věčně stačit společnost takových dvou pavouků, jako jsme my?«

»V Monomotapě jsi na to měl jiný názor.«

Zachmuřil se. »To bylo něco jiného. Byla mladší. A pak, v Monomotapě je žena majetek svého muže. Nechtěl jsem z ní mít královskou milostnici. Tady je to skoro jako u nás. Tady

může žena promluvit s mužem, aniž by si hned myslel, že ji může zabavit pro svou domácnost.«

»Když je jí přes padesát, snad.«

Nedal se. »Někdy tam chodívají i mladší dívky. Ale ani jednou jsem neslyšel, že by se hovořilo o něčem jiném než…«

»O čem?«

»Například o tom, jak s pomocí osmanských Arabů svrhnout sultána a zbavit se Portugalců. Mír alí Bej, slavný osmanský korzár, prý připlul z Rudého moře a objíždí přístavní města. Čekají ho v Malindi každý den.«

»Loď, která odpluje na sever,« řekl jsem zádumčivě. »Pomyslel jsi na to?«

»Ovšem. Jestli se to podaří, nebudeme
tu už trčet dlouho,
Nda.«

Nazítří nás Nzini čekala nastrojená jako královna. Zářila zlatem od vysoké čelenky, posázené diamanty a perlami, až po maličké opánky, které opatřila pásky z ryzího zlata. »Jdu se tam jen podívat,« prohlásila, když jsme na ni zírali s otevřenými ústy. »Nikdo nebude mít dost peněz, aby mě mohl koupit s tímhle vším.«

»Kdoví,« řekl Akar, který se zatím vzpamatoval. »Chodí tam velmi bohatí lidé. Ale jak chceš. Já tam bývám příliš zaměstnán, ale Nda tě zbaví každého, kdo by se ti nelíbil.«

Taky mohla projevit víc nadšení. Místo toho jenom ohrnula nos. »Stejně ti to zkazím. Řeknu jim, že jsem tvoje manželka.«

Tenhle způsob žertování se mi naprosto nelíbil. »Sluší ti to,« řekl jsem, abych obrátil řeč jinam, a taky proto, že jsem celou tu dobu nebyl schopen myslet na něco jiného. »Jsi krásná. Strašně moc.« Chvíli bylo ticho. Akar zmlkl v půli slova a zadíval se na ni. »Líbím se ti?« zeptala se tiše.

Vzpamatoval se. »Jsi nádherná. Jenom škoda, že se na tebe nevejde víc zlata. Jsi moc malá. Ještě mě budou pokládat za lakomce. Co aby sis pověsila velikánský kruh do nosu? Viděl jsem to u jedné vznešené paní v Monomotapě. Špulila vždycky

při jídle rty, aby se jí do něj vešly, a jeho středem prostrkávala drobná soustička.«

»Nechci kruh do nosu,« odsekla mu. »Bolelo by mě to. Ale jestli chceš, můžu ti udělat zlatou berlu. Aspoň si pak všichni budou myslet, že kulháš jen proto, abys ji mohl předvádět.«

Nebyl naprosto choulostivý na své tělesné nedostatky.

»Vynikající nápad. Budu mít aspoň čím ti nasekat, když zlobíš. Ale vážně,« pokračoval, když se uraženě odvrátila, »něco si sundej. Vypadáš jako chodící klenotnice. Dámy by si myslely, že se na ně chceš vytahovat. Nehodí se to.«

»Sundám si i šaty, jestli chceš,« vykřikla vztekle. »Ty tvoje dámy je jistě taky nenosí!«

»To chci vidět,« řekl klidně, ale pro jistotu ji chytil za ruku, aby nemohla svou pohrůžku uskutečnit. »Už řadu let si libuješ v tom, že se oblékáš, i když to u vás vůbec není zvykem. Dopřej mně a Nda trochu toho duševního klidu, prosím tě.«

Ušklíbla se. »Duševní klid! Co se týče tebe, to jsem tedy skutečně zvědavá na tu ženskou, která tě dokázala rozpálit, ty pařeze.«

»Starý trouchnivý,« doplnil. »Pojďme.«

Večer u paní Dhazi se vůbec nepodobal včerejšímu. Společnost byla táž a mladý básník, jehož svahilština mě měla zachránit z nesrozumitelné arabské nudy, se bez pobízení okamžitě ujal své úlohy a přesunul se ke mně, ale nedělal jsem si iluze. Tentokrát svými verši hodlal zřejmě oslňovat Nzini. Dva mladíci následovali jeho příkladu, i když nevím, jestli jí také předříkávali básně nebo snad něco jiného, protože mě od ní nadobro odřízli.

»Je rozkošná,« ozvala se nade mnou naše hostitelka, když už jsem si zoufal. »Jakživo jsem neviděla roztomilejší dítě. Bylo by jí škoda pro tyhle přístavní povaleče. Ještě tak Sárí… Ale upřímně řečeno, nejsem si vůbec jista, že je skutečně muž. Píše nádherné verše o ženách, ale obávám se, že jenom verše. Akar říkal, že ona je něco jako vaše schovanka. Proč si ji nevezme sám, když nejsou příbuzní? Byl by z nich nádherný pár, nemyslíš?«

Nemyslil jsem. O manželovi pro Nzini jsem měl docela určité představy a Akar v nich nehrál hlavní roli.

»Řeknu mu to,« prohlásila k mému zděšení a zvedla se.

Netrvalo dlouho a Akar se přihnal jako bouře. »Jdeme domů,« oznámil nám a strkal nás oba k východu.

»Škoda,« řekla za jeho zády nedotčeně paní Dhazi. »Stejně poznáš, že mám pravdu.«

»Je to kuplířka, už tam nepůjdu,« vybuchl, sotva za námi zapadly dveře. »Víš, co mi řekla? Že když si nevezmu Nzini, dohodí ji Sarímu. Neslýchané!« Ve svém rozhořčení zapomněl, že nás Nzini poslouchá.

»To přece není špatný nápad,« vložila se teď do toho. »Ty mě stejně nechceš a Sárí je tak nadaný. Znáš jeho básně?«

»Znám. Trapné slátaniny,« odsekl.

A ještě včera říkal, že jsou překrásné! Ale sdílel jsem jeho nechuť k mladému básníkovi. »S tím se nežertuje, Nzini,« pokáral jsem ji vážně. »Akar má pravdu. Jsi ještě moc mladá.«

»Děkuji vám, že jste mě přesto vzali s sebou. Bylo to… poučné,« usmála se poťouchle.

Poučné to bohužel bylo spíš pro nás. Neměli jsme Nzini ukazovat jiným mužům. Neměli. Druhý den se před naším domem skoro srazili tři černí sluhové. Jeden přinášel svitek veršů, výplod básníkovy bezesné noci, druhý koš s nejvzácnějším ovocem a třetí obrovskou kytici. Nzini hodila tři lístky do velké zlaté vázy, zatřásla jí a se zavřenýma očima si jeden vytáhla.

»Pojedu dnes na vyjížďku s Ahmedem,« ohlásila nám, když se podívala, co je na něm napsáno.

»S tím pisálkem?« vybuchl jsem.

»Ale ne, to je přece ten Arab.«

»Sama s ním nepojedeš,« prohlásil jsem odhodlaně.

»Proč ne? Jemu je to jedno,« hodila hlavou směrem k Akarovi, »tak mi to dovol i ty.«

»Ne,« řekl Akar. »Nikam nepojedeš. A když, tak s námi.«

»Prosím,« uklonila se. »Bude ho to jistě těšit.«

Netěšilo ho to, ale stěží mohl očekávat, že přijde sama. Jeho výletní loďka byla bohatě zdobena slonovinou a zlatem a on sám se tvářil, jako by byl schopen koupit celý svět. Vůbec se mi nelíbil. Ale Akar se s ním neodbytně pustil do nesrozumitelného arabského rozhovoru a z obávané vyjížďky se pro mne stala cesta rájem. Nzini mi dovolila, abych ji tajně držel za ruku, a vážně naslouchala mému nesouvislému blábolení. Netroufal jsem si mluvit jinak než v narážkách. Měl jsem nepříjemný pocit, že Akar zatraceně dobře ví, co se děje za jeho zády.

Při návratu jsme zpozorovali velkou plachetnici, ukrytou v zátoce mezi rozložitými stromy. Před námi klouzal podél

břehu člun obsazený sedmi muži. Akar nebyl námořník a já jsem měl oči jen pro Nzini. Nevšímal jsem si ničeho. Zato Ahmed najednou vzrušeně vyskočil. »Osmanská loď!« vydechl. »Podívejte!«

Vykřikl arabsky něco na veslaře a náš člun poskočil po hladině, jak se prudce opřeli do vesel. Ale ten před námi letěl jako šíp. Muž sedící na zádi pronásledovaného člunu se ohlédl.

»To je on!« vykřikl Ahmed vzrušeně. »Mír alí Bej! Viděl jsem ho, když jsem byl v Lumu za obchodem.«

»Měli bychom ho varovat,« prohodil Akar. Mluvili teď svahilsky. Akar se už nepokoušel odvracet od nás Ahmedovu pozornost. »Půjde-li rovnou za sultánem… Malindi není Mombasa nebo Lumu. Je trochu příliš sebevědomý, ten váš Mír alí Bej. Aby ho to nestálo krk.«

»Asi to nedokážeme. Nejsme rychlejší než on,« řekl Ahmed. »Vidíš? Už vjíždí do přístavu.«

Člun přirazil ke břehu. Mír alí Bej vyskočil a provázen svými šesti muži zamířil k městu. Slyšeli jsme vzdálené nadšené volání, jak se lidé sbíhali k slavnému korzárovi.

»Odpusťte, musím si pospíšit. Snad se mi ještě podaří ho dohonit,« vykřikl Ahmed a rozběhl se za ním.

Akar zaváhal. »Dovedeš Nzini bezpečně domů, Nda?«

»Ne!« zvolala Nzini. »Pojď s námi. Bojím se.«

Od města štěklo několik výstřelů. Akar se rychle rozhodl. »Honem,« řekl a popadl Nzini za ruku. Z brány vyběhl hlouček poplašených lidí a blížil se k nám. Než nás dostihli, zmizeli jsme v hustých keřích, které se táhly podél břehu. Akar nás vlekl za sebou. Obcházeli jsme město velikým obloukem. Taktak jsme prošli druhou branou, než se zavřela i ona. Sultán byl opatrný. Mír alí Bej byl zajat a jeho dobře vyzbrojená loď kotvila někde nedaleko, ale portugalských lodí bylo víc. Za tenhle úlovek už stojí chvíle strachu.

V městě zavládl smutek. Ulicemi procházely zesílené stráže a rozháněly hloučky lidí. Několik nejhlasitějších bouřliváků zmizelo v sultánových vězeních a ostatní se brzy zalekli. Ulice se zvolna prázdnily a po setmění vypadalo město jako po vymření. Proto pět výstřelů, které třeskly v blízkosti našeho domu, na nás zapůsobilo jako rána z děla.

Za chvíli bylo slyšet, jak se naší ulicí blíží nepravidelný dupot nohou. Občas se ozývaly rány na dveře. Za tím, kdo se marně dobýval do sousedních domů, někde běželi další.

Seběhli jsme k domovním dveřím, právě když u nich ztichly kroky neznámého. Než stačil zabušit, Akar otevřel. Vysoký muž s obličejem zalévajícím se krví do nich vklouzl a přirazil je za sebou. Jeho pohled utkvěl na mně.

»Prodejte mě, nebo zachraňte,« řekl portugalsky. »Mně je to jedno.« Udělal dva tři potácivě kroky a padl na tvář.

Akar ho poznal. »Mír alí Bej. Schovejte ho. Rychle!« A vyrazil ze dveří na ulici. Slyšel jsem jeho vzdalující se kroky a rány na další dveře v ulici. Konečně v dálce jeho ostrý výkřik.

Vyrazil jsem ven. K našemu domu se blížila četa ozbrojenců.

»Kam?« vyštěkl velitel, ale když si všiml, že jsem bílý, uctivě ustoupil.

»Neslyšeli jste?« vykřikl jsem. »Někdo utíkal ulicí. Slyšel jsem výkřik.«

Přidali se ke mně a rozběhli jsme se dál. Za chvíli jsme Akara potkali. Potácel se bezmocně ulicí a chvílemi se opíral o zeď. Spatřil mě za sultánovými vojáky a v jeho očích kmitlo znepokojení.

»Co se stalo?« zeptal se setník podmračeně. »Co děláš na ulici?«

»Šel jsem domů. To se nesmí?« Akar se zatvářil bolestně a chytil se za hlavu. »Vyrazil… proti mně… na rohu… Něčím mě udeřil a utekl. Ale neobral mě, ne, držel jsem celou dobu ruku na měšci,« dodal vítězně.

Setník mávl rukou. »Kam běžel?« vyštěkl netrpělivě.

»Zahnul doleva. Aspoň myslím, nevšiml jsem si přesně.«

Vojáci odběhli. »Co je ti?« zeptal jsem se poděšeně.

»Co by mi bylo?« řekl a narovnal se, když se přesvědčil, že už zmizeli. »Hrál jsem chvíli prchajícího Míra alí Beje, aby nešťourali v našem domě, a pak jsem se musel nějak dostat zpátky, ne? Tak jsem se přepadl.«

Zavřeli jsme za sebou na závoru. Náš dům vypadal, jako by v něm všichni tvrdě spali.

»Nazembo!« zvolal Akar polohlasně.

Nzini se světlem vykoukla ze svého pokoje.

»Kam jste ho dali?« zeptal se Akar.

»Sem ke mně,« odpověděla klidně. »Myslela jsem, že za dívčí postelí ho hledat nebudou.«

»A kde budeš spát ty?«

»Nebudu spát. Počkám u něj, až se probere. Má rozseknutou hlavu a jednu ruku bezvládnou. Přišel k sobě jen na chvíli.«

Pokoj Nzini voněl zvláštní kořennou vůní. Občas si ji připomínám, když rozemnu v prstech lístek mateřídoušky. Za jejím ložem bylo na zemi upraveno pohodlné lůžko. Muže, který na něm ležel, bylo vidět, až když jsme přistoupili těsně k němu.

»Myslela jsem si, kdyby přišli,« vysvětlovala Nzini, »že hupnu do postele a budu dělat, že spím.«

»Nepřijdou,« řekl Akar a sklonil se k raněnému. »A ty běž spát ke mně. Zůstanu s ním.«

»Zůstaň si, když chceš,« nadhodila rozmarně. »Ale já budu spát tady. Jsem tu zvyklá.«

Akar se zamračil. Zvedl Nzini, která se mezitím uvelebila na posteli, odnesl ji ke dveřím jako štěně, které zlobí, a vystrčil ji na chodbu. »Nekousni mě,« řekl bez úsměvu, když se pokoušela o obranu, a zavřel. Sotva se otočil, vklouzla za jeho zády zase dovnitř.

»Jenom si něco vezmu,« ozvala se pokorným hláskem, než se stačil ohradit. Posbírala několik věcí a tiše zmizela.

Akar se usmíval. »Vy jste se všichni zbláznili. Copak tohle je ženská? Nikdy nebyla dětinštější než teď.«

Co myslel tím všichni? Nejistě jsem se na něj podíval.

»Myslíš, že jsem si nevšiml, jak ji držíš za ruku a kvokáš jako rozdychtěný kohoutek?« dodal shovívavě. »Že tady pár kluků ztratilo hlavu, to ještě neznamená, že ty musíš honemhonem taky. Nech ji, ať si hraje. Ale najdi si laskavě někoho jiného, ano?«

»Nejsem horší než jiní,« ohradil jsem se. »A myslel jsem, že to schvaluješ. Aspoň dnes jsi se tak choval.«

»Dnes!« Káravě se na mě podíval. »Chtěl jsem jen zabránit tomu žhavému ctiteli, aby… Co mám schvalovat? Myslel jsem, že máš víc rozumu, Nda. Mám snad hlídat ještě tebe?«

»Proč?« zašeptal jsem zoufale.

»Protože jsi bílý a ona černá. Nebo si myslíš, že bys ji mohl přivést do své země? A i kdyby, myslíš, že ona by tam dokázala žít? V zemi, kde padá sníh a kde se na slunce musí čekat? To

nemyslíš vážně, Nda. Jednou odejdeš a necháš ji tady. To nedovolím. Nzini… Nzini není žena na jednu noc.«

»Křivdíš mi,« odpověděl jsem dotčeně. »Tak jsem to nemyslel.

»A jak sis to představoval?«

Zahanbeně jsem mlčel. Nepředstavoval jsem si nic krom jejího objetí.

»Nzini si naštěstí jen hraje,« pokračoval nemilosrdně. »I s tebou. Se mnou také, samozřejmě. Prosím tě, přej jí to.«

»Akare,« řekl jsem po chvíli mlčení, »když jsem tě poznal, měl jsem pocit, že všemu rozumím líp než ty. Hnal ses za svým jako šílenec a já jsem se pokoušel držet tě zpátky. Vždycky jsi nakonec uznal, že mám pravdu. Proč se to změnilo? Připadám si teď proti tobě jako kluk.«

Odpověděl mi okamžitě. »Tenkrát, když jsem tě málem zabil, celou tu dobu, kdy jsem tě zoufale přiváděl zpátky k životu… Měl jsem čas přemýšlet sám o sobě. A přísahal jsem si, že už nikdy nedovolím tak silné vášni, aby mě ovládla. A přesto jsem se nedokázal zastavit. Chtěl jsem, ale nedokázal jsem to. Jsem ve skutečnosti strašně slabý a zranitelný, Nda. Musím se vyhýbat prudšímu citu. Když do mne vstoupí, jsem schopen vraždit a kdovíco ještě. Nechci, rozumíš? Nechci, aby se ze mne zase stalo zvíře, které neví, co dělá. A proto…« Odmlčel se.

»Proto co?«

»Nic. Ty máš právo na svá poblouznění, protože jim nepodlehneš. Já si je nemohu dovolit, to je všechno. Je to tvoje výhoda. O můj duševní klid není co stát. Dosahuju ho jen za cenu umrtvení.«

Muž u našich nohou tiše zasténal. »Běž se podívat, co dělá Nzini,« vyzval mě Akar a přiklekl k němu.

Chvíli jsem váhal. »Nezapomenu, co jsi mi říkal,« ujistil jsem ho pak tiše.

Usmál se. »O tom nepochybuju.«

Šel jsem do Akarova pokoje. Nzini ležela na jeho loži a hluboce oddechovala ze spaní. Po jejích rtech bloudil jakýsi líbezný sen v blaženém úsměvu. Dávno jsem ji neviděl spící. Vypadala dětsky a nevinně. Stál jsem nad ní a srdce se mi svíralo bolestí a láskou. Násilím jsem přiměl oči, aby zůstaly viset jen na její tváři, na kterou oknem padal měsíční paprsek. Protože v přítmí bylo vidět víc. Opatrně, se zatajeným dechem, jsem ji

přikryl. Vzdychla, pohnula se ze spaní a znovu odhodila přikrývku. Moje ruka se přitom bezděčně dotkla hedvábné pleti. To už jsem nevydržel. Vyrazil jsem ze dveří jako blesk a chvíli jsem zůstal stát na chodbě, než se trochu uklidnil bláznivý útěk mého srdce.

»Co se stalo?« zeptal se Akar, když jsem vešel.

»Nic. Spí.« Když ode mne neodvracel pátravý pohled, dodal jsem nevlídně: »Neprobudil jsem ji, neboj se.«

Mír alí Bej se pohnul a otevřel oči. Dívaly se přímo na mne a četl jsem v nich nenávist. »Věděl jsem, pro koho mě chytili,« zasípal portugalsky. »Můžeš mě pověsit. Stejně vás odtud jednou vyženeme.«

»Zapomněl jsi už, Míre alí Beji?« promluvil Akar místo mne. »Zachránil jsi se v našem domě.«

»Kdo je on?« zeptal se Mír alí Bej a změřil mě podezíravým pohledem.

»Není Portugalec. Neboj se.«

Zraněný muž pronesl rychle dlouhou nesrozumitelnou větu. Akar ani nemrkl. »Mluv svahilsky,« řekl bez uzardění. »Arabsky nerozumíme.«

Chvíli bylo ticho. »Kde je?« zeptal se Mír alí Bej po delší odmlce. Jeho svahilština byla stejně neobratná jako moje.

»Kdo?«

»Tohle je přece pokoj ženy. Nebo se mi zdála?«

Vyměnili jsme s Akarem pohled. V té chvíli jsem proklínal zbabělost našich sousedů. Taky mu mohl otevřít někdo jiný.

»Krásná dívka,« pokračoval, když se nedočkal odpovědi. »Chtěl bych ji vidět. Kam zmizela?«

Slabě vykřikl, když Akar bez výstrahy začal rovnat jeho ruku. »To nic,« řekl můj přítel konejšivě, jako by nikdy nebyla řeč o ničem jiném. »Za několik dní budeš v pořádku.«

»Nemůžu čekat několik dní,« zašeptal korzár a s úsilím přemohl mdlobu. »Moji lidé mají rozkaz odplout, nevrátím-li se do zítřka.«

»Chytnou tě.« Akar chvíli přemýšlel. »Už je skoro den. Odejít můžeš jen v noci. Něco ti navrhnu. Pošlu jednoho ze svých lidí, dáš-li mi znamení, podle kterého na tvé lodi poznají, že přináší poselství od tebe. Řekne jim, aby se vrátili za týden.«

»Mou loď nenajde,« namítl Mír alí Bej pochybovačně.

»Ale ano,« usmál se Akar. »Viděli jsme včera, kde kotvíš. Viděli jsme i tebe, když jsme se vraceli z vyjížďky.«

»To jste byli vy? Poznal jsem jen muže, který mě přiběhl varovat. Příliš pozdě, bohužel.«

»Ahmed! Co je s ním? Nevrátil se.«

»Ten už se nevrátí,« pronesl chmurně osmanský korzár. »Je mrtev. Patříte-li k jeho přátelům, nebudete dlouho v bezpečí.«

»Vezmeš nás s sebou?« zeptal se Akar po krátkém mlčení. Příležitost byla lákavá. Byl nám zavázán, těžko mohl odmítnout.

»Týden je dlouho,« odpověděl Mír alí Bej neurčitě.

»Dobrá. Za tři dny.«

»Musím ještě zpátky na jih. Vezmu vás zatím do Mombasy a zastavím se pro vás do měsíce. Potká-li mne neštěstí, budete aspoň v bezpečí. Kolik je vás?«

»Pět. A čluny s nákladem.« Třetí Bušongo Nazemba si v Malindi našel ženu a nejspíš zůstane.

»To chcete vzít s sebou dům?« usmál se Mír alí Bej.

»Ne, jen zlato.«

»A dívku, o které tvrdošíjně mlčíte,« doplnil potměšile.

»Uvidíš ji zítra,« řekl Akar bez nadšení. »Teď spi.«

Akar oželel i návštěvy u paní Dhazi. S korzárem v domě jsme na sebe nemohli poutat pozornost ve společnosti, ke které patřil nešťastný Ahmed. Život nám znesnadňovali jenom dva zbývající Nzinini ctitelé, kteří několikrát denně vytrvale bušili u nás na dveře. Nzini uposlechla s nezvyklou pokorou, když jsme jí zakázali se s nimi bavit. Brzy jsem poznal proč. Našla si daleko zajímavější zábavu v pletení hlavy našemu nečekanému hostu. S hrůzou jsem pozoroval, jak k němu vzhlíží s očima zářícíma obdivem, kdykoli něco vypravoval, jak se obléká do svých nejsvůdnějších šatů a zdobí se nejjiskřivějšími diamanty. Mír alí Bej dával nepokrytě najevo, že ho její půvaby naprosto nemohou nechat chladným.

Druhý den toho měl Akar právě dost. Pod průhlednou záminkou ji odvlekl ze zahrady, kde si Mír alí Bej hověl pod stromem

obtíženým oranžovými plody. Nzini je trhala pro sebe i pro něj, vypjatá na špičkách se zvednutými pažemi, v tenounké říze, pod kterou bylo lze tušit vše. A nestydatý korzár ji hltal lačnýma očima, labužnicky se nechával krmit a dotýkal se rty její ruky určitě déle, než bylo potřeba.

»Nzini,« vybuchl Akar, sotva jsme byli z doslechu, »chováš se úplně nemožně. Jestli budeš takhle pokračovat, můžeme všechno rovnou vybalit. Netroufnu si plavit se s tebou na lodi s rozdováděným pirátem.«

»Co dělám?« naježila se. »Je to host a něco od něj chceme, ne? Tak jsem k němu roztomilá. Měli byste mi spíš poděkovat.«

»Obešli jsme se docela dobře bez tvé roztomilosti,« okřikl ji zlostně. »Tak toho nech, ano?«

»Čeho?«

»Těch nadšených výkřiků, miláčku, a toho půvabného vlnění, kterému žádný muž neodolá,« řekl sladce. »Pozoruju, jak ho to vzalo. Dívá se na tebe jako vyhladovělý had na opici s duhovým zadkem.«

Neurazila se. Naopak. »Ty sis toho všiml?« zeptala se s potěšením. »Myslela jsem, že ti to je jedno.«

Jak se to na něj dívala! Jako by nestačil Mír alí Bej. Teď ještě Akar! Kdybych se nestyděl, byl bych plakal.

Jenomže Akar si to tak nebral. »Tohle na mne neplatí, Nzini,« usmál se a dodal, když na něj udělala nechápavý kukuč: »Tyhle svádivé oči. Nedělej, že nevíš, o čem mluvím. Nevypiplal jsem tě proto, abych tě prodal do harému. Nebo snad chceš být korzárova stotřiapadesátá žena? Miláčku, to by na tebe přišla řada tak jednou za deset let, a to by se ještě musel zatraceně tužit.«

Rozhněvala se. »Myslíš moc dopředu, Akare,« vykřikla. »Vůbec si ho nechci vzít! To bys měl vědět.«

Usedl na lavičku a přitáhl si ji na klín. »Podívej se, Nzini, buď přece rozumná,« domlouval jí jako malému dítěti. »Jsi celá zpitomělá z toho, že mužský svět objevil tvou krásu. Na to si zvykneš a pak poznáš, že to není to hlavní. Takoví sebevědomí hoši, jako je ten tvůj Mír alí Bej, mají za lubem jen jedno při všech svých krásných řečech a my budeme na jeho lodi úplně v jeho moci, na to nezapomínej.«

»Zato ty nemáš za lubem vůbec nic,« rozzuřila se. »Viděla jsem to v San Salvadoru!«

»S tebou je to něco jiného,« řekl vážně.

»To vidím. Nejsem přece slepá!« Vytrhla se mu a vyskočila. »Zpitomělá! To jsi spíš ty, ty záštito nevinnosti.«

Otočila se a utekla do svého pokoje. Akar se smál. »Ještě že je tak nafoukaná,« řekl spokojeně. »Dá teď pokoj. Moc se bojí, aby se nezesměšnila.«

Měl pravdu, ale bohužel se nezdálo, že Míra alí Beje změna jejího chování odradila. Spíš naopak. Zdálo se, že její odmítavá tvář ho vzrušuje ještě daleko víc. Vlastně možná… Čertví. Třeba to dělala zrovna proto. Co na tom záleželo! Byla prostě taková. Já jsem ji miloval a byl jsem šťasten, protože teď byl v nemilosti i Akar a Nzini zahrnovala blahovolnou přízní výhradně mne. Pořád si se mnou šuškala někde v koutku a přitom po něm zlomyslně pokukovala. Marně. Vypadalo to, že si nás nevšímá. Jen když mě někdy přistihl, že těžím ze situace a mazlím se s ní o něco vřeleji, než se slušelo na starého přítele, zkrotil mě pohledem tak rychlým, že ho Nzini ani nestačila postřehnout. Mír alí Bej byl ledový a upjatý, a když jsem ho zrovna neměl na očích, jako bych užuž cítil v zádech jeho nůž. Náš noční útěk z Malindi i cesta do Mombasy na jeho lodi proběhly bez nežádoucích konfliktů hlavně díky Akarovi, který Míra alí Beje vytrvale zabavoval, aby jeho žárlivou pozornost odvedl ode mne a Nzini. Korzár za celou cestu neukořistil nic. Ani slůvko, ani úsměv, natož naději. Až v Mombase, když Akar hned v přístavu vyjednával s arabským kupcem pronájem domu. Mír alí Bej nás objevil v úkrytu nad přístavem, který jsme si našli na kamenném sedátku mezi kvetoucími keři, a když viděl, že se mne nezbaví, odhodlal se k zoufalému vyznání před ušklíbajícím se sokem.

»Miluju tě, nejnádhernější růže,« řekl bez úvodu a hrdinně se tvářil, jako by neviděl mou ruku, která ležela kolem jejích ramen. »Udělala jsi všechno, abys roznítila mou lásku, od první chvíle jsi věděla, nemohla jsi nevědět – a pak jsi moje srdce proměnila v popel a rozfoukala ho do všech světových stran. Proč?«

Čekal jsem, že Nzini něco odsekne a usadí ho. V minulých dnech měla pro jeho vzletné řeči jen shovívavý úsměv a říznou odpověď. Ale k mému úžasu se zatvářila velice něžně a řekla rozechvěle: »Protože jsem si uvědomila…« Odmlčela se a šlehla po něm rychlým pohledem. Pak dodala tichounce se sklope-

nýma očima: »Bojím se tě, Míre alí Beji.«

Už se na něj nepodívala. Ale já jsem viděl, jak slavný korzár před mýma očima přímo roste. Proč jsem ho nepraštil?! Měl jsem k tomu tisíc chutí. »Schovej si pro mne svůj nejkrásnější úsměv,« zaprosil. »Vrátím se za měsíc a uvidíš, že se mě nebudeš bát. Dovedu být něžný jako večerní vánek. Vezmu tě s sebou, kam budeš chtít.«

Nechala ho v sladké nejistotě. »Sbohem,« řekla jen.

Udělal krok blíž a vztáhl ruce. Zastoupil jsem mu cestu. To už bylo příliš. Copak jsem vzduch?

»Šťastnou cestu, Míre alí Beji,« řekl jsem významně.

Díval se na mě se zřejmým výsměchem, jako by si byl svou věcí jist. »Prosím, abys i ty přijal mé ujištění, že se určitě vrátím,« pronesl mnohoznačně a uklonil se mi s urážlivou obřadností. Viděl jsem, jak vyměnil ještě letmý pozdrav s Akarem, naskočil do člunu a odplul ke své lodi.

»Proč jsi to udělala?« obořil jsem se na Nzini vztekle. Zvonivě se rozesmála. Smála se tak nespoutané, až skoro spadla z lavičky. »Už jsem pomalu myslel… Co tím sleduješ, prosím tě?«

»Nic,« škytla. »Ale že byl na něj pohled, viď? Takhle se aspoň určitě vrátí. Přece tu nezůstaneme trčet.«

»Zůstaneme,« prohlásil jsem neúprosně. »Řeknu to Akarovi. Na jeho loď už nenastoupíš. Hned první noc nás povraždí a vtrhne k tobě do kajuty. A jestli se mu budeš smát jako teď, tak tě zmlátí. Vypadá na to.«

»Nda,« řekla a její oči byly najednou plné něžnosti, »nezlob se, prosím tě. Přísahám – při čem všem mám přísahat? – nikdy bych tě nemohla opustit… s ním. Jsi mi dražší než deset Mírů alí Bejů. Vážně. Věř mi to.«

Můj hněv zmizel stejně rychle, jako vznikl. »Dobře, nepovím to Akarovi,« řekl jsem usmířeně. »Ale musíme počkat na jinou loď. Vymysli si nějaký důvod sama, když jsi to nadrobila.«

»Nebudu si nic vymýšlet,« usmála se. »Ukládám si to jako pokání. Řekni mu to, Nda. Chci, aby to věděl.«

Když jsem Akarovi vylíčil jejich loučení, jen pokýval hlavou. »Dobrá. Stejně jsem si nebyl jist, můžeme-li jeho nabídku přijmout. Ten chlap je jako posedlý. Takhle je to aspoň jasné.« Ostře se na mě podíval. »Vypadáš nesvůj. To není jen z toho. Řekla ti ještě něco?«

Vzdorně jsem mu opakoval její něžná slova.

»Á,« protáhl zamyšleně, »to jsi mi měl také vyřídit?«

»Ne, ale nezneužil jsem toho. Máš právo… Myslím, že máš právo vědět všechno. Miluju ji. Miluju ji čím dál víc.«

»Tak,« řekl jen. »A co dál?«

»Nevím. Budu přemýšlet.«

Vrhl na mne nevyzpytatelný pohled a obrátil řeč jinam.

Strávil jsem ten měsíc jako v horečce. Nzini byla tichá, mírná a laskavá ke mně i k Akarovi a naším domem se šířila sladká pohoda domova, jakou jsem nepoznal od dětských let. Prožíval jsem ji s bolestnou úzkostí. Je to skutečně moje budoucnost? Je to moje příští štěstí? Netroufal jsem si teď přibližovat se k ní víc. Její vyzývavost zmizela, jako by se proměnila v někoho úplně jiného. Ale miloval jsem i tuto novou Nzini, pokud možno ještě horoucněji. Trávili jsme spolu tiché večery a čekali na Akara, který zase večer co večer mizel kdesi ve městě. Ale už ho nečastovala jedovatými poznámkami. Ostatně bylo víc než pravděpodobné, že si našel zase podobnou společnost jako v Malindi. Vyprávěl nám, co se děje ve městě a na celém pobřeží, občas udělal neurčitou narážku na naši společnou cestu do Songhaje kdesi v nejasné budoucnosti, ale odcházel z domova čím dál tím častěji.

Nechtěl snad překážet? Ale vyvedl mne z omylu. »Nda,« řekl jednou, »doufám, že mi nic netajíš. Věřím ti. Nezapomeň.«

»Netajím ti nic,« odpověděl jsem. »Ještě ne.«

»Ještě ne!« ušklíbl se trochu trpce. »To zní povzbudivě. Co je s ní? Je divná.«

»Nevím. Je sladká,« vzdychl jsem omámeně.

»To je.«

Nzini se na několik dní zavřela ve své znovuzřízené dílně a pak nás jednou večer překvapila. »Nechoď dnes pryč,« požádala Akara, když se chystal odejít. »Musíme to přece oslavit.«

»Co oslavit?« zeptal se skoro zděšeně a zadíval se na mne s temným podezřením.

»Přece desetileté výročí našeho seznámení,« usmála se. »Jestli jsem se spletla o několik dní, tak to snad nevadí.«

Dívali jsme se na ni v ustrnutí. Deset let!

»Ovšem,« řekl honem Akar a viděl jsem na něm, že přemáhá dojetí. »Nemám nic tak nutného, abych nemohl zůstat.«

Náš nejkrásnější večer v Mombase. Aspoň já jsem to tak cítil.

Seděli jsme až do rána. Když nám slunce nahlédlo do oken, Nzini vstala. »Půjdu spát,« řekla. »Ale dřív vám něco dám.« Položila před nás šperk z červeného kovu. Bylo na něm mé jméno, NDA, prostřední D trochu výše nad ostatními, a vedle písmen, všude kolem nich, se splétaly v bohatých ornamentech obrazy lva, žirafy a slona.

Jen jsem ji vděčně pohladil po vlasech a v příští chvíli jsem si blahopřál, že jsem nenašel slova. Byl to večer nás tří. Mělo mě to napadnout samotného.

»Nzini – Daniel – Akar,« pochopil Akar její myšlenku.

Rozpojila obratně neviditelné spony a klenot se rozpadl na tři části. »Já jsem žirafa,« žertovala, »protože otrhávám vršky stromů, abych mohla krmit své nápadníky. Ty jsi lev, Nda, protože máš zrovna tak světlou hřívu. A Akar nemůže být nic jiného než slon. Je strašně silný a všechno chce mít po svém, jinak to rozšlape.«

»To ne,« usmál se, »ale slona beru, protože jsem ušatý a mám takhle dlouhý nos. A když si na mne vyleze docela malá dívenka, může si se mnou dělat, co ji napadne.«

Zvedl ji do náruče a velice něžně ji políbil. »Já taky,« řekl jsem a chvíli jsme si ji podávali jako za starých časů.

Přidělila nám své dílo jako vyznamenání. »Víte, proč není ze zlata?« zeptala se.

»Ano,« odpověděl Akar bez rozmýšlení. »Je z červeného kovu z vesnice tvé sestry, aby nám připomínal chvíli, kdy jsme své osudy spojili navždy.«

»Věděla jsem, že to poznáš,« usmála se. »Navždy.« Podívala se na Akara, na mne, zase zpátky a sklopila oči. »Navždy,« opakovala a tiše vyklouzla ze dveří.

Dívali jsme se za ní dlouho mlčky. »Dobrou noc,« řekl najednou Akar, ačkoli už byl bílý den, a rychle odešel.

Šel jsem do svého pokoje a usnul jsem s jejím šperkem na svém srdci. V té chvíli plula do přístavu loď Míra alí Beje. Netušil jsem to. Netušil jsem, že jeho příchod přinese do našeho domu bouři, která promění všechno moje očekávání v kamennou jistotu. Ještě když jsem se vzbudil pozdě odpoledne, netušil jsem nic a svíral její dar blaženě ve své dlani.

Přišel k nám kvečeru vystrojen, zářící a v té nejlepší náladě. Chovali jsme se upjatě, jen Akar udržoval nezávazný rozhovor. Mír alí Bej vrhl občas na Nzini výmluvný žhavý pohled, který neopětovala, ale jinak se choval jen jako dobře vychovaný host. S velkým zájmem si prohlédl celý náš dům a zahradu a zdvořile se rozloučil, sotva padl soumrak.

»Zdržíš se dlouho v Mombase?« zeptal se Akar.

»Asi týden,« odpověděl. »Chcete-li se mnou, rozmyslete se včas.«

»Už jsme se rozmysleli,« řekl Akar neurčitě.

Neptal se jak. »To doufám,« prohodil jen s pohledem na Nzini.

Akar zůstal i dnes doma, ale rozešli jsme se krátce po setmění. Dům se ponořil do ticha a tmy. Nemohl jsem usnout. Sotva jsem konečně zavřel oči, probudil mě zvláštní zvuk. Jako by přicházel zvenku. Vstal jsem a potichu jsem přistoupil k oknu. Nic. Už jsem si zase chtěl lehnout, když jsem zaslechl tlumený výkřik. Ztuhl jsem. Vedlejší okno patřilo Nzini. Zdálo se mi to jen, nebo jsem skutečně slyšel šeptat Míra alí Beje?

»Neboj se, budu něžný jako večerní vánek, uvidíš.«

Vyrazil jsem na chodbu. V té chvíli ze svého pokoje vyběhl i Akar. Teď jsme neslyšeli nic. Proč nekřičela? A pak se ozval její hlas, chladný a tichý: »Jestli se mě ještě dotkneš, zabiju se.«

Akar vpadl do dveří jako bouře. Nzini stála za svým ložem jako nádherná ebenová socha. Dýchala prudce jako štvaná antilopa a v ruce držela zlatou dýku. Její hrot směřoval přímo k jejímu srdci. Tušil jsem jeho tep pod matně se lesknoucí pletí a zůstal jsem stát na prahu, neschopen dalšího pohybu. Ani jsem se nedivil Míru alí Bejovi, který ji ještě teď hltal hladovým pohledem. Nedokázal od ní odtrhnout oči, ani když Akar promluvil.

»Polož to,« řekl něžně Nzini. »Už se nemusíš bát. Teď jsme tu my.«

Nzini pustila dýku, stáhla z lože pokrývku a zabalila se do ní. Napětí povolilo. Mír alí Bej těžce vzdychl a obrátil se k nám. I já jsem se dokázal konečně odlepit od dveří. Akar se tvářil klidně. Tak klidně, že nezvaný návštěvník nejdřív nepochopil smysl toho, co říká.

»Zabiju tě, Míre alí Beji,« řekl medově. »Za tohle tě zabiju. Zachránil jsem ti život, patří mi. A teď ti ho vezmu.«

Nzini se na něj dívala, jako by ho viděla prvně v životě. Já už jsem znal ten hlas. Dobře jsem si ho pamatoval. Byl to hlas, kterým kdysi promlouval k zajatému Dem Demovi. Mír alí Bej byl bojovník a rváč, neohrožený chlap, který dokázal utéct i celé armádě sultána z Malindi. Ale nepochyboval jsem ani na okamžik, že není na světě síla, která by ho v této chvíli mohla zachránit.

Mýlil jsem se. Nzini prošla lehkým krokem kolem nás a postavila se před Míra alí Beje.

»Ne, Akare,« řekla tiše. »Nezabíjej ho. Nechci to.«

Nespustil ze svého zajatce oči. »To není tvoje věc,« odbyl ji.

»Je.« Neuhnula před jeho zkoumavým pohledem a pokračovala: »Není to jeho vina. Nda to ví. Vydrážděla jsem ho. Byla jsem hloupá a je mi to líto. Ale můžu za to já, ne on.« Obrátila se k Arabovi a řekla s klidnou důstojností: »Odpusť, Míre alí Beji. Provinila jsem se na tobě. Odpusť mi.«

»Dobře, ať odejde.« Akar se odvrátil a jeho hlas zněl strašně unaveně. »Ať odejde, ale rychle.«

Ustoupil jsem ode dveří, i když přísně vzato mohl vylézt oknem, když už tak přišel dovnitř. Ale Mír alí Bej místo toho přistoupil k Akarovi. »Akare Laho,« oslovil ho mírně, »není slov, jimiž bych mohl omluvit svůj zločin. Je jen má veliká touha. Máš právo na svoje rozhořčení i na můj život. Chci ho dát darem té, která mi ho vrací. Přísahám při Alláhovi, že jsem s ní chtěl jenom promluvit o samotě, protože jste mi k tomu večer nedali příležitost. Ale když jsem přišel sem, když jsem ji spatřil…«

Akar se prudce obrátil. »Dost,« procedil mezi zuby. »Zmiz. Zmiz a mlč.«

»Nebudu mlčet!« vykřikl Mír alí Bej. »Zab si mě třeba. Nebudu mlčet. Ona je jediná hvězda mého nebe. Nechci ji zkazit. Chci ji za ženu. A vím, že se mnou bude šťastná, rozumíš?«

»Jak dlouho jediná?« zeptal se Akar zlověstně. »Myslíš, že vyrostla pro harém?«

»Tak dlouho, jak ona bude chtít,« odpověděl Mír alí Bej. »Nemám jinou ženu. Jen děvky, které mohu zapudit, kdy se mi zlíbí. Ona je královna a paní mé duše. Miluju ji.«

Akar se obrátil k Nzini a zeptal se jí suše: »Chceš ho?«

»Přece ne,« odpověděla udiveně.

»Slyšel jsi,« řekl Akar téměř vlídně. »Tak jdi.«

Mír alí Bej chvíli stál a díval se upřeně na Nzini. »Přijdu za dva dny,« zašeptal. »Přřjdu se ještě zeptat. Rozmysli si to. Za dva dny.«

»Přijď,« usmála se trochu zlomyslně. »Ale ve dne a dveřmi, ano?«

Šli jsme oba Míra alí Beje zdvořile vyprovodit z domu. Když jsme se vrátili, u Nzini už byla tma. »Spíš?« zeptal se Akar tiše u dveří. Neodpověděla. Šli jsme mlčky chodbou. Držel jsem se ho jako ztracená duše. Všechny vzbouřené city se ve mně zmítaly. Bál jsem se s nimi zůstat sám. Ale zastavil se u dveří svého pokoje a řekl: »Ona je dospělá, Nda. Vzdávám se.« A zmizel uvnitř, aby mě zanechal ménu zmatku a mým pochybnostem.

Vrhl jsem se na postel s křečovitou snahou usnout a chvíli jsem se beznadějně potýkal se svými myšlenkami. Ne, nemá to smysl. Je dospělá. Řekl to i Akar. Vstal jsem a tiše jako duch jsem vyšel na chodbu a zapadl do jejích dveří.

Nespala. Viděl jsem ve tmě, jak se jí lesknou oči. »To ty jsi se prve ptal, jestli spím?« zeptala se tiše.

»Ne. Akar.«

Jak jí vysvětlím, co tu chci? Ale ona to přijala jako samozřejmost. »Je mi z toho smutno, Nda,« postěžovala si mi. »Proč jsem taková? Akar měl docela pravdu, tam v Malindi. Co si o mně asi myslí?«

»Nezajímá mě, co si myslí Akar,« zašeptal jsem a přistoupil jsem k ní.

Vztáhla ruku. »Pojď ke mně.«

Proč to řekla? Zapomněl jsem na všechno. Ve chvíli jsem klečel u ní a pokrýval ji šílenými polibky. Vyklouzla mi a vstala. Mlčky zvedla pokrývku, znovu se do ní zahalila a sedla si vedle mne na zem. Moje ruce ji zase našly. Ani se nepohnula.

»Ne,« zasténala jen. »Nda, prosím tě. Ne.«

Cosi v jejím hlase mě zarazilo. Pustil jsem ji. »Nebráníš se,« řekl jsem třesoucím se hlasem. »Ani za to ti nestojím?«

»Ne, tak to není,« zašeptala. »Ale kdyby ke mně vešel můj bratr, taky bych ochrnula hrůzou.«

»Dej už pokoj s tím bratrem,« řekl jsem unaveně. »Já tě miluju, a jestli to nevíš, jsi slepá. Akar mě prosil, abych ti nekazil dětské radosti, ale i on dnes uznal, že jsi dospělá. Nemůžu už čekat. Nemůžu čekat, až přijde někdo jiný a ty ho neodmítneš,

protože si budeš myslet, že ve mně máš jen bratra. Nejsem tvůj bratr. Uvědom si to. Jsem muž a miluju tě. Myslel jsem, že i ty…«

»Akar ví, že jsi tady?« zeptala se jen.

»Ne. Zabil by mě.«

»Tebe ne,« usmála se ve tmě.

»Nzini!« Znovu jsem ji objal a vyhledal její rty. Tentokrát mě odstrčila.

»Co chceš?« hlesla žalostně a dala se do pláče.

To mě odzbrojilo. »Neplač,« šeptal jsem. »Neplač, miláčku. Neudělám nic, co nebudeš chtít. Chci tě. Chci tě strašně. Chci s tebou žít až do smrti. U tebe je můj domov, moje štěstí, všechno. Věř mi.«

Zavrtěla hlavou. »Nepůjdu s tebou. Umřela bych ve tvé studené zemi.«

»Nechci se vrátit!« zvolal jsem. »Zůstanu s tebou tady, kde budeš chtít.«

Divoce se rozplakala s hlavou na mém rameni. »Co jsem to udělala!« vzlykla. »Můžeš mi odpustít?«

»Co odpustit?« Obrátil jsem k sobě její tvář a slíbal její slzy. Už se nebránila. Ležela mi v náruči s tichou odevzdaností. Chvěla se jako poplašený pták. Ale zakázal jsem svým rukám jejich chtivou touhu. Dovolil jsem si jen jediné pohlazení, když jsem ji zvedal zpátky na lože a něžně ji přikryl.

»Spi teď, miláčku,« řekl jsem a znovu jsem ji políbil. »Neublížím ti. Spi klidně a nezapomeň, že jsem tvůj.«

Ovinula mi ruce důvěřivě kolem krku. »Máš pravdu, Nda. Nemůžeme už čekat. Zítra ti odpovím. Nebo pozítří.«

»To přijde Mír alí Bej,« odbyl jsem ji žertem.

»Tobě odpovím dřív. Nda,« zarazila mě ještě, když jsem se zvedl, »já ještě nevím, co ti řeknu.«

»Řekneš mi pravdu.«

»A nebudeš se zlobit – ať je to cokoliv?«

»Ať je to cokoliv,« ujistil jsem ji. »Já tě miluju. Ale můžu čekat ještě sto let, i když nerad.«

Vykradl jsem se zpátky na chodbu. Najednou proti mně stál Akar. Ve tmě jsem viděl jen jeho oči.

»Ani teď mi nemáš co říct?« zeptal se zlověstně.

Zachvátil mě slepý vztek. »Špehuješ mě?« řekl jsem posměšně a ohlédl se zpátky ke dveřím.

Chytil mě za ruku. »Co jsi tam dělal?« sykl s tichou zuřivostí.

»Zeptej se jí,« hodil jsem hlavou k Nzinině dveřím. »Možná že ti to řekne. Možná taky, že ne.«

Chvíli stál nehybně. »Dobrá,« řekl pak. »Jak chceš.«

Otočil se a bez dalšího slova vyšel na ulici.

Ležel jsem beze spánku a díval se upřeně před sebe. Můj hněv zvolna opadal. Měl na to právo. Zachoval jsem se jako kluk. A zrovna dnes.

Nevracel se. Až ráno jsem znovu slyšel jeho kroky. Přešel kolem mých dveří a zapadl do svého pokoje. Vzápětí ke mně vklouzla Nzini. »Kde byl Akar celou noc?« zeptala se hněvivě. »Přišel až teď. Slyšela jsem ho.«

Jako by se v noci vůbec nic nestalo. »Nevím,« odpověděl jsem trochu dotčeně. »Neřekl mi to.«

»Ani teď?« Její hlas zněl velice nedůvěřivě.

»Teď jsem s ním nemluvil. Tys ho hledala?«

»Ano,« pohodila vzdorně hlavou. »A co?«

»Nic.«

Najednou se usmála a zničehonic mě políbila. Než jsem se stačil vzpamatovat, zmizela tak, jak přišla. Místo ní stál ve dveřích Akar. »Odpusť, Nda,« řekl hluše. »Byl jsem na tebe hrubý včera v noci.«

Dávno jsem se nezlobil. Nzini měla pravdu. Měli jsme se svěřit Akarovi. »Odpusť mi ty,« řekl jsem slavnostně. »Nevím, co mě to popadlo. Samozřejmě nechci mít před tebou tajemství. Požádal jsem včera Nzini, aby si mě vzala.«

»A ona?«

»Odpoví mi dnes nebo zítra. Myslím, že chce napřed mluvit s tebou.«

»Jenom jste mluvili?«

»Ne, to ne,« usmál jsem se. »Co si myslíš? To přece… Ale ovládl jsem se, přísahám. I když…«

Zpopelavěl ve tváři. »Pamatuješ se na náš rozhovor, doufám,« řekl tiše.

»Ovšem. Rozhodl jsem se zůstat tady. Ona to ví.«

»Pak je to v pořádku.« Odvrátil se a dodal: »Nedovedu si představit muže, který by si ji zasloužil spíš než ty. Asi je to dobře.«

»Neříkáš to moc nadšeně.«

»Nejsem si jist.«

»Čím?«

»Vůbec ničím.«

Opustil mě a zase odešel někam do přístavu. Byl jsem dotčen jeho nezájmem. Jako by mu to najednou bylo úplně jedno. Pro mě v tuto chvíli nebylo nic důležitějšího než Nzini.

Čekala na něj celý den s lítostivou netrpělivostí. Kvečeru už měla slzy na krajíčku. »Neplač, on přijde,« chlácholil jsem ji.

»Proč jsi tak hodný?« ptala se zoufale.

»Protože jsem šťasten a miluju tě,« odpověděl jsem popravdě. Po celý den jsem o to slůvkem nezavadil, ale teď se mi zdálo, že už je načase připomenout jí její slib.

»Netrap mě,« řekla unaveně. »Zítra… Zítra o tom budeš smět mluvit celý den. Budeš-li ještě chtít.«

Ujistil jsem ji, že budu chtít zítra stejně jako za měsíc a za tisíc let. Dovolila mi, abych ji políbil, a pak jsme se rozešli. Byl jsem strašně ospalý po probdělé noci a usnul jsem, jako když mě do vody hodí. Probudil jsem se uprostřed noci. Měl jsem pocit, že v pokoji nejsem sám.

»Kdo je to?« zeptal jsem se tiše.

Něco se dotklo mé ruky. Zachvěl jsem se. V příští chvíli ke mně vklouzla celá. Třásla se jako list.

»Vezmi si mě hned,« šeptala sotva slyšitelně. »Jsem tady. Jsem tvoje.«

Nesnesitelná touha mnou projela jako bolestná rána. Objímal jsem ji a líbal s takovou dychtivostí, jako bych měl pro lásku jen tu jedinou chvíli života. Venku za oknem vyla větrná noc ve zmítajících se vrcholcích palem. Poslední vteřina před naplněním snu. Na svých rtech jsem ucítil vlhkost, když jsem ji naposledy políbil, než vstoupím do brány splněných snů. Slanou vlhkost slz. Ano, plakat lze i slastí, ale… Klesl jsem zpátky vedle ní s pocitem, že se řítím do propasti. Smrtelná závrati bezedného pádu, měla jsi pohltit nás oba, až… Ne. To, čím se chvěla ona, nebyla touha. Srdce ve mně tuhlo v kámen, těžký k neunesení.

»Neplač,« řekl jsem mrtvě. »Proč pláčeš? Nic se přece nestalo. Vůbec nic. Neplač.«

Křečovitě vzlykala s hlavou na mé hrudi. »Proč jsi přišla?« zeptal jsem se s přemáháním. »Ty mě přece nechceš. Či ano?«

»Neměl jsi to poznat,« vypravila ze sebe. »Nedokážu to. Jsem zbabělá.«

»Takhle jsem to nechtěl,« řekl jsem, jak jsem dokázal nejklidněji. »Na, utři si slzy. Nemiluješ mě, to se stává.«

»Neodpustím si to,« vzlykla. »Jsem hnusná. Zasloužím si všechno nejhorší.«

»Ne, jsi krásná a zasloužíš si lásku. Jednou přijde i k tobě, netrap se.«

Nový divoký výbuch pláče mě konečně přivedl na stopu pravdy. Já blázen! Jak jsem mohl nevidět?

»Ne! S tím je konec!« vykřikla. Znovu se ke mně zoufale přitiskla. »Vezmi si mě, Nda,« šeptala. »Vezmi si mě a neptej se. Budu tě milovat, musím.«

Vymanil jsem se z jejího objetí, jak jsem dokázal nejohleduplněji, a vstal jsem. Nemohl jsem zůstat u ní a odolávat nelítostné touze. Zatočila se mi hlava. Sedl jsem si na zem u jejích nohou a pokoušel se posbírat zbytky sebevlády. Moje žárlivé myšlenky utíkaly tvrdošíjně jediným směrem. »Co ti řekl?« zeptal jsem se.

»Nejdřív se tvářil, že nechápe, ale řekla jsem mu, že ho miluju. Co mi zbývalo? Odpusť mi, Nda. Miluju ho dávno. Ty vůbec nevíš jak. Ale on ve mně viděl jen svého Mohameda. Vždycky. Pečoval o mne, hýčkal mne, miloval mě jen kvůli němu. Já ho nenávidím!«

»A proč jsi přišla ke mně?«

»Já na něj přece musím konečně zapomenout,« šeptala horečně. »S kým jiným než s tebou! Musím! Pojď ke mně, Nda. Pojď. Nauč mě, jak se zapomíná.«

»Já neumím zapomínat, Nzini,« řekl jsem smutně. Ještě jednou jsem se na ni nerozhodně podíval. Co když má pravdu? Co když… Zahnal jsem pokušení, které mi našeptávala má prolhaná touha, a opakoval jsem jako ozvěna: »Proč jsi přišla ke mně?«

Nejhorší rána, kterou jsem čekal, konečně přišla. »Vlastně mě poslal on,« hlesla. »A já jsem to nedokázala.«

Vstal jsem. »Zůstaň tady,« řekl jsem bezbarvě. »Prosím tě, neodcházej. Já se vrátím.«

Vyrazil jsem ze dveří a bez rozmýšlení jsem zamířil k Akarovu pokoji. Nebyl tam. Prošel jsem celý dům, ale vyburcoval jsem jen rozespalé Bušongy. Nakonec jsem vyšel do zahrady a tam jsem ho konečně uviděl. Opíral se o strom přímo pod mým oknem.

Došel jsem až k němu. Vůbec mě nevnímal. Díval se nahoru, jako by se svět pro něho vtělil do toho černého otvoru, který se šklebil do noci jako jícen pekla. Ano, brzy jsem to měl poznat sám. Zůstal jsem stát vedle něj. Byl jsem tak otupělý, že jsem ho ani nedokázal oslovit.

»Usnuli.« Jeho hlas byl mrtvý a zlomený. Ke komu mluvil? Ke mně ne. Zakryl si tvář rukama. Vzpamatoval jsem se. S námahou jsem vztáhl ruku a dotkl se jeho ramene.

Uskočil a díval se na mne jako na zjevení. »Neměl jsem to dělat,« řekl pak divným, neznámým hlasem. »Miloval jsem tě. Jsi můj jediný přítel. Teď tě nenávidím a možná že tě zabiju. Nechci. Vrať se k ní. Rychle, už ztrácím sílu vzdorovat.«

»Akare,« zašeptal jsem, »poslouchej, co ti řeknu.«

»Poslouchal jsem a slyšel jsem vaše šeptající hlasy. Pak jsem ji slyšel sténat a vzlykat blahem. Slyšel jsem její zalykající se hlas, plný divoké touhy, když ti něco vyprávěla. I tvůj výkřik jsem slyšel. Dovedl jsem si představit každou vteřinu vašeho objetí. Zabiju tě, Nda. Vrať se k ní, nebo tě zabiju.«

»Ty jdi za ní,« řekl jsem mdle. »Nejsem to já, na koho čeká.« Stál jako socha, jen jeho rty se chvěly. »Touha, kterou jsi slyšel z jejího hlasu, se ještě nenaplnila,« vykřikl jsem hořce. »Nerozumíš?« Už jsem nemohl. Otočil jsem se a odcházel jsem od něj tápavě jako slepec. Dohonil mě dvěma skoky.

»Co se stalo, Nda?« Jeho hlas byl mírný a starostlivý jako dřív.

»Nic,« vypravil jsem ze sebe s námahou. »Řekla mi všechno. Odpusť, nemohu ti být vděčný. V životě jsem nezažil strašnější chvíli. Jdi k ní. Není třeba, aby zahynuli tři, kde stačí jeden.«

»Nerozumím ti.«

Proč mě ještě mučí? »Řekla ti, že tě miluje,« vykřikl jsem zuřivě. »Že tě miluje, tebe. A tys ji poslal za mnou.«

»To není pravda,« zvolal pobouřeně. »Neposlal jsem ji. Šla sama. Chtěl jsem, aby si to rozmyslela. Řekl jsem jen, že jsem na ni nikdy nepomyslel jako na ženu. Co jsem jí měl říct? Měl jsem jí vykládat o své touze? O tom, že utíkám před ní? Že ji miluju jako šílenec? Zdálo se mi, že nesmím zasahovat do jejího vztahu k tobě. Vděčím ti přece za všechno. Pokrytecky jsem jí kázal o tvém právu, byl jsem sám sobě hnusný jako kuplíř, jako děvka, která prodává svou lásku. Pak ona vykřikla, že tedy půjde k tobě ještě teď v noci. Zatmělo se mi v očích. Utekla,

než jsem se vzpamatoval, a ve mně se všechno zlomilo. Vyběhl jsem za ní… Věděl jsem, že to nevydržím, že ji nemohu dát dobrovolně, ale už jsem slyšel tvůj hlas… a její… Vyrazil jsem ven, bloudil jsem jako opilec a najednou jsem stál pod tvým oknem a už jsem se nedokázal odtrhnout.«

»Jdi za ní, Akare,« vyzval jsem ho unaveně. »Prosím tě, jdi. Patříte k sobě, tak buďte šťastni.«

Ještě váhal. »Nechci, abys prožíval to, co já,« řekl tiše. »Ani u Nzini nedokážu zapomenout. Nedokážu ji obejmout a přitom vědět, co cítíš.«

»Ty starý blázne,« vykřikl jsem. »Ty jsi věděl, že jsi ji obětoval, a o to ti bylo hůř. Ale já ji neobětuju, rozumíš? Já jí dávám štěstí. A nedovolím ti, abys zlehčil ten dar o jediný den, o jediný krátký zbytek noci. Jdi. Kdybych ji svedl, zabil bys mě bez výčitek. A já žiju, vidíš? Žiju! Tak jdi.«

Díval se na mne zářícíma očima. »Příteli, bratře, děkuju ti. Odpusť. Odpusť mi.«

Stiskl mi prudce ruku a najednou byl pryč.

Lhal jsem mu. Má velkomyslnost byla laciná, nic jiného mi nezbývalo. Jaká z ní mohla být útěcha? Svíjel jsem se pod tím prokletým oknem stejně jako on, neschopen odtrhnout se od jejich hlasů. I já jsem ji slyšel sténat a vzlykat, přemoženou rozkoší a blahem, i já jsem slyšel jeho tichý, vítězný výkřik. Jenže já jsem se nemýlil. Touha, štěstí a naplnění, které jsem marně volal, tam byly s nimi. Skoro jsem slyšel jásavý tep jejich srdcí, přitisknutých k sobě. Ale neslyšel jsem velké ticho jejich znaveného spánku, protože den přišel dřív a jejich vzdechy přikryl zpěv probouzejících se ptáků.

Mír alí Bej přišel kvečeru, sebevědomý a nastrojený jako ženich. Uvítal jsem ho sám. Podíval se na mne s úžasem. Musel jsem vypadat po dvou probděných nocích a dnu, který jsem strávil v zoufalé samotě v pokoji Nzini s hlavou zabořenou do jejích opuštěných podušek! Až pozdě odpoledne jsem se znovu vypotácel do zahrady. Oni z mého pokoje dosud nevyšli.

»Co se stalo?« zeptal se Mír alí Bej místo obvyklých květnatých frází. »Něco se jí stalo!« vykřikl a uchopil mě za ruku.

Vtom vešli oni. Spolu. Mír alí Bej prudce vydechl. Poznal to, jak by ne. Všechno bylo napsáno v jejich tvářích. Nzini zůstala stát se sklopenýma očima. Na jejích rtech pohrával úsměv, jaký jsem ještě nikdy neviděl. Chtělo se mi umřít v té chvíli.

Akar na mě vrhl rychlý pohled, jako by mě prosil za odpuštění. Pak přistoupil k mlčícímu hostu a řekl klidně: »Vítám tě, Míre alí Beji. Neodvoláš-li svou laskavou nabídku, odplujeme všichni s tebou. Můj přítel, má žena i já.«

Velký korzár měl pověst chladnokrevného muže. V této chvíli jí byl určitě hoden. Na jeho tváři se neodrazil ani stín jeho pocitů.

»Překvapil jsi mě, Akare Laho,« odpověděl hlasem, který se nezachvěl. »Zachránil jsi mi život, víc, svobodu. Na to se nezapomíná. Tvá krásná paní i vy budete na mé lodi v bezpečí.«

Uklonil se a pohnul se ke dveřím.

»Odcházíš?« zeptala se Nzini tiše se sklopenýma očima.

»Vrátím se zítra,« ujistil ji. »Dnes… dnes se nemohu zdržet. Odpusť.«

Vzhlédla, až když odešel. Rychlými krůčky přeběhla ke mně a prudce mě objala. »Je strašné ti to říkat,« zašeptala těsně u mého ucha, »ale já jsem tak neskonale šťastná! Nikdy, nikdy ti to nezapomenu!« Políbila mě zlehka na tvář a vyklouzla ven. Jen ve dveřích se na okamžik zastavila, aby vyslala k Akarovi pohled, jaký neměla pro nikoho jiného.

Vzchopil jsem se. Připadal jsem si se svou zpustošenou tváří velice nepatřičně uprostřed jejich štěstí. »Nedívej se na mne tak zahanbeně, mizero,« řekl jsem mu a konečně se mi podařil jakýs takýs úsměv. »Stejně se přetvařuješ. Radši si to dobře rozmysli. Nezlámal jsem své srdce kvůli nějakému pirátovi. Bylo by moudřejší zůstat.«

»Nebojím se,« prohlásil sebevědomě. »Ani tisíc Mírů alí Bejů mi ji nedokáže vzít.« Ne, nedokáže. Akar, kterého jsem viděl před sebou dnes, byl schopen pobít půl světa pro svou lásku.

»Vypadáš, jako by do tebe vstoupil sám velký Šango,« řekl jsem, skrývaje bolest pod přátelským výsměchem. »Tak jsem tě ještě neviděl. Na tvém čele leží odlesk věčného mládí.« Vlastně jsem ani nežertoval. Byla to pravda, která křičela z každého tahu jeho tváře, z nejnepatrnějšího pohybu jeho těla.

Přistoupil ke mně. »Není na světě blaženost, o kterou bych se s tebou nerozdělil, Nda. Kromě této. Ten dluh ti nesplatím nikdy. Dal jsi mi svobodu a život, ale co je to proti tomu, co jsi mi dal dnes.«

Ne, nemohl jsem ho nenávidět ani přes jeho pobuřující spokojenost, přes jeho vyzývavé štěstí. »To všechno jsi mi chtěl dát i ty. Jsme vyrovnáni, Akare.«

Strávil zbytek dne se mnou na zahradě, zatímco Nzini v okně nad námi si tiše zpívala. Večer jsme se rozloučili u jejích dveří. Ale nevstoupil k ní, dokud jsem nezašel.

Mír alí Bej k nám chodil každý den, snad aby dokázal svou nezranitelnost. Choval se teď ke mně se stále rostoucí srdečností, Akarovi projevoval upjatou úctu a Nzini vzdával hold jako kterékoli cizí krásné ženě, která se zítra stane vzdáleným přeludem. Jeho přítomnost mě vysvobozovala z nejhorších útrap. Být s nimi sám bylo často nad moje síly. Přesto když nadešel ten den…

»Zůstaneme zde, Míre alí Beji,« oznámil Akar korzárovi večer před odjezdem. »Děkuju ti za tvou nabídku, ale nebudu se vracet do své vlasti. Moje žena si přeje zůstat tady. U moře.«

Moje žena. Nevynechal jedinou příležitost, kdy mohl použít těch slov. Jako by nechápal, co pro mne znamenají.

»Neznám na světě krásnější místo, než je Mombasa,« řekla Nzini tichounce. V jejím hlase bylo všechno, splněné štěstí, vyvrcholení touhy, sladká závrať promilovaných nocí. »Miluju tento dům. Chtěla bych v něm jednou umřít.«

Ve mně byla najednou prázdnota. Zítra. Věděl jsem, že je to jen uspíšení rozchodu. Stejně jsem byl rozhodnut. Právě na tohle jsem myslel, když jsem mu radil zůstat. Jejich štěstí mě smrtelně zraňovalo každou vteřinu, ale přece jen… tak nečekaně přervat desetiletá pouta ze dne na den… Viděl jsem, že Mír alí Bej se na mne dívá, a vzmužil jsem se. »Pojedu s tebou sám, Míre alí Beji. Tak, jak jsme se dohodli.«

Akar se na mne překvapeně zadíval. Copak si opravdu myslel, že jsem schopen prožívat vedle nich ještě neomezenou řadu

beznadějných dnů a šílených nocí? Nzini se tiše rozplakala a utekla do svého pokoje. Šel jsem za ní, jakmile se Mír alí Bej rozloučil.

Vzlykala s tváří zabořenou do polštářů. Sedl jsem si k ní a pohladil ji po rameni. »Neplač, Nzini,« řekl jsem. »Děkuju ti za ty slzy, ale neplač už, prosím tě.«

Zvedla ke mně uslzenou tvářičku a zeptala se ublíženě: »Proč?«

Co jsem jí měl odpovědět, aby to neznělo jako krutá výčitka? Díval jsem se na ni mlčky. Ze všech žen, které jsem v životě poznal, jediná Nzini pláčem neztrácela krásu.

»Proč?« opakovala lítostivě.

»Nepřemlouvej ho, Nzini,« ozval se za mnou Akarův hlas.

»Tobě je jedno, že chce odejít?« vybuchla. »Akare!«

»On ví, co cítím. A já vím, že bych na jeho místě musel utéct až na konec světa a ještě tam…«

»Co?«

»Neptej se, miláčku.«

Zadívala se na něj a z jejích očí se zvolna vytrácel smutek.

Vstal jsem. »Až ti dokážu být bratrem, Nzini,«
řekl jsem, »vrátím se.«

CENA ŠTĚSTÍ

V obrovském lidském mraveništi, kam mířilo letadlo s československou delegací historiků, brazilský profesor dr. Carlo Lagoa si protřel unavené oči a zvedl hlavu. Chvíli se díval hotelovým oknem do tmy prozářené spektrem nesčíslných neonů, pak zvedl sluchátko telefonu a vytočil číslo.

»Co se děje?« ozval se nevlídně rozespalý hlas.

»Musím tě pochválit, Gino.« Usmál se, když si představil rozcuchanou hlavu, jak se zvedá z polštáře. »Ten překlad se ti vážně povedl.«

»U všech duchů a rarachů!« zaúpěl hlas. »To sis to nemohl nechat na ráno? Můžu já za to, že to u sebe válíš týden a rozhodl ses mě obdivovat právě v tuhle nekřesťanskou hodinu?«

»Taky nejsem žádný křesťan,« opáčil dr. Lagoa. »Vážně, Gino, myslím, že náš evropský přítel to ocení. I když, abych ti řekl pravdu, připadá mi to trochu nepřesné.«

»Ty ses asi zbláznil!« vybuchl hlas v telefonu. Všechny zbytky ospalosti z něj rázem zmizely. »Nepřesné! Nic nemůže být přesnější. Je to přece překlad, ne? Žádný dokument, ale překlad do živého jazyka! A při tom zmatku… Dovedeš si vůbec představit, co to bylo za práci? Šroubované latinské věty a černošská nářečí, kde nenajdeš sloveso a která patří dávno mrtvé minulosti a zachovala se jen občas v slangových výrazech někde v Zapadákově? Nepřesné! Je to daleko přesnější než ta slátanina s vynechávanými místy, kterou nám poslal společně s tou fotokopií. Ostatně co se lepšího dá čekat od historika? Ale můžu tě uklidnit, bratříčku. Mám ještě jeden překlad, úplně vědecký, pro vaše účely. Tak vědecký, že mu nikdo nebude rozumět. Ani ty. Ale zato z něj čiší historická autentičnost. To ty rád, ano? Už ses jistě uklidnil, tak mě nech spát. A ne abys mě budil dřív, než přijde. Vypínám telefon.«

V sluchátku cvaklo. Profesor Lagoa ho ještě chvíli držel v ruce, jak mu myšlenky zase utíkaly k rozečtenému rukopisu. Oči mu sklouzly zpátky/Položil telefon a zahloubal se znovu do čtení.

STALO SE L. P. 1588 A 1589

Šťastně jsem uklouzl portugalským lodím. Zemí osmanského sultána jsem se dostal až do Středomoří. Byl jsem obtížen zlatem a mohl jsem se vrátit domů uskutečnit svůj dávný sen. Byl to zlomek vzdálenosti, kterou jsem prošel s *nimi*, a přece jsem cítil, že překročím-li někdy hranice své vlasti, zůstanu od nich oddělen navěky. Stal jsem se poutníkem pevniny i moře, putoval jsem s karavanami do dalekých východních zemí i africkou pevninou na západ až k samým hranicím Songhaje do zemí Hausů.

Měl jsem pět korábů na Středozemním moři, které dopravovaly vzácné zboží do Benátek, a dva jiné kotvily v Adenu, deset let jsem žil neskutečným bludným životem a odcházel nenasycen z objetí žen všech barev, šikmých i mandlových očí. Jen náruč černých žen dovedla vybičovat mou touhu krutou vzpomínkou, která mi ještě druhý den svírala čelo, bolavé a mdlé jako po těžkém vínu.

Mohl jsem koupit půl světa, benátští kupci mi záviděli mé neuvěřitelné štěstí a krásná, obletovaná Berenika se stala k svému neštěstí mou ženou. Opouštěl jsem ji v paláci nad lagunou na měsíce a roky, i její objetí jsem prožíval jako přelétavý sen. Kdesi hluboko ve mně stále tajně žila má skutečnost, má láska, moje nikdy nezahojená rána. Bloudil jsem bez cíle po cestách, po nichž se mnou nešlo mé srdce.

Snad jsem byl i spokojen, už nevím. Těch deset let zmizelo z mého života i z mé duše, jako bych jen četl lhostejně napsaný příběh někoho jiného. Ze všech drahocenných šperků, které kdy prošly mýma rukama, mě nikdy neopouštěl jen jediný. Měděný obrázek lva, ozdobený počátečním písmenem mého jména. A přesně v den desátého výročí, kdy jsem ho nosil na srdci, jsem znovu potkal Míra alí Beje v přístavu na břehu Rudého moře.

»Myslel jsem, že ses vrátil do své vlasti,« řekl Mír alí Bej. Jeho vous zešedivěl a několik stříbrných nitek protkalo jeho vlasy. V mých je příliš vidět nebylo, ale věděl jsem o nich. Bylo jich mnohem víc, než odpovídalo mému věku.

»Ještě ne,« odpověděl jsem. »Ještě ne…«

Chvíli jsme mlčeli a pak Mír alí Bej vydoloval ze zasutých hlubin mé duše tajnou touhu, kterou jsem si deset let netroufal přiznat. »Odplouvám na jih. Se čtyřmi koráby. Také do Mombasy.«

»S pěti,« promluvil ze mne někdo jiný, jehož myšlenkami jsem nevládl. »Přijmi i mou *Nymfu.«*

Oči mu zazářily. »S pěti loďmi se už udržíme, budou-li všichni s námi,« zvolal. »Už před třemi lety se mi to málem podařilo. Vzbouřil jsem celé pobřeží. Ale Malindi zradilo jako obvykle. Nový sultán snad bude jiný. Vyženeme je z Indického oceánu.«

»Byl jsi… u nich?« zeptal jsem se.

»Ano. V Mombase byl můj hlavní stan. Ty to nevíš?«

»Ne. Neviděl jsem je od té doby.«

Zadíval se kamsi mimo mne. »Černé ženy rychle stárnou,« řekl pak. »Velice rychle.«

Jako by někdo surovým úderem rozbil křehké zrcadlo. Nzini. Najednou jsem si ji nedovedl vybavit. Její tvář se přede mnou nořila s tenounkými puklinami vrásek, odulá nebo vysychající stará těla mi tančila před očima. Ne! Vždyť byla ještě tak mladá! Ale s hrůzou jsem si uvědomil, že třicetileté černošky bývají stařeny. A ona… kolik jí chybí dnes… dva tři roky…

Mír alí Bej si nevšiml mého dojetí, protože pokračoval: »Ona ne. V bouřlivé noci, kdy jsem přistál, přiváděla na svět jeho třetího syna. Když jsem ji pak viděl s nemluvnětem v náruči, vypadala pořád jako dítě, které si hraje s panenkou. Nakonec jsem rád, že to tak dopadlo. Mám jiné poslání než jenom milovat svou ženu. A u ní nelze jinak.«

»Další tři roky uplynuly, Míre alí Beji,« řekl jsem tiše. »A černé ženy skutečně rychle stárnou. V zemi Hausů jsem potkal překrásnou dívku. Když jsem se za rok vrátil, byla stará. Její tělo bylo chabé a beztvaré. Nikdy na to nezapomenu a s hrůzou hledám každý den i na sobě stopy stáří.«

»O něm nechceš slyšet?« zeptal se.

»Měl jsem pocit, že o něm nerad mluvíš.«

»Ano, nerad. Nemohu si na něj vzpomenout bez pocitu provinění. Zachránil mě a nikdy jsem se nedověděl, jestli jsem mu život neoplatil smrtí. Celá Mombasa věděla, že žiju u něho. A po mém útěku – nechci si namlouvat, že můj odjezd byl něco jiného – Portugalci přepadli město a strašně ztrestali ty, kdo se obrátili proti nim. Supi se slétali k pobřeží prý až zdaleka z vnitrozemí a moře kolem se hemžilo přesycenými žraloky. Ale zase odpluli a Mombasa jim už nechce poskytnout nic. Vzkázali pro mne. I v ostatních městech jsou prý hotovi povstat.« Zachytil můj prosebný pohled a zavrtěl hlavou. »O něm ani slovo.«

Akar! Tři roky jsem už možná neměl přítele. A ona… Jestli přežila, už tři roky je vdovou nebo otrokyní a její děti…

Přípravy Míra alí Beje mi připadaly nekonečné a nakonec jsem odplul několik dní před ním s osmanskou vlajkou na stožáru korábu, vyzbrojeného jako válečná loď. S příznivým větrem v plachtách jsem směřoval k zelenému pobřeží, na němž rostla bílá Mombasa. Vynořovala se přede mnou z moře, už jsem rozeznával i přístav, do něhož jsem vplul společně

s vycházejícím sluncem. Nečekal jsem na nic a naskočil jsem do prvního člunu.

Hlouček lidí mě z břehu sledoval nedůvěřivými pohledy. Čekali Míra alí Beje a místo něj připlul podivný běloch se sultánovou pečetí.

Nevysvětloval jsem nic. Běžel jsem přímo k městu, k jeho zahradám, které mě zdravily důvěrnou vzpomínkou. Kus zdi u jedné z nich býval kdysi propadlý. Tamtudy přišel Mír alí Bej za Nzini v noci před mou smrtí.

Všechno bylo jako tenkrát. Vešel jsem do zahrady. Byla bujnější, ale dům, jehož zdi bíle prosvítaly zelení, se nezměnil. Zůstal jsem stát pod oknem, které vedlo do pokoje, kde jsem kdysi spával. Do téhož… Díval jsem se k němu vzhůru, ukryt pod stromem jako tehdy v noci, když se najednou za mnou ozvalo nepřátelsky: »Stůj. Nehýbej se, nebo tě zabiju. Co tu chceš?«

Dětská neumělá portugalština mi zazněla čímsi známým. Takhle mluvívala ona.

Otočil jsem se. Několik kroků ode mne stál kluk asi desetiletý a na tětivě jeho dětského luku byl nasazen docela vražednický šíp.

»Nepokoušej se mě oklamat,« řekl zarputile, »nebo budu křičet. Až se seběhnou, roztrhají tě bez ptaní. Jsi Portugalec?«

Než jsem stačil odpovědět, ozval se nade mnou z domu dívčí hlas, stříbrný hlas, který jsem miloval a znal. »Nda!«

Trhl jsem sebou. Viděla mě? Ale copak po deseti letech voláme na přítele, jako by si před chvílí jenom odskočil přes ulici?

»To je maminka,« řekl kluk a povolil tětivu. Najednou mě přijal za spojence. »Pojď, schováme se.«

»Na koho volala?«

»Na mne přece. Bojí se, abych neutekl ze zahrady. Ale já už jsem velký a budu taky bojovat, až přijdou. Podívej!«

Vypustil šíp do větví stromu a zlatý šťavnatý plod spadl k mým nohám. »Šípem střílím líp než tatínek,« pochlubil se. »Už to prý zapomněl. Má pistoli, ale tu mi nechce půjčit.«

»Kde je?« zeptal jsem se a srdce ve mně plesalo. Jsou tu. Oba. A tohle je jejich syn, kterému dali mé jméno.

»Šel do přístavu. Večer viděli na obzoru plachty. Prý se blíží loď s osmanskou vlajkou. Dnes možná přistane Mír alí Bej, ten

slavný korzár. Znáš ho? Já ano. Už jsem s ním prý dokonce mluvil, ale to si moc nepamatuju, byl jsem ještě malý.«

»Tou lodí jsem připlul já,« řekl jsem.

»Ty?« užasl. »S Mírem alí Bejem?«

»Ne, přijel jsem dříve. Ještě nebyl hotov a já jsem spěchal.«

»Proč?«

»Tady jsi,« ozvalo se najednou nečekaně přímo za mnou. Otočil jsem se. Oba jsme strnuli na nekonečnou vteřinu. Byla to ona. Byla přesně táž jako kdysi. Jak jsem mohl pochybovat? Jen veselé vějířky droboučkých vrásek kolem očí ji usvědčovaly ne ze stáří, ale z nerušeného štěstí. Teď se na mne dívala velikýma dětskýma očima a její tvář popelavěla prudkým pohnutím.

Přiskočil jsem k ní. Měl jsem strach, že omdlí. Ale v té chvíli můj malý jmenovec obnovil nepřátelství, vrhl se na mne a zakousl se mi divoce do ruky, kterou jsem vztáhl k jeho matce.

»Pusť, štěně,« vykřikl jsem napůl bolestí, napůl se smíchem.

Nzini se vzpamatovala. »Co děláš!« okřikla svého miláčka a odtáhla ho ode mne. »Je moc divoký, odpusť.«

»Chtěl na tebe sáhnout,« vyrazil ze sebe zarputile. »Musím tě přece chránit, když tatínek není doma.«

»Před ním ne,« usmála se. »To je skutečný Nda.«

Chvíli bylo ticho. Kluk si mě vyjeveně prohlížel.

»Představoval jsem si tě jinak,« řekl nakonec zklamaně.

»Jak?«

»Vždyť vypadá docela obyčejně,« obrátil se k matce.

»A jak bych měl vypadat?«

»Tak.« Mávl neurčitě rukou. Ještě chvíli mě zkoumal a pak mě vzal na milost. »Aspoň se nezbláznímе obdivem,« prohlásil nakonec s jakýmsi uspokojením a rozběhl se do hloubi zahrady s divokým pokřikem: »Akare! Mohamede! Nda přijel! Nda je tady! Nda! Nda! Nda!«

Zůstal jsem s ní sám. Chvíli jsme se na sebe mlčky dívali.

»Byl jsi dlouho pryč,« řekla pak tiše, a jako by to byla ta nejsamozřejmější věc pod sluncem, přistoupila ke mně a políbila mě.

»Nzini,« zašeptal jsem jen a pro jistotu jsem o krok ustoupil. Ne, nebyla pro mne dávno ještě sestrou. Ale neměla to poznat. Už nikdy.

»Akar se brzy vrátí. Aspoň doufám.« Najednou jako by její radost vyprchala. »Zapomněl mi říct, že odchází,« dodala hořce. »Zase to začíná.«

»Něco není v pořádku?« zeptal jsem se znepokojeně. »Mezi vámi, myslím.«

»Ale ne.« Zase se trochu usmála a pootočila hlavu. Odkudsi ze zahrady se k nám teď blížil pekelný hluk. Zadíval jsem se tam také. Byl jsem zvědav, až uvidím všechny tři její syny.

Ale blížili se čtyři. V jejich čele běžel kdosi, koho jsem v první chvíli nepoznal. Nebýt trochu nepravidelného kroku…

»Nda!« Vrhl se ke mně jako vítr a prudce mě objal. Ne, tohle shledání nebolelo. Po mnoha letech jsem najednou cítil, že jsem skutečný a že jsem šťasten.

Trochu ustoupil, aby si mě mohl prohlédnout. »Ty ses ale změnil!« řekl nevěřícně.

Byl bych mu mohl odpovědět stejně, ale úžasem jsem nebyl mocen slova. Jestliže na Nzini čas skoro nezanechal své pustošivé stopy, s Akarem snad kráčel nazpátek. Vypadal jako starší bratr svých synů, kteří teď kolem nás křepčili s nepopsatelným řevem. Sápali se na mne beze stopy rozpaků se sebevědomou důvěrou dětí, které poznaly jen bezpečí a lásku. Můj bolestný stesk ustoupil do pozadí. Jeho ostří, otupené časem, už nedokázalo prorazit pohodu toho shledání. Jenom Nzini se už zase tvářila vážně.

»Akare, víš přece, cos mi slíbil,« řekla přísně.

»Prosím tě, miláčku, přestaň s tím. Aspoň teď, na chvíli!« Zatvářil se provinile a dodal jako vzdorné dítě: »Ostatně jsem ti nic neslíbil. Mlčel jsem.«

»Nepodváděj. Dobře, víš, jak jsem si to mlčení musela vyložit.«

»Dobře, nechme toho.« Akar ji políbil a snažil se chvíli tvářit jako hlava rodiny. Moc se mu to nepovedlo. »Mír alí Bej,« dodal na vysvětlenou. »Nechce ho vzít k nám do domu.«

Musel jsem se smát jejich proměně. »Když jsem ho viděl naposledy,« řekl jsem vesele, »prohlašoval, že Nzini při jeho návštěvě u vás vypadala jako holčička, která si hraje s panenkou.«

»Vidím, že sis toho taky všiml,« povzdechl si Akar.

Nzini se na něj podívala velkýma dětskýma očima. »Čeho si měl všimnout?« zeptala se.

»Jak klameš svět, drahoušku. Mír alí Bej je statečný chlap a moc si ho vážím, ale jinak je to hlupák. Holčička! Jen se tak tváří. Je královna. Je zvyklá vládnout, má to v krvi. Přijal jsem to s pokorou a poslouchám. Daleko víc než tihle tři uličníci.« Zvedl svého tříletého jmenovce a posadil si ho na ramena. »Pojďte domů,« řekl. »Přece tu nebudeme takhle stát.«

Vydal se na pochod k domu, ale jeho dva starší synové se na něj zezadu pověsili a dali se táhnout. »Myslíte, že mě zdoláte?« vykřikl se smíchem. »To se tedy mýlíte. Jsem slon a unesu vás!«

Nzini se dívala za tou pohybující se horou rodinného blaha s nehybnou tváří. V jejích očích byl smutek a strach. »Myslí si, že to zamluví, ale to se mýlí,« řekla zlostně. »Musíš mi pomoct. Byl jsi vždycky tak rozumný.«

Rozumný! Co ona o tom mohla vědět? »Udělám všechno, co chceš,« ujistil jsem ji vřele. »Ale pořád nevím, oč vlastně jde.«

»Jak to, že nevíš? Přijel jsi přece jeho lodí, ne?«

»To je moje loď. Jen jsem se přidal k Míru alí Bejovi, protože bojuje za vás.«

»Za nás!« Zasmála se, ale v jejím smíchu nebyla veselost. »Válečné hry mužů! Sladká krev a hořké slzy. Vy proléváte jen tu krev, ženy obojí. Netušíte, co to stojí.«

»Křivdíš Míru alí Bejovi,« zastal jsem se dávného soka. »Měl velikou starost o vás. O Akara.«

»Starost! Měl proč. Oba Bušongové zahynuli. Akara jsem po šílené noci, v níž děti plakaly samy v opuštěném domě, kolem něhož se střílelo, našla v křoví až u přístavu, kam se dovlekl od hory mrtvol, které Portugalci házeli do moře. Táhla jsem ho sama do zahrad. Mému nejmladšímu synovi byly sotva tři měsíce. A musela jsem ho nechat v péči vyděšených dětí, z nichž nejstaršímu bylo šest, a které nechápaly, proč je opouštím. Vlekla jsem ho celé dlouhé hodiny, zatímco kolem se ještě bojovalo, a každou vteřinu se mi zdálo, že umírá. Krev, kterou nechával za sebou, by stačila k životu dvou dalších lidí.«

Poslouchal jsem s úžasem její vášnivý hlas, který byl najednou tvrdý a plný hořké nenávisti.

»Podívej se na něj, jen se na něj dobře podívej, až odloží svůj plášť,« pokračovala s rostoucí divokostí. »Nedovedu si představit zázračného střelce, který by na jeho těle dokázal zasáhnout zdravé místečko. Za chatrné zbytky svého života mohl

vděčit jen tomu, že v Mombase není udavačů. Zato tu nenajdeš dům, kde by někoho neoplakávali. Pomstili se strašně, bílí křesťané, tvoji bratři. Ani se nenamáhali dobíjet raněné. Živé je házeli do tlamy nenasytným žralokům. I děti, které svým matkám utekly na ulici. To všechno jsem viděla, zatímco on mi umíral v náruči a já jsem nevěděla, jestli moji synové zůstali doma.«

Naše malá Nzini. Dítě se slabýma rukama, které se v noci bálo samo. Jako by četla v mých myšlenkách. »Mír alí Bej je hrdina a já jsem holčička, která si hraje s panenkou. Ale moje hra je život a on si hraje se smrtí. Nenávidím ho. Nenávidím.«

»Za svobodu se platí, Nzini. Bez obětí by jí nebylo.« Ale když jsem se podíval do její rozhorlené tváře, najednou jsem si tím už nebyl tak jist.

»Svoboda!« vybuchla. »Osmanský sultán místo portugalského krále! Taková svoboda nestojí za jedinou kapku Akarovy krve. Jenom o něco méně bílé zlo.« Vášnivý lesk jejích očí pohasl. Vypadala najednou strašně unaveně. »Nic neslíbil! Copak stisk ruky není slib? Copak neplatí přísaha zavírajících se očí, když člověk nemůže mluvit, protože se zalyká krví, která zastavuje i jeho dech? Nda, nedovedeš si představit ty zoufalé dny a noci! Byla jsem na všechno sama. Sama na jeho bolest, sama proti jeho smrti, sama s dětmi, které naštěstí byly příliš malé, takže nic nechápaly a chtěly se smát, v domě plném zvuků, které mě ochromovaly hrůzou, protože mohly znamenat, že přicházejí oni, aby dokončili své krvavé dílo. On to neprožil se mnou. Jen jeho rozervané tělo tu bezmocně trpělo, zatímco jeho duše bloudila někde jinde, v neznámých, neosobních končinách, které se dotýkají samých hranic tajemné říše duchů. A když se zase vrátil, když otevřel oči, usmívala jsem se. Co on ví? Muž! Otrnulo mu. Zase by chtěl dělat hrdinu. Ale já už to nechci. Nechci! Zestárla jsem o tisíc let a on – viděl jsi ho? Je bezstarostný jako kluk!«

»Nezestárla jsi ani o jediný den, Nzini,« řekl jsem a vzal jsem ji za třesoucí se ruku. »Nevyčítej mu jeho skutečné mládí. Našel ho až u tebe. Kolik mu bylo, když ho obětoval, aby pomstil ten nejdražší život? A v době, kdy měl právo na lehkomyslné radovánky, se stal tvým otcem, staral se o tebe i o mne, zachránil tvůj život určitě častěji, i když přiznávám, že pro něj to bylo snadnější, protože byl muž a ty jsi byla dítě.«

»Já vím,« usmála se bolestně, ale přece jen to byl úsměv. »Nezlobím se na něj. Jen se strašně bojím. Strašně, strašně se bojím, Nda. Jsme příliš šťastni. Bojím se.«

Šestiletý Mohamed se úprkem vracel. »Tatínek se zlobí. Takhle koulí očima,« sděloval nám důležitě. »Máte hned přijít. A tohle ti mám dát.« Podal matce nádherný ohnivý modře žíhaný květ, který schovával za zády. »A ještě tohle.« Stáhl k sobě její hlavu a políbil ji na obě oči. »Tak.«

Akar měl k dětem vždycky vřelý vztah. Ale co tropil s těmi svými, přesahovalo meze lidského chápání. Usilovat o vážný rozhovor prostě nebylo možné, dokud děti neodešly spát. Akar tu chvíli, zřejmě ve srozumění s nimi, neustále oddaloval, ale kupodivu stačil jediný pohled Nzini a kluci se poslušně rozloučili.

Odešla s nimi, aby je uložila. Sotva zmizela, Akar se zvedl a vyzval mě: »Pojď chvíli ven. Podíváme se po městě.«

Copak nevěděl, jak se Nzini těší na společný večer? Najednou jsem pochopil.

»Ty se jí bojíš, příteli!« řekl jsem s úžasem.

Nejdřív se nasupil, ale jeho smysl pro upřímnost zvítězil. Rozesmál se. »Máš pravdu, bojím se jí. A mám proč, bál by ses taky. Pojď ven, za chvíli se vrátíme. Chci napřed mluvit s tebou.«

Bloumali jsme chvíli mlčky ulicemi. »Vezeš zbraně?« zeptal se najednou bez úvodu.

»Mír alí Bej je veze,« odpověděl jsem. »Nebyl jsem připraven na válečnou výpravu. Má loď byla naložena zbožím do Indie. Stačil jsem taktak vyzbrojit své námořníky.«

»Na co čeká?« vybuchl. »Vsadím se, že poslední portugalská loď, která v Malindi využila příznivého větru, už dávno vyrazila do Goy a místokrál připravuje po zuby ozbrojenou flotilu, aby ho rozdrtila, sotva se vítr obrátí. Pobřeží je dávno čisté. Kde je? Máme málo času. Vybít těch několik portugalských posádek není tak těžké. Ale sotva stačíme rozdat zbraně, než se obrátí zlověstný vítr, aby přinesl jejich mstitele. A naši lidé se potřebujou naučit střílet, málokdo z nich měl pušku v ruce. Můj dům je zbrojnicí Mombasy, a to jsou v něm jen dvě pušky a pět bambitek, ze kterých už dokáže střílet leda kouzelník. Vsadím se, že v celém městě jich není o mnoho víc. Zase s holýma rukama proti dělům! Jen Malindi má dobře vyzbrojené vojsko.

Ale to půjde proti nám.«

»Mír alí Bej spoléhá na nového sultána,« nadhodil jsem.

»Mír alí Bej je blázen a dobrodruh,« odsekl. »Věří, že islám sjednotí všechny přívržence jeho Proroka. Jestli spoléhá jen na Alláha i tentokrát…« Mávl vztekle rukou.

»Akare,« řekl jsem tiše, »Nzini má pravdu. Nech toho. To není boj černých lidí.«

Podíval se na mne. »Na to tě nepotřebuju, abys mi tohle řekl. Vím to sám. Ale jak tu mohu žít a zůstat stranou? Tady je hodně Arabů. V Mombase ještě víc než v Malindi. Chtěla tu žít, přivedla tu na svět naše děti, z její vůle je tady naše vlast. Co mám dělat podle tebe? Zalézt do sklepa, když ostatní bojují? Mohl bych je také prodat Portugalcům a stát se sultánem. Ty žertuješ, Nda. Jsem jeden z dvaceti, kteří umějí vzít pušku do ruky. Co bych řekl svým synům, až dorostou?«

»Řekls jí to takhle?« zeptal jsem se.

»Copak by to uznala?« usmál se hořce. »Má pravdu, má ji tisíckrát, já to vím. Ale rozumem se můžeme řídit, když jsme sami v pralese. Málokdy mezi lidmi. Myslíš, že se mi nechce žít? Nikdy jsem nemiloval život víc než teď. Umírám hrůzou při pomyšlení, co se stane s nimi. Tohle je prohraný boj, Nda. A já do něj musím jít, protože jsem v pasti spolu s ostatními.«

»Odplujte mou lodí, Akare,« navrhl jsem mu.

»Máme utéct? A kam?«

»Na pobřeží Rudého moře a odtud do Songhaje, chceš-li. To není útěk. Je to přece tvá vlast.«

»Ale není to jejich vlast. Jsou doma tady. A ona… Nevím. Ani nevím, jak vypadá Songhaj po dvaceti letech.«

»Stejně,« ujistil jsem ho. »Byl jsem na jejích hranicích přede dvěma lety.«

»V zemi Kanem,« řekl a znělo to jako na prahu ráje.

»Dál, daleko za jezerem velkým jako moře. Až v zemi Hausů, v Gobiru, o němž jsi mi vyprávěl.«

»V Gobiru…«

Tam před dvaceti lety začala jeho bludná pouť, která ho zavedla až sem. Tam se rozhodlo i o mém životě. Právě dávný zločin Songrafarého mi přivedl do cesty Akara, který mě proměnil v někoho docela jiného. Chvíli jsme mlčeli a dívali se na setmělé moře, na němž se leskl odraz vycházejícího měsíce, zářivější než bílé čepičky vln. Nač asi myslel on?

»Vraťme se,« řekl náhle a zamířil rychle k domovu. V ulicích města už běžel. Vtrhl do domu jako bouře, až Nzini, která na nás čekala, polekaně vyskočila. »Co se děje?« vykřikla zděšeně.

Sotva popadal dech po prudkém běhu. Zůstal stát a díval se na ni. »Nic,« usmál se. »Jen jsem se potřeboval rychle přesvědčit, že jsi.«

»To znám,« řekla Nzini a trochu se odtáhla, když ji chtěl políbit, ale zase ne tolik, aby nemohl. »Jenže to říkáváš až k ránu. Dneska jsi přišel kupodivu brzy. Rozhodl ses snad začít s hrdinstvím už doma?«

»Říkám to, protože je to pravda. Vždycky.« Sedl si vedle mne a dodal s povzdechem: »Tak začni. Jen řekni, že vyhodíš svého starého ctitele Míra alí Beje a že mu vyleješ splašky na hlavu, když bude příliš dlouho obcházet kolem našeho domu. Zlobíš se, že už nechodí za tebou. To je to celé.«

»Co ty víš?« usmála se poťouchle.

»Nzini,« řekl Akar najednou vážně. »Musíš pochopit, že to jinak nejde. Musíš konečně.«

»Všechno chápu,« prohlásila zlověstně. »Je to tvůj dům, vezmi si ho sem, když chceš. Ale pamatuj si, jestli tě zase zatáhne do nesmyslného dobrodružství pro lákavou vyhlídku, jak se obestře novou slávou, až bude prchat na své lodi po hladině zrudlé vaší krví, přes hřbety přežraných žraloků, líných i uhnout, jestli tohle má v úmyslu, přijmu ho ve tvém domě, ale otrávím ho jako krysu hned první večer a pro jistotu ho ještě tu noc podřežu, abych měla jistotu, že se už neprobudí, ať si mě tvoji bláznivíi přátelé třeba roztrhají. Pozvi si ho. Jen si ho pozvi, miláčku.«

Nzini nesplnila svou pohrůžku, i když Akar tvrdil, že ji myslela naprosto vážně. Mír alí Bej s pěti koráby slavně přistál v Mombase, když předtím vypálil všechny portugalské posádky na celém pobřeží až k mysu Delgado. Na pobřeží i ostrovech ho všude vítali s jásotem. Nejvíc Mombasa, vzpurná Mombasa, která při všech povstáních byla první a nejdéle vzdorovala. Tady to už skoro vypadalo jako vyhraný boj. I Nzini se trochu

uklidnila a přivítala slavného korzára dokonce s úsměvem.

Jen já jsem si dobře pamatoval její hrůzu i Akarovy pochybnosti. Nechal jsem Míru alí Bejovi svou loď s arabskou posádkou, kterou připojil ke svým už v Adenu, a tu, na které jsem přijel, kde mužstvo tvořila směsice dobrodruhů z italských, sicilských a španělských přístavů, jsem pod benátskou vlajkou vypravil se zbožím do Indie, dokud byla naděje na příznivý vítr. Kapitán Giuseppe měl své příkazy a kapitán Giuseppe znal dobře místokrále v Goi. Byl tam nejednou. Na zpáteční cestu měl vyplout s portugalskou flotilou. Rychlý, štíhlý *Racek* měl naději, že jim uklouzne a připluje dřív o celé dny. A to už budeme vědět, máme-li naději. Budeme vědět, jestli v Malindi číhá zrada. Budeme vědět, kolik na smrt odhodlaných mužů je ochotno střetnout se s přesilou. A bude-li příliš velká, příliš neodrazitelná…

Měl jsem svůj plán, ale Akarovi jsem se zatím nesvěřil. Ještě bylo všechno možné. Ještě se dalo i zvítězit.

Mír alí Bej zůstal ve městě, zatímco jeho pět lodí křižovalo na širém moři kdesi za obzorem, aby mohly sledovat pohyby portugalské flotily. Blížil se den, kdy příznivý vítr u indického pobřeží naplní zplihlé plachty portugalských lodí a požene je přes Indický oceán ke vzbouřeným městům. Teď bylo moře opuštěné jako v dávných dobách, kdy kolem pobřeží pluly jen domorodé veslice. Ale ještě než se na obzoru zabělala první plachta, přivezli uštvaní veslaři od jihu zlou zprávu. Sultán z Malindi obsadil se svým vojskem i ostrov Pembu a otevřeně se odtrhl od povstání. Hlavním místem odporu zůstala Mombasa. K Malindi se připojil i Zanzibar.

Mír alí Bej zuřil a netrpělivě vyhlížel na moři plachty svých lodí. Jeho nápad dobýt ještě před příchodem Portugalců ztracené pozice, mi připadal šílený. Odpluje-li od Mombasy, děla portugalské flotily ji rozsekají napadrť. Pemba, Zanzibar a Malindi, to bylo příliš velké sousto pro sebeodhodlanější posádku pouhých pěti lodí, které mají za zády i na moři nepřátelskou přesilu.

Teď, když se nebezpečí hrozivě blížilo, Nzini se už nepokoušela zdržovat doma Akara, který vycházel stále častěji. Zbraní v Mombase přibylo, ale jen každý dvacátý muž mohl dostat pušku. A museli se naučit ji ovládat, aby ani jediná rána nepřišla nazmar.

Malý Nda v zahradě za domem zuřivě zaučoval Mohameda ve střelbě z luku. Ale když chtěl do svých válečnických her zatáhnout i nejmenšího Akara, Nzini se konečně rozkatila. Poprvé jsem viděl, jak se neovládla tváří v tvář svým dětem. Se zuřivými výkřiky zpřerážela o koleno jejich dětské zbraně a utekla s pláčem do domu.

Nda a Mohamed se těžce urazili, zatímco Akárek se mohl potrhat smíchy. S potěšením dupal po zbytcích jejich výstroje a výskal nadšením až do chvíle, než se jeho pomstychtiví bratři rozhodli k tělesnému trestu. Zakročil jsem v poslední chvíli, když už Akar začal nabírat, jak pochopil hrozbu jejich napřažených rukou.

»Styďte se!« okřikl jsem je a vzal jsem maličkého do náruče. »Maminka má pravdu.«

»Tomu nerozumíš,« osopil se na mne vztekle Nda. »Jsi bílý.«

»Jsi bílý,« opakoval jako ozvěna malý Mohamed a upřel obdivný pohled na svého bratra. Co jsem měl na to říci? Odešel jsem za Nzini s jejím nejmladším synem na ramenou.

»Co se stalo?« zeptal se Akar, když se kvečeru vrátil. Viděl jsem na něm, že je unaven. Jeho svěží klukovský vzhled, který mě tak překvapil při mém příjezdu, zase zmizel. Oba starší chlapci dávali okázale najevo, že Nzini a já pro ně nejsme na světě. »Mohamede, co to znamená?«

Mohamed se podíval na bratra. Nda přijal výzvu. Postavil se před otce a řekl vzdorně: »Rozbila mi luk, abychom se nemohli bránit. Drží s bílými.«

»Kdo je to *ona*?«

Akarův tichý hlas zněl krajně nebezpečně. Jeho prvorozený to zřejmě postřehl. Bylo vidět, že jeho odvaha zvolna taje. Ale ještě jednou ji sebral a hodil hlavou k matce. Akar vyskočil.

»Nech ho,« zarazila ho Nzini. »Nemůžou za to. Je to naše vina.«

Stočil k ní užaslý pohled. »Jak to?«

Stála teď proti němu s výčitkou ve velkých očích. »Proč přivádíme děti na svět, kde se zabíjí?« vykřikla. »To není místo pro ně. Děti mají žít, ne umírat. Co bude z mých synů, přežijí-li svoje dětství? Učíš je zabíjet už odmalička!«

Akar se křečovitě zachytil mého ramene. Rána ho zasáhla hlouběji, než měla Nzini v úmyslu. Můj malý jmenovec proje-

vil obdivuhodnou neohroženost a vstoupil směle mezi rozrušené rodiče.

»To není pravda,« zastal se otce. »Nechce mi půjčit pušku. Lukem přece nikoho nezabiju. Já bych vážně nestřílel na lidi, maminko. Jenom na bělochy.«

»Běžte si chvíli hrát,« řekl Akar tiše. »Nechte nás teď. Běžte.«

Nzini se třásla jako v zimnici. »Já už nemůžu,« hlesla bezmocně a zhroutila se mu do náruče. »Nemůžu!«

Konejšil ji jako malé dítě. »Neplač,« šeptal jí do vlasů. »Neplač, miláčku. Všechno dobře dopadne. Je tu přece Nda.« Obrátil se ke mně a řekl: »Máš ve skalách schovaný člun, asi tři míle na sever od Mombasy. Nemýlím se?«

Mráz mi přeběhl po zádech. Kdo všechno o tom ví?

»Vím to jenom já. Chodil jsem za tebou, odpusť. Nechtěl jsem, aby tě sledoval někdo jiný. Kdy se vrátí *Racek?«*

»Ještě před Portugalci,« odpověděl jsem. Srdce mi plesalo. Akar pochopil můj záměr a přijímá ho! »Podařilo by se nám jim uklouznout i tak,« pokračoval jsem. »Už jsem si skoro myslel, že to nebude nutné, ale teď…«

»Ovšem. Nelze čekat. Musíte na palubu dřív, než se oni objeví.«

Musíte. To slovo zůstalo viset ve vzduchu. Nzini zvedla hlavu a mlčky se na něj zadívala. Cítil jsem, jak mi vysychá v hrdle.

»Akare!« zaprosil jsem.

»Nechte mě,« řekl úpěnlivě. »Pochopte, to nemůžu udělat. Nezůstanu tu z přesvědčení. A nerad, strašně nerad. Řekni, Nda, ty bys utekl na mém místě?«

»Já uteču, protože to potřebuje tvoje žena a tvoje děti,« odsekl jsem sveřepě. »A přijel jsem jako jeho spojenec. Tak si to přeber.« Nzini stále ještě mlčela.

»Ano, ale tys tu nežil deset let,« řekl těžce a přistoupil k oknu. Za zelenými stromy se bělaly bílé zdi Mombasy. »Je to vlast mých dětí, i když ji pro ně nezachráním. Nzini měla pravdu. Já jsem vším vinen. Já jsem je přivedl do tohoto světa a nedokážu je ochránit. Ty to dokážeš, jsi bílý. Věřím, že je dopravíš do bezpečí.«

»Kde je bezpečí pro černé lidi?« zeptala se Nzini sotva slyšitelně. »Kde je bezpečí pro děti, jejichž otcové o ně nedbají?«

Pořád jsem nechápal. »Ty chceš, aby odjeli bez tebe?«

»Beze mne jim bude líp,« vykřikl zuřivě. »Slyšel jsi přece!

Když už jsem spáchal ten nenapravitelný zločin, že jsem je zplodil, ještě je učím zabíjet! A je mi jedno, co se s nimi stane!«

Nzini se vzpamatovala. »Proč se mučíme?« zvolala divoce a vrhla se mu do náruče. »Proč ještě my? Nikdy bych nechtěla žít bez nich! Nevěř, když říkám takové věci. Nemohla bych žít bez dětí.« Odmlčela se a dodala tichounce, ale o to odhodlaněji: »Ani bez tebe.«

Tiše jsem vyklouzl za dětmi do zahrady. Stejně zapomněli na mou přítomnost. Jedině Nzini s ústy na jeho rtech mohla teď zvrátit jeho rozhodnutí. Zavedl jsem kluky do svého pokoje a na usmířenou jsem malému Nda věnoval svůj šperk z červeného kovu, který mě neopustil celých deset let.

Díval se na něj s úžasem. »Tatínek má slona a maminka žirafu. A já budu teď lev. Proč mi to dáváš? Bylo to přece tvoje.«

»Patříš k nim víc než já,« řekl jsem. »Jsi přece jejich syn. A jsi také Daniel, ne?«

»Ovšem,« odpověděl pyšně.

»A co já?« rozkřikl se Mohamed plačtivě. Malému Akarovi to bylo jedno. S radostným výskáním mi pomáhal, když jsem červeného lva zavěšoval hrdému Nda kolem krku.

Usmířil jsem si ho tím tak dokonale, že druhý den ráno stál už nade mnou, když jsem se vzbudil.

»Co se děje?« zeptal jsem se rozespale.

»Přinesl jsem ti barvu,« šeptal důležitě. »Ostříhám ti vlasy a nikdo nic nepozná. Když se natřeš celý, budeš černý jako my. Abys mohl mezi lidi.«

Navštívil jsem Nzini, která zase něco pilně vytepávala ve své maličké dílně. »Co říkal?« zeptal jsem se.

Pokrčila rameny. »Že bude přemýšlet,« povzdechla si. »Nevím.«

»Vypadal šťastně, když jsem ho ráno potkal,« nadhodil jsem.

Sklopila oči. »Ještě dokážeme být šťastni – spolu,« zašeptala. »To je moje jediná naděje.«

»Jsi nejstatečnější a nejkrásnější žena, kterou znám, Nzini,« řekl jsem vřele. »A on je…«

»… hlupák, šílenec a nevděčník,« doplnil mě Akar za mými zády. Otočil jsem se. Stál ve dveřích a usmíval se. »Nebo jsi snad chtěl říct něco jiného?«

»Ne, uhodl jsi to přesně,« odsekl jsem. »Hlídej si svou ženu, ano? Mohl bych zneužít příležitosti. Právě začíná poznávat, že si mezi námi vybrala toho nepravého.«

»Ví to už dávno, jenže to obratně tají.« Díval se na ni očima plnýma dychtivostí a zbožňování. Zdálo se mi, že v nich vidím ještě odraz jejich posledního objetí. »Jen blázen může promarnit tolik nocí jako já na ulicích a v přístavu,« řekl velice něžně. »Jen zatracený, pitomý blázen.«

»Mír alí Bej je doma ještě méně než ty,« usmála se. »Myslím, že se od včerejška ani nevrátil.«

»Mír alí Bej nemá tytéž důvody jako já. Aspoň doufám. Ostatně příčina jeho dnešní nepřítomnosti je jasná. Křepčí jako posedlý v přístavu. Na obzoru jsou vidět čtyři lodi.«

»*Racek?*« zeptal jsem se bez dechu.

»Asi ano. A tři jeho.«

Běželi jsme i s dětmi na skály na pobřeží. Přístav pod námi byl plný lidí. Čtyři koráby letěly po hladině, nakloněné po větru, který nadouval bílé plachty. Napjatě jsem se díval na tu, která plula nejrychleji. Ale pocítil jsem záchvěv hrůzy. Nebyl to *Racek*. Už jsem rozeznal i vyřezávanou příď. To byla *Nymfa*, loď, kterou jsem věnoval Míru alí Bejovi. Loď s arabskou posádkou a jeho kapitánem. Loď, která neodpluje před bitvou, aby nás zachránila. Ale snad byl ještě čas. Portugalská flotila byla někde hluboko za obzorem. V příští chvíli se může objevit i *Racek* na modré čáře, dělící moře od nebes.

Podíval jsem se na Akara. Viděl to už také, zatímco Nzini ještě sledovala první loď zářícíma očima plnýma naděje. Na jeho tváři zápasil neklid s uspokojením, které nakonec zvítězilo. Při pohledu na Nzini, kterou čekalo kruté zklamání, jsem na něj dostal vztek. Není nucen se rozhodnout. To je ovšem důvod k úsměvu! A co ona? Zachytil můj pohled a trochu zrozpačitěl.

»Půjdu za nimi do přístavu,« řekl honem. »Přijdu vám říct, jakmile se něco dovím. Vraťte se teď domů.«

»Je to *Racek?*« zeptala se Nzini, když odešel.

»Ne,« odpověděl jsem. »Bohužel není.«

»On to ví, viď?«

»Jak by mohl?«

Chvíli mě zpytovala pronikavým pohledem. »Neumíte ani pořádně lhát,« řekla a usmála se. »Všiml sis, jak se mu ulevilo? Je horší než dítě. – Je ještě naděje?« dodala po odmlce.

»Jistě,« pospíšil jsem si s odpovědí. »Pluje až z Goy. Korzárské lodě byly mnohem blíž.«

Vraceli jsme se pomalu k domovu. V ulici jsme se skoro srazili s Akarem, který běžel od přístavu. Už se neusmíval. »Brzy uvidíme i je,« řekl vážně. »Portugalská flotila je na širém moři. Osmanští kapitáni chytli příznivější vítr.«

»A *Racek?«*

»Neviděli ho.«

»Proč jsou jen čtyři?«

»Jejich pátou loď *Fátimu* zanesl neobratný manévr na začátku plavby až skoro do Goy. Asi tam uvízla v bezvětří. Teď prchá těsně před Portugalci. Až se objeví, budeme vědět, že už jsou tady.«

Fátima se přiblížila za svítání příštího dne. Plula lehce
jako osamělý albatros. Portugalská flotila
se neobjevila.

Ten den nás Nzini zavolala ze zahrady se slavnostní tváří. »Je mi líto, že ses od nás oddělil, Nda, ale dary se nevracejí. Nemohu nutit svého syna, aby ho vrátil tobě. Smím ti dát aspoň něco na oplátku?« Navlékla mi na prst překrásný zlatý prsten. Narůžovělá perla v něm ležela jako velká slza.

»To je smutný prsten,« řekl jsem. »Pláče.«

»Bude plakat, kdykoli se na něj podíváš daleko od nás,« usmála se. »A teď se podívejte.«

Odkryla na stole před sebou šperk, který jsem už znal. Ale teď byl plnější. Pod prostředním D spojovaly slona a žirafu dva složitě se proplétající květy. M a A. Nzini svoje dílo znovu rozpojila, tentokrát do pěti částí. Kvítky s podivuhodně kroucenými okraji dostali její dva nejmladší synové.

»Každý večer je takhle budeme skládat dohromady, abychom věděli, že k sobě patříme a že jsme spolu.«

»Ty bys na to jinak zapomněla?« zeptal se Akar s úsměvem.

»Ne. Ale kdykoli bude těch pět dílů pohromadě, půjdu spát bez bázně a šťastná. Nikdy se od nich neodlučujte, děti. Nikdy.«

Kvečeru po dvoudenní nepřítomnosti se vrátil Mír alí Bej a jeho příchod porušil blaženou pohodu, kterou se Nzini na chvíli podařilo vykouzlit.

»Přišel jsem se rozloučit,« oznámil slavnostně. »Ráno vyplujeme.«

»Kam?« zeptal se Akar prudce a zahnal své syny, kteří se plni obdivu tlačili k velkému korzárovi. V jeho hlase se chvěl potlačovaný hněv. Nzini vzala děti za ruku a rychle s nimi odešla. Ne tak rychle, abych nezahlédl slzy v jejích očích. Viděl je i Akar. Právě dnes byl nejméně ochoten připustit, aby plakala.

»K Zanzibaru.« Mír alí Bej se mu podíval vzdorně do očí. »Máme ještě čas. Kapitán *Fátimy* říká, že se portugalské lodě stočily k mysu Delgado. Patrně nevědí, že Malindi a Zanzibar se připojily k nim. Než postřehnou svou příležitost, můžeme se znovu zachytit i tam.«

»Anebo padnout do léčky,« ušklíbl se Akar. »Mohli uhnout schválně, aby ti to tvoji lidé donesli. A teď už třeba čekají, schovaní za břehy ostrovů.«

»Alláh je mocný,« řekl na to Mír alí Bej.

»To je nesmysl!« vykřikl Akar. »Budeš rád, udržíš-li se v Mombase!«

»A *Racek?* Kde je *Racek?«* zeptal jsem se se sevřeným hrdlem. Mír alí Bej mi neodpověděl. Měl jsem podivný pocit, že mou otázku přeslechl úmyslně.

»Nepřijel jsem udržet Mombasu,« řekl místo toho Akarovi posměšně. »Přijel jsem dobýt celé pobřeží. Přivezl jsem vám zbraně. Musíte bojovat i vy. Je to vaše svoboda, ne moje.«

Akar se ovládl. »Doufám, že tím myslíš i děla. Nech nám tu děla aspoň z jedné lodi. Nebo rozstřílejí Mombasu, zatímco ty budeš dobývat Zanzibar. Aspoň jedno dělo, abychom je mohli držet z dostřelu. Kolik je jich?«

»Patnáct válečných lodí. Těch největších. Nemůžu ti nechat ani jediné dělo. Už tak jich mají pětkrát víc než já.«

»Míre alí Beji,« zvolal Akar, »setkáš-li se s nimi na moři, nezbude z tvých lodí ani stožár, slyšíš? Opevni se v Mombase. To je tvoje jediná naděje. I naše.«

»Ne.« Hlas Míra alí Beje byl vážný a slavnostní. »Alláh nás ochrání. Nepřepadnou Mombasu. Vylámou si zuby už na Zanzibaru.«

»Nedostaneš se tam ani,« řekl Akar mrtvě. »Kéž mi moje děti odpustí, že jsem tě kdy přijal pod svou střechu.«

»Chápu tě, Akare Laho, ale mýlíš se.« Korzár se sebevědomě usmíval. »Vrátím se od Zanzibaru a budeš litovat svých pochybností. Nesmíříme se?«

»Ne,« odsekl Akar. »Vrať se a odprosím tě. Ale bojím se, že se už neuvidíme.«

Zmýlili se oba. Po nekonečné řadě dnů, kdy jsme marně vyhlíželi *Racka,* až naše unavené oči viděly na hladině vzdálené přeludy neskutečných lodí, zabušil kdosi uprostřed hluboké noci na zavřené dveře našeho domu. Šel jsem otevřít, zatímco Akar hlídal v chodbě s puškou v ruce. Byl to Mír alí Bej, roztrhaný a špinavý. Jeho levá paže visela bezvládně podél těla. Rameno měl ovázané zmačkaným šátkem, který byl černý a ztuhlý dávno uschlou krví. Potácel se jako opilý.

Akar se ohlédl ke dveřím, za nimiž spala Nzini. Viděl jsem, jak se mu ulevilo, když zůstaly zavřené. »Mám tě odprosit?« zeptal se nemilosrdně. »Vrátil ses přece od Zanzibaru, ne?«

»Až potom,« zamumlal nezřetelně Mír alí Bej. Byl k smrti vyčerpán a neschopen jakéhokoli pocitu. »Nechte mě spát.«

Měl jsem dojem, že spí už vstoje. Oči se mu zavíraly. Uložili jsme ho se smíšenými pocity. »To je konec?« To nebyla ani otázka. Znal jsem odpověď stejně dobře jako on. »Dej Mombasu Portugalcům,« vyzval jsem Akara, když němě přisvědčil. »To všechno nemá smysl. Nezachráníte se. Ušetří vás, když se nebudete bránit.«

»Já nejsem Mombasa, naštěstí,« řekl Akar. »Nechtěl bych stát před takovým rozhodnutím. Je zbytečné o tom uvažovat. Oni se nevzdají.«

Proseděli jsme zbytek noci v chmurných úvahách. Za svítání odešel Akar do přístavu. »Pošli pro mne, kdyby se vzbudily požádal mě. »Pokusím se zjistit, co se stalo. Ví-li to ovšem někdo.«

Zaváhal jsem. »Mám jí to říct?«

»Myslíš, že jí můžeme zatajit chrápajícího piráta v jejím domě?« ušklíbl se nevesele. »Modli se k svému Bohu, aby se tvůj *Racek* vrátil. Já nemám boha, a proto se musím připravit umřít

v boji, jak to žádají duchové Sorků. Nzini má pravdu. Černí lidé nejsou nikde v bezpečí a nejmíň ve své zemi.«

Mýlil jsem se, když jsem čekal od Nzini zoufalství a pláč. Jen zledověla. Ještě nikdy jsem ji neviděl tak klidnou a tak cizí. Šel jsem pro Akara sám, když se Mír alí Bej po poledni vzbudil. V skrytu duše jsem doufal, že Nzini splní svou dávnou pohrůžku a sprovodí ho nějak tiše ze světa. I když obyvatelé Mombasy byli dost pobouřeni sami o sobě, mohli se ještě uklidnit, až pochopí, že jsou úplně bez vyhlídek. Ale Mír alí Bej, nepřekonatelný hrdina, mohl podněcovat vzpouru donekonečna.

To už jsem věděl, že svedl zoufalou bitvu s portugalskou flotilou, v níž potopil osm jejich lodí, než shořela jeho poslední, osm lodí s více než dvojnásobkem všech jeho děl dohromady. Že se ze všech jeho lidí zachránili jen tři. A že jen on sám se probil po břehu až do Mombasy.

Mladí šíleli nadšením, když se dověděli, že přišel. A staří se s vážnými tvářemi odevzdávali osudu. Kdo se mohl protivit Alláhovi, který zachránil toho muže, aby je vedl do posledního boje?

Akar se zapojil do horečných příprav k obraně, i když s jakýmsi odstupem. Už neměl volbu. Od noci, kdy návrat Míra alí Beje rozhodl neodvratně o budoucnosti Mombasy, mu Nzini nepředhodila jeho váhání jedinou narážkou. Jako by mezi nimi nikdy nepadlo zlé a hořké slovo žárlivé hrůzy z odloučení. Byla zde s ním. Neměli na vybranou.

Mír alí Bej se v ulicích Mombasy choval, jak se od něj čekalo. Ale často jsem míval dojem, že se k nám utekl jako dítě, které si neví rady. Jeho sebevědomí zmizelo, a i když se přel s Akarem, bylo znát, že křičí jen proto, aby sám sobě nepřipustil pochybnosti. Co mu zbývalo, než věřit si do posledního konce?

Nejprudší hádku jsem zažil hned po jeho příchodu. Vlastně už od ní se Akar choval, jako by proti své vůli plnil vůči ohroženému městu jen tu nejtrpčí povinnost.

»Nic není ztraceno,« prohlásil Mír alí Bej, ještě než odešel prvně z našeho domu. »Chci, abyste to věděli první. Mám spo-

jence, proti němuž jsou Portugalci na pevnině bezmocní. Mohou rozstřílet pobřeží, ale nikdy se nevylodí.«

»Co z toho, když se nevylodí na poušti plné mrtvých,« odsekl mu Akar. Nebyl vůbec naladěn na jeho křečovité nadšení. »Nemůžeme jim zabránit vůbec nijak, aby se přiblížili na dostřel. Až promluví ze zátoky jejich děla, zbude z Mombasy jen společný hrob. A jakmile couvneme z pobřeží, vylodí se, dopraví děla na břeh a půjdou dál. Tolik nás není, abychom ucpali hlavně svými těly.«

»Už jsem ti řekl, že mám spojence, který se jich nebojí a který je zatím porazil, kamkoli přišel.«

Akar zvedl hlavu a vyčkávavě se na něj zadíval.

»Táhnou až od Zambezi po celém pobřeží,« vykřikl Mír alí Bej vítězně. »Před sedmi lety zahájili svůj pochod a zničili a rozvrátili kdejakou portugalskou pevnost. Před dvěma lety jim vyrvali Kilwu a dnes jsou před Mombasou.«

»Wazimba!« vydechl Akar a vyskočil. »Wazimba!«

»Ano, Zimbové,« potvrdil Mír alí Bej se spokojeným úsměvem.

Jméno mi bylo povědomé. V řídce obydlených končinách na hranicích Monomotapy ho obyvatelé vyslovovali s hrůzou. »Lidojedi,« řekl Akar. »Divoši nejhoršího druhu. Země je vyvrhla. Proto přicházejí sem, aby se setkali se sobě rovnými.«

»Pověst přehání,« usmál se Mír alí Bej. »Byl jsem mezi nimi a neviděl jsem nic takového.«

»Radši se dám rozstřílet v Mombase,« prohlásil Akar. »Já i moje děti.« Ještě mluvil klidně. Ale zvláštním smyslem, který nás spojoval, jsem znovu ucítil doutnat pravěkou hrůzu, zakrytou nánosem dvaceti let. Vložil jsem se do jejich rozmluvy.

»V Nsikongu na druhé straně pevniny poslali Portugalci lidojedy do kvetoucího města, aby je přinutili se vzdát.«

»Zimbové je z Kilwy vyhnali,« vybuchl Mír alí Bej. »Říká se všelicos, ale Portugalci? To už přeháníš.«

»Proč by nám pomáhali?« zeptal se Akar ostře. »Jdou za tučnou kořistí. Může to pro ně být několik potopených lodí, i kdybychom vyhráli? A když prohrajeme? Proč chtějí bojovat? Jenom tak?«

»V Kilwě…«

»Měl ses zeptat lidí z Kilwy, co bylo potom,« zařval Akar.

»Já s nimi mluvil, s těmi několika, kteří se zachránili, hrůzou šediví. To bys chtěl udělat z Mombasy? Trosky, v nichž lidské hyeny požírají zabité a loupí a kradou v strašidelných domech s mrtvými obyvateli? Portugalské lodi mohou jen ležet v zálivu a čekat. Tentokrát neplují za zlatem. Jdou se mstít.«

»Rozmyslím si to,« řekl Mír alí Bej otřesen. »Zeptám se ještě. Ale už obkličují Mombasu. Není radno mít v nich nepřátele.«

»Jestli to myslí vážně, mohou hlídat pobřeží. Ale do města – slyšíš, Míre alí Beji? – do města je nepouštěj, nebo tě zabiju sám.«

Nato Akar vstal, běžel do zahrady ke svým synům a prostředního Mohameda k sobě přitiskl tak prudce, až se chlapec rozplakal. Od té chvíle chodil za Mírem alí Bejem a střežil každý jeho krok.

Smyčka kolem ohroženého města se stahovala stále nebezpečněji. Každé ráno jsem doufal, že pod vycházejícím sluncem zahlédnu na mořské pláni bílé plachty svého *Racka.* I když pro cestu do úkrytu ve skalách, kde byl můj člun, bychom museli opustit dosud bezpečné hradby města a odvážit se setkání s neviditelnými Wazimby, kteří se ukrývali kdesi v okolí.

Když Mír alí Bej rozšířil po městě zprávu, že našel spojence, vycházeli je lidé hledat. Nikdo je nezahlédl. Jen občas se někdo nevrátil. Důvěra pomalu vyprchávala. Nejen Akar, ani ostatní obyvatelé nebyli nadšeni vyhlídkou, jak jejich město zaplaví horda divochů, o jejichž úmyslech mohli tušit to nejhorší.

Jednoho dne se na obzoru objevilo sedm plachet. Sedm lodí se blížilo od jihu, od zrádného Zanzibaru k zaprodanému Malindi. Portugalské lodě, které přežily boj s Mírem alí Bejem. Mlčky jsme pozorovali, jak se blíží. Na hradbách nad přístavem zůstali jen muži.

Zakotvily v palebné pozici, ale zdálo se, že na něco čekají. Zůstaly ležet na klidné zátoce jako mírumilovná návštěva v přátelském přístavu. Den dva se nic nehýbalo. Mohli jsme pozorovat portugalské námořníky při jejich denní práci. Byli před námi v bezpečí, pro ránu z pušky nebyli dost blízko. Třetí den promluvila jejich děla. Viděl jsem první raněné a mrtvé. Viděl jsem, jak jiní muži přebírají jejich zbraně a střeží průrvy v opevnění. Několik dalších dní byl klid. A když jsme to nejmíň čekali, nová salva smetla kus opevnění s několika odvážlivci. Hráli si s námi jako kočka s myší. Mombasa neměla

vyhlídky. Nebezpečný spojenec, který číhal všude kolem, odradil obyvatele od útěku do vnitrozemí. Zůstali tu všichni, odhodláni padnout do posledního muže. A co horšího, do posledního dítěte.

Zoufalá odvaha zvolna vyprchávala. Po týdenním obléhání se v městě objevil vysoký černoch ozdobený péry. Matky zavíraly své děti a muži si ho prohlíželi s hrůzou. Kráčel k našemu domu, ale tentokrát Akar Míru alí Bejovi přístřeší pro toto jednání odepřel.

Mír alí Bej se vrátil zamyšlen. »Nabízejí, že v noci doplují k portugalským lodím a zapálí je. Jsou prý výteční plavci a dokážou přenášet oheň v ústech.«

»A slona na zádech,« nezdržel se Akar. »Posloucháš kdejaký žvást.«

»A co mi zbývá?« zeptal se Mír alí Bej tiše. Najednou vypadal zlomeně a strašně staře. »Co ještě můžu dělat, než chytat se nejnesmyslnějších nadějí?«

»Odejdi ke svým Zimbům a my se vzdáme,« navrhl mu Akar příkře. »Nezahyneme. Vypálili Mombasu už před padesáti lety a podívej se na ni, jaká byla ještě před týdnem. Odejdi. Zbytečně jitříš lidi.«

»Mohu odejít jedině ze zrádcova domu,« řekl Mír alí Bej zvysoka a vstal. »Chtěl jsem se s tebou poradit, Akare Laho. Ale strach z tebe udělal starou ženu, která se bojí i vlastního stínu.«

»Dobrá, oni tedy zapálí lodě,« vzdychl Akar. »Až budou hořet, odprosím tě.«

»Pořád chceš odprošovat?« zeptal se Mír alí Bej mrzutě.

»Pořád. Jenomže jsi mi k tomu ještě nedopřál příležitost.«

Mír alí Bej chvíli mlčel. »Druhá část jejich návrhu,« začal pak a nedokončil větu.

»Mluv.« Akarův hlas byl najednou ostrý a pozorný.

»Neudělají to, nepustíme-li je do města,« řekl Mír alí Bej tiše.

»A co uděláš ty?«

»Nevím.«

Za několik dní v noci se Portugalci pokusili vylodit. Na nebi zářil jen uzounký srpek ustupujícího měsíce. Byla hluboká tma, ale přece jsme je zpozorovali. Na hustě obsazených člunech střelba zblízka napáchala nepředstavitelné škody. Obrátili se zpátky. Zimbové nám přece jen poskytli jakous takous ochranu.

Museli se vylodit v zátoce přístavu, když nechtěli padnout na ně.

Za svítání jsme viděli, že se portugalské lodi přiblížily na dostřel. Po přesném zásahu Akarovy pušky vyklidili paluby. Nebylo na nich teď vidět nikoho. Ale hrozivé střílny jejich děl mířily přímo k nám. Strašná palba zahnala obránce do úkrytu. Teď jsme byli bezmocní, zatímco jejich děla ničila poslední zbytky opevnění.

Mír alí Bej vyhledal Akara a mne. »Jděte teď spát. Přesných střelců bude víc třeba v noci, až se znovu pokusí vylodit.«

Poslechli jsme bez námitek. Nezamhouřili jsme oka už tři dny, padal jsem únavou. Předali jsme své pušky dvěma neozbrojeným mužům a vrátili se domů. Vyděšené děti se choulily k Nzini. Malého Nda už opustily válečnické chutě. Nechal jsem Akara u nich a přes ohlušující palbu portugalských děl jsem usnul snad ještě dřív, než jsem dopadl do podušek.

Někdo třásl mým ramenem. »Vstávej!«

Nzini! Vyskočil jsem. »Kde je Akar?« zeptal jsem se ještě napůl ze spaní.

»Chce jít ven. Prosím tě, zadrž ho! Já se bojím!«

Venku rychle houstla tma. Děla se už neozývala. Zato bylo slyšet ojedinělou střelbu, křik a děsivé vytí, které mi nahánělo husí kůži. Vyrazil jsem na chodbu. Akar s kamennou tváří nabíjel bambitky. Naše pušky zůstaly v přístavu. »Musím vědět, co se stalo,« řekl. »Vysvětli jí to, prosím tě. Vrátím se hned.«

»Půjdu já. Ty zůstaň s nimi.«

Mlčky se na mne podíval. Pak pokrčil rameny a podal mi bambitku. Ale ještě než jsem doběhl ke dveřím, ozvaly se prudké rány.

»Neotvírej!« zaječela Nzini a vrhla se na Akarovu ruku, kterou vztahoval k závoře.

»Pusťte mě!«

Hlas patřil Míru alí Bejovi. Akar odstrčil Nzini a rozrazil dveře. Mír alí Bej vpadl dovnitř. Byl k nepoznání. Krev z rozseknutého čela mu zalévala obličej, že vypadal, jako by právě vystoupil z pekla. Nebyl jsem daleko od pravdy.

Opřel se o zeď, zatímco Akar znovu zavíral. »Přes den rozsekali opevnění úplně,« vyrazil ze sebe. »Polovina mužů Mombasy je mrtvých. Neměl jsem na vybranou. Před dvěma hodinami jsem pustil Zimby do města. Teď…« Jeho hlas se zlomil, ale

pokračoval hrdinsky a pohledem, který prosil za odpuštění, se podíval přímo na Akara: »Držíme se v mešitě, než Portugalci přijdou. Snad se tam ještě dostaneme. Tady nejste v bezpečí a je tam třeba každého muže. Každého, kdo umí střílet. Každého, kdo umí zardousit nepřítele třeba holýma rukama.«

»Proč jsi přišel?« zeptal se Akar.

»Radši bych se zabil, než abych jim padl do rukou. Nechci, abyste vy…«

»Ne!« vykřikla Nzini a postavila se do dveří. »Nechoď, Akare!«

»Neboj se,« řekl tiše. »Nepůjdu. Tentokrát ne.«

»To je šílenství!« Mír alí Bej zalomcoval zuřivě jeho ramenem. »Viděl jsem je! Říkám ti, že… Ne, před ní ne. V mešitě jsme zatím v bezpečí.«

»V mešitě jste v pasti.« Akarův hlas byl nepřirozeně klidný. »Čekáš na své nepřátele jako na spásu? Jak víš, že Portugalci přijdou?«

»Proč by rozbíjeli opevnění, kdyby se nechtěli vylodit? Vyvěsili jsme na mešitě bílý prapor. S druhým jsem poslal jednoho muže na břeh.«

»Vrátil se?«

»Ne. Zastřelili ho.«

»Zimbové?«

»Portugalci.« Mír alí Bej sklopil oči. »Nemůžete mi odpustit, já vím. Ale zachraňte se aspoň!«

»V mešitě ne,« řekl Akar a podíval se na mne.

Pochopil jsem. »Vodu do měchů,« vyzval jsem Nzini, která tu stála tiše jako socha. »A nějaké jídlo. Ne víc, než pobereme.«

»Pojď, oblečeme děti.« Akar ji vzal kolem ramen a odcházeli spolu. Zůstal jsem s Mírem alí Bejem sám.

»Co chcete dělat?« zeptal se.

»Mám velký člun z *Racka* severně ve skalách,« odpověděl jsem mu podle pravdy. »Vyplujeme na moře. Moje loď se přece už jednou musí vrátit. Domluvil jsem se s kapitánem, kde nás má hledat v případě nebezpečí.«

Čekal jsem, že mi vyčte zradu, ale zmýlil jsem se. Odvrátil oči, jako by se bál mého pohledu.

»Ona mě prokleje,« vzdychl jen. »A bude mít pravdu.«

»Kam?« vykřikl jsem, když se obrátil ke dveřím. »Neotvírej! Teď ne!« Zvenku už bylo slyšet blížící se hluk zápasu.

»Musím do mešity,« řekl. »Ale počkám, až odejdete.«

»Ne, ty půjdeš s námi,« odsekl jsem mu. »Máme s sebou tři děti. Nepobereme všechno. Zachráním i tebe, i když bych tě nejradši viděl v pekle.«

Slyšel jsem, jak se dobývají do sousedních domů, jejichž obyvatelé si netroufli utéct do noci. S hrůzou jsem čekal, kdy se příšerné kroky zastaví i u našich dveří. Zhasl jsem světlo. Stáli jsme mlčky v černé neproniknutelné tmě.

»Pojďme,« ozval se za námi Akarův šepot. »Jsme hotovi.«

U vchodu do zahrady bylo připraveno všechno, co Nzini narychlo sehnala. Nda, kterého matka křečovitě držela za ruku, se tvářil hrdinsky a nesl vak, který byl očividně pro něj příliš těžký. Ale nedovolil Nzini, aby mu ho vzala. Akar si přehodil přes rameno měchy s vodou a posadil na ně svého nejmladšího. Vzal jsem za ruku vzlykajícího Mohameda, v druhé jsem držel zbraň. I Nzini třímala obrovitou bambitku. Mír alí Bej pobral zbytek našich zásob a zhasil poslední matné světlo. Plížili jsme se tiše jako duchové. Podařilo se mi uklidnit Mohameda. Malý Akar usnul a jeho otec ho nesl v náruči. Nda se choval jako muž, který chápe, oč jde. Občas jsem zaslechl jeho tichounký šepot, když konejšivě odpovídal Nzini. Zbytečná opatrnost. Ve strašných zvucích, které se rozléhaly všude kolem, by zanikl i hlasitý dětský pláč. Bojovali jsme s časem. Hloučky Zimbů sice už řádily po městě, ale zatím se snažily proniknout do domů, kde čekala nejtučnější kořist. Většina jich s divokým řevem obléhala vzdálenou mešitu. V zahradách byl ještě klid. Lidé se bláhově drželi v nejistém útočišti svých kdysi bezpečných domovů.

Střelba z pušek byla stále řidší a bylo ji už slyšet jen od mešity. Tu a tam se objevoval odlesk požáru. Dostali jsme se až k pobřežním skalám, kde jsme si dovolili první odpočinek. Mír alí Bej shodil svou zátěž a dychtivě se obrátil k zátoce přístavu.

Portugalské lodě ležely nehnutě na hladině, tak blízko, že jsme v záři vycházejícího měsíce rozeznávali tváře námořníků, opírajících se o zábradlí. Vypadalo to, že jsou na výletě. Dívali se směrem k bojujícímu městu jako na zajímavé divadlo. A přece průrvy v městských hradbách byly opuštěné a na jejich troskách se bezmocně třepetal bílý cár látky. Ani nejmenší ruch nenaznačoval, že se chystají zmocnit čekající kořisti.

»Co to znamená?« zašeptal Mír alí Bej s hrůzou.

»To znamená, že jen připravili poslední dějství komedie,« odpověděl jsem mu suše. »S kým mají bojovat? Zimbové to vyřídí za ně. Věděli to, o tom nepochybuj.«

»Musím do mešity,« zaúpěl zoufale. »Umřu s nimi. Nesmějí si myslet, že jsem utekl a nechal je v tom!«

Akar ho přitiskl k zemi. »Nikam,« rozkázal stručně. »Poslouchej.«

Vzdálený vítězný divoký řev mohl znamenat jen jedno. Z místa, kde stávala mešita, vyšlehly k nebi plameny. Jasné, obrovské jiskry létaly po obloze jako padající hvězdy. Mír alí Bej si zakryl tvář rukama a hluše vzlykl. Na portugalských lodích bylo konečně vidět jakýsi ruch. Ale to jen kapitáni vybíhali na můstky, jak je hlídky upozornily na zajímavou podívanou. Námořníci lezli po lanoví, aby lépe viděli.

»Rychle!« zvolal Akar. »Teď nemáme čas. Za chvíli budou tady. Do moře. Hlídají břeh.«

Sklouzli jsme dolů a brodili se mělkou vodou těsně podél skal. Akar měl pravdu. Několikrát jsme nad sebou zaslechli tiché hlasy černošských hlídek. Dostali jsme se za skalní výběžek právě včas. Voda zálivu rudla v odlescích vzrůstajícího požáru. Podle zvuků, které přehlušovaly hučení mořského příboje, jsme mohli uhádnout, co se děje. Obránci města vyhnaní z mešity prchali do moře, aby se vzdali Portugalcům. Jejich strašliví pronásledovatelé je houfně pobíjeli cestou. Skoro se mi zdálo, že vidím, jak se temná hladina čeří trojhrany ploutví žraloků, mířících ke krvavé hostině. Zanedlouho se portugalská flotila objevila za výběžkem. Zvedli kotvy a vzdálili se z dosahu prchajících na širé moře, odkud mohli nerušené pozorovat příšerné divadlo.

Mohamed se třásl zimou. Držel jsem ranec šatů, které jsme svlékli na břehu, pečlivě nad hlavou, aby zůstaly suché. Noc byla chladná. Trvalo několik nekonečných hodin, než jsme se páchnoucími řasami, které se nám ovíjely kolem nohou, probili až k uzounkému zálivu, kde jsem zanechal svůj člun. Konečně jsem ve tmě nahmatal jeho dřevo. Shodili jsme do něj zátěž a opatrně jsme ho spouštěli na vodu, zatímco Nzini s dětmi se rychle oblékala. Vlezly dovnitř a Mír alí Bej se posadil ke kormidlu. Akar a já jsme se znovu spustili do chladné vody a vlekli jsme těžký člun k ústí zálivu. Teprve tam, prokřehlí a vyčerpaní, jsme z posledních sil přelezli okraj a padli na jeho dno.

Mír alí Bej mi přenechal své místo.«Co teď?« zeptal se tiše.

»Nic,« vyrazil jsem bez dechu. »Odliv nás odnese na moře.« Světlý pruh na obzoru věštil blížící se jitro.

»Ještě čekáš na *Racka!«* zeptal se chmurně.

»Ano.«

Chvíli mlčel. »Musíte to vědět,« řekl nakonec těžce. »Kapitán *Fátimy* pronásledoval tvého *Racka* až k indickým břehům. Myslel, že vaše loď zradila. Zanechal ji na dohled Goy jako potápějící se vrak.«

Nzini slabě vykřikla. Co jsem měl říct zhroucenému muži, pro něhož už jenom smrt mohla být osvobozením z výčitek?

»Budeme tedy veslovat na sever podél břehu,« promluvil jsem nakonec hlasem, jehož klid mě samotného překvapil. »Snad se nám podaří proklouznout kolem Malindi a dostat se někam, kam sahá osmanská moc. Někam, odkud putují karavany k velkému jezeru v zemi Kanem.«

Mír alí Bej a Akar se usadili k veslům. Pluli jsme k severovýchodu. Odliv nás odnášel na moře, naše vesla k severu. Ale brzy jsme museli změnit směr. Za rozbřesku nás zpozorovali. Viděli jsme u vzdáleného břehu několik veslic, které odrazily a rychle zamířily naším směrem.

»Zimbové!« vykřikl Akar. »Obrať kormidlo na širé moře!«

Nzini a Nda se chopili dalších vesel, ale náš těžký člun byl pomalejší. Vzdálenost se krátila. Několikrát jsem se otočil a vypálil na ně ránu z bambitky, ale nedali se odradit. Dostali se na dostřel svých šípů právě v okamžiku, kdy nám vzdálená čára břehu zmizela za obzorem.

»Pozor!« vykřikl Akar a srazil Nzini a Nda na dno člunu. Zalehl jsem Mohameda a malého Akara, aby se nemohli ani hnout. Nad námi hvízdly letící šípy. Jen Mír alí Bej zůstal sedět a s jakýmsi překvapením se zadíval na opeřený šíp, který mu trčel v boku špičkou hrotu. Na tu vzdálenost neměl už velkou sílu. Vytrhl ho bez nesnází a padl vedle mne, než tětivy Zimbů znovu zazpívaly.

A pak bylo dlouhé ticho. Vystrčil jsem hlavu. »Vracejí se!« vykřikl jsem nadšeně. »Vracejí se ke břehu!«

Všichni vyskočili, až se člun zakolébal. »Už není vidět pobřeží,« řekl Mír alí Bej. »Netroufali si dál.«

Moje nadšení opadlo. Ano, naši pronásledovatelé se vzdali. Vzdalovali se rychle k obzoru, za nímž jsem tušil břeh, pro nás

plný nebezpečí. Ale všude kolem nás bylo moře, nepřátelské moře, jehož vlny se vzdouvaly. Jestli zesílí vítr…

»Veslujte,« řekl jsem. »Pořád k severu. Zpátky nemůžeme. Tam… Tam je také pevnina.«

Mír alí Bej se na mne podíval s pochybností. On jediný věděl, jak nepřekonatelná je ta vzdálenost. »Do tří dnů přijde bouře,« řekl tiše a svěsil veslo.

»Vesluj,« přikázal mu Akar tvrdě. »Vesluj a mlč. Tady nejsi náš kapitán.«

Ale Mír alí Bej byl tisíckrát zkušenější námořník než já. »Co navrhuješ ty?« zeptal jsem se.

»Obrať k jihu,« řekl a prvně se usmál. »K jihu, k portugalským lodím. Jsi bílý, můžeš zachránit sebe i je. Akara neznají. A vezeš jim cennou kořist. Mne.«

»Ne,« řekla Nzini, která ho předtím tisíckrát proklela. Bylo to první slovo, které pronesla od chvíle, kdy jsme vyšli z domu. »Neprodáváme lidi. Akar by to nedokázal. Radši zahyneme.«

»Zalkl bych se hanbou, kdybych měl přijmout i tuto oběť,« odpověděl jí Mír alí Bej dřív, než jsem si to stačil srovnat v hlavě. »Naštěstí nejsem nucen. Podívejte se.«

Na jihu, mezi námi a pobřežím, se objevila bílá plachta.

»Nemohou nás vidět,« řekl Akar. »Kdoví jestli poplují až sem.«

»Obhlížejí pobřeží. Na místě jejich admirála bych poslal aspoň jednu loď do Malindi. Zná jistě aspoň tolik co já. I když nás neuvidí, odřízne nás od pevniny a to si v téhle kocábce nemůžeme dovolit. Ne, neodporuj mi,« zarazil Nzini, která se chystala něco říct. »Šest životů proti mému jedinému. Tady nelze váhat.«

Rozhodl jsem se vzít břímě hanby na svá bedra. Odpovědnost ostatně ležela jen na mně. Tentokrát to nebyl Akar, kdo mohl svést rozhodující bitvu s osudem.

»Máš pravdu, Míre alí Beji,« řekl jsem. »Přijímám.«

Malý Nda vzrušeně poposedl a zamručel cosi nesrozumitelného. »Sliboval jsi mu smrt, jestli pustí Zimby do města,« rozkřikl jsem se na Akara, který se chystal odporovat. »Pustil je tam, tak ho shoď do moře. Dostanu vás z toho možná i tak, ale s ním by to bylo snadnější. Utěš ho, Nzini. Je bez poskvrny. Znamení zrady, chceš-li to tak chápat, na sebe beru já.«

Byl jsem hluboce rozladěn. I mně se příčilo vydat korzára jeho nepřátelům, ale mohli jsme jedině zahynout s ním. Ostatně to nabídl dobrovolně a sebeobětování má pro něj cenu vykoupení. A pro nás… Myslím, že jsem ho nelitoval. Já ne. Ještě jsem se třásl vzteky jen při vzpomínce, jak jeho omezený kapitán v záchvatu laciného hrdinství zničil naši poslední naději, když potopil *Racka.* A za to se Nzini teď na mne dívá ublíženýma očima a mlčící Akar mě pokládá málem za zločince. Dostalo se mi zadostiučinění v podobě malého Nda, který kupodivu bystře pochopil, co se tu odehrálo. »Jsi hrdina,« řekl a podíval se na mne zářícíma očima. »Jsem rád, že se po tobě jmenuju, a lituju, že jsem ti nadával. Udělám všechno, co mi řekneš.«

»Ještě nevím.« Pohladil jsem ho po kudrnaté hlavě. »Musím si to rozmyslet. Hlavně buď zticha, až se s nimi setkáme.«

K setkání došlo po poledni dost zvláštním a nepříjemným způsobem. Náš člun nadskočil jako v prvním náporu bouře, když dělová koule rozvířila hladinu těsně vedle nás.

»Přátelé! Jsme přátelé!« zařval jsem ze všech sil portugalsky do hlásné trouby dřív, než vypálí znovu a pošlou nás ke dnu. Ale neměli to v úmyslu. Námořníci se opírali o zábradlí a chechtali se jako blázni. Kdyby zamířili trochu víc doleva… Zachvěl jsem se. Ale nesměl jsem dovolit, aby mě odvaha opustila. Na mém sebevědomí teď záleželo všechno.

»Spoutejte mě,« navrhl mi Mír alí Bej tiše.

»Ne. Jestli tě nepoznají, pokusím se tě z toho dostat také. Míří-li k severu, mohou nás někde vysadit na břeh, ne?«

»Jak jim to chceš zdůvodnit?«

»To je moje věc.«

Seděl jsem na zádi jako pán, zatímco Akar a Mír alí Bej veslovali ze všech sil k portugalské lodi. Po žebříku jsem na palubu vyšplhal první. »Kde je kapitán? Chci mluvit s kapitánem,« prohlásil jsem příkře.

»To není Turek ani černoch,« řekl kdosi překvapeně.

»Ale přivezl nám pěknou holku. Podívejte!« Výbuch smíchu přivítal Nzini, která se za mnou vyhoupla na palubu.

Vzal jsem ji za ruku. »Kapitána!« rozkřikl jsem se. »Na válečných lodích místokrále z Goy je snad ještě nějaká kázeň!«

»Ticho!« zařval vysoký muž s jizvou na tváři, který se vynořil z podpalubí, na smějící se námořníky. »První důstojník Al-

vare,« představil se mi. »Račte tudy, pane. Dohlédnu zatím na vaše lidi.«

Kapitán mě přijal velice laskavě. Moje šaty, i když potrhané a urousané, příliš očividně pamatovaly lepší časy.

»Mohl byste mi vysvětlit, proč jste po nás stříleli?« utrhl jsem se na něj velkopansky.

»Je mi velmi líto, pane,« odpověděl zdvořile. »Ten muž byl už potrestán. Mysleli, že jde o domorodý člun. Ale stejně nemám rád takové žertíky. Dávám přednost tomu, být s obyvatelstvem zadobře. Vyplatilo se nám to letos na Zanzibaru a v Malindi.«

»Mně se to vyplácí vždycky. Obchodovat lze jen po dobrém.«

»Smím se zeptat, koho jsem uvítal na své lodi?«

»Mé jméno je Vavro,« odpověděl jsem.

»Signor Vávro!« zvolal kapitán s rozjasněnou tváří, než jsem mohl pokračovat. »Benátčan! Majitel *Racka* a *Nymfy*\«

»Bohužel už jen *Racka. Nymfu* mi ukradl ten zatracený pirát, čert aby ho vzal, přestože jsem měl k plavbě souhlas samotného sultána. Poslali jste ji ke dnu u Zanzibaru.«

»Válka je válka, signore. Doufám, že brzy postavíte novou *Nymfu.* Jeho Excelence je velice spokojena s vaším arabským zbožím. Jste jediný, komu se podařilo dohodnout se s Turky. Rudé moře je našim obchodníkům úplně uzavřeno.«

»Kdyby se zajímali jen o obchod, dohodli by se také. Mne vaše bitvy nezajímají a sultán to ví stejně dobře jako váš místokrál. Proto vycházím s oběma. Sem je nové lodi škoda. *Racek* musí stačit. Nepotkal jste ho v Goi, kapitáne? Měl být dávno zpátky.«

»Při vší smůle jste měl mimořádné štěstí, signore. Miral Bej vás málem připravil i o *Racka.* Taktak se doplazil do přístavu v Goi s palubou skoro pod hladinou. Dobrá polovina vašeho zboží byla zničena mořskou vodou. Smekám před kapitánem Giuseppem. To bych nedokázal. Na pěti místech byl trup proražen dělovou koulí. Jen s námahou ho vyzvedli nad hladinu. Právě dokončovali opravy, když jsme vyplouvali. Bude tu co nevidět.«

»To bych rád věděl, kde mě bude hledat,« řekl jsem nevrle.

»Byl jsem velmi překvapen, když mi kapitán Giuseppe řekl, že jste zůstal v Mombase. Musel jste přece vědět…«

»Nemohl jsem tušit, že si pozvete lidožrouty. Vy jste o mně věděli? To je neslýchané! Když se mi totéž skoro před dvaceti lety stalo v San Salvadoru, přišel mě varovat portugalský misionář a mohl jsem zmizet včas skoro s celým majetkem. Tentokrát jsem byl rád, že jsem zachránil holou kůži a ženu s dětmi.«

»Ženu?« zvolal. »Vy jste měl v Mombase manželku a děti?«

»Černou ženu, rozumí se. A úměrně k tomu i černé děti. Vy v Goi přece také nemáte s sebou své portugalské ženy, či ano?«

Usmál se na mne s porozuměním: »Nám to dokonce přikázali, splývat s obyvatelstvem. Nikdy jsem toho nelitoval. Indické dívky jsou… zvláštní. Jenže strašně rychle stárnou. V posledních letech jsem raději na moři než doma. Moje žena teď už vypadá pomalu jako moje babička. A byla dítě, když jsem si ji bral.«

»Moje je taková ještě po deseti letech a třech dětech, proto bych o ni nerad přišel. Mohu ji zavolat sem? Vaši vojáci měli divné řeči, když jsme vystoupili na palubu.«

Nzini vplula s důstojností královny, obklopena svými syny. Kapitán ji přijal velice dvorně a nabídl nám svou kajutu, dokud se nesetkáme s *Rackem* nebo dokud nás nevysadí na bezpečném pobřeží. Doufal jsem, že to nebude zase v Malindi. I po deseti letech by si tam ještě někdo mohl vzpomenout na Akara, o Míru alí Bejovi ani nemluvě.

Vyšel jsem na palubu s kapitánem. K mému překvapení se náš člun dosud houpal u boku lodi. Mír alí Bej seděl u vesel se skloněnou hlavou a Akar zdvořile předstíral, že nerozumí námořníkům, kteří na ně shora volali.

»Jak se dorozumíváte s těmi otroky?« zeptal se důstojník Alvare. »Zkoušel jsem to arabsky i svahili, nerozumějí ani slovo.«

»Akare!« zavolal jsem.

Zvedl hlavu. »Říká, že ho kapitán pozná,« odpověděl mi co nejnesrozumitelnější akarštinou. »Čekali jsme na tebe. Na téhle lodi ho prý nemůžeš zatajit. Řekni to radši včas.«

»Co říká?« zeptal se kapitán.

»Bojí se lézt napřed, aby ten rošťák neskočil do moře,« odpověděl jsem. »Mám totiž dárek pro místokrále, kapitáne. Vlastně je váš. S prázdným *Rackem* se do Goy vracet nebudu. Lezte nahoru!« zvolal jsem na Akara. »A ať jde on první!«

Mír alí Bej se poslušně zvedl. Snažil jsem se nemyslet na to, jak mu je.

»Miral Bej!« zvolal kapitán nevěřícně. »Kde jste k němu přišel?«

»Vytáhli jsme ho v Mombase z moře, když prchal před Zimby. Zacházejte s ním slušně, kapitáne. Přese všechno, co mi provedl, veslař je to zázračný. Bez něj bychom neunikli.«

»Bude stejně viset. Ale prosím. Takový dárek už stojí za to.«

Míra alí Beje hodili do podpalubí svázaného jako balík. Akar spal s námi v kapitánově kajutě, rozdělené závěsem. Pečlivě jsme se na noc zavírali, aby nepovolané oči neviděly, že můj otrok spí s mou ženou, zatímco já dělám společníka jejich dětem. Štěstí se na nás konečně usmálo v podobě *Racka*, který se jednoho krásného dne objevil na obzoru.

Večer jsem sešel do podpalubí, když hlídka přešla po palubě na druhou stranu. »To jsem já,« zavolal jsem tiše.

»Co mi chceš,« ozvalo se ze tmy. »Nech mě být.«

Přiklekl jsem k němu a rozvázal jsem ho. »Za úsvitu přijede člun z *Racka*. Musí už být blízko. Prohlížejí tě?«

»Ani ne. Jak bych mohl utéct?«

»Provazy nech ležet na sobě, kdyby někdo přišel. Až budu volat na muže v člunu, tak se připrav. Musíš se protáhnout okénkem. Schovej se pod přídí. Pokusíme se proklouznout, aby nás na chvilku ztratili z dohledu. Snad tě ukryjeme na dně dost rychle. Rozumíš?«

»Dobře ti rozumím, ale už nechci,« řekl Mír alí Bej. »Jestli na to přijdou, rozstřílejí vás. Měl jsem dost času přemýšlet tady dole. Příliš mnoho krve. Příliš mnoho mrtvých. Už se mi nechce.«

»*Racek* je rychlejší než oni. Ujedeme jim. A můžeme se bránit, je dobře vyzbrojen.«

»Byl,« usmál se. »Před návštěvou v Goi.« Chvíli mlčel a pak se zeptal: »Nějakou zbraň nemáš?«

Vtiskl jsem mu do ruky dýku. »Raději ji nepoužij.«

»Nebudu zabíjet, abych si zachoval život. To ti přísahám,« ujistil mě a lehce stiskl mou paži, kterou nahmatal ve tmě. »Děkuju. Nebudu nevděčný.«

Druhý den ráno jsem se dlouze a hlasitě dohadoval s kapitánem Giuseppem, který k mé poctě pro mne přijel osobně. Nzini, Akar a děti už byli dávno v člunu a v okénku se nikdo neobjevoval. Šel jsem se rozloučit s kapitánem. Cestou se

mi podařilo znovu vklouznout do podpalubí. Měl jsem tušení, že Mír alí Bej si zvolil docela jinou cestu ke svobodě.

Nemýlil jsem se. Ležel na zádech s hlavou pod okénkem a usmíval se. Na jeho tvář padalo slunce. Ten úsměv nikdy neopustil mou vzpomínku, kdykoli se k němu vrátila. Z jeho hrudi trčela moje dýka, zabořená hluboko v jeho srdci.

»On neuteče?« zeptala se Nzini, když náš člun odrazil od portugalské lodi a zamířil přímo k *Rackovi.*

»Už jim utekl,« řekl jsem tiše. »Navždy.«

PÁD ZLATÉ ŘÍŠE

Dr. Vávrů se narovnal a zůstal tiše sedět se zavřenýma očima. S dýkou v srdci. Chvíli se pokoušel představit si ten úsměv na tváři tureckého piráta. Nepodařilo se mu to. Viděl ji před sebou živou. Divoké mandlové oči v kruté tváři. Ten poslední lidský čin mu s ní nešel nějak dohromady. Černobílý svět. To je ta chyba na šachovnici života. Falešný negativ. Klamná vývojka, do které vkládáme slepý film. První obraz je lživý. Bílá nevinnost!

»Dočetl jsi?« zeptal se dotěrný docent vedle něj.

»Neříkej mi, že už jsi mě dohnal,« utrhl se na něj nevrle.

»Ne. Ale půjdeš na flám s brazilskými strýčky a já se budu v noci nudit. Tak si pospěš.«

»Můžeš spát.«

»Díky, spal jsem až dost. První večer v New Yorku! Dobrá. Počkám si, až mě provedeš…«

»… černošskou čtvrtí. Už mě nudíš, Zdeňku.«

»Nezlob mě, nebo nechám tvůj kufr na letišti.«

Daniel si povzdechl a přistrčil mu další složku. »Tumáš, hlade. Něco ještě učtu, ale se zbytkem nepočítej.«

»Neodloučíš se od něj ani na chvíli?«

»Ani na chvíli. Co já vím, kde budu všude čekat. Ostatně to není tak dávno, co jsi říkal, že se to nedá číst.«

»Tvůj překlad,« podotkl Jína nedotčeně. »Při vší neskromnosti musíš uznat, že je v tom jistý rozdíl. Tvůj sloh je prostě ohavný. Češtinář si z tebe určitě zoufal. Kde už jsi?«

»Táhneme na Songhaj. Člověče, tenkrát stačilo pár pušek. Divná představa. Dneska mohlo všechno vypadat jinak.«

»Jak jinak?« Jína se usmál. »Republika Mali by se možná jmenovala Songhaj. A kdoví jestli. Tenkrát u nás taky bylo Rakousko-Uhersko. Utíkáš z hořící Mombasy, a vidíš, ona dneska stojí.«

Dr. Vávrů se na něj zaraženě podíval. Ovšem, *jak* jinak by dnes vypadal obrovský černý kontinent? Tři sta let bez dějin krom krvavé genocidy. A dnes… O třicet let později u nás na Bílé hoře padli poslední obránci české svrchovanosti. Tři sta let. Stejně jako tam. I když nás nikdo neodvlékal do otroctví v bachratých otrokářských lodích. Přesto žijeme a mluvíme svou řečí. I oni žijou. Tři sta let! Co je to? Vždycky lze začít znovu. Mali po Songhaji jako před ní. Černá Afrika žije. Ne, nevypadala by jinak. Život jde prostě dál. I proti puškám.

»Díky za připomínku,« řekl tiše. »Taky mám radši happy end.«

Zadíval se na nepopsanou stránku, jednu z posledních. Ghana, Mali, Nigérie, Čad. Na sever od nich Sahara. Ještě v desátém století byla úrodná. A přijde čas, kdy zase bude. Bude. Člověk se nedá.

Songhaj, nadepsal podruhé.

Po Daúdově smrti 1582-1586 askijou El Hadž, nejstarší a nejváženější syn. Nemocný. Marokánci přepadli Terhazzu, kde byly solné doly, a zmocnili se jí.

1586-88 askija Mohamed Bani. Válčil s dalším bratrem balamou Sadikim (balama – vrchní velitel armády). Sadiki táhl na Gao, ale Mohamed Bani zemřel ještě před bitvou. V Gau provolán askijou Išhak II. Nový askija nastolován v Gau, při smrti předchůdce se tam obvykle vrhli všichni následníci. Někdy ho vybrali hodnostáři, většinou se sám postavil do jejich čela. Při nastolení insignie vlády, turban Velkého askiji Mohameda,

buben, 12 korouhví a din turi, *ohořelé dřevo, pocházející z prvního ohně. Sadiki byl kandidát musulmanů, ale v bitvě poražen novým balamou Mohamedem, od té doby nazývaným Mohamed Gao. Sadiki prchl do Tindirma, pak do skal Bandžagáry, dostižen a zabit. Mohamed Gao znovu opanoval solné doly v Terhazze.*

Za Išhakovy vlády dosáhla Songhaj vrcholu rozmařilosti. Dle svědectví současníků bují opilství, sodomie a krvesmilstva. Pokládáno za vrchol elegance, synové sultánů spí se svými sestrami, často veřejně. A jiné věci, o nichž jen vyprávět by zbavilo cti. *Zkáza Songhaje prorokována už Velkému askijovi Mohamedovi šejkem Abder Ahmánem Es-Sojúti při jeho pouti do Mekky. Marocký sultán sledoval rozvrat pomocí špionů. Napadl Songhaj pod záminkou Terhazzy. 1590 v listopadu 3 000 ozbrojených mužů, jezdců i pěšáků, doprovázených dvojnásobným počtem služebníků, dělníků a lékařů pod vedením Džúdara paši, španělského renegáta (malý muž s modrýma očima). Moderní navigační prostředky. Pušky. Dorazili přes Saharu k Nigeru 30. března 1591. Songhaj o nich věděla, ale nedokázala se připravit. Každý návrh na obranu odmítali pod záminkou, že je všechno marné, když Bůh trestá nemravnost. 12. dubna 1591 narychlo sehnaná armáda v počtu 30 – 40 000 se vydala proti Marokáncům k Tondibi. Hnali před sebou stádo býků. Bitvu u Tondibi a další události líčí dost přesně rukopis.*

STALO SE L. P. 1590 A 1591

Podle jednoho přítoku jsme dorazili až k velké řece Akarovy *vlasti. Poslední cesta.* Veletok se přede mnou majestátně valil vpřed mohutným proudem. Seděl jsem na balvanu na břehu a pozoroval jsem Nda, jak s napřaženým oštěpem soustředěně číhá, skloněn nad hladinou.

Každý úlovek doprovázel nadšeným výkřikem. Za rok našeho cestování se z nás stala nerozlučná dvojice.

Byli jsme teď sami s Akarem, Nzini a chlapci na cestě z hauského města Káno, kam jsme dorazili s obchodní karavanou ze Sennáru. Nechtělo se nám čekat na další doprovod až do Gaa. Akar byl tím netrpělivější, čím víc jsme se blížili k jeho vlasti. Krom toho hubený náklad *Racka*, kterého jsem odeslal s prázdnou do jeho mateřského přístavu, taktak stačil, abychom mohli důstojně cestovat alespoň do Kana. I tak jsme už sennárským obchodníkům museli přenechat nejžádanější zboží – pušky a bambitky. Loučil jsem se s nimi s velkými pochybnostmi, ale Akar řekl s úsměvem:

»Odcházíme nadobro od bílých lidí. V mé zemi se bez nich obejdeme.«

Jeho bezstarostná lehkomyslnost mě v první chvíli ohromila, než jsem pochopil. Šli jsme do neznáma, i když jeho země podle toho, co jsem slyšel, byla patrně pořád ještě ostrovem bezpečí pro své obyvatele uprostřed pustošeného, zrazovaného a sama sebe zrazujícího kontinentu. Akar záměrně odmítal všechno, co pocházelo od nenáviděných vetřelců. Jejich zbraní mohl použít jen proti nim. Ale uprostřed své země, proti nebezpečím, která patřila k jeho domovu jako jeho součást, jako dráždivě koření, které činilo štěstí tím dražším – tady nechtěl být vděčen za svou bezpečnost těm, kteří jeho život mrzačili. Byla to bláhovost. Nepřestanou být, nepřestanou ohrožovat svobodu a život jeho černých bratrů, když on nebude mít na očích je a jejich pušky.

»Nda! Podívej se! Podívej se, Nda!«

Chlapcův hlas od řeky mě vyrušil ze zamyšlení. Vítězně mi z dálky ukazoval obrovskou rybu na oštěpu vysoko nad hlavou. Ale než jsem mu stačil projevit nadšený obdiv, který vždycky vyžadoval, ozvalo se za mnou tázavě: »Nda?«

Prudce jsem se otočil. »Akare!« vydechl jsem překvapeně. Z této strany jsem ho nečekal.

Ale vzápětí jsem si uvědomil, že se mýlím. Zíral jsem na Akara, ale na Akara zčásti minulého, zčásti budoucího. Tento muž byl patrně starší, ale jeho tělo neneslo stopy Akarových bojů až na pardálí drápy, které nechaly své znamení na jeho levé paži místo na prsou. Jinak byl oblečen a vyzbrojen přesně stejně jako Akar v první den, kdy jsem ho potkal před dvaceti lety. V příští chvíli jsem se už divil, jak jsem se mohl zmýlit. Jeho tvář Akarovu přece vůbec nepřipomínala.

»Kdo jsi?« zeptal se mě v Akarově mateřštině.

Okamžik jsem mlčel. Těžko bych mu to vysvětloval řečí, které jsem rozuměl jen s potížemi. »Zmýlil jsem se,« řekl jsem pak, jak jsem dokázal nejsprávněji. »Čekal jsem někoho jiného, odpusť.«

»Oslovil jsi mě jménem, které znám. I o jménu, kterým na tebe volal ten chlapec, jsem kdysi dávno slyšel. Jsem h'koj Laha. Velitel flotily askiji Išhaka.«

Malý Nda se k nám hnal úprkem s mohutným úlovkem v ruce. »Podívej se! Podívejte se oba!« křičel svým jasným hláskem a ani ho nenapadlo se divit, kde jsem přišel k svému společníkovi. H'koj Laha se usmál, i když na něm bylo vidět, že svahilštině nerozumí, a jeho tvář se jako zázrakem zase podobala k nerozeznání Akarově. Ta podoba byla tak nápadná, že zarazila i chlapce. Zapomněl na svou kořist a chytil mě za ruku. »Kdo je to?« zeptal se skoro bázlivě. »To přece není tatínek, či ano?«

»Řekne ti to, ale musíš na něj promluvit řečí Songhaje,« odpověděl jsem a objal jsem ho kolem ramen. »Musíme si oba zvykat. Už jsme doma, víš?« Podíval jsem se na vysokého černocha, který nespouštěl z chlapce oči, jako by ho v jeho tváři poutalo něco důvěrně známého. Rozhodl jsem se řešit situaci bez dlouhých řečí, na které moje znalosti nestačily.

»Ano, to je syn tvého bratra,« usmál jsem se na h'koje a byl jsem si jist, že se nemýlím.

»Akar se vrací domů.«

Věděl jsem, že Akarova vlast je nejmocnější říše v nitru Afriky, ale přece jen jsem byl překvapen songhajskou flotilou. Nepřehledné množství rychlých, pevně stavěných lodic krytých pancéřovými pláty a v nich stovky odhodlaných mužů s obřími, dalekonosnými luky, jejichž mohutné šípy vypadaly jako opeřená kopí, a s pevnými štíty, které mohly nad lodí vytvořit neproniknutelný kryt. Ovládali ze svých plavidel dokonale okolí řeky, kolem níž se soustřeďoval celý život země.

Tvar i velikost člunů byly dány řekou. Od poloviny naší cesty až ke Gau byla splavná jen částečně a bojovníci se svými lodicemi museli často obcházet peřeje. Mezi Gaem a Timbuktu a dál na horním toku hlídkovala ve volné řece druhá část flotily. Nedovedl jsem si představit, kolik jich vlastně bylo.

Cestovali jsme teď pohodlně a bezpečně. Akarův bratr h'koj nás obklopoval neúnavnou starostlivou péčí. Vůči Nzini ji vyloženě přeháněl. Po několika dnech jsem si všiml, že to Akara zrovna netěší. H'koj nebyl hlupák. Brzy to zpozoroval i on.

»Tvá žena má oči jen pro tebe,« řekl jednou večer, když jsme zůstali sedět v jeho stanu. Veliké ohně zářily na rozlehlém prostranství nad peřejemi. Čluny vytažené na břeh tvořily kolem dokola obranný val. »Ještě jsem neviděl ženu, která by byla tak nevšímavá k dvoření nějakého muže.«

»Nejsi první, kdo na to přišel,« odpověděl mu Akar bez úsměvu. »Ale přiznám se, že jsi mě překvapil. Pokud se pamatuji, bývala pro Sorka bratrova žena nedotknutelná jako vlastní sestra:«

»To máš pravdu,« podotkl h'koj nedotčeně. »Ale pokud se pamatuju zase já, byl jsi ty první, kdo zrovna nedbal na mravní přikázání. Nebo ses ztrácel tak často do Gaa jen proto, abys padlým ženám kázal o cudnosti?«

»Ne. Ale jsem víc než o dvacet let starší, Sarakolé, a vím už, že objetí všech žen jsou stejná. Poznal jsem jich dost. Najdeš-li pak to jediné, které je jiné jenom pro tebe, byl bys blázen, kdybys hledal dál.«

H'koj k němu zvedl posměšný pohled. »Jsi první z mé generace, koho slyším říkat něco podobného,« řekl shovívavě. »Já sám mám osm dětí s třemi ženami a nežiju se žádnou z nich.«

»A jak víš, že jsou tvoje?« usmál se Akar zlomyslně.

»Myslím si to,« odpověděl h'koj nedotčeně. »Vždyť je to jedno, ne? Stejně žijí s matkami. V celé Songhaji dnes nenajdeš dítě, které by bezpečně mohlo ukázat na svého otce. Alfové kážou, že nás jejich Alláh ztrestá. Ale to kážou konečně už dobrých třicet let. A přece hříšné Gao dosud stojí a vládne jejich pokryteckému Timbuktu, ať si alfové křičí sebevíc. To přece znáš i ty.«

»Sarakolé,« řekl Akar vážně, »přišel jsem jako cizinec, ale přesto… Proč se vyhýbáš mluvit o čemkoli, co mě zajímá? Vracím se domů a nevím, jaký ten domov je, až na to, že muži

tu patrně nežijí se svými ženami a své děti sčítají jen letmým odhadem. Jsi h'koj, jeden z lidí nejbližších askijovi. Velíš nigerské flotile. Není možné, aby tě z veřejného života zajímaly nejvýš veřejné domy.«

»Moje mravy jsou ty nejpočestnější, jaké si v Gau můžeš představit,« zasmál se h'koj. »Mých osm dětí není nic tak strašného. Nebožtík askija Daúd – kéž jeho duch stojí s námi – jich měl přes šedesát. Zplodil je ovšem většinou s manželkami, což mu islám dovoluje, takže žil vlastně poměrně mravně. Ale od jeho smrti Songhaj nevyšla ze svárů o trůn. Těch synů a těch manželů jeho dcer! A všichni se cítí povoláni vládnout, víš? Není to nic pěkného k vyprávění. Proto si při víně raději povídám o ženských.«

»Nebudeme tedy pít víno,« řekl Akar a odstrčil pohár. »Musím vědět, do čeho vedu své syny. Jsi proti mně svobodný člověk, pečuješ jen o sebe. Ale nezávidím ti to. Co jsi dělal s flotilou dole na řece?«

»Trestná výprava. Ale spíš mě kanfari podvedl. Po tom, co jsem se dověděl od svých lidí, kteří se za mnou hnali až z Gaa… Už vím, proč nás chtěl dostat co nejdál na jih po řece. Proto se vracím. Možná že jsem si s tvou Nzini chtěl jen osladit poslední bezstarostné chvíle.«

»Nech toho.« Akarův hlas zněl mrzutě. Pokud šlo o laškování se Nzini, ztrácel nadobro smysl pro humor. »Kdo je Išhakův kanfari?«

Kanfari byl askijův první rádce.

»Alfa Búkar. Budeš ho znát z Timbuktu. Ctižádostivý parchant, který se neštítí ničeho. Išhak ho zdědil po Banim a Bani vděčí jen jemu za svůj neslavný konec, to je veřejné tajemství. Vsadil bych se, že mu namíchal příliš mnoho *kalabubú.* Bani ho užíval, potřeboval často něco pro uklidnění. Jeho kanfari ho tedy uklidnil natrvalo. Stejně jako o dva roky dřív odstranil El Hadže, když pomáhal Banimu k moci. A to El Hadž, prosím, vykonal cestu do Mekky, ačkoli byl nemocen, a pořád se modlil. Co si mohamedánský alfa mohl přát víc? Jenže Búkar sázel na Baniho, protože El Hadžova matka byla jen černá otrokyně, a nikomu nebylo jasné, jestli byla Daúdovou právoplatnou manželkou.«

»Alfa Búkar!« usmál se Akar. »Už se nedivím, že Gao propadlo neřesti nadobro. Ten byl proslulý. A dokonce

v Timbuktu, kde bylo odjakživa všechno přísnější. Aby měl na své vlastní radovánky, pronajímal svým línějším přátelům ženy, které získal. S tou svou líbivou tvářičkou. Mizera.«

»I tobě?«

»Já jsem byl přičinlivý. Nepotřeboval jsem to.«

»Alfa Búkar!« V h'kojove hlase zazněl najednou cizí, nepřátelský tón. »To je teď svatý muž, který tvrdě odsuzuje všechny zpustlíky. Možná že chce být askijou. Po smrti své matky zašel tak daleko, že se začal prohlašovat za Daúdova syna. Ale je tu příliš mnoho prokazatelně Daúdových dětí. A ještě ho jeho rozzuřený otec vyhodil z domu. Tak se dal na víru. Snad přišel na to, že Alláh je víc než askija, zvlášť když má tolik vlivných vyznavačů. Naneštěstí i v jiných zemích. Mám strach, Akare. Lidé sultána z Marrákeše jsou příliš často hosty v altově domě a chodí tam zadem a v noci, aby je nikdo neviděl. Přicházejí přestrojeni za honce velbloudů a jiní honci velbloudů, kteří zase ode mne putovali do Marrákeše, je při tom střeží.«

»Co čeká Búkar víc než úřad kanfariho?« zeptal se Akar »Nedovedu si to představit.«

»Snad potřebuje jiného askiju. Bani si také hleděl jenom sám sebe. Spolčil se i se Sadikim, ale těžko mohl čekat větší povolnost od vojáka. A Sadiki byl voják, snad nejschopnější z Daúdových synů, až na jednoho, Mohameda, ale ten askijou nikdy nebude, protože je jen synem zendžské nevolnice. Sadiki Búkarovi také nevyšel. Když Bani tak vhod umřel zrovna ve chvíli, kdy se jeho bratr se vzbouřenou armádou blížil k městu, provolalo Gao askijou nakonec jejich – i našeho – synovce Išhaka. Išhak, to je miláček žen, tržiště, paláců i ulic, zatímco Sadikiho nikdo nemohl vystát. Išhak je velkolepý ve své roztomilosti a milovaný právě pro své nedostatky. Mám ho rád i já, i když to – mezi námi – není vůbec žádný askija. Dovedeš si představit, co udělal? Poslal Sadikimu naproti čtyři sta neozbrojených našňořených dvořanů, kteří mu radostně oznámili, že už nemusí bojovat, protože po Banim je askijou Išhak. Sadikiho to tak pobavilo, že jim ani nic neudělal. Mohl se prý potrhat smíchy. Ale smál se trochu předčasně. K Išhakovi se přidal Mohamed Zendži, který si od té doby říká Mohamed Gao, dal dohromady všechny muže Gaa, kteří unesli zbraň, vypadl z bran obleženého města a hnal Sadikiho až do Tindirma a pak do skalních útesů Bandžagáry. Tam ho rozsekal na cucky, doslova.

Alfa Búkar otočil na obrtlíku a měl askiju k pronásledování všech přívrženců Sadikiho. Nemohu se zbavit podezření, že se s ním přiživoval a pak měl strach z prozrazení. Dal vyvraždit všecky. Ale spojení s Marrákeší, které navázal už Sadiki, klidně udržuje dál. Jestlipak to sultán Ahmad al Mansúr ví? Trochu jsem se v tom začal šťourat – a Búkar zničehožnic objevil, že vzbouřenci se ještě skrývají dole na řece. Išhak je mladý, chce se bavit a spory o trůn ho otravujou. Sadiki mu nahnal takovou hrůzu, že poslechl bez odmlouvání tvého přítele a poslal mě sem, abych honil jeho pomyslné nepřátele. A hlavně zůstal hezky z ruky.«

»Alfa Búkar nebyl nikdy můj přitel,« zamračil se Akar. »Řekni mi, je podobný Mohamedovi? Myslím Išhaka. Zpráva o jeho narození bylo to poslední, co jsem se dověděl z Gaa, když…« Odmlčel se,

»Mohamedovi? Dost možná. Postavou a tváří určitě. Když byl malý, Urí se občas spletla a volala ho bratrovým jménem. Ale uvnitř…« Vzdychl a mávl rukou.

Oba bratři chvíli mlčeli.

»To je všechno?« zeptal se potom Akar. »Mám pocit, že ti leží na srdci něco víc. Nebo si marrákešští špehové chodí s Búkarem povídat o počasí?«

»H'koj je s flotilou v dálce někde na řece a Mohameda Gao užírá tajemná choroba, takže se neudrží na koni a armáda je bez velitele. A od severu táhne pouští jiná, po zuby vyzbrojená všemi vymoženostmi bílých. Džúdar paša, který jede v jejím čele, má prý dokonce přístroje, které ho vedou správným směrem, i když v noci není na krok vidět a hvězdy jsou přikryty závojem mraků. Myslíš, že táhne k oázám? Ó ne, na ty by nepotřeboval několik tisíc ozbrojenců s celým doprovodem. Na Songhaj táhne, modrooký ďábel. Je to prý bílý odrodilec, který slouží Ahmad al Mansúrovi. Já vím, že alfa Búkar na něj čeká! Vím to a nemůžu to dokázat! Proto se vracím, Akare. Moji muži už něco vydají. Má-li sultán z Marrákeše své zvědy v Búkarově domě, mám je tam já taky. Vím o něm všechno. Jenomže Išhak neuvěří svědectví otroka. Neuvěří. Krom toho,« zasmál se zlostně, »když někdo kárá jeho neřesti, připadá si tak zpustlejší, a to je dnes ctižádost každého elegantního Songhajce. Ten se od Búkara neodloučí.«

»Zase boj,« řekl Akar a podíval se na mne
prázdným pohledem. »A zase bílí.
Nikdy to neskončí.«

Brzy jsem měl to pochybné potěšení poznat alfu Búkara osobně. Potkali jsme ho se skupinou jezdců asi den cesty od Gaa. Úžasem oněměl, když po h'kojove boku uviděl Akara. »Ty se vracíš! Po dvaceti letech!« vydechl překvapeně. »Pojď, pojeď se mnou. Musíš mi o všem vyprávět.«

»Mnoho jsem viděl v zemích, kam putuješ celé roky, kanfari,« řekl Akar odmítavě, »ale to budu vyprávět až askijovi. Přece nejedeš za mnou, či ano? Už vím! Jistě máš pro mne zase nějaké povyražení, na které bylo Timbuktu tak bohaté! Vzpomínáš si…«

»Na nic,« odpověděl kanfari stroze na nepřátelskou výzvu a obrátil se k h'kojovi. Nic se mi nelíbil. Jeho oči těkaly, i když se díval zpříma, a jeho hezká tvář byla příliš sladká, příliš usměvavá a příliš přívětivá, než aby člověk okamžitě nepomyslel na líbivou, neživou masku. »Vracíš se bez kořisti, h'koji. A dřív. Jak si to zodpovíš?«

»Jak víš, že bez kořisti?« zeptal se h'koj ledově. »Naléhavá zpráva mě přiměla k rychlému návratu. Askija se ji musí dovědět ihned.«

»Jaká zpráva?«

»Nechám na askijovi, řekne-li ti to.«

»Jsem kanfari!« vykřikl alfa Búkar hněvivě.

»Jeho. Můj ne.«

Teď teprve si alfa Búkar všiml mne. Vytřeštil na mne oči a bylo vidět, že znejistěl. »Kdo je to?« vydechl.

»Džúdar paša,« odpověděl h'koj s naprostým klidem. Kanfari byl tou překvapující novinou zřejmě otřesen. Jeho temná tvář zpopelavěla. Bezmocně zalapal po dechu, ale vykoktal jen něco nesrozumitelného.

»Sultán z Marrákeše chce žít se songhajským askijou v míru,« řekl h'koj tiše. »Aby ho přesvědčil o svých dobrých

úmyslech, posílá mu Džúdara pašu. Ten dobře zná zrádce v naší zemi.«

Vstal jsem. »Alláh buď s tebou, alfo Búkare,« pronesl jsem vznešeně svou nejčistší iškandríjskou arabštinou. Ale buď na něj boží jméno zapůsobilo povzbudivě nebo nějak záhadně najednou poznal, že ho chce h'koj oklamat, kanfari se náhle vzpamatoval.

»Buď zdráv, ty, jenž si říkáš Džúdar paša,« pozdravil mě. »Neznám nikoho toho jména. Ale přinášíš-li dobré zprávy od sultána z Marrákeše, budu rád.«

»Špatné zprávy. Stejně špatné, jako jsi ty špatný kanfari, neznáš-li jméno Džúdara paši,« skočil mu do řeči h'koj, který okamžitě pochopil, že se jeho malý úskok povedl jen na nepatrnou chvilku. »Velice špatné zprávy přinesl tento muž z Marrákeše. Džúdar paša táhne pouští v čele armády s novými zbraněmi, jimž nic neodolá. Nebude trvat dlouho a přijdou do Songhaje.«

»Co to má znamenat?« zeptal se alfa Búkar nepřátelsky. »Se mnou se nežertuje, rozumíš? Ani ty ne, h'koji! Proč jsi mi představil toho muže jako Džúdara pašu?«

»Nehněvej se, alfo.« H'kojova dobromyslnost nemohla nikoho oklamat, i když jeho smích zněl úplně přirozeně. »Chtěl jsem vidět, jak se zaraduješ nad tak vzácným zajatcem. Spíš jsi se polekal, to není dobré znamení. Znamená to, že Džúdar paša ti nahání hrůzu i v zajetí.«

»Kdo je to skutečně?« Kanfariho otázka zněla víc než netrpělivě. »Chci to vědět. Mám právo…«

»Je to můj přítel,« řekl vážně Akar. »Muž, který zná jazyk bílých i všechny řeči tohoto kontinentu. Který byl v zemích, kde padá sníh a voda v řekách zamrzá, i v těch, kde není vidět velkou severní hvězdu a kde o polednách slunce vrhá stín na tu stranu, kde zmizela za obzorem. Viděl všechny oceány, které omývají Afriku, a plavil se na lodích, z nichž je vidět kolem dokola jen rozbouřené vlny, jako by pevná země zmizela. Je to muž, který viděl mnoho a proto ví všechno, alfo Búkare. Všechno.«

»Byl jsi v Marrákeši?« zeptal se mě alfa Búkar bázlivě.

»Byl,« potvrdil jsem a byla to pravda, i když od té doby uplynula už řada let. Bitvy vymazaly jména těch, s nimiž jsem se setkával, ze seznamu živých. Marrákeš! Pamatoval jsem si

odtud jen zahalené ženy se zářícíma očima. A sultána, který mě ze zdvořilosti letmo přijal, než mě nechal jednat se svými ministry o benátských lustrech a zrcadlech pro svůj palác. Teď tam vládl jiný, ženy, které jsem tam potkával, zestárly, a Marrákeš pro mne bylo už jen jméno prchavé a bezvýznamné vzpomínky. A teď…

Ucítil jsem lehké zamrazení v zádech. Pozornost, kterou ke mně h'koj obrátil, mě mohla zahubit. Přesto se mi nechtělo kazit jeho hru. »Ano, byl jsem v Marrákeši,« pokračoval jsem neohroženě, »a mám pro askiju důležitou zprávu.«

»Řeknu mu o tom.« Kanfari se zatvářil co nejpřívětivěji.

»Který stan je tvůj, pane, jemuž nevím, jak říkat?
Dám tě vyhledat co nejdříve.«

Dlouho jsem nemohl usnout. Noc mi připadala ještě dusnější než obvykle. Možná že mě rušila i přítomnost Akara a jeho bratra. V poslední době jsem si zvykl spát sám. Ale h'koj, který měl k alfovi Búkarovi nepřekonatelnou nedůvěru, trval na tom, že mi v noci s Akarem budou poskytovat osobní ochranu. Nzini s dětmi se přestěhovala do jeho stanu.

»Cítím se za tebe odpovědný,« umlčel rázně moje námitky. »Zatáhl jsem tě do dobrodružství, které by tě mohlo stát život. To nemohu dopustit.«

Zdálo se mi to jen, nebo v táboře opravdu panoval nezvyklý ruch? Měl jsem dojem, že mezi známými nočními zvuky slyším i tiché tlumené výbuchy smíchu. Nemohl jsem rozeznat, z které strany přicházejí. Jako by se pokaždé ozývaly někde jinde. Marně jsem se namáhal rozřešit záhadu tajené veselosti h'kojovych vojáků. Nakonec jsem únavou přece jen usnul. Ale musel jsem spát jako na vodě, protože mě okamžitě probudil známý, nezřetelný zvuk. Moje sněním popletená mysl mě rázem přenesla zpátky do Mombasy. Vyskočil jsem. Nzini! Mír alí Bej!

Akar mě ve tmě chytil za ruku. »Sarakolé odešel,« řekl chraptivým šepotem. »Jestli to byla jen záminka… Zabiju ho, ať je tisíckrát můj bratr. Pojď!«

Dvěma skoky jsme byli v h'kojove stanu. Zuřící Akar se za-

stavil. Nebylo slyšet žádný zvuk zápasu. Jen neznámý mladý hlas zazněl zevnitř s neskrývaným překvapením: »Tak ty tady máš ženu? Sarakolé, ty starý chytráku, myslíš, že ji přede mnou schováš ve stanu na trestné výpravě? To se tedy mýlíš. Rozsviť a ukaž mi ji! Jsem velice zvědav na tvůj tajemný poklad.«

»Jdi pryč. Maminka tě nechce,« ozval se ze tmy rozespale Nda.

»Maminka!« Neznámý hlas zazněl skoro zděšeně. Ale vtom už promluvila Nzini, tiše, ale rozhodně: »Stůj a já rozsvítím. Zastav se, slyšíš?« Akar rozhrnul závěs a vrhl se dovnitř jako lev. Skoro narazil na muže, který stál sotva dva kroky od vchodu. Sevřel ho železným stiskem, právě když Nzini v hloubi stanu rozžehla světlo.

»Co to má znamenat?« zeptal se zvysoka neznámý mladík, když ho Akar pustil. »Co tu chceš?«

»To bych se mohl zeptat spíš já tebe,« řekl Akar, ale díval se na chlapce pohledem, z něhož se rychle vytrácela zlost. »Co děláš o půlnoci u mé ženy?«

»Tvá žena v h'kojove stanu! Ty žertuješ! Nedovedu si představit šílence, který by dovolil něco takového, pokud se jí nechce zbavit. Ona vůbec není tvoje žena. Je cizinka, poznám to podle řeči. A ty jsi Songhajec. Jak to, že tě neznám?«

»Copak znáš všechny Songhajce?« zeptal se Akar měkce.

»Všechny, kteří něco znamenají,« řekl náš noční host. »A ty nejsi z řemeslnických kmenů. Mohl bys být Arbi, ale spíš jsi Sorko. Ano, Sorko. Mýlím se?«

»Nemýlíš se, askijo Išhaku,« usmál se Akar. »A nemůžeš mě znát. Opustil jsem Songhaj, právě když ses ty narodil. Jsem bratr tvého h'koje. Tvůj strýc.«

»Akar Laha!« vykřikl mladý askija a zadíval se na Akara s neskrývaným obdivem a zvědavostí. »Dostal jsi vrahy mého bratra?« zeptal se dychtivě.

»Dostal.«

»Moje matka tě ráda uvidí. Vždycky říkala, že jsi její nejmilejší bratr.« Najednou se obrátil k Nzini a řekl jí s dvornou úklonou: »Odpusť, krásná dívko, že tě zanedbáváme. Víš, kdo jsem já. Řekni, co si přeješ, a udělám pro tebe všechno. Chceš-li, uvedu tě do svého paláce. Nebo se staň hvězdou tržiště a vzpomeň si, že to byl askija, kdo objevil tvou krásu první.«

»Co je to hvězda tržiště?« zeptal se vyjeveně malý Nda. »Proč nás nenechají spát, mami?«

»Děláte si ze mne blázny?« vykřikl askija. »To přece není tvůj syn!«

»Je,« řekla Nzini a honem se usmála na Akara, z jehož tváře se rychle ztratila vlídnost. »Zmýlila tě tma, askijo. Dávno nejsem už dívka.«

»Co se stalo?« ozval se za námi znepokojeně h'koj.

»Nic, jen jsem se seznámil s tvými hosty.« Askija sebou trhl, když světlo, které Nzini zvedla, padlo na mne. »Kdo je tohle?«

»Můj přítel.«

Išhak couvl. »Bílý,« zakoktal ohromeně. »Je bílý!«

Songhajští *bílí* byli nejvýš berberští míšenci, kteří se už nijak nelišili od původních obyvatel země. Byl jsem první běloch, který kdy vstoupil na území Songhaje. Kéž jsem byl i poslední!

»To je Nda,« řekl Akar mírně. »Jistě jsi o něm slyšel stejně jako Sarakolé.« Askija přikývl, ale stále se na mne díval jako na podivné zvíře.

»To je ten askija, co tady vládne? A je to můj bratranec?« zeptal se Nda a zadíval se nebojácnýma velkýma očima Išhakovi do tváře. »Není o moc starší než já. Můžu mu říkat Išhaku, ne?«

»Jenom budeme-li mezi sebou,« zarazil ho h'koj. »Před ostatními ho musíš oslovovat jinak. Ani já ho nevolám jménem, když se mnou mluví jako císař se svým h'kojem. A jsem jeho strýc.«

»A jak mu mám říkat?«

»Nejmocnější, Nejvznešenější, Veliký, Nejvýš spravedlivý…«

»To všechno on je?« zeptal se Nda s neskrývanou nedůvěrou. »Vlezl sem potmě a vzbudil nás. Nechová se o moc líp než já.«

Askija se zasmál a sklonil se k němu. »Udělám tě svým kanfarim, chceš? Kanfari má své výsady. Může mě kárat, kdy se mu zlíbí. Od tebe si to dám líbit. I když jsem askija a ty jsi o polovinu mladší než já.«

»Proč jsi odešel?« zeptal se Akar h'koje. »Stalo se něco?«

»Šel jsem hledat Išhaka,« usmál se Sarakolé.

»Mne?« obrátil se k němu askija. »Jak jsi mohl vědět, že jsem tady? Ani kanfari to neví. A tvoji lidé tě určitě nevolali. Zkazili by naši zábavu.«

»Vždycky poznám, když se tajně vloudíš do mého ležení. A až to jednou nepoznám, bude to zlé. Bude to znamenat, že jsi smutný.« Obrátil se k nám a řekl na vysvětlenou: »Obchází stany a vypráví jim vtipy. Jak se začne tábor v noci otřásat potlačovaným veselím a všichni se tváří vážně, jakmile se objevím, znamená to, že se někde mezi nimi schovává Išhak a podrývá mou autoritu velitele. Ale mně to nevadí. Mám ho rád právě pro jeho bláznovství.«

»Přišel jsem jako askija, h'koji,« povzdechl si Išhak. »Namouduši mi dnes není veselo. Ale nechtěl jsem, aby to poznali. Město je plné poplašných pověstí. Jel jsem ti naproti, potřebuju tě. Dověděl jsem se, že se vracíš. Kanfari mě prý předešel, ano?«

»Tak ty už víš…,« pronesl h'koj zamyšleně.

»Co vím?« Askija se na něj ostře zadíval, ale než Sarakolé stačil odpovědět, dodal s povzdechem: »Pojďme jinam. Aspoň děti nechme v klidu spát.«

Doprovázel jsem je, i když se mi zdálo, že v pohledu, který na mne upíral, probleskuje nepřátelství. Ale když jsem se chtěl vzdálit, pokynul mi velice rozhodně, abych zůstal.

»Nevím, jestli bych neměl dát zabít tvého přítele,« řekl Akarovi bez přechodu, sotva jsme našli nerušené zákoutí u opevnění. Byl jsem tak překvapen, že jsem se ani nestačil leknout. Akar nadskočil, ale h'koj mu konejšivě položil ruku na rameno.

»Proč?« zeptal se klidně.

Askija svěsil hlavu. »Kouzelníci v Gau prorokují strašlivou pohromu, kterou má Songhaji přinést světlovlasý muž. A světlovlasý muž přišel. Mám strach. Nevěřil jsem kouzelníkům, ale alfa Búkar se jen smál a tvrdil, že říkají nesmysly. A když se alfa Búkar něčemu směje, ztrácím bezstarostnost.«

»Přesto ho necháváš na místě kanfariho.«

»Mám ho na očích,« usmál se askija chmurně. »Kdybych ho zahnal, jak bych ho mohl hlídat? A pak, většina mých přátel jsou Sorkové, všichni to vědí, já sám jsem poloviční Sorko. Muslimská strana by se vzbouřila, kdybych zapudil i jeho. Gao rozhoduje o osudu země, ale co je Gao bez Timbuktu? Jen hlava bez moudrosti. A taková musí padnout.«

»Často padá i moudrá hlava,« řekl h'koj.

»Ano. A proto jsem přišel.« Askija se znovu podíval na mne. »Co s ním mám udělat? Je sám. Anebo Akar a jeho děti přišli dobývat Songhaj?« Vzal mě za ruku. »Poslouchej mě, bílý muži. Nebojím se o sebe. Nikdy jsem nechtěl být askijou. Ale když už jím jednou jsem… Člověk se může těšit ze všech darů života, dokud je princem. Ale bývalý askija je buď směšný, nebo mrtvý. Nevím, co by mi bylo milejší. Aby se ženy ode mne s pohrdáním odvracely? Abych žil bídně, nebo abych nežil vůbec? Aby hra se smrtí vystřídala hry lásky?«

»Víc nevíš?« zeptal se h'koj.

»Ne.«

»Tak poslouchej. Tvoji kouzelníci mluví pravdu. Nevím, jestli je zachvátilo prorocké nadšení nebo jestli se pouze pokoušejí sdělit ti něco, co nemohou dokázat, protože jejich svědci se bojí a tvůj kanfari je mocný. Skutečně přichází světlovlasý muž. Jeho armáda se probíjí od severu pouští. Ale je to jiný než tenhle. Džúdar paša se jmenuje. Džúdar paša, vojevůdce sultána z Marrákeše.«

»Sultán z Marrákeše!« zvolal askija a v jeho hlase zazněla úleva. »To chce opravdu válčit kvůli trošce soli v Terhazze? Má jí plné moře! Ale aspoň vím, na čem jsme.«

»Neměl jsi ho dráždit,« řekl h'koj vážně. »Mělo ti stačit, že Mohamed Gao ti dobyl Terhazzu zpátky. Songhaj nemá moře a sůl je tu drahá. Ale ten žertík sis mohl odpustit.«

»Proč?« ušklíbl se Išhak. »Nevím, proč je Ahmad al Mansúr tak citlivý. Můj dárek přece vůbec nelze pokládat za urážku, protože v Songhaji má železo cenu zlata, což on ví.« Obrátil se ke mně a k Akarovi a dodal vesele: »Sultán měl tu drzost a žádal mě, abych Terhazzu zase vyklidil, že prý mu chudinka můj bratr El Hadž její solné doly vydal dobrovolně. Tak jsem mu místo odpovědi poslal darem oštěp a železná pouta na ručičky, aby nesahaly na to, co jim nepatří. Řekl bych, že to bylo ode mne ještě velice slušné. Džúdar paša? Dobrá. Přivítáme ho, jak se patří. Těší mě, že tě nemusím zabít, příteli mého slavného strýce. To by mě mrzelo.«

»Nepodceňuj sultána z Marrákeše, Išhaku,« napomenul ho h'koj otcovsky. »Vyděsil ses pověstmi. Teď znáš pravdu a směješ se. Nemáš proč. Je horší než všechna tušení. Tvůj balama ti není mnoho platný, i když je hrdina a znamenitý vojevůdce. Neudrží se ani na koni, jak ho sebrala divná zákeřná nemoc

právě v tu nejnepříhodnější chvíli. Já mám pro strach uděláno a já se bojím, Išhaku. Přiznám se ti. Bojím se, že se proroctví tentokrát vyplní.«

»Pch! Zkázu hříšné Songhaje, která dost nemiluje Alláha, prorokovali Velkému askijovi už bezmála před stoletím. Tak co? Trest boží! Budiž. I když jsem o víře nikdy nepřemýšlel, jsem taky mohamedán a pochopitelně věřím, že Alláh je dost mocný, aby mohl povznést či zničit, koho se mu zlíbí. Ale copak za časů Prorokových nebyli lidé mladí, nemilovali ženy a neradovali se ze života? Dobře, dobře,« mávl netrpělivě rukou, když ho h'koj chtěl přerušit, »snad je toho příliš, ale není to Alláh, komu to vadí. Ty ostatně věříš na své duchy a může ti to být vůbec jedno. Mravnost je jen záminka. Ctnosti, jimiž se navenek honosí alfa Búkar, můžou oklamat leda hlupáka. Myslíš, že Alláh má raději pokrytce? Jen se zeptej nevěstek z Gaa. Ještě teď. Ulevilo se mi, a proč ne? Nebezpečí, které známe, ztrácí hrozbu nadpřirozeného. Proč bych se měl bát vojáků sultána z Marrákeše, ať si je vede sebebělejší lotr? Jsou to taky jen lidé.«

»Mluvíš výtečně, Išhaku,« řekl h'koj vážně. »Je vidět, že jsi zvyklý řečnit na tržištích. Ale v bitvě ti mluvení nepomůže. Jsou jich tři tisíce. A mají zbraně bílých, jaké Songhaj nezná.«

Podíval jsem se na Akara. »A ty sis myslel, že tady pušky potřebovat nebudeme!«

Než mi stačil odpovědět, pokračoval askija sebejistě: »Polovina jich zahyne na poušti. Až budeme stát proti nim, bude nás dvacet na jednoho. Mají zbraně dost zázračné proti podobné přesile?«

»Z těch dvaceti jeden bude zabit nebo zraněn, ještě než se k sobě přiblížíte, a devět dalších se vyděsí k smrti jen ze zvuku výstřelů. Ale zbylých deset může rozsápat střelce holýma rukama, než stačí znovu nabít,« usmál se Akar. »Máš pravdu, askijo. Neměj strach z pušek. Jednou se Afrika už musí naučit se s nimi vypořádat.«

Viděl jsem řadu velkých měst v Evropě, v Africe i v Asii. Ale Gao mě ohromilo a oslnilo. Po tom, co jsem viděl cestou v songhajských vesnicích, bych to nikdy nečekal. Jejich obyva-

telé žili tak prostě jako nejzaostalejší pralesní kmeny, chodili nazí a živili se tím, co jim příroda bezprostředně poskytovala. V Gau jsem mohl jen žasnout nad okázalostí a nádherou, s níž se oblékali šviháci a kurtizány, i nad okázalým labužnictvím jejich hostin. Jiný druh obyvatelstva snad v Gau ani nebyl. I matky dvou tří dětí střídaly milence na potkání a docela malé dívenky se milovaly, často veřejně, se svými staršími bratry. Obchodníci závratně bohatli. Každé objetí bylo na prodej, ať už za zlato nebo za úsměv. Muži zahrnovali své milenky drahocennými dary stejně jako stárnoucí ženy mladičké milence.

Kvečeru se na nárožích ulic objevovali vyvolávači s dlouhými seznamy. Z naslouchajících hloučků se oddělovali muži i ženy a odcházeli za těmi, kdo dali vybubnovat svou osamělost a čekali doma na náhodné neznámé milence. I Akar, který na Gao vždycky vzpomínal jako na město hříšných, prchavých lásek, byl zděšen. Muslimští proroci svolávali boží trest na peleš nepravosti. Askija, sám ještě plný nevybité, naivní nevázanosti, ochotně poslouchal jejich nářky, aby pak řádil s ještě větším potěšením.

»Musím si přece ještě něco užít, než mě Alláh zahubí,« říkával alfovi Búkarovi. »A pak i kvůli tobě. Co by sis počal, kdybych se napravil? Alláh teď na mne ostatně ani nemá čas. Má dost práce s nešťastným Džúdarem pašou, aby od něj odfoukal písek pouště. Kdyby v něm vojáci uvízli i se svými bouchajícími holemi, kdo by vykonal jeho rozsudek?«

Řeči o Džúdaru pašovi neměl kanfari rád. Zpočátku se dokonce pokoušel vzbudit dojem, že jsou to jen poplašné pověsti, které šíří askijovi nepřátelé. Ale když se po městě začaly rozmáhat stále rostoucí nálady ztracenectví, změnil najednou názor.

»Zahubí nás,« bědoval. »Všichni musíme zahynout! Proti Alláhovi a strašným zbraním, kterými vybavil Džúdara pašu, jsme bezmocní. Vždyť nemáme ani vojevůdce. Balama Mohamed Gao chřadne a kdoví jestli sé vůbec dočká bitvy. Alláha zatvrdily vaše hříchy. Už nemá soucit se Songhají. Nic nás nemůže zachránit!«

»Nic nás nemůže zachránit!« křičeli večer vyvolávači ze všech rohů se zvráceným potěšením. »Využijme zbytků života!«

V zdivočelém městě se rozpoutaly nepřetržité veřejné orgie a ustaraný h'koj a nemocný balama se marně snažili třeštícího askiju přimět, aby jim konečně udělal přítrž.

H'kojovi Sorkové se obětavě vydali na poušť, neviditelní pro blížícího se nepřítele, strhávali roubení studen, aby je nenašel, a mátli jeho kroky. Mnoho jich zahynulo. Flotila bez posádky ve svých lodích odpočívala těžce na řece. Balama Mohamed Gao, který vypadal už jen jako kůží potažený kostlivec, vycházel na třesoucích se nohou ze svého domu a marně se pokoušel sehnat dohromady rozpadlou, úplně demoralizovanou armádu, která se místo vojenského výcviku povalovala po krčmách a nevěstincích.

»Svolej aspoň válečnou radu!« křičel na askiju, kdykoli h'kojovi lidé přinesli zprávu o novém postupu Džúdarovy armády.

»Rozneseme je na kopytech,« blábolil Išhak opile. Už měsíce ho nikdo neviděl střízlivého. »Až budou před městem, svolám lidi a umlátíme je. Dost času. Kde bychom se teď tloukli? Nic se neboj, balamo. Všichni za mnou půjdou. Všichni.«

»Nač válečnou radu?« šeptal alfa Búkar, zvedaje oči k nebi. »Neprotivme se Alláhovi! Jenom to může zmírnit jeho hněv.«

K jeho velké nelibosti Mohamed Gao zastavil své umírání buď silou vůle ve chvíli smrtelného nebezpečí, nebo proto, že začal být mnohem opatrnější při jídle. Na h'kojovu radu několik ozbrojených Sorků střežilo jeho kuchaře při přípravě nejprostších pokrmů. Jako zázrakem se smrtící pochod nemoci zastavil. Ale jeho strašné vyčerpání nedávalo naději, že by se zotavil natolik, aby mohl svou osobní statečností ovlivnit výsledek neúprosně se blížící bitvy. Protože i když askijova předpověď se plnila víc než štědře a z každých tří nepřátelských vojáků sotva jeden přežil útrapy vražedné cesty, Ózúdar paša a jeho pušky už dosáhli vysychajících koryt řek, které směřovaly k velké řece Songhaje. V jejích zátočinách se tu a tam objevovaly zbytky vody. Armáda nabrala nových sil a zrychlila svůj až dosud mátožný pochod. Ve dvou týdnech se mohli přiblížit na dostřel Gaa.

Akar chtěl Nzini s dětmi odvézt za ochrannou hradbu veletoku, ale odmítla to. Jen své tři syny, od nichž se ještě nikdy neodloučila, poslala na ostrov Gunguy pod ochranu Akarovy sestry Urí, matky Išhaka. Tam, v prvotním domově Sorků, byli

v největším bezpečí, jaké bylo možné najít v rozvrácené Songhaji.

Její klid mě překvapoval. Blížil se mohamedánské odevzdanosti, která jí byla vždycky cizí. Teď konejšila Akara úsměvem, kdykoli se na ni zadíval provinilým, pokorným pohledem, protože se cítil vinen tím, že ani jeho vlast nemůže jí a jejím dětem zaručit bezpečí a mír.

»Není-li klid v Songhaji, není nikde,« říkala mu. »Netrap se. Nemůžeš za to, kdy a kde jsme se narodili. Nezůstala jsem tady proto, že je mi lehko odloučit se od svých synů, ale chci jim tě přivést zpátky. Dokážu to.«

Jinak jsem měl dojem, že milování věnují nejméně tolik času jako ostatní obyvatelé Gaa. Zřídka vycházeli. Jen občas h'koj přišel pro Akara a bral nás s sebou k balamovi. Zoufalé plány tří mužů, kteří mohli najisto počítat jen se dvěma stovkami unavených Sorků, stejně nebyly k ničemu. Hejno zesláblých, vyžilých hejsků, ve které se změnili kdysi slavní bojovníci, se těžko může postavit odhodlané armádě, i kdyby jich bylo sto na jednoho. Hříchy minulosti, která ze songhajských vesnic udělala jen nuzné dodavatele zlata, potravy a často i žen pro radovánky hlavního města, se teď mstily. Nemyslím, že by se našel v celé Songhaji venkovan, který by měl rozumný důvod zvednout zbraň proti komukoli jinak než na bezprostřední ochranu vlastní rodiny.

Těm, kdo to věděli a viděli, mohla jen srdce kamenět hrůzou. Udělat proti tomu mohli jen málo, skoro nic. Proto jsem raději bloumal ulicemi a někdy jsem se ani nevyhýbal chvilkovému zapomenutí, i když mě spíš odpuzovalo, než těšilo.

V noci bylo Gao osvětleno jako ve dne. Nejen pochodněmi a lampami naplněnými mastnou páchnoucí tekutinou, která hořela jasným plamenem. Skoro každou noc vypukl požár v některém domě, kde se sešla zvlášť neopatrná opilá společnost. Často ti, kteří ho nechtěně založili, v domě uhořeli, protože nebyli schopni sami vyjít ven, a málokdy se našel někdo, kdo přispěchal na pomoc. Kdyby nebyly budovy většinou kamenné, dávno celé město lehlo popelem. Takhle se pusté ohořelé zdi druhý den stávaly útočištěm těch, kteří už prohýřili všechno, co měli, a v zavalených sklepích hledali zbytky jídel i nápojů. Z domů bez oken a střech se pak ozýval zběsilý řev při každém šťastném nálezu, který umožňoval další pitku.

H’koj a balama se jednou pokusili unést askiju a držet ho v ústraní tak dlouho, dokud nevystřízliví a nebude schopen státnické úvahy. Ale zběsilý dav, kterému to prozradili buď kanfariho špiclové, nebo nějaký náhodný svědek, vyrazil dveře balamova domu a byli by to oba zaplatili životem nebýt Išhaka, který vůbec nevěděl, jak se sem dostal, a svým osvoboditelům tvrdil, že se ke svému příteli balamovi přišel jen vyspat, aby byl svěží pro radovánky příštího dne. Odnesli ho nadšeně na tržiště, kde se shromáždily dívky ze všech nevěstinců, připravené uspořádat ulicemi průvod, který by odhalil úkryt ztraceného askiji. Jejich ječící hlasy bylo slyšet po celém městě.

Išhak vylezl na vysoký kamenný sloup. »Která z vás chce strávit dnešní noc s askijou, ať si pro mne přijde!« Usadil se pohodlně až nahoře, chechtal se jako šílenec a odkopával nohama dívky, které se začaly drápat vzhůru. Ty spodní strhávaly dolů ty, které se už dostaly kousek výš, a brzy byla kolem sloupu hromada válejících a peroucích se ženských, které po sobě házely sprostými nadávkami.

Išhak najednou sklouzl ze sloupu, bezohledně si proklestil cestu mezi svými ctitelkami a obrátil se k osamělé postavě, která zpovzdáli nehybně sledovala celý výstup. »Zažeňte je,« řekl těm, kteří ho přivedli, když se ženy s křikem vrhly za ním.

Jeho druhům dalo chvíli práci, než přesvědčili jeho nadšené pronásledovatelky, že se jako muži možná vyrovnají askijovi, a rozebrali si je mezi sebou. Nakonec nás na tržišti zůstalo stěží deset, kteří jsme se zájmem pozorovali askijovy námluvy.

»Ty nechceš spát s askijou, Džalílo?« – oslovil ji. Jména nevěstek znal dokonale. »Netušil jsem, že jsi tak vybíravá.«

Usmála se a ukázala všechny bílé zuby. Byla skutečně překrásná. »Ještě jsi mě o to nepožádal,« řekla. »Ale stejně nechci.«

»Jsi krásná, Džalílo. Vždycky jsi už odcházela s jiným mužem, když jsem se objevil. Mlčel jsem. Přicházím-li za láskou, nikdy nezneužívám toho, že jsem askija.«

»To si jen myslíš,« odsekla mu. »Askija žádá od ženy víc, než jí sám může dát. A já jsem zvyklá dostávat stejně, možná víc.«

»Proč si to o mně myslíš?« vybuchl hněvivě.

»Říká se to,« nadhodila posměšně.

»Kdo? Kdo?« vykřikl, ale opanoval se. Díky h’kojovu zásahu

byl téměř střízlivý. »Až mě obejmeš, posuď to sama. Po dnešní noci nezapomeneš na milování s askijou, to ti přísahám.«

»Jsi příliš sebevědomý,« usmála se. »To taky nemám ráda. Nemám chuť, stačí ti to?« A obrátila se k odchodu.

Išhak, který měl sílu jako býk, se na ni vrhl. Divoce se bránila. Bez úvahy jsem jí přiskočil na pomoc. Užaslý askija zůstal chvíli stát krok ode mne, když jsem ho od ní násilím odtrhl.

»Co to má znamenat?« zeptal se ledově. »Chceš se rvát? Se mnou?«

Podíval jsem se na dívku a její výraz mě přesvědčil, že jsem se krutě zmýlil. »Odejdi, Džalílo, jestli chceš,« vyzval jsem ji. »A jestli nechceš, řekni to přímo.«

»Nech nás, bělochu,« řekla s pohrdáním. »Na něj stačím sama.«

Askija okamžik váhal, ale pak se rozběhl za prchající dívkou. Chtělo se mu přece jen víc lásky než boje. Džalíla byla dost moudrá, aby se dala chytit včas. Uklouzla s drobným výkřikem, a než našla rovnováhu, askija ji už drtil v objetí a přemáhal její slábnoucí odpor. Bránící se žena! Dovedl jsem si představit, jak nové a neznámé pocity právě prožívá. Skoro jsem viděl, jak mu hrdá Džalíla zpokorní v rukou a prvně v životě mu dá pocítit rozkoš z vybojovaného vítězství. Nalítl jí jako kluk. Kdoví jak dlouho se už snažila ho upoutat nevšímavostí. Teď má naději, že od ní neodejde celou noc. Možná dvě. Na víc jsem ho necenil.

Mýlil jsem se. Askija znovu zmizel a tentokrát nebyl k nalezení. Přesto v ulicích Gaa panoval klid. Zmizela i Džalíla a všichni věděli, co to znamená. Začali je hledat až za týden, prolézajíce všechny askijovy oblíbené úkryty. Nikoho nenapadlo pátrat po něm v jeho paláci, kam si nikdy nevodil holky z ulice. Ale byli tam.

Po deseti dnech vyšel askija z paláce s jasnýma očima beze stopy opilých mátoh, pevným krokem zamířil k balamovu domu a svolal válečnou radu. Džalíla se zahalenou tváří a ověšená šperky jeho matky ho doprovázela. Když skončili, objížděl na koni celé město a osobně vyháněl poslední opilce z jejich domů. Válečné bubny duněly. Zděšení hejskové se šplhali na koně a sháněli zbraně. Išhak měl pravdu. Šli za ním všichni do jednoho. Armáda se sešikovala během jediného dne. Třicet tisíc

mužů dobře počítáno. A ještě se k nám mělo u Tondibi připojit dalších několik tisíc věrných, kteří byli na cestě z Timbuktu.

Jenže jaká to byla armáda! Její vojáci padali z koní ospalosti. Mohamed Gao, který nás chtěl původně doprovázet, dostal tu noc nevysvětlitelný záchvat a musel zůstat doma. Zato kanfari přemohl strach a vydal se hrdinně do boje po askijově boku, k malé radosti h'koje, který na něj pohlížel s krutou nedůvěrou.

Vpředu kráčela pěchota, pět stovek Sorků. Obratní plavci nebyli zvyklí na boj na koních. Krom toho byli znamenití lučištníci, schopní střílet na dálku obřími šípy. H'koj, který chtěl jít původně s nimi, změnil názor, když viděl válečné přípravy alfy Búkara, a připojil se k askijovi. Kapitáni lodic převzali velení.

Hlavní voj armády na koních s meči a štíty obklopoval askiju. Vzadu ti, kteří neměli koně, s oštěpy a meči. A daleko za nimi hlouček bílých neozbrojených postav. Ženy, které zpovzdáli sledovaly své muže.

Akar chvílemi zůstával pozadu a znepokojeně je pozoroval. V noci se dokonce vrátil, aby prohlédl ležení žen, ale s křikem ho vyhnaly. Nebyl ostatně jediný. Leckterý voják dostal nápad osladit si poslední noc před bitvou.

»Co si myslí, že chci!« zuřil Akar, když i nás zaháněly z dálky sprškou kamení a posměšnými výkřiky.

»Pojeď zpátky, nemá to smysl,« řekl jsem, když uklidnil koně a chystal se znovu prorazit ostražitou obranou žen. »Viděl jsi tam snad Nzini?«

»Ne. Ale to ještě neznamená, že tam není.«

»Byla by mezi prvními. Jistě tam není, slíbila ti to.«

V duchu jsem doufal, že nemám pravdu. Co byl závazný slib, daný v takové chvíli pro jeho uklidnění? Měl jsem nejasný pocit, že právě na její přítomnosti závisí Akarův život. Ještě chvíli zachmuřeně pozoroval křičící ženy a pak mě poslechl a obrátil koně.

U Tondibi na nás čekali ozbrojenci z Timbuktu. V první chvíli jsem měl pocit, že jsem se octl v pohádce, kde nějaký čaroděj proměnil vojsko ve stádo dlouhorohých hnědých býků. Na rozlehlé pláni jich bylo nepřehledně. Ale pak jsem zahlédl i ježící

se oštěpy pěchoty a několik pluků jezdců. Askija se svým doprovodem se oddělil od hlavního voje a vyjel jim vstříc. Viděl jsem, že Akar na mě zuřivě mává, a rozjel jsem se k nim. Přivítal mě výbuch smíchu.

»To je nesmysl!« křičel Akar. »Vy jste se zbláznili!«

Ale askija ho umlčel. »To je znamenitý nápad! Budeme se jen dívat, jak je roznesou na kopytech!« Prohýbal se smíchy. H'koj Laha mlčel a nejistě se díval z jednoho na druhého.

»Pověz jim to, Nda,« řekl Akar zasmušile. »Vysvětli jim, jak se po jediném výstřelu může splašit stádo dobytka.«

»Oč jde?«

»Chtějí hnát býky před sebou, aby neznámé zbraně Džúdara paši nezasáhly songhajské vojáky.«

Rázem jsem si představil strašnou spoušť, až se zdivočelí býci po první salvě obrátí proti nám, a zamrazilo mě. Ale než jsem stačil promluvit, obrátil se velitel timbuktských jezdců k Akarovi.

»Máme bubny a rachotící dřeva. A moji muži je splaší řevem. Nebojte se. Půjdou tam, kam budeme chtít,« vysvětloval mu konejšivě za nadšeného souhlasu alfy Búkara.

»Neposlouchej ho, Išhaku!« vykřikl h'koj, který konečně odhalil pravého původce nešťastného plánu. »Chtějí tě připravit o výhodu z naší přesily! Je to léčka! Akar zná jejich zbraně. Věř mu.«

»Chceš říct, že jsem zrádce?« vyjel si na něj kanfari bojovně. V kruhu jezdců z Timbuktu se cítil bezpečnější.

»Jsi! Vím to!«

»Ticho!« zařval askija. »Teď, před bitvou, hádka? Přestaň, Sarakolé! Jezdci z Timbuktu, kteří poženou býky před sebou, pojedou přece první. Myslíš, že Sulajman Timbuktský je takový blázen, aby se dal schválně rozdupat? A dost už. Nesmíme Džúdarovi dopřát čas ani k vydechnutí. Jakmile se přiblíží, na ně!«

Obrovská armáda se pomalu hnula směrem, odkud se blížil nepřítel. Docela vpředu se vlnilo moře rohatých hlav. Zvuk bubnů a polnic a strašlivý řev nás upozornily, že bojovníci v předních řadách spatřili nepřítele. Mohutná mračna prachu, zvířená stádem býků, kteří se rozběhli kupředu, nám zakryla i slunce, které jimi prosvítalo jen jako skomírající rudý kotouč.

Askijovi se leskly oči. Byla to jeho první velká bitva. Pobídl koně. »Za mnou!«

Měl jsem neosobní pocit, jako by někdo jiný ve mně sledoval a chladně hodnotil všechno, co se kolem dělo. Akar i Sarakolé zmizeli někde vpředu v hustých mračnech prachu. A najednou přišlo všechno, co jsem čekal, co jsem přesně věděl a čeho jsem se ve svém zkamenělém nitru už přestal bát. Zdálo se, jako by hromový výstřel tisíce pušek otřásl samotnou zemí. Ta se chvěla a duněla pod pádícími kopyty splašených býků, kteří se hnali zpátky k nám a rozdupávali všechno, co se jim postavilo do cesty. V přízračné mlze jsem zahlédl ostré rohy mihnout se kolem břicha mého koně, pak další a už jsem letěl zpátky s nimi. Prodíral jsem se opatrně stádem ke straně, ale trvalo věčnost, než se mi podařilo vyprostit sebe i vyděšeného koně ze změti svalnatých, temně hnědých těl. V dálce doznívál pekelný dupot. Byl jsem sám uprostřed zvířeného prachu, který se jen pomalu usazoval. Úplně jsem ztratil ponětí o tom, kde jsem. Teprve když se trochu vyjasnilo, obrátil jsem koně původním směrem a zvolna jsem se vracel k místu, kde nás zastihl živý příval. Z mlhy se vynořovaly další postavy. Části jezdců, stržené útěkem dobytka, se stejně jako mně podařilo vyprostit a vrátit zpátky. Čekali jsme, až se prach usadí. Jak zmíral zvuk kopyt vzdalujícího se stáda, zavládlo ticho až přízračné. A pak jsem viděl strašnou spoušť. Desítky, snad stovky podupaných těl se válely po zemi. Dobrá polovina jízdy zmizela vzadu, stržena prchajícími býky.

Jak zvířený prach sedal k zemi, vynořily se před námi ve slunci lesknoucí se hlavně. Džúdar paša spořádal své šiky se zázračnou rychlostí. Jejich pušky mířily k nám. Dávno měli čas znovu nabít. Cítil jsem známý tlak kolem žaludku, jaký vždycky cítí bezbranný člověk, který se dívá do ústí hlavně. Byli blízko. Zatraceně blízko na to, aby nemohli minout cíl. A dost daleko, aby je sebeprudčeji vystřelené šípy nemohly nějak podstatně poškodit. Přesto jich pořád bylo o mnoho míň než nás.

Rozhlédl jsem se s nadějí. Skupinky jezdců se rychle dávaly dohromady. Vpředu čněl neotřesený pluk Sorků s tětivami napjatými k výstřelu. Ale jejich řady prořídly. Byla jich sotva stovka. Někdo stál u nich vedle svého koně. Patrně Sarakolé. Konečně jsem spatřil askiju. Vracel se zezadu, potrhaný, ale odhodlaný. K boku jeho koně se tlačil alfa Búkar, chytal ho za

uzdu a neustále křičel něco, čemu jsem nerozuměl. Ze strany se ke mně blížil Akar. Pobodl jsem koně, abych se dostal blíž k askijovi, ale skupina timbuktských jezdců nás oddělila. Teď jsem slyšel, co se děje.

»Pro lásku boží, vrať se, askijo!« křičel kanfari. »Boj se Alláha! Odvrátil od tebe svou tvář, ale ještě se můžeš pokořit! Zachraň své lidi! Vrať se! Jejich zbraně nejsou z tohoto světa!«

Išhak mu vztekle vyrval uzdu a pokusil se dostat z obklíčení. »Nech mě!« zařval. »Vrať se sám, když chceš! Nepotřebuju tě. Vyhraju svou bitvu i teď. Podívej se!«

Řady songhajských jezdců se blížily, připraveny k boji. Jejich oči se obracely k askijově korouhvi. Išhak ji teď držel sám. Jeho pobočník zmizel. Alfa Búkar znovu chytil jeho koně za uzdu. Timbuktští jezdci kolem nich nechali volný kruh a snažili se zatlačit zpátky Akara a mne. »Podrob se osudu, Išhaku!« volal alfa Búkar. »Je to Alláhův blesk, který šlehne z jejich holí!«

»Jsou to lidské zbraně. Pusť!« Askija trhl uzdou, až se jeho kůň vzepjal vysoko na tančících nohou. »Laho! Bělochu!« vykřikl na nás. »Za mnou!« Přehodil si uzdu zlehka přes ruku s korouhví, vytasil meč a pobodl koně. V tu chvíli se alfa Búkar znovu vrhl po volně visící uzdě a prudce jí trhl stranou. Zjančený kůň se vzepjal a otočil se kolem své osy. Pak začal vyhazovat. Išhak se taktak zachytil jeho hřívy. Meč i korouhev mu vypadly z ruky. Než získal znovu vládu nad splašeným zvířetem, čísi kopí se zabodlo do slabin koně, který se dal do zběsilého cvalu, pobízen hlasitým řevem několika jezdců, kteří ho doprovázeli.

»Za askijou! Zpátky! Za askijou!« rozlehl se křik po celé pláni. Skupiny jezdců se dávaly na útěk a strhovaly s sebou ostatní. Akar se rozjel vstříc Sarakolému, který se k nám cvalem blížil.

»Co se děje?« řval z dálky.

»Neopouštěj askiju!« křikl na něho Akar. »Musíš ho vysvobodit od těch lotrů. Jeď! Tady už můžeme jen padnout. Půjdu sám.«

Hnal jsem se za ním k stojícím Sorkům, kteří obraceli hlavy a dívali se za prchajícími druhy, nehybní jako sochy. Ohlédl jsem se na Sarakolého. Chvíli váhal, ale pak v něm zvítězila rozvaha.

Akar měl nepochybně pravdu. Ještě se dalo všechno zachránit. Jen tahle bitva už ne. Otočil koně a cválal za askijou.

Na celém bojišti kromě mrtvých zbyla jen stovka mužů proti tisíci namířených pušek. Poměr sil se obrátil. Byli jsme mrtví předem. Když zahřměl výstřel, nedovedl jsem pochopit, jak to, že ještě žiju. Akar vedle mne se se slabým výkřikem zatočil dokola a padl na tvář. Viděl jsem hlubokou krvavou rýhu na jeho spánku. Rozhlédl jsem se. Zůstalo nás stát porůznu jen šest. Rozběhli jsme se kupředu, jako bychom si řekli. Slepě jsem vystřelil svůj šíp a mrštil kopím. Ani nevím, jestli mohly někoho zasáhnout. Měl jsem v ruce meč, ale byl jsem naprosto bezbranný. Maročtí vojáci znovu nabili. Zůstal jsem stát.

»Nestřílet!« zavelel pronikavý hlas arabsky. »Jenom tamty.«

Nová salva smetla zbývající bojovníky. Skupina jezdců mě obklopila v širokém kruhu. Jejich velitel na mne promluvil španělsky.

»Vzdej se,« řekl. »Nemůžeš uniknout.«

»Pojď si pro mne,« odpověděl jsem mu stejnou řečí.

Zaslechl jsem slabý zvuk za svými zády, bleskurychle jsem se otočil a zabořil jsem meč do těla vojáka, který se ke mně blížil. V tu chvíli na mně visela desítka ostatních. Strhli mě k zemi. Když jsem znovu vstal, byly moje ruce spoutané a dlouhý provaz od nich vedl k sedlu nepřátelského velitele. Ještě jsem mu neviděl do tváře. Ale mezi jeho turbanem s bílým šátkem, který mu zakrýval ústa na ochranu před prachem, jsem viděl tvrdý, nelítostný lesk ocelověmodrých očí.

»Běloch!« protáhl. »Copak děláš ve službách songhajského askiji?«

»Á co děláš ty ve službách sultána z Marrákeše, bílý pašo?« odsekl jsem mu.

»Popovídáme si, ale ne tady,« řekl klidně. »Poběhneme na malou procházku. Stát!« zařval na vojáky, kteří se blížili k řadě padlých Sorků. »Nechte jejich ženské, ať si je seberou. Snad nám projeví trochu vděku. Budeme ho potřebovat, než přijde posila.«

Ohlédl jsem se. Nad bojištěm už kroužili supi. V dálce bylo vidět blížící se hlouček bílých postav. Zdálo se mi, že v té, která letěla v čele žen jako pták s rozepjatými křídly, jak její šaty vlály kolem ní, poznávám Nzini. Snad jsem i zaslechl její výkřik. Ale v téže chvíli jsem upadl, jak Džúdarův kůň prudce

zabral. Chvíli mě vlekl po kamenité půdě, než se mi podařilo vstát a rozběhnout se za ním na klopýtavých nohou. Padal jsem a zase vstával, dokud ve mně neodumřela všechna vůle i síla a zůstal jsem ležet, bolestivě smýkán kamením na vykloubených rukou, než mě milosrdná mdloba
připravila o poslední zbytky
vědomí odumírajícího,
bolestného bytí.

Zalkl mě ledový příval. Rozkašlal jsem se a prudce jsem se zvedl v marném pokusu mu uniknout. Ale okamžitě jsem klesl zpátky. Celé tělo mě bolelo. Potřásl jsem hlavou a chvíli jsem zoufale mžoural, než se mi podařilo otevřít poloslepené oči.

»Konečně!«

Hlas, který to slovo pronesl španělsky, mi připadal známý. Pokusil jsem se vstát, ale prudké trhnutí v rozbolavělých ramenou mě strhlo na kolena. S údivem jsem se podíval na své ruce, které mě táhly kupředu, že jsem stěží udržel rovnováhu. Od spoutaných zápěstí vedl dlouhý provaz, který vpředu kdosi napínal. Pomalu jsem ho sledoval očima.

»Pusť ho!« vykřikl povědomý hlas arabsky a dodal bezvadnou španělštinou: »Ty zůstaň, kde jsi.«

Lano povolilo. Zvedl jsem hlavu. Přede mnou na vyvýšeném sedadle seděl neznámý muž světlé pleti a upřeně se na mne díval ledovýma modrýma očima. Na sobě měl dlouhý bílý burnus, jaký nosí Arabové. Polonahý černoch obrovské postavy před ním držel v ruce konec provazu, na němž jsem byl uvázán. V druhé měl dlouhý bič, zvednutý a připravený k ráně, kdybych se snad pokusil o nečekaný odpor. »Tak vyprávěj,« oslovil mě můj věznitel a usmál se téměř přívětivě. Kdyby nebylo toho krutého pohledu, skoro jsem si mohl myslet, že mluvím s přítelem. »Co dělá běloch bez pušky mezi černými? A dokonce v bitvě po jejich boku! Mluv.«

Mlčel jsem. Neměl jsem co tajit, ale jen s nejvyšším vypětím vůle jsem se držel, abych se nezhroutil. Cítil jsem, že mluvení je nad moje síly. Můj nepřítel to zřejmě nepochopil. »Mluv, svině!« zasyčel. »Nebo z tebe vymlátím pravdu slovo za slovem!«

Černoch zvedl bič. Džúdar paša se vymrštil, skočil po něm a surově ho kopl do kotníku, až černý muž zaskučel bolestí a padl na zem. »Jenom já! To smím jenom já! Ze všech jenom já, rozumíte?« řval nepříčetně a vyrval bič z černochovy ruky.

Hleděl jsem na něj s úžasem. Nejen pro ten výbuch. Okamžitě jsem pochopil, proč Sarakolé nemohl obelhat alfu Búkara tvrzením, že já jsem Džúdar paša. To, co nebylo k rozeznání u vzpřímené postavy na koni nebo před chvílí na vladařském stolci, bylo teď víc než jasné. Dlouhý burnus skrýval nožky tak krátké, že teď, jak stál nade mnou, převyšoval mne klečícího sotva o hlavu. Asi si všiml výrazu mých očí, protože zvedl bič do výše a s pěnou u úst a šíleným vytím, které mě plnilo větší hrůzou než strach z neodvolatelně přicházející smrti, začal bít do mého nechráněného hrdla, hrudi i ramen nemilosrdnými divokými ranami, až jsem znovu padl v bezvědomí tváří k zemi.

Nedovedl jsem pochopit, proč mě nezabil. Dokonce mě uložil ve svém stanu a svěřil mě do péče nesmírně obratnému arabskému lékaři, který soucitně mumlal konejšivá španělská slova, kdykoli převazoval a čistil moje rány. Dal mě umýt, obléknout, bral mě i k svému stolu a zanášel mě lahůdkami. Mohl jsem se pohybovat téměř volně. Paže jsem měl sice trvale přivázány k tělu, ale jen po lokty, a Džúdar paša pečlivě dbal na to, abych měl aspoň dvakrát denně plnou možnost pohybu. V takových chvílích bděl osobně nad mou podmíněnou svobodou s pistolí a bičem. Také kolem kotníků jsem měl pouta, ale nebyla příliš těžká, a řetěz, který je spojoval, byl dost dlouhý, aby mi nebránil v chůzi. Na koni jsem ovšem mohl jezdit jen po způsobu evropských žen a při delších cestách mě přivazovali obkročmo k sedlu. Když šel spát, svázal mě vždycky jako balík, ale až když všichni ostatní odešli. Ve stanu spal se mnou sám.

Nejdřív mě to udivovalo, ale brzy jsem pochopil, proč to dělá. Arabové byli zvyklí bavit se na účet svých zajatců, a teď měli jenom mne, protože žádný Songhajec se nedal zajmout dobrovolně a raněné nechali ležet na bitevním poli. Jednou mě zavedli na prostranství mezi stany v odlehlém koutě tábora, zřejmě buď k jakési ponižující nebo krvavé hře, soudě podle jejich výkřiků. Nikdy jsem se nedověděl, oč jim vlastně tehdy šlo, protože Džúdar paša, který se to dověděl, ihned zasáhl, sotva

mě jeden z nich svlékl, zatímco čtyři další mě přivazovali za ruce a nohy ke kolíkům zatlučeným v zemi.

»Okamžitě ho pusťte,« rozkázal třesoucím se tichým hlasem, a když jsem byl volný – pokud se dá mluvit o svobodě v poutech – vyzval mě pokynem hlavy, abych ho následoval. Druhý den poslal všech pět mužů za jakýmsi úkolem do skalní soutěsky, kde se na ně zřítil obrovský balvan a všechny je rozdrtil. Džúdar paša si svolal vojáky a řekl jim poučně: »Hluboce želím ztráty pěti svých nenahraditelných bojovníků, kteří vždycky vynikali statečností a vírou a Alláh je miloval. Ale odvrátil se od nich, protože těžce zhřešili. Ani na nepřítele, je-li bílý, nesmí nikdo sáhnout jinak než v otevřené bitvě. Jakmile vstoupí do tábora a žije s námi, trestá Alláh každou zákeřnost. Jen bílý může mít skutečnou moc nad bílým. Pamatujte si to.«

Trestající Alláh měl v tomto případě patrně podobu jeho němého černocha, kterého jsem viděl přicházet od soutěsky chvíli po tom, co hromový rachot padající skály upozornil na neštěstí.

Bylo to od Džúdara paši víc než prozřetelné. Byl pro svou krutost a nepříčetné záchvaty vzteku tak nenáviděn, že nemohl vědět dne ani hodiny, kdy mu nějaká až dosud přátelská ruka podřízne hrdlo. Od té doby jsem žil jako pán, až na omezení své osobní svobody a na to, že jsem se o osudu svých blízkých dovídal jen z náhodně vyslechnutých porad Džúdara paši a jeho štábu. A pochopitelně ani zde jsem nemohl slyšet odpověď na otázku, která mě trápila nejvíc: Přežil Akar strašlivou bitvu?

Džúdar paša přede mnou vedl své nejdůvěrnější rozhovory a netušil, že jazyk jeho proroka ho zrazuje, Kdykoli mě oslovil arabsky, tvářil jsem se, že nerozumím. Sedával jsem jako mlčenlivý svědek tajných jednání v jeho stanu a zvykl jsem si neprozrazovat nic ze svých myšlenek. Naučil jsem se vyhýbat přímému pohledu na Džúdara pašu. Neměl to rád. Vždycky se mu zdálo, že v mých očích čte posměch. Když jsem mu nedával podnět, ovládal v mé přítomnosti svou zběsilost až k dokonalé zdvořilosti. Bylo vidět, že si mne váží. Troufal bych si dokonce říct, že mě měl svým způsobem rád, kdyby podobný cit nebyl tak hluboce cizí jeho nelítostné duši. Ve ztichlém, pobořeném Gau strávil jen několik šílených dnů, v nichž jeho lidé drancovali domy, opuštěné ve spěchu. Vjížděl jsem do města po jeho boku a vzpomínal na jeho rušný život. Teď do ztichlých ulic

zely díry po vyvrácených dveřích a místo zpěvu se ozýval jen hrubý pokřik vojáků.

Venkované z okolních vesnic zůstali na svých polích, která měla vydat úrodu v nastávajícím údobí dešťů. Bez nich nebyli nic a hrozila jim neúprosná smrt hladem. Neměli zlato, aby si mohli koupit potravu ve vzdálené zemi za velkou řekou. Krom toho předpokládali, že nepřátelští vojáci minou jejich skrovný majetek bez povšimnutí. Vždyť i vítězové potřebovali jíst a jistě s sebou nevlekli zásoby přes celou obrovskou severní poušť.

Džúdar paša skutečně vydal přísný zákaz znepokojovat vesničany při jejich práci. Ale vojáci, kteří si po dobytém vítězství a útrapách cesty osobovali právo nejen na zlato poražených, ale i na všechna potěšení, která jsou výsadou vítězů, nechali sice vesničanům jejich skrovné nářadí a nezdupaná pole, jimž se úzkostlivě vyhnuli, ale dcery a ženy odvlekli do obsazeného města.

Když jsme opouštěli Gao, nedoprovázela vojsko žádná z nich. Armáda táhla k Timbuktu, kde je čekalo nové zlato. Za takovou cenu si lze přece odepřít násilím vynucená objetí, zvlášť když se dalo čekat, že muslimské Timbuktu je přijme přátelsky. Z Timbuktu prchli jen nemnozí a Džúdar paša se zde opevnil až do příchodu příštího vladaře, Mahmúda paši, který dorazil s pouhými osmdesáti muži až na samém sklonku deštivého období.

Džúdar paša se trochu neuctivě ušklíbl, když obdržel zprávu o příjezdu dalších vojáků Alláhových. Dostalo se mu nového důkazu vlastní geniality. On na smrtelném pochodu s očekávanou bitvou před sebou i v ní přišel všehovšudy o dvě třetiny svých mužů. Co je to proti Mahmúdu pašovi, po jehož boku prošla pouští pouhá desetina jeho doprovodu! Za dešťů, kdy je nehubila žízeň! Ale přivítal ho obřadně a setrval s ním až do doby, kdy svedl druhou vítěznou bitvu se songhajským vojskem. Tentokrát ženy nesbíraly raněné. Žádní nebyli. Džúdarovi vojáci nemilosrdně utínali hlavy všem, kdo zůstali na bojišti ležet ještě živí.

»Mám pro tebe dobrou zprávu, křesťane,« řekl mi Džúdar paša po dvoudenním odpočinku. »Pustím tě.«

Překvapeně jsem se na něj podíval. »Odjíždím a nemohu tě vláčet s sebou. Táhneme do Kanem Bornu a možná dál. Tři sta svých mužů tu nechávám Mahmúdovi. To mu na ochranu stačí.« Odmlčel se a chvíli mě soustředěně pozoroval. »Je to prvně, co svému zajatci dávám život zdarma,« zasmál se nevesele, »a určitě naposledy. Ale vyhovím svému rozmaru. Spal jsi příliš dlouho v mém stanu, než aby se mi chtělo vnořit nůž do tvého hrdla. A nikdy nedovolím, aby se sultánovi vojáci dívali na to, jak nějaký černý beztrestně srazí bílou hlavu. Na to mám sám sebe moc rád.«

»To už jsem si všiml,« podotkl jsem drze.

Ale nebyl urážlivě naladěn. »Nepochybuju o tom. Jsi chytrý,« řekl uznale. »Doufám, že natolik, aby tě nenapadlo jim radit k odporu. Doporučil jsem Mahmúdovi, aby tě poslali k Songhajským. Jsi jediný, koho nezabijou. Náš člověk by těžko mohl vyřídit, že Mahmúd paša čeká na mírovou nabídku askiji Mohameda.«

»Askijou je Išhak II.,« řekl jsem a srdce se mi sevřelo.

»Išhaka jsme odřízli. Nedostal se přes řeku. Teď ho moji lidé honí u Gurmy. Je sám. Vojáci za řekou provolali askijou Mohameda Gaa.«

»A h'koj?« odvážil jsem se otázky.

»Neptám se po tvých přátelích,« odsekl mi zase zvysoka. »Mám jiné starosti.«

Měl za úkol zmocnit se Išhaka, před jehož oblíbeností varovali Mahmúda pašu všichni zpravodajové. Jakmile se Songhajci dovědí, že žije…

Byl obklíčen ve skalním úkrytu už několik dní, když jsme tam s Džúdarem pašou dorazili.

»Dobře se dívej, ať jim můžeš potvrdit, cos viděl na vlastní oči,« vyzval mě.

Nepotřeboval to říkat. Išhak byl po dlouhých měsících první, co mě zase spojovalo s minulostí. Nedokázal jsem se odtrhnout od černého otvoru jeskyně, za nímž se prý skrýval.

»Dám ho Mahmúdovi živého, ať si s ním poradí sám,« řekl Džúdar paša tiše a kolem rtů mu pohrával krutý úsměv. »Vojáci mají rádi pohled na krev v bezpečí svého tábora, když nemusí nasazovat život. A císař, to už je něco. Vzdá se. Ve skále není ani pramen.«

Na pokyn Džúdara paši začali jeho lidé mlčky vystupovat vzhůru. Nahoře v otvoru sluje se objevil Išhak. Vystoupil na skalní výstupek nad propastí a díval se dolů. Cítil jsem, jak Džúdar paša sebou trhl, a zatajil jsem dech. Išhak nebyl sám. Z jeskyně se vynořila bílá postava a připojila se k jeho boku.

»Žena!« Její tvář jsem pod závojem nerozeznal. Džúdar paša se vztekle zasmál. »Užíval si až do konce, vidíš? Je to chytrák, vždycky to o něm říkali.« Udělal z dlaní hlásnou troubu a zavolal: »Vzdej se, Išhaku! Můžeš si zachránit život. Jsi obklíčen. Dostaneme tě.«

»Živého ne,« odpověděl Išhak a objal ženu, která se k němu přivinula. Džúdarovi vojáci pokračovali v pomalém výstupu. Viděl jsem, že Išhak něco říká ženě, která ho zoufale líbala. Jemně ji odstrčil. Sklonila hlavu a vrátila se do sluje. Pozoroval nepřátele, jak stoupají krok za krokem. Když se první z nich objevil několik metrů za ním, rozpřáhl ruce a vykřikl jasným hlasem: »Miluju život!«

Zavřel jsem oči. Viděl jsem, jak se vrhl kupředu a nechtěl jsem pozorovat smrtelný pád těla na ostré útesy hluboko pod ním. Jeho výkřik splynul s ostatními.

Džúdar mě chytil za ruku. »Uteče, potvora!« vykřikl.

Rozjel jsem se za ním. Řítil se přímo k bílé postavě, která se vynořila na úpatí skal hluboko pod oklamanými útočníky, několik kroků od čekajících osedlaných koní. Mohla uniknout. Išhak jí umožnil útěk, když pronásledovatele vylákal k sobě. Ale místo, co by se rozeběhla ke koním, letěla jako pták podél skály a blížila se k nám. Doběhla k Išhakovu tělu chvíli předtím, než jsme tam dorazili my.

Džúdar paša zarazil koně. »Je nádherná,« řekl chraptivě. »Tu musím dostat.«

Ztratila závoj při divokém běhu. Dlouhé lesklé vlny černých vlasů rámovaly překrásnou tvář, kterou jsem znal. Džalíla.

Klesla k Išhakovi a jemně, nesmírně jemně zvedla jeho hlavu a položila si ji do klína. Zdálo se, že nevnímá nic krom té bledé zkrvavené tváře. Nevzhlédla ani, když Džúdar paša seskočil z koně a přiblížil se až k ní. Jen se malinko naklonila dopředu. Nic víc.

Krev, šířící se temnou skvrnou po jejím šatě, nebyla jen Išhakova. V místě, kde tlouklo její srdce, čněla ven démanty posá-

zená rukojeť askijovy dýky. Nikdy žádná panna nevypadala nevinněji než tato dívka, jejímž objetím prošly desítky mužů.

Nevěstka a císař. V hodině smrti se usmívali jako
dvě děti, spojené nejčistší pečetí věrnosti
a lásky až za hrob.

S rukama svázanýma pevně za zády jsem jen stěží udržoval rovnováhu na splašeném koni, přestože jsem byl připoután k jeho sedlu. Přede mnou byla songhajská armáda táhnoucí na Gao. Odhodlaní mužové se šípy nasazenými na tětivách luků se přede mnou tiše rozestoupili, aby nezahnali zdivočelého koně, a polapili ho až v úzké uličce. Za mnou obláček prachu naznačoval směr, kudy se ztrácela skupina Mahmúdových jezdců, kteří mě jako živé poselství dopravili až sem.

Konečně můj kůň stál a čísi ruce mi přetínaly pouta.

»Nda!« vykřikl známý hlas a v příští chvíli jsem se topil v mohutném objetí h'koje Lahy. Než jsem mu stačil položit první otázku, odpověděl mi na ni rozkazem, který udělil svým lidem: »Akara! Zavolejte Akara! Rychle. Půjdeme k askijovi.«

Vlekl mě ke skupině stromů, v jejichž stínu odpočíval nový askija Mohamed Gao. Třesoucí se troska, která se marně snažila dodat si vojenského vzhledu. »Co se stalo, Sarakolé?« zeptal se, když ho h'koj oslovil.

Díval se přímo na mne, až mi z prázdného pohledu jeho očí bylo nevolno. Najednou jsem pochopil. Mohamed Gao byl slepý. Už dávno začal ztrácet zrak, ale ještě před bitvou u Tondibi se zdálo, že zhoubný postup se zastavil.

»Vrátil se Akarův bílý přítel,« odpověděl mu h'koj a obrátil se ke mně. »Vidím, že jsi to poznal,« dodal, když viděl výraz na mé tváři. »Mlč, proboha! Vojáci to nesmějí vědět. Cestuje v nosítkách. Ještě cestou přes řeku byl schopen rozeznávat aspoň jednotlivé postavy.«

»Mlha, kterou vidím teď, se už netrhá,« řekl askija slabým hlasem. »Podej mi ruku, bílý muži. Tak. A přiveďte alfu Búkara.«

Přes skupinu vojáků, která šla splnit jeho rozkaz, jsem zahlédl Akarovu hlavu. Jeho husté černé vlasy nestačily zakrýt novou jizvu, která se bělavým pásem táhla až hluboko do jeho čela.

Ale byl to on a navzdory všemu se mi najednou svět zase zdál krásný.

Askija přivřel oči až na úzké štěrbiny, aby mu do nich nebylo vidět, a h'koj mluvil za něj. Mohamed Gao jen pokyvoval hlavou na důkaz toho, že Sarakolé mluví jeho jménem. Jak dlouho už hráli tuto komedii? Věděl jsem, že z početných Daúdových synů tu už není žádný, který by se mohl stát askijou. Nejstaršímu synovi Mohameda Gaa bylo dvanáct let. V době míru by se svými rádci mohl vládnout. Ale s nepřítelem v zemi bylo třeba muže, za kterým mohou jít vojáci. Hrdinství balamy Mohameda Gaa si ještě všichni dobře pamatovali. A pak, h'koj Sarakolé i nový balama Akar byli také vnuky Velikého askiji Mohameda, třebaže jen po matce. Mohli snadno vzbudit zdání, že dynastie stojí pevně na nohou, pokud nebude objeven jejich podvod. Věděl o tom alfa Búkar? Zdál se mi příliš chytrý na to, aby jejich hru neprohlédl. Ale Sarakolé, Akar i nemocný askija byli přesvědčeni, že se jim jejich klam daří.

Alfa Búkar přišel v doprovodu stráže a zadíval se na mne ustrašeným pohledem. »Mluv,« vyzval mě Sarakolé. »Strávil jsi dlouhé měsíce ve stanu Džúdara paši. Co víš o tomto muži?«

»Nic víc než dřív,« odpověděl jsem po dlouhé odmlce nerad, ale popravdě. »Viděl jsem na vlastní oči, jak alfa Búkar a jeho přívrženci obrátili na útěk songhajskou armádu u Tondibi. Ale v táboře Džúdara paši jsem viděl jiné, jeho ne. I když myslím, že se o něm často mluvilo. Ale jeho jméno nepadlo a můj dojem není důkaz. Odpusť, h'koji. Taková je pravda.«

»Zůstal zde, ačkoli jeho přátelé po druhé bitvě dávno prchli do Timbuktu nebo do Gaa k nim. A strhli s sebou mnohé z těch, jimž jsme věřili,« řekl h'koj. »To může znamenat dvě věci, Buď chce alfa Búkar přispět k naší konečné a úplné záhubě, aby jeho odměna byla ještě tučnější, nebo mu svým podezřením křivdím a zůstal s námi prostě proto, že srdcem patří k nám a jen jeho myšlenky na nejlepší řešení našeho postavení se berou jinou cestou. Budu upřímný. Já mu nevěřím. Proto ho držíme v zajetí. Ani můj bratr mu nevěří. Ale askija je nestranný a žádá si důkazy. Proto ještě žije.«

»Nemůžeš dokázat, že jsem zrádce, Sarakolé,« odpověděl alfa Búkar, který se rychle vzpamatoval, když viděl, že mu neuškodím. »Ale já mohu dokázat, že to myslím dobře. Budu stejně upřímný jako h'koj. Dostal jsem u Tondibi strach, když jsem

viděl prchající býky. Dostal jsem strach z Alláhova trestu. Ta zvířata ženoucí se jako beze smyslů proti svým honcům mohl řídit jen on. Nechtěl jsem, aby všichni zahynuli. Udělal jsem možná chybu. Nechte mě ji napravit.« Rozhlédl se po mužích, kteří se na něj nejistě dívali, někteří s nedůvěrou, jiní s pohrdáním. »Ano!« vykřikl dramaticky. »Je to hnusné, když muže přemůže strach! Cítím se pokořen jako nikdo. Proto se vyznávám veřejně před askijovou tváří i před vámi. Alláh je mocný, dovolí, abych se očistil v boji proti vetřelcům.«

Viděl jsem, jak Akar svraštil obočí. Tohle byl obratný tah. Z mužů, kteří mu naslouchali, každých devět z desíti muselo věřit jeho slovům. Protože potupa, kterou na sebe vrhl, byla v jejich očích horší než zrada. »Odveďte ho,« řekl Sarakolé bezbarvě zmateným mužům. »Poradíme se.«

»Lže!« vybuchl Akar, sotva zašli. »Vím to!«

»Ovšem,« zašeptal askija. »Ale nikdy, rozumíte mi? Nikdy, ani po naší porážce nebude chtít, aby se o tom vědělo. Protože oni mohou obsadit města a držet je po určitou dobu, ale nakonec odejdou. Nemohou tu zůstat a vládnout. Není možné vybudovat bezpečnou cestu pouští až do Marrákeše. Jejich vojáci se během času unaví a naše ženy rodí stále syny. Vědí to. Použijme alfy Búkara, abychom vypátrali, co chtějí.«

»Na to nepotřebuješ alfu Búkara,« odpověděl jsem mu. »Chtějí co nejdéle těžit zlato, stříbro i sůl v songhajských dolech na okraji velké pouště. Ale jinak máš pravdu. Nemohou tu zůstat. Budete-li mít trpělivost, vyhladovíte je v několika měsících. Myslím, že by bylo nejmoudřejší zůstat za řekou a čekat.«

»Nechat jim Gao?« vydechl Mohamed. »To je totéž jako zkáza Songhaje.«

»Nda je cizinec,« vložil se do toho Sarakolé, »proto vidí bez předsudků a jasně. Ovšem, velkou řeku nepřekročí, o to se mohu postarat já se svými lidmi. Zbytky naší armády by měly zabezpečit zemi z jihu, jako to dělávaly vždycky před loupeživými nájezdy pobřežních kmenů. Necháme-li nechráněnou jižní hranici, stane se Songhaj lovištěm otrokářů. Odevšad chodí poplašné zprávy. Není-li říše dost mocná, aby ochránila i své jednotlivé obyvatele, je to její zhouba. Zanikne, zmizí a svobodní lidé jsou namačkáni do tlustých břich velikých lodí, aby se stali otroky, a na jejich těla bílí v přístavech vypalují svá znamení. Jorubové na svých válečných taženích pronikají do

sousedních lesů. Ještě si netroufli na Songhaj. Ale ty, kteří nestojí pod její ochranou, chytají a prodávají do Beninu. Co udělají, přestaneme-li se bránit?«

»Dřív útočila Songhaj,« řekl Akar zamračeně.‘ »Neschvaloval jsem to, ale dnes vidím, že to bylo moudřejší. Máme se dát honit jako stádo antilop?«

»Sarakolé,« ozval se askija prosebně, »skutečně si myslíš, že běloch má pravdu?«

»Ne,« odpověděl h'koj a jeho hlas byl smutný a unavený k smrti. »Neví, že nemůžeme nechat padnout Gao. Neví, že dobrá polovina z nás je přesvědčena, že Alláh měl proč ztrestat naše hříchy, a protože vědí, že Džúdar paša už odtáhl a jednoho krásného dne zmizí nutně i Mahmúd paša, pokládají za rozumnější se s nimi dohodnout a obnovit život ve zpustlém městě. Fanatici víry, a těch je nejvíc v Timbuktu, jsou snad dokonce rádi, že Songhaji, která začala propadat kouzelníkům, se dostalo pokoření. Ostatní planou hrdým nadšením a chtějí bojovat proti vetřelcům. Koho dnes přesvědčíš, že je třeba hlídat zemi v místech od nepřítele nejvzdálenějších? Každého, kdo by chtěl nařídit něco takového, vyhlásí za zrádce a budou tomu věřit. Nevím, jak bych se rozhodl, být askijou.«

»Jsi askijou, dokud se nenajde Išhak,« usmál se Mohamed Gao tesklivě. »Já jsem jen oživlý obraz, který má chránit tebe a zemi před rozvratem nových následnických bojů.«

»Nechci,« řekl Sarakolé umíněně. »Jsem velitel flotily a ne vladař. Jsem Sorko. Sorkové žijí na řece a nepotřebují se bát sultána ani Jorubů. Proto bych se dal snadno strhnout k boji, Mohamede. A to by asi nebylo moudré. Musíme najít Išhaka. Išhak jediný je schopen přesvědčit je všechny, aby dělali, co chce on. Jen on může dát lidem nové Gao na bezpečné straně řeky. Nechme marných bitev. Nechme je, ať se zalknou sami.«

Nemohl jsem už mlčet, ať bylo mé srdce sebetěžší.

»Nenajdete Išhaka,« oznámil jsem jim chvějícím se hlasem.

»Išhakovo tělo už roznesli supi a šakalové.

Váš Išhak je mrtev.«

Uprchlíci za řekou i vojáci v ležení volali po Gau se stále rostoucí dychtivostí. Posádka, kterou tam zanechal Džúdar paša, třikrát odrazila náš útok s tak pronikavým úspěchem, že naše vojsko zvolna tálo. Lidé už poznali, že Mohamed Gao není ten vojevůdce, na kterého byli zvyklí. Nikdy se neobjevil v boji. Vedl je Akar, téměř cizinec, a h'koj, Sorko, kterého většinou dříve neznali. Jeho lidé střežili řeku a on zde byl mezi muslimskými vojáky, které v rozhodující chvíli nedokázal ovládnout. Blahosklonná pomoc plukovníků z Gaa, kteří oběma dávali nepokrytě najevo, že je poslouchají jen z dobré vůle a úcty k askijovi, jejich postavení u mužstva ještě zhoršovala. Nakonec askija poslal h'koje s alfou Búkarem k Mahmúdu pašovi s nabídkou míru. Armáda obešla Gao a postupovala za posly po břehu řeky zvolna k Timbuktu.

Akar byl neklidný. Občas k nám doléhaly zvěsti o vzpourách nevolníků, o ozbrojených potyčkách znepřátelených rodin i loupežných přepadeních hluboko v zázemí za řekou. Už dlouho neviděl Nzini a děti. Odejít teď nemohl, protože v nepřítomnosti jeho bratra byl Mohamed Gao vydán úplně napospas svému okolí.

Naši poslové se vrátili, když už jsme byli na dohled Timbuktu. H'koj byl zamračený jako bouře, alfa Búkar jen zářil. Mahmúd paša zval askiju a jeho šlechtice na přátelskou návštěvu.

»Tvářil se medově, ale v jeho očích byl meč,« prohlásil Sarakolé. »Nepřijímej, Mohamede. Musíme své lidi zvládnout a couvnout za řeku.«

»Nezvládneš je,« řekl alfa Búkar s vítězným úsměvem. »Musíme přijmout. Mahmúd paša chce jen svolení k těžbě zlata na pět let. Nemáš moc mu v tom zabránit, askijo. Dejme mu raději dobrovolné prohlášení a on stáhne vojáky z Gaa a měst a odejde.« Zavrtěl jsem hlavou. Holubice míru, kterou vysílal Mahmúd pasa, měla v mých očích podobu supa.

»Nevěř mu,« řekl jsem tiše. »Chystá léčku.«

»Říká-li to Nda, můžeš mu věřit,« ozval se Akar. »Žil tam dost dlouho, aby je poznal. Je to nesmyslné dobrodružství. Nepouštěj se do něj, Mohamede. Všechny zahubíš. Armáda bez velitelů se rozpadne a uteče. Snad bude nakonec i ona loupit a vraždit, místo co by chránila. Neposlouchej alfu Búkara, Mohamede. Neposlouchej ho.«

»A kdo jsi ty?« zasyčel napadený. »Dvacet let jsi strávil v cizině, dvacet let, kdy my jsme chránili a zvelebovali svou vlast. Teď jsi najednou přišel s bělochem a chcete tu poroučet?« Souhlasné mručení se ozvalo mezi těmi, kdo nám naslouchali. »Já jsem se narodil na břehu songhajské řeky. On ne.«

»Lidé, kteří žijí na břehu tak klikaté řeky, nemohou mít přímou duši,« odpověděl mu Akar posměšně. »Ten výrok znáš, alfo Búkare. Je to výrok askiji Mohameda, mého děda, Velkého askiji, kterého oslepil vlastní syn, když po životě plném úspěchů jednou prohrál. A my teď prohráváme pořád. Nevíš proč, alfo Búkare?«

»*Já* ne,« odsekl alfa Búkar a zadíval se na mne. »Slyšeli jste už o zajatci, kterého by Džúdar paša nechal naživu? Přesto on si svobodně chodí mezi námi, a mne jste drželi v poutech.«

Viděl jsem rostoucí nedůvěru mezi posluchači i zuřivost v Akarových očích. »Vážím si tvé rady, Akare Laho,« řekl askija Mohamed Gao tiše. »Má jedinou vadu: nemohu ji uposlechnout. Slyšíš to sám. Ještě nedošlo k vážnější bitvě a už je nás sotva polovina. Armáda zmizí a zůstaneme sami. Nemohu nedbat toho, co chtějí. Půjdu já a všichni velitelé půjdou se mnou.«

»Všichni ne,« prohlásil Akar zřetelně a nahlas, aby ho každý slyšel. »Já nepůjdu.«

»Bojíš se umřít za Songhaj?« zeptal se alfa Búkar posměšně.

»Bojím se umřít zbytečně a nechci umřít pro tvé potěšení,« odpověděl mu Akar. »A už vůbec nechci svou smrtí ještě usnadnit nepříteli záhubu své země. Rozmluv mu to, Sarakolé, je to šílenství. Všichni!«

Ale h'koj zavrtěl hlavou. »Buď všichni, nebo nikdo. Byl jsem tam. Mahmúd pasa dobře ví, koho očekává. Nemůžeme ho oklamat. Radím askijovi opak. Ale jestli se rozhodne řídit podle rady alfy Búkara… Jsem jeho h'koj, poslechnu ho.«

»Askijo,« vykřikl alfa Búkar, »věř mi! Jdu s vámi, čeká mě přece stejný osud jako vás. Copak bych se dobrovolně řítil do bran smrti? Čím víc náš bude, tím snáze se nám bude jednat.«

Znělo to téměř přesvědčivě. Ještě dnes, když si vzpomenu na ten výjev, běhá mi mráz po zádech. Týž alfa Búkar, který je snad dodnes vladařem v Timbuktu, kam ho dosadil marocký velitel za odměnu jeho věrných služeb, a proti němu několik

desítek těch, které vlákal do smrtelné pasti, zamotaných ve spánku do plachet strženého stanu, aby se nemohli bránit.

Usekané hlavy všech, kteří se nepoddali dobrovolně, nabodnuté na kopí černého Mahmúdova pluku, mezi nimi i h kojova. Nešťastný askija Mohamed Gao, odvlečený se zbytkem ostatních do svého města k veřejné popravě na tržišti, na témže tržišti, kde jeho bratr Išhak objal svou poslední ženu.

Jen nepatrné zbytky songhajské armády couvly za řeku pod vedením Akara a nejstaršího h'kojova syna Alifara, kterému jedinému se podařilo proklouznout ve tmě k nám, protože hned zvečera se vyplížil z tábora do bran Timbuktu za známou dívkou, aby u ní strávil noc, a to mu zachránilo život. V noci se dostal k nám, když už jsme viděli strašlivá kopí s nabodnutými hlavami. Teď jsme nepotřebovali nikoho přesvědčovat o zradě. Těch několik málo vojáků, kteří setrvali s námi, pocítilo smrtelné nebezpečí stejně zřetelně jako my. V několika dnech jsme znovu překročili řeku a nechali songhajská města v rukou nepřátel, zpustošená města, odsouzená i s posádkou svých dobyvatelů k smrti hladem, protože také rolníci opustili svá pole a přívaly splavily úrodnou zem do kalných vln řeky, jejíž ničivé síle rozpadající se hráze, vybudované kdysi lidskýma rukama, už nekladly překážky. A na jih od řeky řada drobných kmenů, na jejichž území přicházeli uprchlíci z porobených měst i vylidněných vesnic, bojovala proti nim i mezi sebou jako v dávných dobách, než se sjednotitelskému úsilí prozíravých vládců podařilo vytvořit z nich silný, nepřemožitelný stát. Songhaj zmizela z mapy světa. Možná že navěky.

TREST ŽIVOTA

Dr. Vávrů už začínal být nervózní. Ještě v letadle přijal vzkaz od půvabné letušky, že se profesor Lagoa zdržel a prosí ho, aby na něj počkal v kanceláři jakési slečny Fosterové. Se smíšenými pocity se díval za mikrobusem, který odvážel jeho zavazadla

spolu se zbytkem delegace. Jína ho ujistil, že se o všechno postará, a ovšem si neodpustil poznámku o případných půvabech neznámé slečny Fosterové.

Otázka ubytování ho neznepokojovala. Na Jínu se mohl spolehnout, že pro ně vyboxuje nejlepší možný pokoj. Ale připadal si tu ztracený. Najít kancelář slečny Fosterové bylo samo o sobě už dobrodružství, ale nakonec se mu to podařilo s přispěním ochotné černé dívčiny v uniformě, která ho zavedla až k ní. Ještě že slečnu Fosterovou neviděl vtipálek Jína! Ale v příkrém rozporu se svým blond sexy zjevem se chovala tak důstojně, že jakákoli postranní myšlenka musela odumřít v zárodku i u notorického svůdce.

»Pan profesor Lagoa přijde každou chvíli,« řekla s neosobní vlídností a uvedla ho do salonku, který sousedil s její kanceláří. »Promiňte, že se vám nemohu věnovat. Co budete pít?«

Vybral si tonik. Nebyl žádný abstinent, ale děsilo ho pomyšlení, jak bude hledat svůj hotel ve městě, z něhož se mu zamotala hlava, když se z výšky jenom díval na jeho moře domů.

Tiše srkal ledový nápoj a nakonec neodolal pokušení a znovu před sebou rozložil rukopis, který v letadle přece jen nestačil dočíst. Aspoň tu poslední poznámku. A pak, zbude-li čas…

Otrokářství. Africké společnosti na vyšší úrovni než američtí Indiáni, nemohlo dojít k stejné kolonizaci. Běloši se tu nemohli usadit a těžit sami přírodní bohatství. Jenom na ostrovech vznikají plantáže, kde pracovali otroci, systém později přenesen do Ameriky. Indiáni nesnášeli práci, vymírali. Černoši, pokládaní za vyspělejší a odolnější, dováženi od 1510 hlavně Portugalci. Na San Domingo dopraveno za 50 let 2 miliony otroků, z toho 1 500 000 zemřelo. Obchod otroky ovládali Portugalci až do 1580, kdy byli připojeni ke Španělsku. Hlavně: Senegambie, Zlaté pobřeží, Benin a Kongo s Angolou. Překladiště ostrovy Santiago a San Torné. Během 16. století dopravili do Ameriky asi 900 000 otroků. Úmrtnost na lodích v té době: Portugalci 15 %, Francouzi 12 %, Angličané a Holanďané 18 %, v 19. století už 25-30 %. Lodi byly pojištěné, musel-li být náklad zlikvidován, platila škodu pojišťovna. Naděje na vzpouru malá, přesto je známo několik případů, kdy se černoši dokonce s lodí vrátili. Doklady o počtu Afričanů dopravených do Ameriky: 3-20 milionů. Nejvěrohodněji: 16. století 900 000, 17. století 2 750 000, 18. století 7 000 000,19. století 4 000 000, kdo se

dostali do Ameriky živí. Na konci obchodu s otroky 1860 byl naživu jen poloviční počet původně dovezených. Počítá se, že na každého dovezeného připadá nejméně 5 mrtvých. Atlantský obchod přpravil Afriku o 50-250 milionů nejkvalitnějších obyvatel.

Blbnu, řekl si Daniel znechuceně. Tahle čísla znají oni líp než já. Udělal velký otazník a psal dál:

Zpočátku otroci získáváni výhradně nákupem od domorodců. Pobřežní kmeny válčily a prodávaly zajatce. Válčili mezi sebou i vazalové větších států, které se postupně rozpadaly na drobné kmenové organizace. V hlubokém vnitrozemí naopak vývoj ještě pokračoval, v Kongu a Mezijezeří vznikají nové státní útvary. Evropané se od pobřeží nevzdalovali, ale ovlivňovali postupně vnitrozemí, kam pronikali nájezdníci z pobřeží. Dodávali za zajatce zbraně, alkohol a tretky. V16. století běloši jednali ještě všude s Afričany jako s rovnocennými obchodními partnery.

Zvedl hlavu & rozhlédl se. Ještě nikdo? Zavřel blok,
schoval ho do aktovky a skoro s úlevou
se vrhl na zbytek rukopisu.

STALO SE L. P. 1592

S početnou kolonií rodin Akarova kmene jsme opustili velkou řeku a odebrali se dál k jihu po jednom z jejích přítoků až skoro k hranici pralesa. Bylo to bezpečnější. Vetřelci z Marrákeše teď často museli pro svou obživu překračovat mohutný proud na druhou stranu řeky. Přepadali vesnice a unášeli obyvatele, které chtěli přinutit, aby se usadili znovu poblíž měst. Náš malý státeček – protože teď byla státem pro sebe každá vesnice – byl poměrně dobře vybaven. Akar s Alifarem, přirození náčelníci kmene, našli místo v krajině široko daleko neobydlené, abychom se vyhnuli bitkám se žárlivými sousedy. Nzini, velkoměstská dáma, se rychle přizpůsobila životu, jaký se příliš nelišil od toho, který jsme vedli v časech svého mladistvého putování. Zdálo se mi dokonce, že je šťastná. Pozorovala Akara s tichou září v očích a jed-

nou mi řekla s úsměvem: »Teď ho mám pro sebe. Myslím, že takhle nějak bych si představovala váš ráj. Co potřebuje člověk ke štěstí? Zlato? Měla jsem ho plný dům a Akar odcházel a dvakrát jsem ho našla skoro mrtvého. Pardálové a lvi nemají pušky a on je silný. Tady se o něj nebojím.«

Pro jeho kluky to bylo jen stálé pokračování dobrodružství, které začalo před několika lety v Mombase. Na tu se ostatně pamatoval zřetelně už jenom Nda. Malému Akarovi a dokonce i Mohamedovi zůstala v paměti jen jako neurčitý sen. Bylo jim teď šest, devět a dvanáct a Nzini začala pokukovat po Akarovi s potutelnou výzvou v očích.

»Nezdá se ti, že už jsou moc velcí?« zeptala se ho láskyplně. »Nemám si s čím hrát. Chtěla bych docela malinkou holčičku.«

»Už posledně jsi chtěla holčičku,« odpověděl jí Akar s úsměvem. »Jsi matka mužů, miláčku. Budeš se muset spokojit se čtvrtým synem.«

Už jsem zase přestal myslet na návrat domů. I dívky Sorků měly štědrou náruč a jedna z nich se přestěhovala do mé chaty. Nzini mi pomáhala při námluvách tak pilně, že stěží mohu říct, kdo z nás měl větší zásluhu na mém nově založeném rodinném štěstí. Tama byla líbezné stvoření, které se ke mně v noci tulilo s posvátným obdivem. Její láska se podobala divoké extázi jejich pobožností. Strhovala mě s sebou do víru slepé touhy, kdy se mi zdálo, že objímám Nzini, ale ne tu Akarovu. Svou Nzini, Nzini mých mladých dnů. Tama měla její oči, díval jsem se do těch očí a dotýkal jsem se chvějícího se těla, které stále žilo v mých vzpomínkách. V takových chvílích jsem ji miloval nejhoroucněji. V ní ke mně přicházelo naplnění dávné touhy té jediné noci, kdy ke mně vstoupila láska, abych si ji nevzal.

Nikdy jsem s Tamou nemluvil, jen o těch nejobyčejnějších věcech. Vadilo jí to? Nevím. Vypadala šťastně, přestože mohla docela dobře být mou dcerou. Bylo jí tehdy sotva šestnáct.

Nzini nás pozorovala s tichým uspokojením. »Vidíš, teď jsi to vyhrál,« říkala a oči se jí smály. »Akar má na krku starou bábu, ale ty? Máš všechno ještě před sebou.«

»Vypadáš jako Tamino dvojče,« konejšil ji Akar a přitáhl si ji na klín. »Nezdá se ti, že je jí strašně podobná?« obrátil se ke mně. Cítil jsem, jak mi horká záplava stoupá do tváří, a obrátil jsem honem řeč jinam.

Také naše říčka byla plná zlata. Nepřestával jsem žasnout nad pohádkovým bohatstvím této země. Potápěl jsem se s kluky pro lesklé žluté oblázky, zatímco ostatní muži vycházeli na lov. Mým lovištěm byla řeka se svými rybami a se svým zlatem. V zátočině, kde stála naše vesnice, naštěstí nebyli krokodýlové. Mohutné balvany s dravými peřejemi z obou stran před nimi chránily mělčinu, v níž se po staletí tiše usazoval zlatonosný písek.

Nzini se s potěšením chopila svého dávného řemesla a zasvětila do něj Tamu a několik žen. Ale jejího mistrovství nedosáhla žádná. Sedával jsem u nich a s nadšeným zaujetím jsem se díval na její půvabné lehké ruce při práci. Nejdrobnější směšnou hračičku, jakých vytvářela desítky, bych v Evropě zpeněžil za závratnou částku jako vzácný skvost pro sbírky uměnímilovných knížat. Byla podivuhodná. Obdivoval jsem se jí čím dál víc. Nikdy jsem nepoznal dokonalejší bytost. Moje láska se proměnila v bezuzdné zbožňování a viděl jsem, že Akarovi se nedaří lépe, i když měl proti mně tu výhodu, že její krása, její duše, její láska mu patřila celá, že s ním splývala ve chvílích touhy, že jejich spojení žilo nerozlučně v jejich dětech, které dokázala milovat o to horoucněji, oč vášnivěji teď lpěla na něm. Žili spolu už třináct let a měl jsem závistivý pocit, že jejich vzájemné okouzlení časem ještě roste.

Trávil jsem své noci s Tamou a každé ráno, jsem cítil provinění, kdykoli jsem se podíval Akarovi do očí. Protože to byla jeho žena, kterou jsem ještě před chvílí objímal s nenasytnou dychtivostí a oslovoval ji všemi jmény horoucí divoké lásky. Ale on, který dokázal žárlit jako šílenec, klidně snášel vytrvalý obdiv, jímž jsem obklopoval Nzini. Skoro mě to uráželo. Ale bral to ode mne, který jsem byl jeho druhé já, patrně jako přirozený hold své bohyni, protože teď, znovu uprostřed přírody na útěku před neurvalým děním světa, který se zmítal v nesmyslných křečích vydán napospas svým zhoubným vášním, Akar už neměl jiné božstvo než ji a přimykal se úpěnlivě k svému pozemskému štěstí, které se stalo jedinou jistotou jeho života.

Vypadal dokonale šťastně. Překvapovalo mě to u něho, který se vždycky vrhal do bojů proti všemu, co ohrožovalo ostatní, protože si hluboce uvědomoval, že život jeho i jeho blízkých je nerozlučně spjat se společností, ve které žije. Teď vycházel na

lov a opatroval svůj domov a nestaral se o nic jiného, jako by nikdy nebylo songhajské říše ani dobyvatelů, kteří se zoufale snažili udržet se v jejích rozvrácených městech, jako by se nikdy nenaučil víc než držet v ruce oštěp a luk. Štěstí, které Nzini prožívala tak přirozeně, bylo u něj dílem přísné, uvědomělé kázně. Zakázal si všechny nebezpečné myšlenky, které by ho udržovaly v marném zoufalství. Překonal celou svou minulost, aby Nzini a jejich synové mohli radostně žít i teď, po konci světa. Ne, nebyla to přetvářka. Byl skutečně šťasten, snad o to víc, čím hlouběji si uvědomoval soustředěné úsilí, které bylo základem toho pocitu. V několika měsících mi znovu omládl před očima. Prvně jsem ho viděl zachmuřeného, až když se ukázalo, že naše malá osada nevystačí s tím, co jí může poskytnout příroda.

»Dochází nám sůl,« řekla Nzini jednou večer. Na Akara ta prostá věta zapůsobila jako rána z děla. »Co se ti stalo?« zeptala se s úžasem.

Chvíli mi trvalo, než jsem si uvědomil, co to znamená. »Musíme do země Kaném nebo na pobřeží,« řekl Akar chraptivě. »Hausové na tom nebudou líp než my. Džúdar paša možná ještě plení jejich města.«

Teprve teď Nzini pochopila smysl svého sdělení a do očí se jí vkradla hrůza. »Ne,« řekla tiše. »Něco ještě seženu.«

Ale věděla tak dobře jako my, že ostatní jsou na tom stejně. Žádné zásoby nemohou vydržet natrvalo.

Návrh, který Akar přednesl na poradě mužů, se setkal s nadšeným souhlasem. Mladí muži kmene vítali vyhlídku na nečekané dobrodružství. Výpravy, která měla naše zlato vyměnit za novou zásobu soli, sé chtěli zúčastnit všichni. Ale Akar se neptal na jejich mínění a pronesl rozhodně: »Výpravu povedou Alifar a Nda. Ti, kteří mají rodiny, zůstanou doma. Zbývá vás dvacet. To stačí.«

Alifar se na mne podíval s utajeným nepřátelstvím v očích. »Ty opustíš Tamu?« zeptal se příkře. Usmál jsem se. Co on věděl, koho opouštím!

»Nzini a já se postaráme o Tamu,« řekl Akar. »Nda mě o to nežádal proto, že by ti nedůvěřoval. Jsi znamenitý velitel, Alifare. Ale my potřebujeme pušky a vám by je nikdy neprodali. Nejsem nadšen tím, že musíme vyhledávat spojení s okolním

světem, ale když už se tomu nemůžeme vyhnout, ať jsme alespoň co nejlépe vyzbrojeni.«

»Nebudu ti překážet, Alifare,« usmál jsem se na něj smířlivě. »Budu tě poslouchat stejně jako ostatní. Budu jen nakupovat pušky. I pro mne to bude obtížné, věř mi. Tím obtížnější, že musím kupovat od otrokářů a cestou tam nebudeme ozbrojeni o nic líp než kmeny, které se zabývají lovem lidí. Ale země Kanem je dál než pobřeží a střelné zbraně tam nemají. Nezasáhnu do tvých práv v ničem, můžeš mi věřit.«

»O to mi nešlo,« odsekl mi a zahloubal se do jakýchsi neradostných myšlenek.

Když jsme zacházeli do lesa, naposled jsem se otočil a ten obraz zůstal vryt do mé paměti jako vypálen žhavou pečetí. Dívali se za námi, Akar se svým nejmladším synem na ramenou, s rukou ovinutou kolem ramen Nzini, za níž vykukovala kudrnatá hlava mého jmenovce, který už svou matku o kousek převyšoval. Tama ruku v ruce s Mohamedem popoběhla za námi a vesele zamávala na mne i Alifara, který zůstal stát vedle mne a opětoval její pozdrav s bezděčným úsměvem na vždycky zachmuřené tváři. Z ranního ohně za nimi se ještě kouřilo. Obraz pohody a míru.

Cestou jsem se držel zamlklého Alifara. Ani mně nebylo do řeči a veselý hovor ostatních mě rozčiloval. Brzy na Alifarův pokyn umlkli i oni. Museli jsme být opatrní. Nasazovali jsme životy a oni i svobodu. Nic nebylo snadnější pro černého muže než stát se otrokem, bude-li tak neprozřetelný, aby padl do zajetí. Věděli to a byli odhodláni spíš umřít.

Měli jsme štěstí. Bezohlední Jorubové, jejichž územím jsme táhli, přepadali raději pokojné obce svých nepřipravených sousedů než dobře ozbrojenou skupinu odhodlaných mužů. Budili jsme spíš strach. Jejich válečníci byli kdesi daleko na lovu lidí a náhodní osamělí lovci se chránili projevit nám jakékoli nepřátelství. Větším osadám jsme se vyhýbali.

První loď, kterou jsme zahlédli kotvit ve velké zátoce, vyslala k nám člun, sotva jsme zapálili oheň na skalách.

»Otroky nechci, právě jsme skončili nakládání,« ohlásil mi zarostlý Holanďan, jakmile se přiblížil ke břehu. »Mám přeplněné podpalubí. Co nabízíte?«

»Zlato,« řekl jsem.

»Máte ho tady?« zeptal se číhavě.

Viděl jsem, jak si jeho ruka pohrává s puškou. »Ne,« řekl jsem drze, zatímco Alifar a jeho druzi ustoupili se svým nákladem za skály. «Nechte tu bouchačku, mijnheer, nebo nedostanete nic. Budu se dohadovat jen s kapitánem.«

Vzali mě bez řečí do člunu. Viděl jsem, jak tlustému kapitánovi svitlo v očích, když jsem mu ukázal jeden z drobných zázraků, který vyšel z rukou Nzini. »Beru to jen na váhu,« prohlásil s hranou lhostejností.

»Poklad songhajského císaře? Vy jste se asi zbláznil!«

»To je všechno, co máte u sebe?«

»Samozřejmě,« řekl jsem suše. »Neobchoduju poprvé. Ošidil byste se, kdybyste mě zabil kvůli tomuhle. Do tří dnů můžete dostat celý náklad. Dohodneme-li se, přidám vám tohle darem.«

»Co za to?«

»Pušky a sůl. A pušky předem.«

Chvíli váhal.

»Přivezu další část nákladu v několika měsících z vnitrozemí,« dodal jsem, abych ho navnadil. »Počkám s ním na vás, bude-li naše jednání úspěšné.«

Neodvracel oči od skvostu, který obracel v ruce. Zřejmě na něj udělal hluboký dojem. »Sůl nemám na palubě,« řekl zamyšleně, »ale mohu vám ji opatřit. Vrátím se za čtyři dny.«

»A pušky?«

»Pušky hned,« usmál se. »Jak vidíte, nejsem tak zatraceně nedůvěřivý jako vy.«

Jeho velkodušnost nebyla tak velká, jak se mi pokoušel namluvit. To, co dostal darem, daleko převyšovalo svou cenou několik starých bouchaček. Ale byli jsme na pobřeží Afriky, kde neplatily běžné evropské hodnoty, a jestliže on na obchodu fantasticky vydělal, my také. Zlato jsme měli zadarmo a bez soli a zbraní jsme nemohli žít.

Vraceli jsme se spokojeně se vzácným nákladem. Alifar teď na mne pohlížel téměř s úctou, ale nezdálo se, že by tím jeho sympatie ke mně vzrostly. Nikdy jsme nedoufali, že se vrátíme

tak brzy. Přesto se mi cesta zdála nekonečná. Ale Alifar byl tím zasmušilejší, čím víc jsme se blížili k domovu.

Zůstali jsme zaraženě stát na kraji lesa. Nikdo nás nevítal. Nic, ani hlásek nenaznačoval přítomnost lidské bytosti. V naprostém tichu jsem slyšel podivný zvuk. Alifar ho rozeznal první. Divoce vykřikl, zvedl pušku a vystřelil do vzduchu. Rozrazilo mě leknutí. Jako v mlze jsem rozeznával perutě několika velkých ptáků, kteří se zvedli ze země.

Shodili jsme náklad na zem a rozběhli jsme se k vesnici. Osm nehybných těl poznamenaných hodokvasem supů vroubilo cestu k Akarovu domu. V běhu jsem stačil postřehnout cizí černé tváře. Vrazil jsem dovnitř jako vítr, zatímco mojí společníci se zastavili u mrtvých.

»Nzini!« Měl jsem pocit, že musím v příští chvíli umřít. Divoce tlukoucí srdce mě ohlušovalo. »Nzini!!!«

Nikde nic. Jen stopy horečného zápasu a hned u dveří obrovská temná skvrna. Když jsem se jí dotkl, byla ještě vlhká. Krev. Mohla být prolita nejvýš předešlý den. Uzounká stružka se od ní táhla ke dveřím a ven. Sledoval jsem ji jako ve snu. Venku jsem zahlédl Alifara, jak se jako šílený vrhá k mému domu.

»Jorubové,« řekl mladý Sorko, který mi stál nejblíž, a špičkou nohy se dotkl ležícího těla.

Strašný Alifarův výkřik přilákal ostatní, kteří se k němu rozeběhli. Jen já jsem nemohl odtrhnout oči od krvavé stopy, která zmizela v lese několik desítek yardů od místa, kde jsme se vynořili my. Jako ve snách jsem po ní vykročil, ale zaražené ticho za mými zády konečně proniklo k mému vědomí. Ohlédl jsem se. Skupina mužů stála před vchodem do mé chaty a dívala se na mne s podivnou směsí soucitu a údivu. Alifara jsem neviděl. Proběhl jsem mezi nimi a vrhl se dovnitř. Klečel u zoufale nehybného štíhlého těla. Ani nezvedl hlavu, když jsem stanul vedle něho.

»Nzini,« zašeptal jsem zadrhlým hlasem.

Teď se na mne podíval. »Ne,« řekl s krutou nenávistí, kterou se už nesnažil skrývat. »Je to *jen* Tama.«

Velice něžně ji obrátil na záda. Zahlédl jsem proužek bělma v jejích pootevřených očích a můj pohled sklouzl níž. Z milostného hebkého důlku pod jejím hrdlem se táhla hluboká rána až k jejímu pravému boku. Natržená rouška kolem jejích beder zčernala zaschlou krví. V té chvíli jsem se nenáviděl. Ani

vteřina mé úzkosti až do chvíle, kdy jsem ji spatřil, nepatřila jí. Klesl jsem k ní na kolena a objal jsem chladnoucí tělo.

Alifar vyskočil. »Pusť ji!« zasyčel. »Myslíš na jinou.«

Smysl jeho slov mi unikl v náhlé vlně vzrušení, která mnou projela, když jsem se schýlil k jejím rtům. Zdálo se mi to? Ne.

»Dýchá! Ona dýchá!« vykřikl jsem.

Odstrčil mě a vzal ji do náruče, aby ji přenesl na lože. »Postarám se o ni sám,« řekl najednou změněným neosobním hlasem. »Znám umění lékařů. Ty bys jí nebyl k ničemu.« Uložil Tamu a obrátil se ke dveřím. »Prohledejte vesnici a les!« zvolal na své lidi, kteří tu bezradně postávali. »Veď je, Konkoré!« Rychle se vrátil k ní a sklonil se nad jejím tělem, jako bych pro něj nebyl. Přivítal jsem to spíš s povděkem. Nemohl jsem klidně sedět u Tamy, zatímco Nzini, Akar a jejich děti…

Ve vesnici nebyla živá duše. Kdyby nebylo osmi mrtvých u Akarova domu a Tamy, zdálo by se, že si její obyvatelé jen kamsi ve spěchu vyšli. Nedokázal jsem se odtrhnout od krvavé stopy. Upozornil jsem na ni Konkorého a vydali jsme se po ní.

Člověk, který ji za sebou zanechával, se musel vléct po zemi. Chvílemi zůstával ležet a na tom místě se úzký proužek rozléval do kaluže. Jeho zranění muselo být strašlivé, protože jen jednou jsme našli místo, kde se mu podařilo zvednout se a opřít o kmen stromu podle krvavé šmouhy na jeho kůře. Ale po dvou třech krocích jsme už zase na zemi viděli neklamné stopy jeho pádu. Co ho hnalo kupředu? Se smrtelnou jistotou jsem znal odpověď na tu otázku, ale odmítal jsem si ji připustit. Akar ukryl Nzini a děti včas před nebezpečím. Byl vždycky prozíravý. Vrátí se co nevidět.

Na sklonku dne jsme narazili na hlubokou jámu uprostřed stezky. Byl v ní muž s hlavou rozťatou vedví. Jinak byla prázdná. Sorkové ho vytáhli. Ačkoli byl strašlivě zohaven, poznali v něm muže, který v naší malé obci řídil jejich podivné náboženské obřady. S úžasem se dívali na pernatou ozdobu na jeho ramenou a vytepaný proužek zlata kolem jeho zlomeného oštěpu.

»Šli na lov slonů,« vydechl Konkoré. »Co to znamená?«

Jáma, kterou Jorubové museli kopat řadu dní, byla past. Moji přátelé, kteří dokázali číst ve stéblech trávy, brzy objevili neklamné stopy těžkých železných koulí, jakých se používá na zatížení sítí při lovu živých šelem. Sorkové, kteří zůstali ve

vesnici, se z dosud neznámých příčin vydali na lov slonů a padli do nastražené pasti. Jorubové na ně shora vrhli síť, aby se nemohli bránit. Jediný kouzelník se patrně vyprostil dřív a byl v nerovném boji zabit.

Ale krvavá stuha, kterou jsme sledovali, se vinula obloukem kolem jámy a dál. Soumrak zhoustl. Už jsme ji neviděli. Sorkové se vrátili do vesnice, aby podali zprávu Alifarovi. Jen Konkoré se dvěma muži zůstal se mnou na místě, kde jsme skončili hledání, s puškami připravenými k výstřelu.

Bděli jsme nekonečnou řadu hodin. Nedaleko před námi svítily ve tmě v půlkruhu zelenavé zářící body. Konkoré vystřelil do vzduchu. V divokém přívalu zvuků vyplašených ptáků záhadná světélka zmizela, aby se po chvíli objevila znovu. Šelmy, nehybně civící do tmy? Dívali jsme se na ně s neklidem. Najednou Konkoré pochopil. »Hyeny! Čekají. To znamená… Pochodeň!« vykřikl. »Půjde jen Nda a já. Ostatní zůstanou tady. Jestli se mýlím, ať neztratíme stopu.«

Chvíli trvalo, než se nám podařilo vykřesat oheň a zapálit ztrouchnivělé větve. Ve světle pochodní jsme nemohli sledovat krvavou stopu, a tak jsme ho našli po marném hledání až na zpáteční cestě čirou náhodou, když mezerou mezi listy keře paprsek světla zahrál na kovovém hrotu oštěpu, který ležel vedle něho. V posledním nevědomém záblesku sebezáchovy se vtáhl do hustého křoví, než ztratil vědomí nadobro.

Konkoré smluveným znamením přivolal své dva druhy a společně jsme se prosekali až k nehybnému tělu, abychom ho mohli vyprostit co nejopatrněji. Nikdy mé srdce nebylo těžší, i když to nebylo prvně, co jsem viděl svého přítele na samém prahu smrti. Ale tentokrát jeho umírání znamenalo víc. Znamenalo i záhubu Nzini a jejich dětí.

Noc se už schylovala k ránu, když jsme ho na nosítkách z pušek a spletených větví dopravili do vesnice. Alifar nám vyšel vstříc z mé chaty, jako by tam byl doma. Zanesli jsme Akara dovnitř. Neměl jsem odvahu vkročit do jeho domu. Ještě byl prosycen *její* vůní a vzpomínkami.

»Za prvního rozbřesku vyrazíme,« řekl Alifar a obrátil ke mně planoucí oči. »Musíme za nimi,« dodal, když si všiml mého nechápavého pohledu. »Máme naději dostihnout je dřív, než se dostanou na pobřeží. Dvoudenní náskok je hodně a my ne-

můžeme jít v noci, abychom neztratili stopu. Ale zajatci a děti je zdržují.«

»Je jich třikrát tolik, co nás,« řekl Konkoré, »jestli byli kolem té jámy všichni. A možná víc.«

»Máme pušky,« odsekl mu Alifar. »A dostihneme-li je ještě v lese, pobijeme je po jednom. Ty zůstaneš tady,« obrátil se ke mně. »Střílíš nejlíp, stačíš na to sám. Na cestě bys nás zdržoval.«

Nenamítal jsem nic. Neměl jsem kočičí jistotu jejich kroků ani po řadě let polodivošského života. A pro záchranu Nzini bylo třeba těch nejbystřejších nohou. Alifar se na mě chvíli nehnutě díval a pak se sklonil nad Akarem, aby ošetřil i jeho.

»Ona žije,« řekl, »i když ses na to dosud nezeptal. A nebude-li žít, až se vrátím, zabiju tě. Je tvoje žena. Jsi jejímu kmeni za ni odpovědný a já jsem teď náčelník kmene. Rozumíš?«

»Řekni mi raději, co mám dělat,« řekl jsem bez hněvu. Bezradně jsem se díval na jeho ruce a záviděl mu jejich obratnost. Co si tu počnu sám se dvěma umírajícími? Neviděl jsem ani do tváře Akarovi. Byla obrácena dolů, protože Alifar teď prohlížel strašnou zákeřnou ránu uprostřed jeho zad. Opatrně do ní vnořil jemné citlivé prsty a vytáhl z ní kovaný hrot zlomeného šípu. Akarovým tělem proběhlo zachvění a z rány vytryskl nový proud krve. Vzal jsem ho za ruku, která dosud bezvládně visela dolů. Teď se křečovitě sevřela v mé dlani.

Klesl jsem na zem, abych viděl do jeho tváře. Pootevřel oči, ale zdálo se, že mě nepoznává. »Holčička,« řekl s námahou. »Jistě to bude holčička.«

Díval jsem se na něj neschopen slova.
Na jeho tváři byl
úsměv.

V prvních dnech samoty jsem myslel, že zešílím. Nemohl jsem dělat nic jiného než sedět u nich a hlídat jejich dech, nic, co by mi pomohlo zahánět hrůzné představy, které se mi neodbytně vtíraly. Byl jsem jim vydán napospas bezmocný, neschopen se bránit. Jako bez vlastní vůle jsem plnil všechny Alifaro-

vy pokyny. Tišil jsem bolest rozpáleného Tamina těla obklady, které jsem namáčel ve voňavém kořenném odvaru, a každé dvě hodiny jsem z bylin, které mi Alifar přinesl z kouzelníkovy chýše, připravoval několik kapek elixíru a vpravoval je mezi Akarovy sevřené rty. Musely mít zázračnou moc. Nikdy nepochopím, jak dokázaly udržet vytrvale zhasínající plamínek jeho života.

Jeho ledová nehybnost mě děsila víc než Taminy horečnaté výkřiky. Stokrát za den se ve mně srdce zastavovalo hrůzou, protože se mi zdálo, že už nedýchá. V bezvládném těle, které leželo přede mnou, nebylo snad více krve, než by stačilo k životu nemluvněte. Pokaždé jsem pocítil bláznivou úlevu, když jsem rozeznal téměř neznatelný tep jeho srdce, ale pokaždé jsem se za ni zastyděl. Často se mi vtírala myšlenka, že bych ho raději měl nechat umřít. Jen bezhlavá naděje na Alifarův úspěch mi dávala sílu k vlastnímu sobectví, s nímž jsem ho táhl zpátky do nepředstavitelné hrůzy jeho probuzení. V hloubi duše jsem cítil, že Alifarův šílený podnik nemá naději na úspěch. Když mě pochybnosti nejvíc mučily, díval jsem se na Akara s pokornou něhou a prosil jsem ho za odpuštění. Zachraňoval jsem ho, aby sdílel mou bolest, protože jsem se bál být s ní sám. A přitom, oč jeho vlastní musela být hrůznější!

Před očima mi běžel vytrvale obraz jeho posledního boje, jako bych mu odkudsi sám přihlížel. Konkoré ho vyčetl ze stop kolem vesnice a Alifar z jeho ran. Většina mužů odešla a padla bez boje do nepřátelské léčky. I ti, kteří přepadli bezbrannou vesnici, měli sítě. Na mnoha místech našel Konkoré na zemi známky marného boje obětí, na které byly vrženy tak mistrovsky a bleskurychle, že se nestačily vyprostit. Cvičení honci lidí! Tady, na území bývalé songhajské říše, byli lidé důvěřiví k těm, kdo přicházeli z lesů. Dřív se nestávalo, že by jim mohli ublížit. Nechali je přijít příliš blízko. Až na jednoho, který je už znal.

Osm mrtvých neslo strašné známky jeho meče. Jeho štít, který Konkoré objevil ve vysoké trávě, byl na několika místech proražen ranou oštěpu a rostl z něj les šípů, že z dálky připomínal nestvůrného opeřeného ježka. Ale Akarův pád způsobil až šíp vystřelený zákeřně z úkrytu za jeho domem ve chvíli, kdy odrážel posledního útočníka. Chvíli zůstal stát jako podťatý strom. Meč a štít mu vypadly z ruky. Za jeho zády nepřátelé vnikli do nechráněného domu. Asi to postřehl, protože v měkké

zemi ještě bylo vidět, jak se otočil a vrávoravě vyrazil zpátky. Ale síly mu nestačily a padl dovnitř. Kdosi ho pro jistotu už ležícího proklál zezadu oštěpem, který ho téměř přibil k zemi. Otrokáři, vlekoucí své oběti ven, museli překračovat jeho tělo. Na co asi myslela Nzini, když padl? Nebránila se? Rozhodla se zachovat život svých dětí i za cenu otroctví?

Svých dětí! Dobře jsem pochopil smysl jediných slov, která přešla přes Akarovy rty. Krásná, líbezná Nzini, jako stvořená pro štěstí a lásku. Nikdy nedokáže přivést na svět to, co se v ní patrně už přihlásilo k životu. V divoké, nepřátelské zemi, kde i silní muži umírají po stovkách, byla jen malá naděje na přežití bezmocného človíčka. Jeho matce nebude dopřáno se o něj postarat, ba ani ho zrodit uprostřed vyčerpávající dřiny. A zažene-li nepříznivý vítr otrokářskou loď na dlouhé měsíce od břehů… Představoval jsem si páchnoucí přeplněné podpalubí, vysílenou, umírající matku, které žádná z přikovaných žen nebude moci přispěchat na pomoc, žízeň, špínu a hlad a drobné tělíčko, které jí bezohledné ruce rvou z náruče, když se z něj vytratil život, aby ho lhostejně hodily přes palubu do chladných zelených hlubin.

Ne! Alifar je dostihne! Alifar se musí vrátit! Tahle země je prokletá a černí lidé odsouzeni, ale ona ne, ne přece Nzini a její děti!

Když jsem po probdělé věčnosti upadal do neklidného spánku, podobal se spíš vysilující horečce. Ruce se mi třásly jako starci, když jsem jim podával léky. Jak to, že přežili mou bezmyšlenkovou péči? Ale Tamina kočičí houževnatost v několika dnech přemohla smrt. Jednou k ránu jsem usnul, a když jsem se probudil, slunce stálo vysoko a Tamino lože bylo prázdné. Ještě včera neklidně blouznila a zdálo se, že mě nepoznává. Večer prvně usnula tvrdým, zdravým spánkem. A teď s podivuhodnou houževnatostí černošských žen vstala a bez ohledu na svou slabost a závrať mi připravovala jídlo. Uložil jsem ji téměř násilím.

»Musíš jíst,« řekla prostě. »Podívej se, jak vypadáš.«

Ale poslechla a zůstala ležet. Dokonce mě nechala, abych ji nakrmil, dřív než mi vypověděla celý příběh. Nebylo už mnoho co dodat k tomu, co vyčetli ze země Alifar a Konkoré. Jen to, jak přiběhli čtyři neznámí lovci a lákali muže za sebou, že hledají slonovinu pro bílé kapitány a že objevili velké stádo slonů,

na které sami nestačí. Akar se postavil ostře proti výpravě, ale kouzelník se dal svést zvlášť potom, co mu cizinci zaručili, že za slonovinu a zlato sami obstarají obchodní spojení na pobřeží, aby se Sorkové nemuseli vydávat na namáhavé výpravy za solí a jinými nezbytnostmi, které jim nedává jejich kraj. Sotva pět mužů zůstalo ve vesnici. Ostatní odešli s ním. Jorubové je obklíčili a přepadli tak tiše a náhle, že se ani nestačili bránit.

»A proč chtěli zabít tebe?« zeptal jsem se. »Jsi krásná, mladá a zdravá, není mnoho takových. Proč?«

»Oni mě nechtěli zabít,« řekla a podívala se na mne s hlubokou oddaností. »To já sama.«

Díval jsem se na ni neschopen slova. »Radši umřít, než…,« vykřikla, ale najednou se ztišila a pokračovala skoro klidně: »Když sem vrazil první, nasadila jsem si dýku na hrdlo, ale než jsem stačila bodnout dost hluboko, srazil mi ruku. Ostří po mně sjelo jako žhavý blesk. Svět se se mnou zakymácel, ale ještě jsem se mu vytrhla a vrazila hrot, jak jsem mohla nejhlouběji. Tam dole.« Zkřivila tvář při vzpomínce. »Bylo to strašné. Neomdlela jsem. Měla jsem pocit, jako by mi někdo rval útroby zaživa. Začala jsem křičet divným, strašným hlasem, jako bych to ani nebyla já. Sama jsem se toho křiku bála. Padla jsem na zem, už jsem nemohla, všude byla krev, zaťala jsem zuby do vlastní ruky, abych už nemohla křičet, abych už neslyšela ten strašný hlas, ale on úpěl dál.«

»Neplač, Tamo.« Pohladil jsem ji po chvějícím se rameni, ale můj hlas zněl vzdáleně a bezvýrazně. Myslel jsem na Nzini. Tama se chtěla zabít, aby jim unikla. A Nzini…

Jako by četla mé myšlenky. »Žádná matka nemůže zabít své děti,« řekla tiše. »A dokud ji potřebují, ona musí žít za každou cenu. Za každou nejhrůznější cenu. Když můj hlas umlkl, v té tiché chvíli před koncem, kdy člověk náhle všemu rozumí, ačkoli sám už nedokáže cítit nic, jsem slyšela, jak ho zoufale volá, a otvorem dveří jsem viděla, jak ji odvlékají i s jeho dětmi a dupají po jeho mrtvém těle. Proč jsi sem přinesl mrtvého?«

»Cože?« Nejdřív jsem nechápal, co říká. »On přece žije.«

Podívala se na mne s krajní nedůvěrou, vstala a naklonila se nad ním. »Máš pravdu,« řekla s úžasem. »On dýchá. To takhle leží od té chvíle, co padl?«

»Ne.«

Vyprávěl jsem jí, jak jsme ho našli, a znovu přede mnou vyvstala mučivá představa šílené cesty polomrtvého muže, který se beznadějně plazil po stopách ubíhajících únosců, hodiny se pracně probíjel vpřed, jako by jeho vůle stačila přemoci osud a smrt, až zůstal ležet, vyčerpán bolestí a ztrátou krve, ledový, nehybný a tichý, bez duše, která ulétla z jeho přemoženého těla a bloudí kdesi v ráji svého ztraceného štěstí. Jediná vzpomínka, která se k němu vrátila, byla láskyplná myšlenka na jeho ještě nenarozené dítě.

Tama plakala. »Nikdy jsem neviděla muže, který by uměl tolik milovat,« vzlykla tiše. »Láska je domovem žen, muži ji jen přijímají. Proč jsou duchové tak krutí? Alifar ji musí přivést zpátky! To dítě se musí narodit! A on bude žít. Viď, že bude?«

V té chvíli se Akar pohnul. Podíval se na nás prázdnýma očima, ale v bezedné hlubině nevědomí najednou začalo vířit děsivé poznání. »Nzini!« Jeho hlas přeskočil strašnou námahou, přestože zazněl jen slabým šepotem. »Kde je? Kde jsou?« Znovu se pohnul, těžce a křečovitě. Kdyby ho jeho tělo poslouchalo, byl by vyskočil a hnal se ke dveřím. Jeho prsty se divoce svíraly.

»Vrátí se,« odpověděl jsem s jistotou, kterou jsem necítil. »Alifar šel pro ně. Přivede je.«

Zůstal tiše ležet a díval se na mne. Už nemluvil, ale v těch očích bylo všechno. Jak jsem si mohl myslet, že moje bolest bude menší, když ji bude sdílet on? Teď vyrostla o tu jeho a byla k neunesení.

Za dalších několik dní se Tama cítila úplně zdravá. »Půjdu spát jinam,« ohlásila mi. »Tady před ním… Nemohla bych. Všechna stavení jsou prázdná. Půjdu třeba do jeho domu. Přijdeš ještě dnes?«

»Tamo!« zděsil jsem se. »Jak můžeš!«

»Už mi nic není, podívej!« Pochopila špatně mou námitku a ukazovala mi skoro úplně zahojený dlouhý řez na svém těle.

»Přestaň!« vykřikl jsem zoufale. »Já nemůžu! Tam, u něj… Nikdy!«

»Půjdu tedy jinam.« Podívala se na mne a viděl jsem, jak se v jejích očích zatřpytily slzy. »Ty nejsi rád, že žiju?« zeptala se tichounce.

»Jsem.« Na tváři jsem dokonce vyloudil úsměv. »To víš, že přijdu,« ujistil jsem ji s přemáháním. »Ale ne dnes, jsi ještě slabá. Ne dnes. Jednou přijdu určitě.«

Jednou jsem to skutečně dokázal. Jen jednou. Odešel jsem uprostřed prvního objetí a opustil ji nenasycenou, vzlykající a zoufalou. Ale nemohl jsem jinak. V její náruči mi chyběla Nzini. Teď, když byla nenávratně pryč, když jsem večer neuléhal vedle Tamy ještě opojen posledním pohledem těch druhých očí, nedokázal jsem obejmout to nádherné tělo, které bylo najednou docela cizí. Už nepatřilo Nzini. Nemohl jsem ji laskat a šeptat jí něžná jména. Bylo to kruté, bylo to nespravedlivé, bylo to surové. Ale bylo to skutečně urážlivější než moje dřívější podvodná touha?

Tama teď pro mne vlastně znamenala mnohem víc než dřív. Hluboce jsem si začal vážit všech jejích podivuhodných vlastností, ale nemohl jsem milovat tělo bez duše, jíž patřila má skutečná vášeň. Minulost mě neúprosně držela ve svých sárech. Nebyla to její chyba. Jak rád bych jí to vysvětlil, když jsem viděl, jak se trápí. Ale mohla to pochopit ona, pro niž láska byla prostá jako zpěv ptáků, jako květina, samozřejmá jako slunce, jako noc a den?

Chodili jsme kolem sebe, jako by se nic nestalo. Ve dne jsme společně pečovali o Akara. V noci jsem seděl u jeho lůžka sám a zaháněl myšlenky na Nzini, zatímco Tama se beze spánku převalovala na loži v opuštěné chatě a marně čekala.

Akar se teď ve vzpomínkách vracel nejčastěji do doby našeho prvního setkání a dávno před ně. Často mluvil o Mohamedovi. Zaráželo mě, že ani neprojevuje netrpělivost, když se Alifar dlouho nevracel. Jednou, když právě vzpomínal, jak jsem mu pomohl k útěku, zarazil se najednou vpůli slova a řekl změněným hlasem: »Tentokrát to uděláme obráceně. Sám bych se na otrokářskou loď nedostal. Zavedeš mě tam ty.«

Sáhl jsem mu ulekaně na čelo. Až dosud bylo jeho vědomí přes jeho nesmírnou slabost stále jasné.

»Otrok musí být mladý, silný a zdravý,« pokračoval ve své nesmyslné samomluvě. »Podívej se na mne. Jsem troska. Jsem starý. Nikdo mě nekoupí. Musíš mě s sebou vzít ty.«

Mé oči zapátraly v jeho tváři. Byla strašně unavená a cizí. V jeho černých vlasech jsem najednou k svému úžasu objevil neklamné stopy stříbra. Akar, a starý? Ne, nebyl starý. Ale šedovlasý černoch s tělem pokrytým jizvami a s poznamenanou chůzí by stěží prošel přísnou prohlídkou před naloděním.

Zbláznil jsem se snad? Proč se o to starám? Viděl jsem v jeho očích náznak úsměvu, jak si všiml, že se mě zmocňuje jeho vůle.

»Ty to nechápeš, Nda?« zašeptal. »Musíš přece! Jestli Alifar… Jestli se to nepodaří, nedostanu se za nimi jinak než na otrokářské lodi. Já je najdu. Najdu je a zase bude na jednom šperku i lev, žirafa a slon. V mé vlasti není bezpečný domov pro černé lidi. Snad ho najdeme tam.«

»Zbláznil ses?« vykřikl jsem. »Akare, vzpamatuj se! Dovedeš si představit, jak vypadají trhy na otroky – tam?«

»Mlč!« zařval hrozným hlasem. »Mlč! Nechci nic slyšet! Jdu! Jdu sám!«

Než jsem se stačil vzpamatovat, potácel se zoufale ke dveřím. Tápal rukama jako slepý a motal se do kruhu. Jeho smysly ho neposlouchaly. Sevřel jsem ho pevně do náruče, aby si neublížil novým pádem, a pracně jsem ho dopravil na lože. Od té chvíle se zmítal v šílených horečnatých vidinách a jeho život, visící stále na vlásku, ulétal a znovu se vracel silou utkvělé myšlenky, která se natrvalo uhnízdila v jeho duši.

Nesmí zemřít. Musí se uzdravit, aby je našel.

Vzdálený ohlas výstřelu mě vymrštil ze země. Akar se namáhavě posadil na lůžku z vysoko navršených travin, které jsme mu s Tamou upravili ve stínu rozložitého stromu.

»Alifar,« řekla Tama tiše. »Alifar se vrací.«

Ještě jeden výstřel. A třetí. »Potřebují možná pomoc,« zašeptal Akar. »To vypadá jako znamení. Jdi, Nda. Jdi.«

Popadl jsem pušku a rozběhl se zarůstající stezkou kolem vykopané jámy. Prales se vítězně zmocňoval nepoužívané cesty. Zaváhal jsem v jeho zelenavém přítmí. Kudy? Vystřelil jsem do

vzduchu. Odpověděla mi nová rána, trochu stranou. Šel jsem po zvuku.

»Tady!« zvolal skoro vedle mne. »Tady jsem.«

Alifar. Byl vyzáblý jako smrt. A byl sám.

»Pomoz mi,« řekl, uhnul před mým pohledem a ukázal na velký ranec, který ležel u jeho nohou. »Už to neunesu.«

»Co je to?«

Neodpověděl mi. »Tama?« zeptal se.

»Žije.«

»A on?«

»Také.«

Teď se na mne podíval velkýma očima, do kterých se vkrádala hrůza. »Neměl jsem se vracet,« řekl najednou bezradně jako dítě. »Ale neměl jsem kam jít.«

Zavěsil jsem ranec na obě pušky, které jsem si hodil přes rameno, a druhou rukou jsem ho podepřel. Opíral se o mne celou vahou. Neměl jsem už odvahu ptát se dál. Nač také? Vracel se sám.

Tam, kde stezka končila v pralese, nás čekala Tama.

»Proč jsi ho nechala samotného?« řekl jsem s výčitkou.

Neodpověděla mi. Dívala se upřeně na Alifara. Na jeho tváři se objevil náznak úsměvu. »Skutečně žije,« zašeptal. »To je dobře.«

Pustil se mne a křečovitě se chytil ruky, kterou mu podávala. Zdálo se, že mu přibylo sil. Šli jsme teď rychleji. Když jsme minuli jámu, do které kdysi padli nešťastní lovci slonů, Tama slabě vykřikla. Zvedl jsem hlavu. Proti nám přicházel Akar. Postupoval zvolna. Po každém kroku se opíral o strom, aby nabral dech.

Alifar se vyprostil z Taminy náruče a šel mu vstříc. »Odvezli je,« řekl jasným hlasem. »Nemohl jsem už vykonat víc než pomstu.«

Akarova kamenná tvář se ani nepohnula. »Já vím,« řekl bezbarvě. »Vždycky jsem to věděl. Odveď mě, Nda,« obrátil se ke mně, jako by si jen vyšel na nedovolenou procházku. »Přehnal jsem to. Už nemůžu.«

Zachytil jsem ho v poslední chvíli. Tama zvedla ze země zátěž, kterou jsem pustil, a vydala se mlčky za námi. Alifar šel sám, jako by se zbavil nejhorší tíhy, která ho srážela k zemi.

Uložil jsem Akara zpátky na jeho lůžko a Alifar klesl k němu na zem. »Mluv!« přikázal mu Akar stroze. »Odpočívat můžeš celý život, ale teď mluv!«

»Dostihli jsme je, když se na moři bělaly plachty odjíždějící lodi,« začal Alifar tiše. »Byli úplně opilí. Víno není nic proti tomu, co na pobřeží přivážejí lodě bílých v baňatých lahvích. Počkali jsme, až zmalátněli.« Chmurně se usmál. »Nezabili jsme ani jednoho. Všechny jsme je prodali na jinou loď, která připlula druhý den zrána. Všechny.« Odmlčel se, jako by už neměl co říct.

»Kde jsou ostatní?« zeptala se Tama.

»Díval jsem se, jak je odvážejí, spoutané k sobě po dvou. Poslouchal jsem, jak řvou hrůzou, když si uvědomili, co je čeká. Moje srdce se radovalo. Bylo mi jedno, co za ně dostaneme. Chtěl jsem všechno naházet do moře. Bílý kapitán, když viděl, že máme pušky, se celý zpotil hrůzou. Byl by nám dal všechno, co jsme chtěli. Ale mně na tom nezáleželo a nechal jsem jednat Konkorého.«

Znovu zmlkl. »Dál,« vyzvala ho Tama. Konkoré byl její bratr.

Alifar k ní zvedl oči. »Odpusť, Tamo, říkám jen, co bylo. Konkoré jednal s bílým mužem a přijal cenu mnoha baňatých lahví. Nevěděl jsem o tom, celý den až do noci jsem seděl na skále a díval se na opuštěné moře. Když jsem se vrátil do tábora, byli opilí. Rozzuřil jsem se a začal jsem proklaté láhve rozbíjet o skálu. Vrhli se na mne. Konkoré…«

»Ano?« zeptala se bez dechu.

»Vystřelil.«

Dlouho bylo ticho. Konečně Alifar znovu promluvil a vzal Tamu za třesoucí se ruku. »Nevím, co se s nimi stalo. Snad se jich zmocnili jiní lovci lidí jako my předtím Jorubů. Mne nechali ležet, snad mě pokládali za mrtvého. Když jsem přišel k sobě, byl jsem sám. Nevím, kolik dní a nocí přešlo, zatímco jsem bezmocně ležel u blízkého pramene, který mi zachránil život. Když jsem se dokázal zvednout, odplazil jsem se do vydrancovaného tábora Jorubů.« Kopl do rance, z něhož se vysypala hromádka lesklých sklíček, pestré hadříky a cetky. Věděl jsem, co to je. Akar zpopelavěl. Jen Tama se tvářila nechápavě.

»To je cena mé matky!« vykřikl Alifar. »Cena tvých sester, Tamo, a cena tvé ženy a tvých dětí, Akare!« Rozesmál se jako šílenec a klesl na zem. Viděl jsem, že se o Tamu pokoušejí mdloby. Jak bylo Akarovi, na to jsem se ani neodvážil pomyslet.

»Ovládni se, Alifare,« řekl jsem tvrdě. »Nejsi sám.«

Zmlkl a podíval se na mne nenávistnýma očima. Pak sáhl mezi hadry a vylovil povědomou baňatou láhev. »Tohle jsem přinesl tobě, bělochu. To je tvoje, slyšíš? Můžeš udělat obchod. Prodej mi za to svou ženu. Pro tebe větší cenu nemá.«

Tama mu vyškubla ruku. Na její tváři zápasil hněv se studem,

»Ne?« zeptal se jako oklamané dítě, kterému vzali hračku.

»Přestaň, vždyť blouzní!« okřikl jsem plačící Tamu. Ani jsem ho nestačil zachytit, když se bez výstrahy skácel. »Připrav mu něco k jídlu. Možná že umírá i hlady. Podívej!«

Jak jsem ho zvedal, svezla se rouška, kterou měl ovinutou kolem pasu. Našel jsem na jeho boku stopu Konkorého výstřelu. Rána dávno nekrvácela, ale její zanícené, mokvající okraje svědčily o tom, že kulka, kterou Alifar nedokázal vyjmout, pokračuje uvnitř jeho těla v díle zkázy. Brzy jsem ji nahmatal a s Taminou pomocí se mi podařilo rozříznout ránu a dostat ji ven.

Strašná bolest přivedla Alifara znovu k vědomí. S divokým výkřikem se vzepjal na Tamině loži, kam jsme ho uložili.

»Lež klidně,« řekl jsem mu. »Brzy to bude v pořádku.«

»Mučíš mě, abys dostal tu láhev,« zablábolil. »Nemusíš, je stejně tvoje. Dávám ti ji. Kéž tě její oheň uvnitř spálí!«

»Proč je takový?« šeptala Tama. »Nic jsem mu neudělala.«

»Nemysli na to, co říká. Neví o tom. Dovedeš si představit, co ho to stálo, než se sem dovlekl? Tu strašnou dálku a v tomhle stavu a sám?«

Zavrtěl jsem hlavou a vyšel jsem ven. Nepředstavitelná statečnost těchto lidí mě plnila výčitkami a hrůzou. Vzpomínal jsem na svůj život, který jsem strávil s Akarem. A teď tenhle mladý muž… Kolik takových jsem potkal v neskutečném druhém světě bílých? Ani jediného snad. Vzpomínal jsem na mrtvé hrdiny Mombasy, na statečné Bušongy, na vpád Džaggů do Nsikonga, na krvelačně Manie, na Zimby pustošící bezmocnou Mombasu, na rozvrácenou Monomotapu i na pád Songhaje. Vždycky to byli bílí, kteří je štvali proti sobě, nutili je žebrat

o pomoc rovnající se záhubě, probudili v nich ziskuchtivost a touhu po laciném opojení. Bílí, kteří prodávali oheň jejich útrobám, a těm, kteří se bránili, posílali darem oheň ze svých hlavní. Bílí. I já jsem byl bílý. Nemohl jsem se hněvat na Alifara.

Zvedl jsem láhev, abych ji rozbil o kámen. Ale jak jsem ji držel v ruce, najednou jsem si to rozmyslel. Prokletí bílých. Jsem bílý. Budiž tedy.

Proč se vlastně všichni tak trudili? Svět přece nebyl vůbec špatný, až na to, že se nepříjemně houpal. Opíral jsem se o stěnu chaty a tiše jsem se smál.

»Akare!« zavolal jsem dovnitř.

Neodpovídal mi. Ležel asi na zádech a upřeně civěl před sebe do tmy, jako když jsem ho opustil. Blázen! Až se uzdraví, najmeme loď a najdeme Nzini. Trochu toho houpání na moři ještě snesu. Vlastně je to docela zábavné.

Vydal jsem se na pochod a bavil jsem se svými obraty. Vždyť se nic neděje. Tam za mořem to stejně bude lepší než tady. Nzini je chytrá a silná a kluci taky. Jistě to přečkají. Nzini! Bylo to vlastně nespravedlivé, že mě nikdy nechtěla. Ale Akar byl dobrý hoch. Přál jsem mu ji ze srdce. Jen kdyby pořád nemlčel.

Najednou mi přišlo líto, že jsem tak sám. Sám? Vlastně jsem nebyl sám. Měl jsem přece Tamu, Musím za ní, zaradoval jsem se; jako bych právě rozluštil nějakou záhadu. Jistě na mne čeká.

Zamířil jsem k její chatě a hlavou mi vířily velice příjemné vzpomínky. »Tamo!« zavolal jsem na ni laškovně ode dveří.

Neodpověděla mi. Nakoukl jsem dovnitř. Vzadu hořel nízký ohýnek a kouř z něho; unikal dírou ve stropě. Nad ním visel kotlík, v němž bublala jakási vonná tekutina. Hned za vchodem stála stěna ze spletených větví, která tam včera ještě nebyla, a rozdělovala malou místnost na dvě části. Kdoví proč mě to pohněvalo.

»Počkej!« zamumlal jsem. »No počkej!«

Udělal jsem krok k jejímu lůžku. Bylo prázdné. Kam dala Alifara? Nejistě jsem se zastavil. Alifar. Zapomněl jsem na něj.

Ale nebyl tady a mrzutost mě přešla. Chytrá Tama, čekala mě. A dala ho pryč. Skulil jsem se spokojeně na její lůžko a oddal se blaženým představám. Jen se mi nelíbilo, že se pode mnou tak zběsile kymácí.

Vyrušil mě zvuk, který nepatřil do mých snů. S námahou jsem se posadil. Co to bylo? Teď se ozval znovu. Tlumené zaúpění a Tamin konejšivý hlas. Byla tady za tou houpající se stěnou, a neozvala se! Podařilo se mi vstát a došoural jsem se až k ohýnku, který osvětloval i zadní část místnosti. Tama se skláněla nad Alifarem, který ležel na vysoko vystlaném loži, a v matné záři plamenů dělala cosi s jeho ranou. Alifarovy oči se v přítmí horečně leskly. Poznal mě? Trhl sebou a divoce vykřikl, když jsem vstoupil.

»Musíš být hodný,« zašeptala něžně a položila mu ruku na čelo. Zavřel oči. Tama setřásla paži, kterou jsem ji zezadu objímal, a řekla přes rameno, aniž se na mne podívala. »Počkej vedle, prosím.«

Seděl jsem poslušně na jejím prázdném lůžku a znovu se ve mně vzmáhala lítost. Přece mohla projevit aspoň radost, když jsem přišel. Viděl jsem ji u ohně, jak namáčí obklad do vroucí tekutiny, a zase zmizela. Alifar dlouze zasténal. Její tichounký hlas mi připomínal bzučení vzdálené uklidňující melodie. Asi jsem usnul. Najednou stála nade mnou a říkala klidným hlasem: »Přitížilo se mu. Musela jsem vyčistit ránu a dát mu na ni hojivý odvar. Teď snad bude spát. Potřebuje klid.«

Vzal jsem ji za ruku a pokusil se ji stáhnout k sobě. »Pojď ke mně, Tamo,« šeptal jsem. »Pojď! Přišel jsem za tebou!«

Nechápavě se na mne dívala a najednou se zamračila. »Jsi opilý!« vydechla. »Jdi pryč.«

»Ještě včera jsi plakala, když jsem nepřišel,« vyčetl jsem jí.

»Včera není dnes,« odsekla mi. »Jdi pryč, měj smilování. On potřebuje klid.«

»A já potřebuju tebe.« Strhl jsem ji k sobě. Bránila se mlčky, ale o to urputněji. Bylo mi až hanba, jak brzy mě zmohla. Vstal jsem, když vyskočila, a pokusil jsem se ji znovu obejmout. Zuřivě mě kopla do kotníku, až jsem vykřikl bolestí, a vyběhla ven. Šel jsem za ní. Stála v plné záři měsíce a trhala ze sebe šat, do kterého se zahalila před nočním chladem.

»Jsem zohavená,« syčela zlostně. »Jsem zohavená, a proto se ti hnusím. Když jsem byla krásná, miloval jsi mě. Teď jsi ode

mne odešel. Dnes jsi opilý a zapomněl jsi. Tak se podívej. Dobře se podívej a jdi.«

Takhle si to tedy vykládala? Na chladném vzduchu se mi v hlavě trochu vyjasnilo. Díval jsem se na ni. Dlouhá jizva nepoškodila její krásu o nic víc než puklina na mramorovém těle nádherné sochy. Vztáhl jsem ruce. »Jsi krásná,« řekl jsem. »Přísahám, že jsi krásná. Přijdu i zítra, abych ti to dokázal.«

Prudce vtáhla dech. »Nechci,« odmítla mě a jen stěží potlačila pochopitelný záchvat vzteku. »Jsi odporné zvíře. Jdi. Jdi a nevracej se.«

Alifar uvnitř zasténal. »Tamo,« ozval se jeho přerývaný hlas. »Tamo, kde jsi?«

Bleskurychle se oblékla a vrhla se k němu. Vešel jsem za ní a znovu jsem usedl na její lože, zatímco něžně konejšila jeho nesouvislé blábolení. V dlouhém tichu, které následovalo, jsem těžce vzdychl. Najednou stála zase u mne: »Ty jsi tady!?«

Motala se mi hlava, ale už jsem byl skoro střízlivý. »Počkej, vysvětlím ti to,« začal jsem, ale než jsem mohl pokračovat, Alifar vedle tiše a bolestně zaúpěl. Nerozhodně se obrátila, ale náhle k mému úžasu klesla ke mně, chladná a nehybná jako kámen.

»Tak si mě vezmi,« řekla nezřetelným, nenávistným šeptem. »Vezmi si mě, ale rychle a tiše, aby nás neslyšel. A pak jdi.«

To už bylo příliš. I můj omámený mozek pochopil, že tohle se už napravit nedá. Vstal jsem. »Řeknu ti to jindy,« vyrazil jsem ze sebe s námahou a vypotácel jsem se ven.

Po několika dnech, kdy jsme se oba tvářili, jako by nikdy nebylo nešťastné noční, scény, jsem se konečně odhodlal k rozhovoru. »Tamo,« řekl jsem, když jsem ji zastihl u pramene, kde nabírala vodu. »Chci, abys věděla, že tě mám rád, a co víc, že si tě hluboce vážím. A přeju si, abys byla šťastná, bez ohledu na mé city.«

Jaké byly moje city? Od té doby, co jsem Tamu přestal vnímat jako součást Nzini, jsem to vůbec nevěděl. Zdálo se mi, že

jsem jí něco dlužen, jenže jsem nevěděl, jak svůj dluh vyrovnat. Milovala mě? Nebo ta noc v ní zabila všechno?

Podívala se na mne ze strany. »Proč to říkáš?« zeptala se bezvýrazně.

»Ublížil jsem ti. Ne, prosím tě, mluvme o tom,« vykřikl jsem, když udělala odmítavé gesto. »Nejen tenkrát, dávno předtím jsem ti ubližoval. To vím nejlíp sám. Ale řekla jsi mi divné věci. Tak to není, Tamo. Dokázal bych ti to, kdybych věděl…«

»Kdybys věděl co?« Oči ani hlas ji nezradily. Vypadala úplně klidně.

»Čekala jsi na mne mnoho nocí, kdy jsem nepřicházel. Nedovedu si představit, co jsem všechno zničil. Kdybych věděl, že čekáš i teď, přišel bych.«

Konečně se usmála. »Ty čekáš, že ti to řeknu?« zeptala se výsměšně.

»Ne, to ne. Ale čekám, že mi to dáš poznat. Prosím.«

Stála bez pohnutí a dívala se na mne. »Počkám,« dodal jsem, když neodpovídala. »Možná že sama nevíš, co chceš.«

Zavrtěla hlavou. »Nevím, Nda,« řekla jemně. »Nevím opravdu.«

Náš rozhovor nevyřešil nic, ale od té chvíle byly naše vztahy zase o hodně srdečnější. Akar nás pozoroval s náznakem úsměvu.

»Aspoň ty jsi šťasten,« povzdechl si jednou, protože si to všechno vykládal docela jinak. V době, kdy vzniklo naše nedorozumění, bloudil jeho duch v záhadných dálkách, kam nepronikaly pozemské radosti a strasti, a tak jeho prozíravosti uniklo, že se mezi námi změnilo úplně všechno. »Nemůžu podruhé zničit tvůj život. Dokážu to sám.«

Věděl jsem, o čem mluví, a uklidnil jsem ho, jak jsem dokázal nejrychleji. Jeho posedlost jako by vstoupila i do mne. Jeho šílený plán se mi zdál čím dál tím uskutečnitelnější. Tížila mě jen starost o Tamu, i když… Byl jsem jí dlužen. Jistě.

Díval jsem se na její půvabné ruce a představoval jsem si jejich pohlazení. Ale vždycky se najednou změnily v jiné, hravé, dětské ručky, které mě kdysi brávaly důvěřivě kolem krku. Ne, nedokážu to. Co udělám, jestli mě pozve? Co udělám, aby to nepoznala? Protože novou Tamu bych neoklamal, cítil jsem to. Nakonec se mi zdálo, že její nevšímavost přijímám dokonce s povděkem, a abych to odčinil, udělal jsem sám první krok.

Byla tak krutě uražena. Třeba čeká, že přes to přese všechno přijdu bez vyzvání.

Navštívil jsem ji jednou večer, když se mi podařilo v sobě vyburcovat všechny zbytky spící touhy. Přijala mě překvapeně a trochu rozpačitě, ale s výmluvnou zdvořilostí, která předem zmrazila i nejnesmělejší narážku. Konečně jistota, která mi přinášela osvobozující pocit volnosti. Malinko, docela nepatrně mi přece jen zhořkla zklamáním. Vstal jsem při první odmlce v nicneříkajícím rozhovoru.

»Je mi to líto, Tamo,« řekl jsem. »Ani nevíš jak.«

»Snažím se,« odpověděla tiše a zvedla ke mně oči. »Skutečně se snažím zapomenout. Začínám tě už mít zase ráda. Ale ne tak jako dřív. Počkáš ještě? Já ti nechci lhát. Teď ne, prosím.«

Mlčky jsem ji políbil na čelo a vyšel jsem ven. Mezi opuštěnými chatami se kmitl temný stín. Šel jsem za ním, ale zmizel mi. Vrátil jsem se domů. »Byl jsi venku?« zeptal jsem se Akara.

»Procházel jsem se,« odpověděl neurčitě. Byl to snad on? Přes tuto možnost jsem se nemohl ubránit jinému podezření. Ano. Ale co ona?

»Nikdy jsem tě neměl poslechnout, Akare,« řekl Alifar zachmuřeně, když jsme seděli druhý den kolem ohně. »Člověk nemůže žít mimo svět. Nemůže být šťasten, když ostatní trpí. Vezmu všechny pušky, které zbyly, a vrátím se k řece. Tisíckrát můžeme překročit její dravý proud a přepadnout Mahmúdovy lidi. Potisícáté a první už nebude koho přepadat a my se vrátíme do Gaa. Věřím, že najdu dost těch, kdo budou cítit stejně jako já.«

»Kdy odejdeš?« zeptala se Tama tiše.

»Až to dokážu.« Podíval se na mne. »Za několik nocí to dokážu docela jistě.«

»Prales se zmocní i toho místa,« promluvil Akar zasněně, »a nikdo nepozná, že tu kdy lidé žili, milovali se a byli šťastní.«

Tama zvedla hlavu. »Odejdeme s ním?«

»Akar a já,« řekl jsem pomalu, »půjdeme na pobřeží. Za několik dní bude dost silný, aby snesl takovou cestu. Chci se pokusit dát se najmout na otrokářskou loď.«

Nač myslili ti ostatní tři v dlouhém tichu, kdy jsme hleděli mlčky do tančících plamenů?

První promluvila Tama. »Chceš, abych šla s tebou?« zeptala se tiše s odvrácenou tváří. Zaváhal jsem. Samozřejmě jsem znal odpověď na její otázku, ale jak jí to říct? Zraním ji poznáním, že jsem odhodlán ji opustit natrvalo? Nebo…

»Tamo,« oslovil jsem ji něžně, »nechci tě vidět na trhu otroků. Nemůžeš mě doprovázet na takové cestě. Bojím se, že bych tě nedovedl ochránit.«

Teď se na mne podívala a pocítil jsem nesmírnou úlevu. V jejích očích byla jen vděčnost a štěstí. Všechno je v pořádku. Alespoň s nimi. Usmál jsem se. »Vypil jsem tvou láhev, Alifare,« řekl jsem do jeho rozhněvaných očí, »přijal jsem tedy ten obchod. Moje žena je tvá.«

»Neurážej ji!« vykřikl zběsile. »Už toho bylo dost!«

»Ty se nepamatuješ?«

»Na co?« Třásl se vzteky na celém těle.

»Když jsi se vrátil z pobřeží, přinesl jsi mi láhev a nabídl jsi mi ji za Tamu. Ona i Akar byli při tom. Zeptej se jich.«

Obrátil se k ní se zoufalstvím v očích. »To mi nemůžeš odpustit,« hlesl zničeně. »Nikdy.«

»Ovšemže ne,« souhlasila s překvapující rychlostí a usmála se tak, jak se už dávno neusmívala na mne. »Tak dlouho jsem už tvoje žena a ještě jsi ke mně nepřišel.«

Znovu se zamračil. »Chodil k tobě on! Ještě včera…«

»Uklidni se, Alifare,« řekl jsem smířlivě. »Nikdy bych neporušil obchodní ujednání. Ostatně to není ani tak z mé vůle.

Ona mě vyhodila hned tu první noc,
co ses vrátil. Nadobro.«

Přeskakoval jsem z kamene na kámen, abych mohl běžet co nejrychleji. Člun ze španělské lodi mě vysadil daleko od místa, kde čekal Akar. Vyskočil, když mě spatřil, a rozběhl se mi vstříc.

»Druhý důstojník s několika muži zmizel před třemi dny někde v pralese,« křičel jsem na něj z dálky. »Máme konečně štěstí, Akare! Zítra chce vyplout. Přijal mě s otevřenou náručí. Pojď, pojď se mnou, musíme se vrátit. Chce tě vidět.«

Kapitán Silvaro byl skutečně v tísni. Vyjmenoval jsem mu

všechny lodě, na kterých jsem se kdy plavil – co na tom, že většinou byly moje a měly svou posádku, to on nemohl vědět, ale znal dva z mých kapitánů a jejich jména ho přesvědčila, že mluvím pravdu a že jsem ostřílený mořský vlk. Když jsem ani neměl žádné zvláštní požadavky, přijal bez námitek i mou podmínku, že si s sebou vezmu vlastního otroka. Ale vylíčil jsem mu příliš barvitě Akarovy ctnosti a podráždil jsem jeho zvědavost tak, že ho chtěl spatřit ještě před naloděním.

»Umíš prý latinsky.«

»Ano,« odpověděl Akar.

»Psát, počítat, určovat směr podle hvězd?«

»Ano.«

»A domluvit se třemi evropskými jazyky a všemi řečmi této pevniny?«

»Skoro.«

»Pro práci na plantážích by ses ovšem nehodil,« usmál se kapitán, »ale budu si muset s tvým pánem ještě promluvit. Teď jděte. Pošlu pro vás člun hodinu po západu slunce. A nezapomeňte ho ocejchovat, pane. Svobodného černocha na palubu neberu.«

»Ocejchovat?« zděsil jsem se.

»Odkud jste spadl?« zamračil se kapitán. »Pane Hernandezi!« zavolal na svého prvního důstojníka. »Vemte seňora ke kováři, ať mu ukáže svou značku. Tento muž musí být označen stejně jako ostatní.«

»I ženy a děti?« zeptal se najednou Akar chraptivě.

Stiskl jsem mu ruku, abych ho umlčel, ale bylo pozdě. Kapitán ho už slyšel. »Cože?« obrátil se a užasle si ho změřil.

»Jestli i ženy…,« opakoval Akar sotva slyšitelně.

»Zbláznil se ten chlap?« rozkřikl se na mne kapitán. »Vysvětlete mu laskavě, jak se chová na lodi osobní otrok, ano?«

První důstojník nás odvedl do kovářovy dílny napěchovaným podpalubím, snad i proto, aby Akarovi poskytl odpověď ná jeho otázku. »Můžete použít mé značky, pane, nemáte-li žádnou,« řekl mi zdvořile. »Dávno už nevozím soukromé otroky a kovář ji má dosud na železe.«

Akar nevnímal, co mluvíme. Rozhlížel se šílenýma očima po ležících postavách. I já jsem viděl vypálené rány na prsou žen i docela maličkých dětí.

»Neboj se,« řekl mu první důstojník, když si všiml, že se chvěje jako list. »Oni vždycky řvou, jako když je na nože bere, ale není to tak hrozné. Vím to, sám jsem se jednou řádně spálil.«

»Takhle?« zeptal se najednou Akar, nedbaje předchozí kapitánovy výstrahy, a nastrčil mu před oči svou propálenou ruku.

Viděl jsem, jak první důstojník naprázdno polkl. »Otrávený šíp,« řekl jsem na vysvětlenou. »Vypaloval jsem mu to rozžhaveným oštěpem. Ale to už je dávno. Dvacet let.«

»Dvacet let?« opakoval Hernandez tázavě.

»Tehdy jsem se prvně vylodil tady. A od té doby ho vozím s sebou.« Mluvil jsem překotně a snažil se nevnímat zasyčení kovářova železa, ostrý puch spáleniny a čpavý chuchvalec dýmu.

První důstojník se díval do Akarovy tváře, která se ani nepohnula. »Podcenil jsem tě, brachu,« řekl s uznáním. »Proč ses prve tak třásl? Myslel jsem, že se bojíš.«

»Smrad,« řekl Akar suše. »Nesnáším to.«

»Ten chlap mě baví,« rozesmál se první důstojník. »Nedivím se, že jste ho tahal s sebou. Ale bez cejchu? Dávno vám ho mohl někdo vyfouknout.« Podíval se na tepaného slona na Akarově šíji. »Co je to? Měď? To si může nechat. Měď nikdo neukradne ani otrokovi.«

Zoufale jsem trpěl za svého přítele. Ale Akara se jeho ponížení nedotýkalo. Jako by ho to dokonce bavilo.

»Můžeme jít?« zeptal jsem se.

»Ovšem. Půjdeme jinudy, když má pán tak jemný nos.« Vyvedl nás z kovářovy dílny rovnou na palubu. »Při západu slunce nás čekejte tady na břehu. Moc toho s sebou neberte, máme plný náklad. A vaše zavazadlo už je tak dost velké.« Podíval se s úsměvem na Akara, který hleděl upřeně dopředu na širou mořskou pláň. K rodnému břehu, který měl zanedlouho opustit navždy, se ani neohlédl. »Podívejte se na ten výraz! Tváří se jako nějaký princ.«

»Je taky z mnohem vznešenějšího rodu než my oba dohromady,« odsekl jsem mu. »Ale už si zvykl, že bílý zloděj je víc než černý král.«

Hernandez se neurazil. »Ano, to jste řekl velmi výstižně. Je to povznášející pocit, viďte?«

Neměl jsem ten dojem, ale neodporoval jsem mu. Vcelku

jsem mohl být rád, že mě nepochopil. Těžko bych to vysvětloval.

Seděli jsme v přístěnku, který jsme si zbudovali ve skalách, když nás šramot padajících kamínků upozornil, že od moře se někdo blíží. Na plochém balvanu nad námi se proti nebi objevila vysoká postava prvního důstojníka z *Matyldy*. »Tady jste!«

Zvedl jsem překvapeně oči k nebi. Do západu slunce ještě chyběla dobrá hodina. »Odpusťte, pane, nečekali jsme vás tak brzy.«

»Odpusťte vy. Domingo se vrátil. Nemáme pro vás místo. Jsem rád, že je živ, je to můj přítel. Ale přesto…« Zaváhal a pohlédl letmo na Akara, který se mu upřeně díval do očí. Pak odvázal od svého opasku měšec a položil ho přede mne. Zazvonilo v něm stříbrem. »Prodejte mi toho otroka,« řekl. »Je tam víc než dvojnásobek jeho ceny. Přeplácím ho, protože vím, že jste na něj zvyklý. A já ho chci.«

»Proč?«

»Baví mě. Před pár lety to musel být znamenitý kousek. Pro plantážníka by velkou cenu neměl, ale pro labužníka, jako jsem já… Chápete? Skoro bych řekl, že je penězi k nezaplacení.«

»To je přesné. Cením si ho víc než vaši mizernou kocábku,« odsekl jsem rozhořčeně. »Seberte si to a jděte, pane. Svoje jste už vyřídil. Ať nezmeškáte.«

Hernandez byl v podstatě dobrák. »Za ty peníze byste se mohl dostat po zemi až k Středozemnímu moři, myslel jsem to dobře,« řekl. »No, když nechcete…«

»Některá z příštích lodí mě vezme,« řekl jsem odměřeně.

»To se tedy načekáte,« ušklíbl se. »Už my jsme se zdrželi,
taktak chytneme příznivý vítr. První loď se tu
objeví za hezkých pár měsíců.«

Otevřel jsem oči. Moje hlava byla těžká a v ústech jsem dosud cítil pronikavou chuť našeho večerního nápoje. Slunce stálo nízko nad modrou čárou obzoru. Překvapeně jsem zamrkal. Něco nebylo v pořádku. Stíny padaly špatným směrem.

Najednou jsem vyskočil na nohy. Jak může slunce ráno vy-

cházet na západě? Třeštil jsem oči na rudou kouli, která zvolna klesala do moře. Ale pak jsem se zasmál. Asi jsem si jen zdříml. Ale kam se poděla *Matylda?* Před chvílí jsem ještě viděl její trup se skasanými plachtami pohupovat se při ústí zátoky.

»Akare!« zavolal jsem. Proč nechal vyhnasnout oheň? S úžasem jsem sáhl na ohniště. Bylo studené. Ne, dnes tady oheň nehořel. To bylo včera. Včera… Ale co bylo mezi tím?

Najednou mi vyschlo v hrdle. Vzpomněl jsem si na výraz Akarových očí, když mi podával odvar, který uvařil. Měl jsem žízeň, vypil jsem ho naráz. Rozhlédl jsem se. Všechno bylo jako včera. Jen na zemi svítila bílá Akarova rouška, v níž bylo cosi zabaleno. Rozhrnul jsem ji. Tlustá nepopsaná kniha, kterou vláčel s sebou až z Timbuktu, aby v ní učil psát své syny. Otevřel jsem ji. Ano, první list byl popsán.

»Drahý příteli, jediný můj příteli,« stálo tam jeho písmem, které bylo skoro nečitelné spěchem. »Odcházím, nemohu jinak. Není to zrada, je to řešení. Nehněvej se, musím myslet i na tebe. Obětoval jsi mi celý život, ale snad ho ještě zbývá plodnější, šťastná část. Prosím, vrať se domů. Milosrdná náhoda mi umožňuje, že nemusím zahubit i tebe. Jinak bych neměl dost síly odmítnout tvou oběť. Mne žene nutnost, bez níž bych nebyl. Pochop to. Ale ty jsi bílý. Ty máš svou vlast, ze které ti nikdo neunese tvé ještě nenarozené dítě. Vrať se tam a buď šťasten. Sbohem, Nda. Musím se dostat k lodi včas, abych ji neminul ve tmě. Sbohem. Akar.«

Podíval jsem se k úpatí skály, kde byl přivázán člun, v němž jsme lovili při břehu ryby. Nebyl tam. Věděl jsem to, ale přesto mě zachvátil bezedný smutek. Akar. Nzini. Vzdouvající se nekonečný oceán mě dělil od pevniny, která je přijme nepřátelsky a krutě. Tady jsem byl já v jejich zemi, já, bílý, který tu neměl co pohledávat, a oni? Oni, kteří se dokázali radovat z květiny, z jediného paprsku světla, kteří dokázali být svrchovaně šťastni v každé prchavé vteřině, kterou jim nelítostný osud kdy dopřál, stvořeni k úsměvům a k lásce, silní a krásní, viděl jsem v duchu kučeravé hlavičky jejich dětí, úsměv Nzini i veselý záblesk v Akarových očích. To byla jejich skutečná tvář, a přece jim ji osud dopřával tak zřídka. A už nikdy víc.

Seděl jsem na skále a díval se na moře, dokud se nesnesla noc. Nehybný a zledovělý jsem naslouchal hukotu vln, vzdou-

vajících se ve stále sílícím větru. Za úsvitu první blesk prořízl oblohu. Seděl jsem na skále a nechal jsem divoký liják bít do svého těla. Velké vlny už stříkaly až ke mně. Buď nebe milosrdné plavcům na širém moři. Buď nebe milosrdné plačícím
dětem a zoufalým matkám v podpalubí břichatých lodí.
Nedotýkej se jich, zelené moře.
Nech je žít.

STALO SE DNES, VČERA NEBO ZÍTRA

Dr. Vávrů vydechl a zvedl hlavu. Ticho. V dokonale klimatizované, místnosti nezašuměl ani ventilátor. Škoda. Při jeho ševelení by iluze trvala déle. Takhle hukot moře zmizel a znovu popřál místo realitě.

Nezapomněla mě tu? Možná ani neodešla. Třeba tam sedí docela potichu. Ale ať se přemlouval, jak chtěl, nepřinutil se, aby se šel podívat.

Vedle někdo zaklepal. »Daisy!« zavolal veselý hlas.

Kdosi nahlédl do otevřených dveří. Daniel se na něj podíval se zájmem. Vysoký mladý černoch asi v jeho věku. Tvář mu byla povědomá. Ano, velice se podobal známému filmovému herci.

Návštěvník se na něj nerozhodně podíval, jako by chtěl něco říct. Dr. Vávrů upadl do rozpaků, omluvně se usmál a honem se znovu sklonil k dočtenému rukopisu. Černoch ještě chvíli postál ve dveřích, potom přešel malou místností a zabořil se do křesla v druhém koutě. Dr. Vávrů měl nejasný pocit, jako by nepatrně napadal na jednu nohu. Pocítil podivné vzrušení. Mám halucinace, pomyslel si s úlekem. Znovu se podíval na černého krasavce a tentokrát se střetl s jeho pátravým pohledem. Zatvářil se odtažitě. Přece neloudím o pozornost nějakých filmových hvězd.

Druhý muž vstal, přistoupil k němu, docela drze mu přes ra-

měno nahlédl do rukopisu a bláznivě se rozesmál. »To jste tady ještě neslyšel o projevech dětinství těch milých ubohých černochů?« zeptal se trochu zlomyslně, když si všiml strnulého výrazu Danielovy tváře. Jeho hlas byl měkký a hluboký. »Neděste se. Já jsem totiž Carlo Lagoa.«

»To tedy…,« zakoktal Daniel zmateně. Starší pán! Jak je vidět, lze v Brazílii udělat ještě závratnější kariéru, než byla ta Jínova.

»Nečekal jste, že jsem černý?«

»Popravdě řečeno mě to nenapadlo. Ale hlavně jsem předpokládal, že jste o hodně starší.«

»Totéž já. Představoval jsem si vás vůbec úplně jinak. Šerý vědec. Pokud jsem se setkal s kolegy z Evropy, byli to vesměs stařící.«

»Takže přece jen nejste čaroděj, který všechno pozná, všechno ví,« usmál se dr. Vávrů. »Ode dne, kdy jsem od vás dostal dopis se svým plným křestním jménem, které jsem vám nikdy nenapsal, mi to vrtalo hlavou.«

»Váš rukopis je velmi sugestivní, milý příteli,« řekl Carlo Lagoa a zadíval se na něj s náhlou vážností. »Jakmile se mi podařilo rozluštit váš nečitelný podpis, vyšlo mi to samo sebou. Ta shoda jmen je příliš nápadná. Ani ve snu jsem se ale neodvážil doufat, že i vy vypadáte tak, jak jsem si představoval hrdinu vašeho příběhu.«

Daniel si vzpomněl na podivný pocit, když si všiml Carlovy nepravidelné chůze, a neznatelně se usmál. Ale neřekl nic, protože se ho nechtěl dotknout připomínkou možná bolestně pociťované vady.

»Pojďte, půjdeme. Zavolám Daisy z hotelu, že jsem vás ukradl.«

»Váš bratr čeká v hotelu?« zeptal se Daniel.

»Bratr?«

»Ano, Gino. Taky to asi nebude starší pán. Podle dopisů mi vždycky připadal mladší než vy.«

»Naprosto se nemýlíte, až na maličkost,« řekl profesor Lagoa a v očích mu zahrálo. »Mám ještě dva bratry, kteří jsou docela bílí. Neřekl byste, když se na mne podíváte, co? Ale Gino… Gino se vám bude líbit, přestože je skoro tak černý jako já. Anebo možná právě proto. Jeho barva mu sluší jako vůbec všechno.«

»I kdyby byl ohava, určitě by mi to nevadilo. Jeho překlad je znamenitá práce. Škoda že jsem ho neměl dřív. Celý rukopis je teď srozumitelnější, čistší, prostě dokonale přesvědčivý. Víte, u nás totiž…«

»Pojedeme taxíkem,« přerušil ho Carlo. »Vy jste tu prvně, že? Myslel jsem původně, že půjdeme od metra pěšky. Já nenávidím auta, víte? A že si cestou popovídáme. Taky jsem vám chtěl trochu ukázat město. Každý nováček si myslí, že ulice na Manhattanu musí být přímo strašidelné. Divil byste se. Ale musíme si to nechat najindy. Gino se umí zatraceně hněvat, nechci riskovat takové zpoždění.« Když se uvelebili v pohodlném voze, promluvil znovu. »Skočil jsem vám prve do řeči, odpusťte. Co jste chtěl říct?«

»Ale maličkost. Nechtěl jsem vám to psát, abych vás neodradil. Rukopis… Zkrátka je pokládán za podvrh. Ono je to vlastně víceméně dokázáno, ale já přesto…«

»Nesmysl,« odsekl Brazilec suverénně. »Je zaručeně pravý.«

»Ano,« přitakal dr. Vávrů nepřítomně, jak sledoval svou myšlenku. »On vlastně ovlivnil celý můj život, když se to tak vezme. Když jsem přišel do střední školy, shodou okolností jsme měli na dějepis profesora, který o rukopisu věděl. Když on byl student, vyprávěl jim o něm jejich učitel, který se v mládí účastnil odborných bojů o jeho pravost. Patřil k poraženým a nikdy ho to nepřestalo mrzet. Když můj profesor objevil, jak se jmenuju… V první chvíli jsem to nedocenil. Měl jsem vztek, že o tom mluvil, protože každý trouba, který chtěl být vtipný, mě hned častoval tím předkem z Afriky. Ale pak… Počkejte,« zarazil se, jak mu to najednou došlo. »Vy chcete dokázat, že ten rukopis je pravý?«

»Všechno má svůj čas,« řekl dr. Lagoa záhadně. »Až potom. Už jsme tady.«

Řítil se od výtahu dlouhou chodbou bezmála kosmickou rychlostí a zmatený Daniel mu sotva stačil. Skoro do něj vrazil, když se nečekaně zastavil u jedněch dveří a prudce otevřel.

Ačkoli byl Daniel mimořádně zvědav na zázračného překladatele, přece nedokázal zapátrat očima po hotelovém pokoji, jak ho upoutal neobyčejný zjev, který se před ním náhle vynořil, černá venuše. Od přiléhavých bílých kratičkých šatů se zářivě odrážela temná hněď dokonalých nohou, po kterých bezděčně sjel rychlým pohledem, a honem se očima způsobně

vrátil k její tváři, aby nebyl přistižen při tak velice nespolečenském obdivu. Šťastný Gino, pomyslel si s trochou závisti. Tomuhle se tedy říká kus.

»Gino, tohle je náš netrpělivě očekávaný přítel,« ozval se za ním Carlo. Daniel zaslechl v jeho hlase potlačovaný smích a překvapeně se rozhlédl. Nikoho dalšího neviděl. Černá kráska byla v pokoji sama.

»Velice mě těší,« řekla teď hlubokým sametovým hlasem a vztáhla k němu skvostně modelovanou ruku. Ačkoli to neměl ve zvyku, rychle se sklonil a políbil konečky štíhlých prstů, aby včas ukryl nepříliš duchaplný výraz úžasu. Gino! Špatně čitelný podpis a neosobní angličtina jejich korespondence ho uvedla v pochopitelný omyl, kterým se Ginin bratr asi královsky pobavil.

»Necháme formalit, ano? Připadá mi, jako bych vás znal od narození. Nebo aspoň… od svých sedmnácti let.« Carlo významně přimhouřil oko. »Jsi mizerná hostitelka, Gino. Posaďte se, příteli.«

Zazvonil a vrhl se do křesla. Chvíli se bavili o ničem, dokud neslyšitelný číšník nenalil do tří číší zlatou tekutinu a nezavřel za sebou tichounce dveře. Dr. Vávrů, jako vždycky v zahraničí, se neubránil splašenému počítání při pohledu na misku s ledem a hranatou láhev znamenité značky. V korunách to reprezentovalo zázračnou sumu, zvlášť s přihlédnutím k luxusnímu hotelu. Mírně ho zamrazilo. Teď jsem jejich host, ale měl bych jim oplatit pozvání. Měl bych, přece se nenechám zahanbit. Ať si třeba po večerech chroustám suché kůrky. Ale Jína bude zírat, až si je přivedu. To tedy bude. Slečna Fosterová s celou svou výstřední plavou krásou beznadějně bledla před Gininým velkolepým zjevem.

»Na co si připijeme?« usmála se Gina.

»Na vaši krásu a na podivuhodnou dokonalost lidské řeči, která nám umožňuje objevovat minulost,« řekl směle do jejích rozesmátých očí.

»Jedna nula pro lingvisty,« prohlásil Carlo v dobré náladě. »Ale dovolte, abych to rozšířil. Na krásná tajemství, o jejichž rozluštění sníme – mnohdy úspěšně.«

»No nevím,« řekl Daniel, když postavil na stůl sklenku, kterou vyprázdnil s mužnou odvahou, nepočítaje drahocennou valutu. »Ta nejkrásnější tajemství obvykle zůstanou neodhale-

na. Například historická pravda kolem našeho rukopisu. Řekněte mi, proč jste se právě vy začal o něj zajímat?«

Sourozenci vyměnili pohled. »Až po vás, když dovolíte,« odpověděl Carlo vyhýbavě. »Jistě jste i vy u vás doma pátral po skutkových podstatách. I když jste se v dopise jen ležérně zmínil, že jde pouze o soukromý dokument, který emociálně popisuje určité údobí, poznal jsem hned, že vás to chytlo… nejen profesionálně. A to pak člověk nepřestane, dokud nevydupe ze země i tu nejnedostupnější krůpěj pravdy. Já vím, že je to nezdvořilé, když jste náš host. Ale ženy mají právo na svou zvědavost. A Gina, jak vidíte, je žena.«

Gina. Daniel si v duchu představil fonetický přepis a bezděky umazal háček. Žinni. Zinni. Nzini. A Carlo. Acarlo. Akar. To ten černý kouzelník, jedna whisky přece nevyvolává alkoholické vidiny. Ať. S takovou sestrou má právo čarovat. Ten trik se jmény se mi ostatně docela líbí. Aspoň v tom nejsem sám. »Měli jsme tolik společných zájmů,« řekl opatrně, »že jsem toho využil, abych nemusel… Víte, když jsem vám jednou vypsal to skoro nic, co se mi podařilo vypátrat, bylo mi z toho tak smutno, že jsem to radši roztrhal.«

»Pořád je vám smutno?« zeptala se Gina potutelně.

S potěšením uvítal příležitost obrátit se přímo k ní. »Už ne. S vámi mi všechno připadá jaksi… nadějnější. Jak už jsem řekl vašemu bratrovi, rukopis u nás platí za falzum. Objevil ho na sklonku minulého století jeden sedlák z Povltaví, když před svým domem dobýval pařez po staré lípě, kterou zničil blesk. Pod jejími kořeny našel kovovou truhlici a v ní tenhle rukopis spolu s výtiskem Kralické bible. Vyvolal senzaci, i když se z rukopisu podařilo rozluštit pouze fragmenty. Naneštěstí se začas ukázalo, že sedlák byl jakýmsi vzdáleným bratrancem profesora, který s nálezem vyrukoval. Byla z toho ostuda, i když oba popírali, že by se předtím vůbec setkali. Sedlák si prostě jen vzpomněl na příbuzného, kterého by to mohlo zajímat. Ale experti prosadili své a rukopis skončil v regálech knihovny muzea vedle jiných známých podvrhů.«

»Jak se jmenoval ten sedlák?« zeptala se napjatě Gina.

»Musím vás zklamat. Jméno Vávrů se v tom místě vůbec nevyskytuje, pokud jsem stačil sledovat kronikářské záznamy dvě celá století zpět. Ale to nic neznamená. Grunt mohl být prodán dávno předtím, anebo mohl přecházet po ženské linii.

Člověk, který to zakopal a zasadil nad truhlu mladou lipku, patřil zřejmě k českým bratrům, víte-li, co to znamená. Jeho rodina se mohla vystěhovat. Nebo také vymřít.«

»Ne,« přerušila ho energicky. »Nevymřeli. To mi *vy* nenamluvíte.«

»Kroť se, Gino, ano?« pokáral ji Carlo. »Daniel není blázen lingvista, nýbrž historik. *Vědec*. Uvádí jen fakta, zatím. Až budeme u dna této láhve, začneme si možná vymýšlet i my.« Dolil sklenky a povzbudivě se usmál. »Tak do toho. Jen z pevných základů se dá vzlétat ke hvězdám.«

»Dal jsem si práci, to víte. Štrachal jsem ve všech možných archivech, prohlédl jsem kdekterý zachovaný popsaný útržek. Bohužel se z té doby u nás nedochovalo mnoho.«

»Ovšem. Třicetiletá válka, Švédi, Marie Terezie a Koniáš,« pokýval hlavou dr. Lagoa. »Jste na tom skoro jako staří Mayové. Z doby rozkvětu jejich kultury nezbylo vůbec nic, krom několika nerozluštěných svitků.«

»Tak zle na tom zase u nás nejsme,« povzdechl Daniel. »Když jsem se zadíval do minulosti přes oceán, přestala se mi naše tragédie jevit tak strašlivá. Nikdy nikdo naši kulturu přes všechny snahy – a že občas byly – nedokázal vymazat tak důkladně jako tady. A nejen Mayové, Aztéci, Inkové, prostě všichni. Zmizeli, jako by jich nikdy nebylo. A jejich potomci? Pokorně uctívají Boha svých vrahů. Je to hrozné. Nejsem milovník žádných vražedných rituálů, ale co jsou to lidské oběti jednou začas proti tisícům zahubených svatou inkvizicí? Jen v jediném městě – mluvím o Quitu v Ekvádoru – jich tato bohulibá instituce za dobu svého působení stihla upálit pětadvacet tisíc! Oběti Opeřeného hada ostatně umíraly v milosrdném bezvědomí, zatímco posledního Inku dali veřejně zaživa rozčtvrtit! A teprve v tomto století se podařilo objevit ztracené město Inků. Jinak by po nich nezbyla ani památka. Jako stavební památihodnosti se v latinské Americe předvádějí nejvýš koloniální stavby. Nic staršího tam už nestojí. Vůbec nic. Ale promiňte, to jsem odbočil až moc.«

»Neomlouvejte se, vaše pobouření vás ctí. Já jsem černý a mám vlastně k indiánům blízko. Náš osud byl podobný. Ale samozřejmě uznávám, že i ten náš při vší děsivosti byl vlídnější. Nemyslím, že by potomci Inků či Mayů někdy objevili nějaký vlídný hlas z minulosti, jako se to poštěstilo nám.«

»Vlídný hlas! Co tím myslíte?«

»Podívejte se na svůj rukopis. Zachoval se. A vůbec, vaše pobělohorská tragédie. Takový Jan Amos Komenský si klidně odešel do ciziny a stal se z něj nejslavnější učitel národů. Slyšel jste někdy o slavném indiánovi? A že také ve své době měli vynikající vědce.«

»Vy víte dokonce o Komenském!« užasl Daniel. »Domníval jsem se, že jste amerikanista.«

»Studoval jsem v uplynulých měsících trochu vaši historii. Je zajímavé, jak mnoho toho člověk neví z oboru, který by mu měl být vlastní. A to si říkáme vědci. Velice poučné, skutečně. Tak povídejte. Jsem nesmírně zvědav, co jste ještě objevil o osudech svého… hm… krajana.«

»Moc toho není. Vypsal jsem si všechno, a jak vidíte, nestojí to skoro za řeč. Tady, první zmínka, která by s tím mohla mít nějakou souvislost. Obec je ovšem bohužel na hony vzdálená od místa objevu. Martin Vávrů a Markyta, provdaná Mikova, obcházejíce své poddanské postavení, obnovili spor s panem Lehockým o svobodství svého statku. Dáno jim zemským soudem za pravdu 28. května 1596 a Lehocký odsouzen k náhradě za protiprávní držení. Neuvěřitelné. Ale máme tu z ledna téhož roku zápis o daru pěti nebroušených diamantů do královské pokladnice, věnovaných jejich jménem, a 2. června dalších deseti a spokojenou poznámku o jejich neobyčejné kráse a čistotě. Podle dat šlo zjevně o zálohu na úplatek a jeho konečné vyrovnání. Na korupci bylo patrně i tenkrát větší spolehnutí než na spravedlnost a nejeden sedlák se i v poddanství zmohl natolik, že mohl úspěšně uplácet královské úředníky. Ale diamanty? Zajímavé, kde k nim přišel, že? Vědecký důkaz to ovšem není. Dále: starší spor z roku 1560, vznesený rychtářem obce za tři sirotky po Vávrovi, svobodníkovi, které si pan Lehocký zavázal protiprávně slibem člověčenství do poddanství. Po roce řízení se mluví už jen o dvou, jeden z nich záhadně zmizel. Jména tentokrát nejsou uvedena. Zajímavé, ale neprůkazné. Spor tehdy Lehocký ovšem vyhrál, sirotci ani poctivý rychtář na velké úplatky neměli. Potom až 1603 špatně čitelná zmínka ve fragmentu, pocházejícím patrně z obecní kroniky, o učeném Danielovi, který mnohými kraji světa prošel a dětem o nich vypráví pro poučení i zábavu. A 1610 zápis o sňatku Daniela Vávrů, vdovce, se sirotkem Magdalenou, děvečkou na panském, kterou

z poddanství vykoupil. Jestli to byl ten náš, bylo mu už přes šedesát. Pašák. Kdo byla jeho první žena, se mi zjistit nepodařilo. Ale že jeho první manželství nezůstalo bezdětné, dosvědčuje dodatek, jakoby svatební smlouva, že po jeho smrti se paní Magdalena musí podělit o majetek s dvěma syny a třemi dcerami. Jejich jména jsou nečitelná. A to je všechno. Jméno Vávrů se ztrácí z kraje i ze zápisů nadobro.«

»Je to u vás časté jméno?« zeptala se Gina Lagoa tiše. Blýskl po ní postranním pohledem. Dívala se na něj upřeně očima, které neuhýbaly.

»Ani ne,« usmál se. »V pražském telefonním seznamu je jich všehovšudy deset. A Daniel ani jeden. Ale musím vás zklamat. U nás v rodině jsem první toho jména, aspoň pokud sahá paměť žijících generací. Není nic známo o tom, že bych to jméno po někom podědil. Mamince se prostě líbilo. Ona ovšem je zvyklá sledovat mou práci a teď neochvějně tvrdí, že měla při mém narození vnuknutí.«

»Třeba měla,« řekl dr. Lagoa trapně nevědecky. »Co vy můžete vědět?«

»Ano, co my můžeme vědět? Alespoň snad to, že pisatel rukopisu se šťastně vrátil do vlasti, pokud ovšem vůbec někde byl.«

»A proč by nebyl?« namítl dr. Lagoa. »Nepřehánějte zase tolik empirii na úkor logiky. Jak by mohl váš krajan na přelomu 16. a 17. století vědět o existenci zemí, jako byla Songhaj anebo Monomotapa, kdyby je neviděl vlastníma očima? O státech Hausů a Kubů, o nájezdech kanibalských Džaggů nebo Zimbů, o povstání v Mombase? Podrobnosti z bitvy u Tondibi? Anebo o dodnes tajemných zříceninách, jako je Zimbabwe nebo Bakao Turunku? Nebuďte směšný.«

»To je právě to,« povzdechl si Daniel a rychle sklapl blok, aby si profesor nevšiml dalších poznámek. Jak jen ho mohl podezírat z takové nevědomosti! »Chemici naprosto popírají, že by rukopis mohl pocházet z té doby. Měli jsme u nás v minulém století několik slavných podvrhů, které vyvolaly mnoho zmatků ve snaze prokázat dávnou historickou minulost našeho národa a vysokou úroveň jeho prastaré kultury. A tenhle prý patří k nim.«

»To je váš názor?« Ginin hlas byl ledový. Zřejmě s ním byla velice nespokojená.

»Ne. Kdyby šlo o literární podvrh, proč by byl psán touhle napohled nesmyslnou směsicí jazyků s tak výraznou příměsí afrických prvků? A jako obraz slavné minulosti? Vždyť se týká oblasti, která byla našim vlastencům přece naprosto lhostejná.«

»A navíc, drahý příteli,« skočil mu dr. Lagoa do řeči, »jako historik rozvojových zemí byste měl vědět především, že mohl-li někdo v 16. století objevit Songhaj a Monomotapu alespoň osobní návštěvou, před sto lety to bylo zcela vyloučeno. Už nezbývalo nic z velikých státních celků a i slavní humanisté, kteří projížděli Afrikou, byli přesvědčeni, že přišli do kontinentu, který – s výjimkou Egypta či Kartága – nemá žádné dějiny.«

»Přesto se jistý cynický vědec vyjádřil, že když se nestal Holub Livingstonem, chtějí Češi trumfnout aspoň Marka Pola,« usmál se dr. Vávrů. »Chemici! Oni vědí svoje, ale koneckonců jenom svoje.«

»Co říkají?«

»Prý je to psáno na papíře tvrzeným způsobem, který byl objeven teprve koncem 18. století. Přitom vědecká expertiza dosvědčuje, že inkoust je zcela nezvyklého složení a podivuhodné trvanlivosti. To ovšem podle nich patrně neznamená nic.«

»Co mohou vědět o arabské technologii?« řekl dr. Lagoa. »Co vůbec můžeme vědět o těchhle věcech, abychom mohli něco opuncovat s takovou jistotou? To chce trochu fantazie. Už by si na to měli zvyknout i technici.«

»Nerozčilujte se, Carlo. Ono na tom z historického hlediska skutečně nezáleží. I kdybychom prokázali pravost rukopisu, je to přece jen pouhá kuriozita, která nejvýš poskytuje další důkaz v řetězu obecně známých tezí o celkovém trendu té doby. Osobní osudy tří lidí, kteří nikde nezasáhli rušivě do dějinného soukolí, mohou zajímat mne, protože nějak jsem s nimi spoután. Mohu se jen domýšlet. Což je sice nádherné a vzrušující, ale pro světovou historii to nemá význam.«

»Ale pro mne ano. A pro Ginu taky,« řekl dr. Lagoa slavnostně. »Podívejte se.«

Opatrně vyňal z aktovky veliké pouzdro a položil na stůl podivný předmět. Zlatě se leskl a zelenavý nádech měděnky, kterou se nepodařilo v rýhách odstranit beze zbytku, jen podtrhoval výraznou, i když křehoučkou kresbu jemné vlnovky arabského písma, které ovíjelo ozdobné iniciály N, D a A ve vytepaných hlavách žirafy, lva a slona. Pod nimi dva kvítky a pět

zvonečků tvořilo filigránský ornament. Dr. Vávrů vyjeveně zíral, jak jediný masivní kus mědi se pod opatrným dotekem Gininy ruky rozestoupil v deset úlomků, předtím pevně spojených jemnými, přesně do sebe zapadajícími svorkami.

»Nikdo to nedokáže opakovat po ní,« řekla Gina hrdě. »To vám dosvědčí každý zlatník, zkoušeli jsme to mnohokrát. Vždycky je vidět spoj. Tohle není padělek zrovna tak jistě, jako si evropský sedlák nemohl v 16. století vymyslet pád Songhaje.«

»Tento předmět, který je tak krásně popsán ve vašem rukopise, je výrazně africké provenience. I vaši chemici by museli přiznat, že kov je totožný s tím, který se těží v konžské pánvi,« triumfoval dr. Lagoa. »Pořád si ještě myslíte, že to není důkaz?«

»Čert vem chemiky a čert vem důkazy,« vykřikl Daniel rozjařeně. »Oni nezahynuli, nezahynuli, našli se! To je to, co mě celou dobu trápilo nejvíc, věříte?«

»Skoro vám závidím vaše pocity,« usmál se Carlo. »Já jsem při čtení vašeho rukopisu mohl jen objevovat tragickou minulost svých předků. Jako čtenář detektivky, který se neprozřetelně podíval napřed na konec knihy.«

»Vašich předků?« opakoval Daniel zmámeně. »Nechcete přece říct…«

»Chci říct, že tohle je náš rodinný klenot,« řekl dr. Lagoa vážně. »A chci říct, že i když všechny staré rodiny z místa, odkud pocházím, mají s námi společné předky, jsme to právě my, kdo se mohou honosit bezprostředním následnictvím. Už proto, že nám patří jen ty tři hlavy zvířat. Kvítky a zvonečky Gina pracně sehnala po příbuzných.«

»Co těch pět zvonečků? Jsou přece z docela jiného kovu.«

»Ovšem. Brazilské zlato muselo nahradit konžskou měď. Ale ruka umělce, který je spojil, je táž. To pochopíte.«

»Prošli celým světem, aby spojili vjedno úlomky zlatého klenotu lásky,« zašeptala Gina.

»Co je to?«

»Nápis na naší rodinné hrobce,« odpověděl Carlo. »Byl převzat z ústního lidového podání. Vznik našeho města se totiž udržel v pověstech a písních. Při lidových slavnostech je zpívají zpěváci na nárožích. A naše jméno se v nich vyskytuje velmi často. I když v poněkud jiné podobě.«

Lagoa. Laha. »Nenapínejte mě! Jak jste mi to mohl zatajit?«

»Carlo má smysl pro efekty,« ušklíbla se Gina. »Skoro neobyčejný na suchého vědce, za kterého se tak rád vydává. Ale nevěřte mu. Je ve své podstatě romantik, i když to zapírá.«

»Věda je romantika. Neznám větší. Co mne se týče, jsem náchylný věřit i tomu, že jste duchové svých prarodičů, kteří se mi přišli ukázat, aby odvalili z mého srdce balvan smutku. I když čas splavil tragédii ostatních stejně jako jejich štěstí. Mluvte, poslouchám.«

»Se svými třemi syny a dítětem v náručí odešla do černých lesů, když velký praotec černých lidí přiletěl s bouří z pravěké vlasti. Rychlou loď poháněl vichrem svého dechu, loď rychlejší než šíp nejmocnějšího luku. Dechem nadouval bílé plachty, aby dorazil včas, aby zachoval život na spáleništích smrti, aby přispěl svým kouzlem k zázračné proměně matky.«

Dr. Vávrů poslouchal se zavřenýma očima Ginin zpěvavý hlas. Otevřel je, až když promluvil Carlo, a podíval se na něj skoro nevraživě. Myslí si snad, že jsem tupec, který nic nepochopí sám?

»Lidová píseň, chápete?« řekl dr. Lagoa na vysvětlenou. »Gina má mnohem lepší přednes, já bych to tak nesvedl. Budu jenom komentovat.«

»To nemusíte,« odmítl ho Daniel popuzeně. »Všechno je mi jasné. Pokračujte, prosím… Gini.«

»Váš smysl pro umění vás ctí, kolego,« usmál se Carlo. »Ale dovolte mi, abych uplatnil i poezii faktů. Uvidíte, že právě ona dává všemu ten pravý smysl.«

»V říši snů působí fakta rušivě, nevnucujte mi je. Nechte Ginu zpívat. Váš hlas mám rád, ale její je mnohem krásnější.«

»Děkuji za uznání, ale nikdy byste mu neodpustil, kdyby vás teď poslechl,« řekla Gina škádlivě. »A bojím se, že byste to zazlíval i mně. Tahle píseň se totiž vztahuje k úplně historické události. A na ty je odborník Carlo, když dovolíte.«

»Dobrá.« Dr. Vávrů otevřel doširoka oči a snažil se vypadat soustředěně. »Jsem odhodlán vnímat i fakta, je-li to vaše přání. Škoda. Bylo mi moc dobře.«

»Bude vám ještě líp,« pospíšil si ho uklidnit Carlo. »Tak poslouchejte. Šlo o jeden z unikátních případů vzpoury na otrokářské lodi, která plula od afrických břehů plných šest měsíců. Vzpoura byla krvavá, jak jinak. Vzbouření otroci ušetřili jen

jediného člena posádky, který událost později zaznamenal. Chce se mi věřit – což je ovšem dohad velice labilní – že to shodou okolností mohl být náš starý přítel Terry. Zápis je totiž psán anglicky a je podepsán T. Wilkins. Na tom konečně nezáleží, spíš jde o náhodnou shodu jmen, protože Terry Wilkins z vašeho rukopisu by se musel na otrokářských lodích plahočit víc než dvacet let, což není zrovna pravděpodobné. Ale mně se líbí představa, že to byl právě on.«

»Co je v tom zápise?« zeptal se dr. Vávrů napjatě. Začínal tušit, že se doví mnohem víc, než se odvažoval snít.

»Vzpouru vyprovokovala žena, která se chystala přivést na svět dítě. Pisatel vyhověl jejím prosbám a uvolnil jí pouta. Zřejmě měl dobré srdce a také ho ohromila neslýchaná okolnost, že černoška zajatá se svými dětmi kdesi v africkém vnitrozemí na něj promluvila řečí Evropanů. Stačila ještě rozvázat jednu ženu, aby jí pomohla, a svého nejstaršího syna. Měla tři. Ten kluk osvobodil i ostatní. Byl z toho strašlivý masakr. Rozzuření černoši vtrhli na palubu a pobili všechny až na jednoho. Chtěli ušetřit i kapitána, aby je dovedl zpátky k africkým břehům, ale ten, když viděl, co se děje, se zastřelil ve své kajutě. Ve chvíli, kdy se vzbouřenci zmocnili lodi, černá žena dole porodila holčičku.«

»Nzini,« zašeptal Daniel uchváceně.

»Vychází to, co?« usmál se Carlo. »Která jiná černá otrokyně se mohla domluvit s Angličanem? Bral bych to, i kdyby se neshodoval letopočet. Natož takhle. Považte, že se to odehrálo někdy uprostřed roku 1593.«

»Fantastické,« vydechl Daniel. »Co bylo dál?«

»Chápete také zajisté, jak mnou trhla věta v dopise doktora Daguby se zmínkou o černé rodině hovořící několika evropskými jazyky, která byla v té době odvlečena otrokáři z Beninského zálivu. Právě odtamtud totiž s oklikami připlouvala Wilkinsova loď. To všechno má ještě jeden pozoruhodný prvek. Mnoho osvobozených lodí totiž beznadějně zmizelo v oceánu, protože černoši neovládali umění je řídit. Část těchto zajatců byla však z jakéhosi vnitrozemského kmene plavců, kteří sice nebyli schopni přeplout znovu oceán, ale alespoň dopravili loď k blízkému brazilskému břehu. Říkali si kapitáni jezer.«

»Sorkové?«

»Pravděpodobně. Loď tedy přistála a černoši založili osadu na opuštěném mořském břehu. Za nějaký ten měsíc se jejich nedobrovolnému spojenci podařilo uprchnout, ostatně ho ani nehlídali. Byl sám, beze zbraně, a bál se divokých lesních indiánských kmenů. Proto zapaloval na skalách za nocí ohně, aby připoutal pozornost lodí na moři. To neměl dělat. Prázdná španělská otrokářská loď ho vzala na palubu, a když se kapitán dověděl o kořisti, která byla tak na dosah ruky, vydal se na lov. Rozsekal vesnici za pomoci lodních děl. V noci. Obklíčili je, než se stačili vzpamatovat. Bojovali všichni, muži, ženy i děti. A všichni padli za svobodu. Jen malý hlouček zuřivě se bránících černochů vyklouzl z obležení a zmizel v lese. Zahynula i polovina španělské posádky. Kapitán se rozzuřil a uspořádal trestnou výpravu. Chytli jich osm, kteří se neprozřetelně vraceli k pobřeží. Jen Nzini s dětmi zmizela kdesi v pralese.« Carlo udělal dramatickou pauzu a pak dodal pomalu s důrazem na každém slovu: »Výpravu vedl první důstojník, kterého Wilkins jmenuje Hernandez.«

Chvíli bylo ticho. »Pohřešili někoho na té lodi?« zmohl se Daniel konečně na očekávanou otázku. »Krom mrtvých, myslím.«

»Jsou mrtví a mrtví,« usmál se Carlo. »Ve chvíli útoku spadl přes palubu osobní otrok prvního důstojníka. Nikdy ho už nikdo nespatřil. Utopil se, jak jinak. Co si myslíte vy?«

»Já se zblázním!« zaúpěl dr. Vávrů a chytil se za těžce zkoušenou hlavu. »Vy si vymýšlíte!«

»Vymyslel jste si snad vy ten rukopis?« opáčil Carlo. »Nevymyslel jsem si ani to, že Wilkins dokonce popsal měděné šperky, které měla Nzini a její synové na krku. Kdoví proč ho zaujaly. Naštěstí. Jinak by mi možná unikla souvislost této příhody s historií mého města. Žena se čtyřmi dětmi, z nichž jedno bylo prakticky novorozeně, mohla přece v pralese snadno zahynout. I když byla ozbrojena. Otroka, který se kdesi nedaleko údajně utopil, by mě nikdy nenapadlo s nimi spojovat. Nebýt vás.«

»Co bylo dál?« zeptal se Daniel bez dechu.

»Zpívej, Gino,« řekl dr. Lagoa. »Já jsem zatím skončil.«

»Matka synů v staré vlasti, matka matek v nové vlasti. Daleký domov dal bojovníky, ale jen ženy mohou rozsévat život. Velký praotec přinesl kouzlo a kouzlem požehnal její klín, aby upro-

střed lesů rodila jenom dcery. Pět žen, pět matek, pět dárkyní života zvonilo zlatým smíchem u pramenité vody.«

Nezdržel se a vykřikl nadšeně: »Zvonečky!«

»Jste chápavý,« usmála se Gina.

»Promiňte, přerušil jsem vás. Už budu hodný.«

»Její dcery a dcery jejích dcer rodily děti černým a bílým mužům, kteří zde nalezli domov po útrapách daleké cesty. Její synové a synové jejích synů hledali ženy v okolních lesích, tiché, oddané dívky s čarovným pohledem gazel. Po mnohých strastech a bojích vyrostlo mocné město, vyrostlo svobodnou prací, statečnou odvahou mužů, láskou a věrností žen.«

»To je konec,« řekl Carlo prozaicky, když si všiml, že Daniel visí na Gininých ústech ještě dávno po tom, co zmlkla. »Představte si, co mi všechno ušlo. Předně: v muzeu je starobylá španělská pistole, kterou prý přinesla zakladatelka města. Přitom loď, z které utekla, byla anglická. Samozřejmě, možné to je, ale daleko pravděpodobněji patřila jemu. Akarovi. Víte, ona je vždycky skutečná, živá žena, člověk. Ale o něm se v legendách mluví, jako by šlo o symbol, nadpřirozenou sílu. Veliký duch Car La A. To jméno bylo hotová záhada. V žádné, ani indiánské mytologii se nevyskytuje. Až teď jsem pochopil, že to je muž. Slon přece v mém šperku nechybí. A nade všechnu pochybnost zůstal s Akarem v Africe. *Prošli celým světem, aby spojili v jedno…* Ano, je to jasné. Našli se. Byl jsem blázen, že jsem to nepochopil dřív.«

»Jak jste si propána vysvětloval, že přišla k těm dalším čtyřem dcerám?« neodpustil si Daniel sarkastickou poznámku.

»Jako její dcery. Legenda je tendenční, zkresluje ve snaze o vznešenost. Nebyl by to ojedinělý případ. Je znám příběh ženy, která odvedla vzbouřené otroky do vnitrozemí a tam založila rod. Jejích osm dětí mělo šest otců a bílí, černí i žlutí dobrodruzi bojovali o její přízeň. I ona prý byla velice krásná, a dokud nedospěly její tři dcery, také jedinou ženou široko daleko. Divte se pak. Na reputaci jí to neubralo, je ve svém městě vážená stejně jako Nzini u nás. Předpokládal jsem něco podobného!

»Styďte se!« vykřikl dr. Vávrů pobouřeně. »Jak vás to mohlo napadnout! Nzini!«

»Neurážejte se,« zarazil ho Carlo. »Já se kaju. Ostatně případná rodinná ostuda se týká jenom mne a Giny. Vás přece ne.«

»Ovšem,« zesmutněl Daniel. »Vy jste jejich potomci, to je mi nad slunce jasnější. A já jsem pouhý divák.«

»Jak to?« obořila se na něj Gina. »Vy přece patříte k druhé větvi příběhu!«

»Nemohu to dokázat,« usmál se. »K tomu mi chybí jakékoli podklady krom výsměchu vtipálků. I když bych si to přál.«

»To se přece pozná na první pohled,« rozčílila se Gina a dodala s pohledem na Carla: »Je o tom přesvědčen i on. A je to šťoural a mezek, který nepokládá za dostatečný důkaz ani tenhle šperk.«

»Pro vědecké pojednání, drahoušku,« opravil ji dr. Lagoa mírně. »To je přece rozdíl. Já sám tomu věřím tak, že bych to neodvolal ani na mučidlech. Přece jsi slyšela, ne? Profesor Lagoa objevil historický původ svého rodinného šperku! A hned za tím kousavá otázka: Kdopak mu ho vyrobil na objednávku podle pražského falza? A podle lidových písní? A vůbec, jak to, že to všechno tak dokonale klape? Nejasnou hypotézu by snad přijali. Snad. Ale vždyť je to nakonec jedno. Daniel má pravdu, pro historii to zásadní význam nemá. Jen pro nás tři, kteří jsme výsledkem tajemné inkarnace.«

Dr. Vávrů si vzpomněl na Jínu a rozesmál se. »Bez ohledu na všechny inkarnace je tohle zatím nejšťastnější den mého života. Takhle nějak si musel připadat Kolumbus, když uviděl břehy Ameriky. Nebo Einstein. Nebo… Nevím, jak vy, ale já…«

»Já tím spíš.« Dr. Lagoa se široce usmál. »Nikdy vám asi nevyjádřím dost výstižně svou vděčnost. Ještě že si vy asi dovedete představit, co podobný objev pro mne znamená. Jsem moderní člověk, samozřejmě. Nikdy jsem neuznával rodovou šlechtu. Ale jsem historik a najednou cítím, že se sám stávám dějinami. Já, moje rodina. Setkáváme se po čtyřech stech letech a já mám dojem, že jsem zdědil pocity svého předka. Vy jediný jste účasten na tom, co mě teď zajímá ze všeho nejvíc.« »Poslyšte, ale moje účast je jaksi… přece jen…,« začal Daniel, ale odmlčel se. Nechtěl mu kazit radost. Ostatně kdoví, kdoví… Teplá vlna sympatie se přelévala i jeho nitrem. Byla to jen radost z porozumění mezi dvěma lidmi, kteří pracují ve stejném oboru a právě si prokázali neocenitelné služby při dostižení

stále unikající kořisti a rozřešili záhadu, jakých jsou v zaprášených archivech hory, ale z nichž se podaří objasnit jen jednu z tisíce? Odloučeni od sebe, také oni se prosekávali nepřehlednou džunglí se stále zarůstajícími cestami, ozbrojeni jen primitivními zbraněmi náhody a svou urputnou vůlí.

»Nepotřebujeme oštěpy a meče,« pokračoval nahlas ve svých myšlenkách a ani si neuvědomil, že je ten druhý nemohl sledovat.

»Ano,« souhlasil dr. Lagoa bez nejmenšího překvapení. »Historické bádání je neobyčejně vzrušující lov. Až při něm běhá mráz po zádech. Ale tenhle úlovek už stojí za to.«

Dr. Vávrů vytřeštil oči. Najednou si uvědomil nesmyslnost svého výroku. »Začínám opravdu věřit v převtělování, Carlo. Jak jste mohl poznat, o čem mluvím?«

»Myslíme patrně na stejné věci. Což by se dalo vysvětlit i prozaičtěji vzhledem k materiálu, který jsme právě probírali. Ale mně se chce věřit, že k nám promluvili duchové našich předků.«

»Animisto,« usmál se Daniel. »Takže jste zdědil i jeho víru. Nakonec se ještě budete prohánět polonahý pralesem.«

Bílé zuby zajiskřily v černé tváři veselým úsměvem. »A víte, že právě něco podobného jsem vám chtěl navrhnout? Poslyšte, jezdívám často do Afriky, ale tentokrát tam pojedeme na dovolenou a pořádně si ji protáhneme. Z Mali do Nigérie, do Gobiru, Zariy, přes zříceniny Bakao Turunku a pásem lesů do Sierra Leone, pak lodí podél břehu do Gabonu a k ústí Konga a dál nejčernějším vnitrozemím na Zambezi. Tam jsem nikdy nebyl, věříte?«

Proč by nevěřil? Sám v Africe byl jen jednou v Egyptě. »To zní jako pohádka,« usmál se. »Budu pokračovat za vás. Přes Kilwu a Mombasu do Malindi a pak Adenským zálivem do Rudého moře. Přes Sennár k Čadskému jezeru a zpátky do Gaa a Timbuktu.« Mluvil tak rozjařeně, jako by se tam chystal sám.

»Výlet po Středozemním moři do Benátek vynecháme?«

»Ten úsek se vás netýká a je to jen vaše cesta,« odpověděl už zase střízlivě. »Bohužel.« Podíval se po straně na Ginu, která tiše poslouchala s potutelným úsměvem.

»Proč?« užasl Carlo. »Vás ten africký okruh neláká?«

»Copak o to, láká neláká,« usmál se. »Jak to chcete stačit? Vždyť je to řada měsíců.«

»Za rok se to dá stihnout,« řekl dr. Lagoa jakoby nic.

Bezplatná dovolená. Ovšem. Jako vědecký pracovník mám na ni právo. Ale bezplatná?!

»Váš ústav… vám zaplatí takovou cestu?« odvážil se.

»Ale drahý příteli! Jsem naštěstí z bohaté rodiny. U nás bych se jako vědec neuživil. Alespoň ne natolik, abych mohl plánovat podobnou dovolenou. Jestli je to u vás jen otázka peněz…«

»Ne,« odmítl Daniel předem stroze nabídku, o které věděl, že přijde. Pitomá hrdost, spílal si vzápětí sklesle, sotva si spočítal v korunách sumu, kterou by snad mohl postrádat. Směšná představa. Ostatně, dá-li se tam žít skromně… K jídlu mi stačí skoro nic. Ale cesta, pobyt, to ovšem neodhadnu. Takový Jína by elegantně přijal a ještě by vypadal, že jim prokazuje milost. Jsem beznadějný případ. Nedokážu to.

»Můžu přece dostat stipendium,« prohlásil s nevalnou přesvědčivostí. »Velice pravděpodobně, vlastně určitě ho dostanu. Na takové věci… se u nás…« Zmlkl pod pobaveným pohledem brazilského kolegy.

»Buď jak buď,« řekl dr. Lagoa jemně, »kdyby něco, songhajské zlato je vám k dispozici. Závazně. Přece mi nezkazíte vzpomínání. K tomu patří i to, že nebudeme bydlet v pětihvězdičkových hotelech. Zlato nezlato, na to my nejsme, spíš chodíme na treky. Gina na to nevypadá, ale před několika lety hladce zvládla Kilimandžáro.«

»To vám závidím,« usmál se Daniel. »Kopečky, to je moje.«

»Přece ho nemusíme vynechat. Z Mombasy – s určitou tolerancí – je to vlastně skok. Tak pojedete, ano?«

No jistě, trek, to nebude tak k smrti. A vůbec, rozpočet bohatých to snad ani nezatěžuje, kdybych sám nestačil.

Sklopil oči a s hrdinským přemáháním ze sebe vysoukal jediné trapné slovo. »Rád.«

Carlo si viditelně oddechl a zvedl číši k přípitku. »Ať tedy žije historie věčně živá a věčně se opakující. A my v ní.«

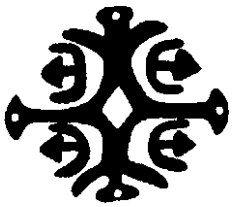
Daniel zabloudil očima k dívce. Vypadala stejně jako tamta? Spíš ne. Staleté míšení čtyř ras se v barvě její pleti, mandlovém tvaru očí i vlasech splývajících ve volných vlnách projevovalo mnohem výrazněji než u jejího bratra, který vypadal, jako by právě utekl z nejčernějšího pralesa. Ale při pohledu na ni nedokázal nepomyslet na to, co četl v zažloutlém rukopise o objetí černých žen. Šakal, lev a had. Usmál se při vzpomínce na Jínu.

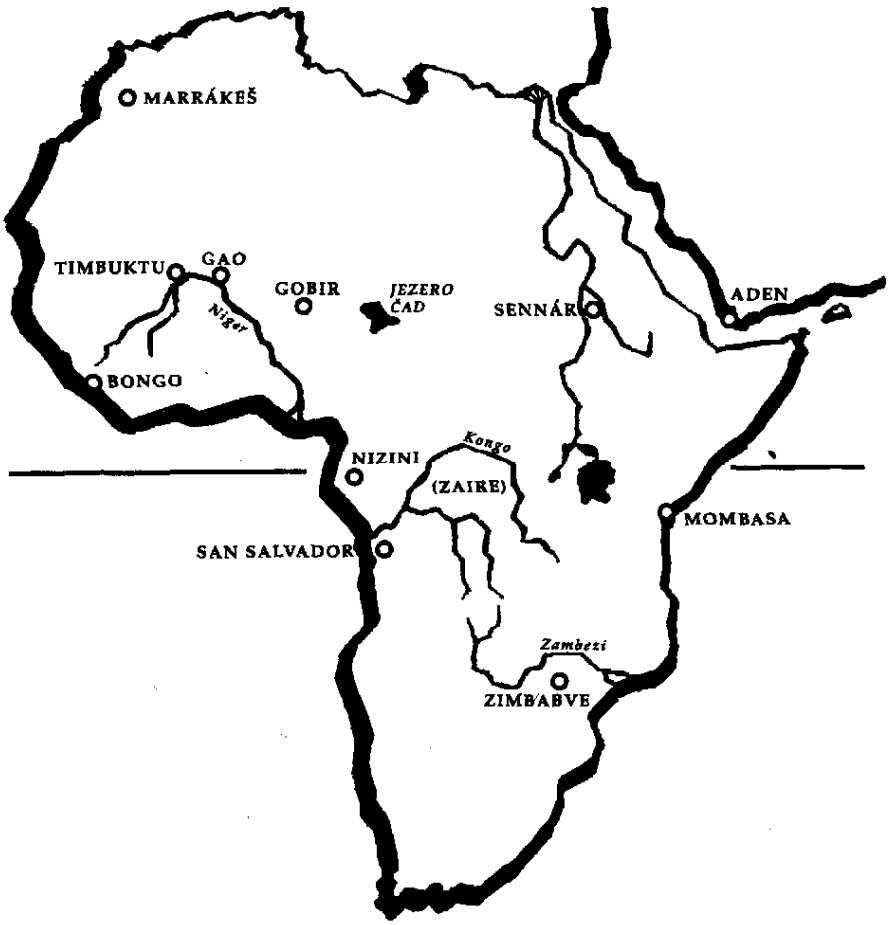
Přece jen nejsem tak docela beznadějný případ, Zdeněčku. Přece jenom ne. Celý rok! Za takovou dobu můžu, můžeme… Ne, historie se neopakuje. Aspoň ne tahle a ne docela. Tentokrát je přece Akar-Carlo její bratr, ne milenec.

»Pojedete s námi… Nzini?« zeptal se.

Podívala se na něj a smích jí zahrál v očích. Ale odpověděla velice vážně, zatímco její bratr okázale předstíral, že té hře jmen nerozumí:

»Ovšem, Nda.«

MARRÁKEŠ
TIMBUKTU
GAO
GOBIR
JEZERO ČAD
SENNÁR
ADEN
Niger
BONGO
NIZINI
Kongo
(ZAIRE)
MOMBASA
SAN SALVADOR
Zambezi
ZIMBABVE

OBSAH

GENTLEMEN’S AGREEMENT 5
POMSTA ČERNÉHO MUŽE 28
MĚSTO ZVONŮ 53
ZTRACENI V PRALESE 78
ČAS ZLATÝCH SNŮ 108
MILENCI V MOMBASE 134
CENA ŠTĚSTÍ 167
PÁD ZLATÉ ŘÍŠE 201
TREST ŽIVOTA 240
STALO SE DNES, 271

LUDMILA Vaňková

ČERNÁ SÁGA

Ilustrace na potahu
a grafická úprava Václav Rytina
Vydalo nakladatelství M. Švarce – Šulc a spol.,
Ondříčkova 6, Praha 3,
roku 1999 jako svou 134. publikaci
Vytiskla Česká typografie, a. s.,
Na Poříčí 30, Praha 1
Vydání druhé. 13/33. Stran 296
879-134-99

Doporučená cena váz. s DPH 127 Kč